

KODOLANYI JÁNOS FOISKOLA

XXVIII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia,
Humán Tudományi Szekció

ÖSSZEFOGLALÓK

2007. április 2-4.

ORSZÁGOS
TUDOMÁNYOS
DIÁKKÖRI
TANÁCS

KODOLANYI JÁNOS
FOISKOLA

Székesfehérvár, 2007

Fantasztiikum és a borzongás-esztétika a romantika világirodalmában

Ács Zsuzsanna
Magyar nyelv és irodalom, IV. évfolyam
KRE BTK

Témavezető:
Dr. Hermann Zoltán, egyetemi adjunktus
KRE BTK, Klasszikus Magyar Irodalom Tanszék

A fantasztikus az értelemtől válik fantasztikussá, így a borzalomnak meg kell kapnia az őt megillető pozícióját. A borzalom semmilyen nyelvi formában nem ábrázolható, és a ráció világában nem elhelyezhető. A borzalom maga az ember pszichikuma által kreált valami, ami a lélek feltérképezéséhez elengedhetetlen eszköz. A fantasztikum lényege a borzongásban és a bizonytalanságban gyökerezik. Amikor különös jelenségekkel állunk szemben, azt természetes vagy természetfölötti okokkal magyarázzuk meg, s e két határ közötti habozási lehetőség teremti meg a fantasztikus hatást. A lehetőségek között habozik az olvasó és a szereplő is, de nem mindegy, hogy mikor melyik habozik. A legfontosabb bizonytalanság mégis az, amely az olvasóban jön létre, amikor megérti és értelmezi a történetet, amelyet olvasott. A fantasztikum által létrehívott félelem, szorongás, borzalom és választás minden időben talál magának olvasót.

A dolgozat a fantasztikum esztétikáját (olvasó választási kényszerét) Søren Kierkegaard *Félelem és reszketés* valamint a *Vagy-vagy* című művén keresztül igyekszik bemutatni, példaként két romantikus elbeszélésben, E.T.A. Hoffmann *Homokember* és Prosper Mérimée *Az Ille-i Vénusz* című elbeszéléseiben igyekszik végigkövetni a „fantasztikus”olvasásmód létrejöttét.

Az országgyűlések városa a kortársak szemével. A reformkori Pozsony Yole leveleinek tükrében

Adamovits Judit
Magyar – történelem, V. évfolyam
ME BTK

Témavezető:
Dr. Tóth Árpád, egyetemi adjunktus
ME BTK, Új- és Jelenkori Magyar Történeti Tanszék

A XIX. század első felében megjelenő divatlapok Pozsonyról szóló cikkeinek kutatása közben találtam rá a dolgozatomban feldolgozott harminc darab levélre. Hasznos forrásoknak találtam az írásokat a reformkori Pozsony életének megismeréséhez. Az újságok rövid, személytelen híreivel ellentétben, ezek a levelek tele voltak személyes mondanivalóval. Az írásokat még érdekesebbé tette, hogy egy hölgy vetette őket papírra. Az író személyének kiléte izgalmas kérdésnek bizonyult. Előfordultak női levelezők a kor újságjaiban, de ez ritka dolognak számított, még a divatlapokban is. Ráadásul Yoléról, a levélíróról semmit nem tudunk, hiszen a neve harminc levélen keresztül rejtve maradt az olvasóközönség előtt. A magánlevél műfaja a hétköznapi élet szintjére enged bepillantást. A levelek sok megtörtént eseményt sorolnak fel, Yole írásai ennyiben konkrétabbak az átlagos szokásos, érzelmős-patetikus reformkori publicisztikánál. Pedig a levélíró közhelyes, előre kidolgozott panelekből építkezik, a divatos kultúra rabja, ami nem sokat javít a levelek stílusértékén, viszont írásaiból jól rekonstruálható a divatozó erkölcsi normarendszer és az annak megfeleltethető viselkedéskultúra. Céлом, hogy ezeknek a leveleknek a segítségével bemutassam a nyüzsgő Pozsonyt, a szalonokban elhangzó párbeszédék témáit, a kulturális életet, az országgyűlést, úgy, ahogyan Yole látta. Mindezt az ő szavaival, hogy egészen közről láthassuk a koronázó város mindennapjait. Ezek a levelek csak szűk keresztmetszetét adják a társadalomnak, a kultúrának, a politikai nézeteknek, eszméknek. Nem lehet belőlük messzemenő következtetéseket levonni, de abban segítenek, hogy további részletekkel gazdagítsuk a reformkori Pozsony életéről eddig alkotott képet.

Poseidón Aiginán. Pindaros 5. nemeai ódájának 43. sora új szemszögből

Adorjáni Zsolt
Ógörög – latin, V. évfolyam
PPKE BTK

Témavezető:
Dr. Farkas Zoltán, egyetemi adjunktus
PPKE BTK, Klasszika-filológia Tanszék

Dolgozatomban Pindaros költészetének egyik legvitatottabb szöveghelyét értelmeztem. Jóllehet a kódexhagyomány teljesen egységes, a legtöbb kiadó, így Snell – Maehler mértékadó kiadása is, a kérdéses helyet javítással látja tisztázandónak. Én ezzel szemben a kézirati hagyomány minél teljesebb – ha nem is teljes – megőrzése mellett érvelek.

Szemléletmódom újdonsága, hogy az értelmezési nehézségek gócpontját képező 43. sorban három közvetlenül vagy utalásszerűen megnevezett szereplő helyett négyet azonosítok. A vitatott particípium (*metaixanta*) így Poseidónra fog vonatkozni, aki Isthmosról Aiginára érkezve felkeresi Péleus népét. Az isten utazásának előképéül néhány homérosi hely szolgál. E motívumot világítja be a passzus víziószerű látásmódja, mely a győzelmet Péleus és Thetis lakodalma folytatásaként Euthymenés és Niké nászává minősíti, melyre Poseidón ugyanúgy hivatalos, mint a mítoszban.

Dolgozatom célkitűzése kettős: egyfelől bemutatni, hogy a részlet az általam kínált értelmezéssel lesz valóban része az ódának, mint egésznek, másfelől – elméleti tanulságként – igazolni, hogy a kitűnő állapotban hagyományozódott Pindaros-corpus szövegkritikainak látszó problémái alkalmasint hermeneutikai problémáknak bizonyulhatnak.

A XIX. század és a vas Zola egy regényének tükrében

Alapi Nikolett Mária
Francia – magyar, V. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:
Máté Györgyi, egyetemi docens
PTE BTK, Francia Tanszék

Kutatásom célja a vas XIX. századi jelentéskörének összevetése az ókorban kialakult szimbolikájával, Zola *Állat az emberben* című művének segítségével. Ehhez olyan különböző, már az ókorban is használatos, vasból készült tárgyak szimbolikáját vizsgáltam meg, amelyek Zola regényében szerepelnek. A használati tárgyakon kívül, még a vasútnak szenteltem nagyobb figyelmet, amely a XIX. században és a regényben egyaránt a korra jellemző fejlődést és haladást jelképezi. Vasként értelmeztem minden olyan eszközt, vagy szerkezetet, amelynek alapanyaga a vas. Vizsgáltam ezen kívül a vasnak a regény szereplőihöz való viszonyát, melyet ebben az esetben leginkább a nőalakok kapcsán tartottam érdekesnek. A szimbólumok vizsgálatakor felhasználtam a különböző mitológiai vonatkozásokat és népi hiedelmeket, amelyek a vas kettős jelentésköréről tanúskodtak.

Vizsgálatom során bebizonyosodott az, hogy a XIX. századra a vasnak a negatív jelentésköre kezd továbbélni a köztudatban, míg az ókortól az ipari forradalomig ugyanolyan meghatározó volt a neki tulajdonított mágikus erő, mint a halálra és az erőszakra vonatkozó jelentései. Ezt támasztja alá az is, hogy a regényben szereplő vasábrázolásoknak az utóbb említett negatív jellege kap nagyobb nyomatékot.

Végző konklúzióként az vonható le, hogy a vas, illetve a vasút a haladást és a pusztítást egyszerre képviseli, hiszen ez a két jelenség a változás szükségszerű velejárója. A XIX. század pedig az ipari forradalomnak köszönhetően a robbanásszerű változások százada, ami a vashoz hasonlóan magáénak mondhatja az értékalkotás és értékpusztítás kettősségét.

„Csengés emléke száll” A fegyelmezettség poétikája

Antali Edit Szilvia
Magyar, V. évfolyam
DE BTK

Témavezető:

Dr. Oláh Szabolcs, egyetemi docens
DE BTK, Magyar és Összehasonlító Irodalomtudományi Intézet

József Attila az 1920-as évek második harmadától olyan művészetbölcseleti alapokra helyezett kritikai szempontrendszerrel dolgozott ki, melyek előtt még ma is megszeppenve állunk. Elméleti módszerei messze megelőzték korának elemzési eljárásait, de sok esetben napjaink értékelési normái sem közelítik meg az ő egzakt értékítéletét. Fehér M. István József Attila elméleti munkáinak olvasása közben csodálkozva tapasztalta, hogy költőnk prózai írásaiban a hermeneutika gondolkörét megelőlegező megállapításokra jutott.

„József Attila (...) ily módon nem egy újfajta elméleti horizont legyen az hermeneutika vagy más által lehetővé tett esetleges újraolvasat tárgyaként jelenik már meg, hanem mint egy ezen elméleti horizonttal vonatkozási viszonyba, dialógusviszonyba hozható s ezáltal egyenrangú beszélgetőpartner” – olvashatjuk Fehér M. Istvánnál.

Elméleti írásaiban, levelezéseiben megfogalmazott irodalomtudományos elveit a gyakorlatban, saját alkotói tevékenységében is érvényre tudta juttatni. Dolgozatomban arra teszek kísérletet, hogy az általa kijelölt úton haladva olvassam újra *Téli éjszaka* című költeményét, és az ott szerzett tapasztalataimat a későbbiek során, más szövegeiben is hasznosíthassam. József Attila életművének újragondolását azért tartom kiemelten fontosnak, mert úgy vélem, megértésével számos más alkotó jelenlegi megítélésével szemben is kétségeink támadhatnak.

„A valóság osztható.” Valóság és megismerés Christoph Ransmayr három regényében

Arany Mihály György
Német – kommunikáció, III. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Bombitz Attila, egyetemi docens
SZTE BTK, Germán Filológiai Intézet

A dolgozat Christoph Ransmayr jelenkori osztrák író három regényében – *Die Schrecken des Eises und der Finsternis* (A jég és sötétség rettenetei; 1984), *Die letzte Welt* (Az utolsó világ; 1988) és *Morbus Kitahara* (A Kitahara-kór; 1995) – keres olyan közös jegyeket, amelyek mentén a művek hasonló alapmotívumokból táplálkozó, lényegében egymás variánsainak vagy esetleg folytatásának tekinthető olvasatot adnak.

A regényekben a valóság (re)konstruálhatóságának és a szöveghagyományozásnak a problematikája fogalmazódik meg. A *Die Schrecken des Eises und der Finsternis* és a *Die letzte Welt* főszereplői szembesülnek saját elbeszélte voltukkal, amennyiben a két műben a regényvalóság és a szövegen belüli szöveg (az első műben idézett naplóbejegyzések, a másodikban a *Metamorphoses* szövegtöredékei) között nyílik párbeszéd, miközben a regényvalóság elbeszélői síkokra és komplex tér-idő-viszonyokra osztódik. A *Morbus Kitahara* egy háború utáni világban a valóságnak főként szubjektumok szerint, vagyis a regény figurális építkezése révén elkülönülő olvasatát adja: a három főszereplő a múlt és az ellehetetlenülő jelen által determinált sorsokat testesíti meg. Mindezek mellett megfigyelhetők más, az egyes művekben ismétlődő közös motívumok is (például kő, madár stb.).

A három regényvilág a szövegekből építkező valóságok ábrázolásán keresztül is utat nyit a megismerés kérdésének, amely az olvasás vagy a látás szavakba sűríthető konkrét és átvitt értelemben is: a szövegvalóság olvasása és határainak meglátása, valamint a *Morbus Kitahara* mint a látás betegsége. Ezek alapján a megismerés, illetve annak kritikája alkothat mindhárom regényre közösen jellemző, átfogó nézőpontot.

Az uruguayi magyar emigráció 1966-1975 között a külügyi iratok tükrében

Arató Ildikó
Történelem, II. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Dr. Anderle Ádám, tanszékvezető egyetemi tanár
SZTE BTK, Hispanisztika Tanszék

Tanulmányom az uruguayi magyarok történetét vizsgálja 1966-tól, néhány éven keresztül. Céлом volt a dolgozattal, hogy a kisebb latin-amerikai államokba emigrált magyarokra is figyelmet fordítsunk, hiszen korábban csak a nagy(obb) országokkal foglalkoztak a történész-kutatók, Brazíliával és Argentínával. Ez a kérdés azért is tűnt időszerűnek, mert a másod- illetve harmadgenerációs kivándoroltak intenzív figyelemmel fordultak-fordulnak gyökereik felé. A munkánkhoz jó lehetőséget adott az, hogy a külügyi iratok kutatása lehetővé vált néhány éve.

Néhány kutató foglalkozott eddig ezzel a témával részletesebben. Az első komoly munka Varga Ilona kandidátusi értekezése volt, „Magyar kivándorlás Latin-Amerikába a két világháború között” címmel.

1945 előtti jelenlétükről Kovács Márta és Torbágyi Péter írt részletesebben, a második világháború alatti részvételükről pedig dr. Anderle Ádám írt rövid tanulmányt. Legutóbb (2006. október 20-án) Tari Adrienn előadása szólt az uruguayi magyarokról. Beszámolójában az 1956 alatti uruguayi magyarság ténykedésére tért ki. Jelezni kívánta e felsorolás, hogy az uruguayi magyarok történetéről mindeddig kevés tanulmány született.

Kutatásaimban elsősorban a Magyar Országos Levéltár külügyminisztériumi irataira támaszkodhattam, mert az Országos Széchényi Könyvtár újságjai, folyóiratai között nem találtam sok magyar nyelvű, Uruguayban megjelent újságot. Segítségemre volt még – a szintén MOL-ban őrzött – MSZMP Pártarchívumának anyaga. Alapolvasmánynak számított Torbágyi Péter: *Magyarok Latin-Amerikában* című könyve is.

Dolgozatom írása közben újabb és újabb kérdések vetődtek fel bennem, de a rendelkezésemre álló források sajnos kevésnek bizonyultak mindegyik dilemma megnyugtató reflektálásához. Közelebbi információkat a tengerentúli spanyol nyelvű sajtóból és a hivatalos iratokból kaphatnánk. Ezen kívül érdemes lesz átgondolni, hogy az oral history milyen lehetőségeket kínál témánkban. Ez a megállapítás előrevetítheti egy következő dolgozat megszületését.

A jelentés differenciálásának és a strukturálás elvének egy új alternatívája az egynyelvű német szinonimaszótár-írásban

Árvai Anna Mária
Német nyelv és irodalom, V. évfolyam
PE BTK

Témavezető:
Dr. Tóth József, egyetemi docens
PE BTK, Német Nyelvtudományi Tanszék

A „lexikai szinonimák” lexikográfiai aspektusból való kutatása aktuális probléma. A szerző arra a kérdésre keresi a választ, miként tudnák a németet mint idegen nyelvet tanulók az egynyelvű német szinonimaszótárakat hatékonyabban használni. Ez a probléma/kutatási terület még mindig számos kérdést vet fel. Jelen dolgozat célja egy olyan egynyelvű német szinonimaszótár koncepciójának megalkotása, ami struktúráját tekintve főként az idegennyelvtanulók számára lenne átláthatóbb és felhasználóbarátabb.

A legfontosabb szakirodalmak feldolgozása után egy olyan módszer mellett döntöttem, amelynek segítségével megállapítható a szinonimarelációk foka és ezzel együtt egy sorrend is a szinonimasor egyes elemei között.

Ezen dolgozat keretein belül a látást kifejező igéket vizsgáltam, és a szómező elemeit (a legmeghatározóbb jelentésmegkülönböztető szémák segítségével) csoportokba soroltam. A besorolás után a „den Blick starr auf jemanden/etwas richten” (a tekintetét mereven rászegezi valakire vagy valamire) csoportot választottam egy további szémaelemzésre, hogy minél precízebben körülírhasam az egyes elemek jelentését ill. egymáshoz viszonyított jelentéskülönbségeit. A szémaelemzés hiányosságait az empirikus vizsgálódás keretein belül igyekeztem kiküszöbölni. Egy kérdőív segítségével megkíséreltem a szinonimasor prototipikus felépítésének feltérképezését. A kutatásom legfontosabb pontja egy olyan szinonimaszótár tervezése, amelynek struktúrája a denotatív és a konnotatív jelentésbeli különbségeket a szinonimasor elemei között explicit megmutatja. Ezen új alternatíva középpontjában a prototípuselmélet áll, amit a szótár mikrostruktúrájának felépítésébe integráltam. A prototípuselmélet alkalmazása főként az egyes lexémák jelentéskülönbségeinek átláthatóságánál segít. A konceptuális jelentéskülönbségeket (jelentésmagyarázatok ill. példamondatok helyett) egyrészt megkülönböztető szémák segítségével írtam le, másrészt a szócikk elemeinek prototipikus struktúráját is megjelenítettem.

Habár a szerző tudja, hogy ez a módszer további kutatási kérdéseket is felvet, mégis azon a véleményen van, hogy ez az új alternatíva nagyban hozzájárulhat a szinonimák helyes használatához.

Szláv eredetű faneveinkről

Bába Barbara
Magyar, V. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Tóth Valéria, egyetemi adjunktus
DE BTK, Magyar Nyelvtudományi Tanszék

Dolgozatom célja a régi magyar nyelv szláv eredetű faneveinek szókinctörténeti vizsgálata. Az adatállomány létrehozásához Györffy György: *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza* című munkáját használtam, valamint a Hoffmann István, Rácz Anita és Tóth Valéria által szerkesztett *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból* című munkát. Mindezt kiegészítettem a Magyar Oklevélszótár adataival és a szakirodalom által ismertetett egyéb adatokkal.

A szakirodalmi összefoglalás a szokásos szakirodalmi áttekintésektől eltérően elvi, módszertani szempontokat tartalmaz, mely szempontok irányelveként működnek a feldolgozó munka folyamán.

Az egy-egy szó történetét bemutató szócikkek történeti anyagból és a tulajdonképpeni szótörténeti részből épülnek föl. Az adatok az oklevelekben fanévként fordulnak elő, vagy helynevekben szerepelnek névalkotó elemként; ennek megfelelően az adatállományban a közszoói és a helynevekbeli formák elkülönülnek. A tulajdonképpeni szótörténeti rész jelentésbeli, etimológiai és hangtörténeti részből épül fel. A fanevek helynevekbeli előfordulásával külön egységben foglalkozom.

A kutatás további irányvonalát további kronológiai és etimológiai rétegek feldolgozása jelenti.

A Pázmány Péter képek ikonográfiája

Babucsik Anna
Művészettörténet, IV. évfolyam
PPKE BTK

Témavezető:
Révész Emese, egyetemi tanár
PPKE BTK, Művészettörténeti Tanszék

Amivel lassan két éve foglalkozom, az tulajdonképpen egy Pázmány-portré gyűjtemény összeállítása. A munkához egy monográfia állt rendelkezésemre, Vayer Lajos Pázmány ikonográfiája. Sem azelőtt, sem azóta nem foglalkozott senki a témával.

Vayer az autentikusság szempontjából sorolja két csoportba a képeket. Úgy gondolom, ha az ő szempontjai szerint vizsgáljuk a portrékat, megfosztjuk magunkat annak az örömétől, hogy az egyes korok Pázmány kultusza miképp jelenik meg az ábrázolásokon. Néha egy mozdulat, vagy egy tárgyi elem jobban szavatolta a képmás hitelességét a korszak szemlélői számára, mint annak a tudata, hogy a portré közvetlenül a bíborosról készült. Munkám során megfigyeltem, hogy a Pázmány képmások nagy része reprezentációs kép, melyeken elsődleges a státus megjelenítése: „környezet, ember, ruha és póz teszi a kiváltságos embert, mégpedig a jelzett sorrendben.”

Dolgozatomban a fentieket figyelembe véve az alábbi tematikai szempontok szerint rendeztem csoportokba a képeket: 1. A fiatal Pázmány rendi öltözetben 2. Pázmány, a főpap, ezen belül azok a portrék, melyek az érsek szónoki, vagy tudós írói képességeit emelik ki. 3. Pázmány, mint történelmi személyiség csoportkompozíciók szereplőjeként.

57 darab Pázmány portréra akadtam, a plasztikák vizsgálatára nem tértem ki. Ezeket igyekeztem párhuzamba állítani a kortárs magyarországi és európai munkákkal, valamint több esetben a portrétípus feltételezett előképeit is közlöm. Ezen kívül katalogizáltam a képeket: amennyiben ismeretes, közlöm alkotójukat, lelőhelyüket, a jelöléseket és feliratokat, részletes irodalomlistát, provenienciájukat.

A képmások vizsgálatakor jól megfigyelhető egy „genealógiai” sor, vagyis bizonyos portrék népszerűségük folytán őstípusokká váltak, és kisebb-nagyobb változtatásokkal – akár még napjainkban is megfigyelhetően – tovább éltek.

Munkám során sokat utaztam, hogy a lehető legtöbb képről friss fotót közölhessek.

XXI. századi romanticizmus az angol gótikus lírában

Bajusz Nikolett
Angol – kommunikáció, végzett
EKF BTK

Témavezető:
Dr. Tóth Tibor, főiskolai docens
EKF BTK, Anglisztika Tanszék

Az alábbiakban összegzem dolgozatomat, melyben egy kortárs angol költő műveit elemzem, kiemelve a romantikus illetve gótikus elemeket, ez utóbbira különösen nagy hangsúlyt fektetve.

Az 1990-es évek elejétől a gótikus szubkultúra egyre nagyobb teret követel magának. Költők, írók, zenészek szentelik életüket az „átkozott műfajnak”. Példaképüknek természetesen a XVIII. század végének nagy művészeit tekintik. Dani Filth a huszadik és huszonegyedik század fordulójának egyik legtehetségesebb és legelszántabb költője, illetve dalszövegírója, mivel hivatását tekintve egy gót-metál zenekar frontembere.

Műveit a klasszikus romantikus témák alapján hat főbb csoportra osztottam (menekülés, Biblia, „az Átkozottak”, mitológia, bosszú, nemzeti érzelmek); mindegyik csoportból egy-egy művet elemzek részletesebben tárgyalva a gótikus és romantikus elemeket.

Háttérinformációként röviden szólok Dani Filth életéről, családjáról, s a Cradle of Filth nevű zenekarról. Röviden írok a gótikáról, mint önálló műfajról, valamint a romantikáról, melynek sokszor alárendelik a gótikát.

Az identitás és reprezentáció paradoxikussága Sylvia Plath és József Attila költészetében

Bálint Dávid
Kommunikáció – magyar, III. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:
Dr. Bókay Antal, egyetemi tanár
PTE BTK, Modern Irodalomelméleti és Irodalomtörténeti Tanszék

Ez a dolgozat a kései József Attila és Sylvia Plath munkásságának világfelfogásában, lírai szerkezeteiknek felépülésében, és a motívum hálózataikban megtalálható problémákkal, hasonlóságokkal kíván foglalkozni, amik összekapcsolhatók az emberi identitás és az azt körülvevő világi reprezentáció viszonyának paradox voltaival. A két költőnél meglátásom szerint ezek a hasonlóságok, problémák egyszerre származtathatóak egy a selfen belüli paradox pozíció, és egy olyan „fátyol” felfedezéséből, amik az egyén és a világ között húzódik, ezáltal meggátolva azok homogenitásának lehetőségét. A két „szféra” az egyén számára ugyanazt a nehézséget hordozza, név szerint az identitás lehetetlenségét. A selfen belüli pozíció megrajzolásához a pszichoanalízis terminológiáját, társadalmi téren belül elfoglalt pozíció, és maga a társadalmi tér problematikusságának bemutatásához Pierre Bourdieu társadalom elméletét fogom felhasználni.

Házasság, gyermekáldás és halál a Széchényi családban – a reformkortól a második világháborúig

Ballabás Dániel
Történelem, IV. évfolyam
EKF BTK

Témavezető:
Dr. Pap József, főiskolai docens
EKF BTK, Modernkori Magyar Történelem Tanszék

Kutatásunk során arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a polgári átalakulás okozta szükségszerű differenciálódás mennyiben befolyásolta, illetve befolyásolta-e egyáltalán a Széchényi nemzetség tagjainak házasságkötési szokásait. Elmondható-e vajon, hogy a deklasszáldott családtagok alacsonyabb rangú személyekkel kötöttek házasságot, mint az elitpozíciójukat valamilyen szinten fenntartó társaik? Mennyire volt jellemző a rangon aluli házasodás? Vizsgálódásaink középpontjában tehát a házasság kérdése áll, a gyermekáldás és halál témakörével jelen alkalommal csak érintőlegesen foglalkozunk.

Dolgozatunk kezdő időhatáraként a reformkort jelöltük meg. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a kutatásba bevont első generációt Széchényi Lajos, Pál és István gyermekei képviselik, akik az 1820-as évek közepén, az 1830-as évek elején kezdtek házasságokat kötni. Záró dátumként 1945 kiválasztását több szempont is indokolta. Egyrészt mintegy természetes korszakhatárnak számít, amellyel egy új, az arisztokrácia számára nem sok jót ígérő időszak kezdődik. A konkrét vizsgálati szempontjaink mindenesetre értelmüket veszítik. Másrészt pedig a második világháború után a Széchényi nemzetség tagjai szétszóródtak a világban, jelentősen leszűkítve ezzel a források beszerzésének lehetőségét.

Jelen munkánk elkészítéséhez levéltári kutatásokat végeztünk a Magyar Országos Levéltárban és a Tolna Megyei Önkormányzat Levéltárában. A nyomtatásban megjelent források közül felhasználtuk a gazdacímtárakat, a tiszti cím- és névtárakat, a Nemzeti Casinó tagjainak lajstromát, valamint egyes családtagok kiadott levelezését, visszaemlékezéseit. Emellett természetesen figyelembe vettük a téma alapvető genealógiai és társadalomtörténeti szakirodalmát is.

Az orosházi és környékbeli zsidóság története

Balogh István
Judaisztika tanár, II. évfolyam
OR-ZSE

Témavezető:
Zima András, óraadó tanár
OR-ZSE, Történelem és Vallásbölcselet Tanszék

Orosháza és a környékén található nyolc település, Békéssámson, Csorvás, Gádoros, Gerendás, Nagyszénás, Szentetornya, Tótkomlós és Pusztaföldvár Békés megye délnyugati részében található. Az egykori orosházi járás területét járva, ma is szinte mindenhol megtalálhatók az egykori zsidó közösségek emlékei, nyomai: temetők, hitközségi épületek, egykori zsidó lakóházak, kereskedések, s a háború után felavatott holokauszt-emlékművek, emléktáblák.

Orosházán és környékén a zsidóság letelepedése az 1800-as évek elején, több szakaszban történt meg. A térségbe költöző zsidóság különböző irányból érkezett, voltak, akik a környékbeli vármegyéből, mások az északkeleti országrészből vagy Pest környékéről származtak. Az 1800-as évek második felében már működött az orosházi, tótkomlói, gádorosi és csorvási zsidó hitközség. Orosházán zsinagógát, Tótkomlóson, Gádoroson és Csorváson imaházat építettek, ezen kívül megalapították a nőegyleteket, a temetkezéssel és betegek, szegények támogatásával foglalkozó Chevra Khadisát, iskolákat építettek és temetőket nyitottak. 1884-ben Orosháza központtal a járás területén található községekkel anyakönyvi kerületet hoztak létre, amely a holokausztig fennállt. 1890-ben számuk 1240 fő a járás nyolc településén. A két világháború között a gazdasági világválság, majd az 1930-as évek végétől kezdve a zsidótörvények hatására a lélekszám csökkenésnek indult. A holokausztot követően az egykori zsidó közösségeknek csak egy része térhetett vissza szülőföldjére, több százan lettek a koncentrációs táborok és a munkaszolgálat áldozatai. Azok közül, akik visszatértek, sokan elhagyták a vidéket és a fővárosban valamint külföldön kerestek új otthont, így ma már kevés zsidó él Orosházán és környékén.

Tanulmányom célja, hogy a hiteles korabeli dokumentumok, levéltári források, összeírások, történeti munkák, valamint a saját helyi felméréseim segítségével bemutassam az egyes közösségek, s ezeken keresztül az egykori Orosházi járás zsidóságának történetét. A bevezetőt követően a dolgozat első felében az egykori járás, a második egységben pedig az egyes községek zsidóságának történetét írom le. Fontosnak tartom a legkisebb, néhány család által alkotott közösségek múltjának feldolgozását is, hiszen csak így kaphatunk teljes és a lehetőségekhez mérten pontos képet a területen élt zsidóságról, amelynek története mintegy két évszázadot fog át. A dolgozathoz mellékletként csatolom az egyes településekről elhurcolt és meggyilkolt zsidó családok névsorait, illetve néhány – zömmel korabeli – fényképet.

Fiori dall'ombra – Pisa, egy későközépkori közösség

Balogh Róbert
Történelem – politológia, V. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Pete László, egyetemi adjunktus
DE BTK, Olasz Tanszék

A dolgozat célja a XV. század eleji Pisa város társadalmának értelmezése, s az 1406-os firenzei hódítás nyomán végbemenő társadalmi változások vizsgálata az 1402-es, 1409-es és 1412-es prestanza illetve estimo jegyzékek alapján. Pisa későközépkori földrajzi és geopolitikai jelentőségének tisztázása után a fenti jegyzékek statisztikai módszerekkel történő elemzésére kerül sor.

A számítások és diagramok megtervezésénél alapvető szempont volt, hogy ne előre meghatározott kategóriák mentén haladjon a vizsgálat, hanem a tényleges különbségekre és összefüggésekre koncentrálva. Módszertani szempontból egyrészt David Herlihy tanulmányaira és az 1427-29-es Catasto feldolgozására támaszkodtam, másrészt Granasztói György Kassa és Nagyszombat XVI-XVII. századi társadalmát ugyancsak statisztikai módszereket alkalmazva feltáró vizsgálataira.

Elsőként rá kellett mutatnom, hogy a vizsgált körzetekben az egy háztartást terhelő fizetési kötelezettség nem nőtt, hanem jelentős mértékben csökkent a firenzei hódítást követően.

A vagyoni megoszlás elemzése után egyértelműen kiderült, hogy nincsenek kizárólag szegény, illetve gazdag háztartásokat magukban foglaló körzetek, hiszen a vagyoni különbségek minden esetben jelentősek. Ugyanakkor elkülönült néhány a városfalakhoz közel, illetve azokon kívül fekvő körzet, melyben leginkább szerény vagyonú családok éltek. Esetükben jellemzően relatíve egyenletes volt a vagyoni megoszlás, ám ez abszolút mértékben még mindig jelentős különbségeket takar.

Az egyes háztartások nyomon követésével (a linking records módszerrel) sikerült kimutatni, hogy a tárgyalt években az egyes körzetek lakossága nagymértékben kicserélődött, folyamatos változásban volt.

Mindebből következik, hogy a pisai közösség igen instabil volt a vizsgált időszakban, ami alapvetően rombolta életképességét.

„...a külhomályt a belső emberből igyekszik felderíteni...” Kölcsey történelemfilozófiai nézeteinek szépirodalmi kivetülései

Banka Roland

Filozófia – magyar nyelv és irodalom, IV. évfolyam
ME BTK

Témavezető:

Dr. Gyapay László, egyetemi docens
ME BTK, Régi és Klasszikus Magyar Irodalomtörténeti Tanszék

A dolgozat tétele szerint Kölcsey egyes szépirodalmi műveivel ismeretkritikai és történelemfilozófiai elveket is közvetít, s a kor történetírást tudomány és művészet ötvözeteként felfogó nézetét kiterjesztve alkalmazza egyéb műfajokban is. Ahogy e felfogás szerint a történelmi regény lehet alternatív történetírói munka, úgy Kölcseynél a novella lehet alternatív történelemfilozófiai írás. A dolgozat *A vadászlak* című elbeszélést Kölcsey történelembölcseletének reprezentációjaként értelmezi, ehhez feltárja a szerző schilleri indíttatásának tételezett történetvizsgálati módszertanát, értelmezi a korszak műfajelméleti fejleményeit, utal a recepciótörténeti tanulságokra.

Bár a nemzeti hagyományok szerint a „közönséges életkörrel” a dráma áll legszorosabb kapcsolatban, az 1830-as évek irodalom-felfogásában a novella műfaja lehet a legegyszerűsebb út a „nemzet szívéhez”. *A vadászlak* narrációs technikáját és szereplői viselkedését meghatározni látszik a *Történetnyomozás* című kései Kölcsey-írás, amely a történelmet emberi szemmel átláthatatlan ok-okozati láncként ábrázolja. A novellában visszaemlékezésekből, előkerülő nyomokból, és mindig más-más szemszögből szerzünk tudomást az eseményekről. Összhangban a XVIII. század végére kialakult filozofikus történelemszemlélettel, az objektív történetbölcselet elvi akadályaival szembeni megoldás a történetvizsgáló számára egy radikális pozícióváltás: a belső történet nyomozása, melynek során „felvilágosítja az emberi szívnek titkait”. Ezt teszi gondolati aktusaival a novellában szereplő ügyvéd, aki védence helyzetéből kiindulva nyomoz, és ezt erősíti a narráció pszichológiai vonala is; a gyermekgyilkossággal vádolt lány sorsának alakulása pedig a történeti teleológia felvetésének lehet szimbolikus leképezése. Vörösmarty kortársi kritikájában az olvasót reprezentálva egy mondatban összefoglalja az általa konstruált, kikövetkeztetett cselekményt, rávilágítva az utókor előtt a dolgozatban felvázolt mélyszerkezeti tartalmat is hitelesítő „sejdtések” reveláló hatására.

Egyén és társadalom – társadalmi integráció és reintegráció lehetőségei (Marie de France: *Lais*)

Bánki Ágnes
Angol – francia, V. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Kiss Sándor, egyetemi docens
DE BTK, Francia Tanszék

Marie de France tizenkét verses elbeszélését a társadalmi nemek kritikai vizsgálata szempontjából elemzem dolgozatomban. Kiindulási pontom a foucault-i hatalomelmélet feminista elsajátítására támaszkodva az, hogy a szubjektum szubjektivitásából adódóan képes szembeszállni a hatalommal, és ezzel lehetősége nyílik olyan egyedi pszichoszociális-szimbolikus pozíciót kialakítani, mely leginkább megfelel saját szimbolikus és biológiai képességeinek.

A tizenkét udvari elbeszélés közös témája a szerelem, melyet a szövegek különböző aspektusokból jelenítenek meg. A szerelmi történetekben bemutatott sorsok a hatalommal szembeni kiszolgáltatottság témáját is felvetik, ez a közös téma pedig lehetőséget ad annak a vizsgálatára, hogy a szövegekben megjelenített társadalomban hogyan (vagy hogyan nem) találja meg az egyén a számára lehetséges társadalmi pozíciókat, hiszen ez a közös téma mutat rá arra, mennyire esetlegesek a felkínált társadalmi pozíciók.

A szövegek keletkezésének korában csakúgy, mint a szövegekben megjelenített társadalomban, a nemesség köreiben a férfiak részére a lovagi vagy a hűbérúri státuszt, a nők számára pedig a feleség státuszát kínálta fel a feudális társadalom. Dolgozatomban azt vizsgálom, hogy a tizenkét szövegben ezek a státuszok hogyan válnak problematikussá, milyen lehetőségek kínálóznak a társadalmi rendbe való be-, illetve visszailleszkedésre.

A kiszolgáltatottság közös témája egy lehetséges tematikai csoportosítást tesz lehetővé, ez pedig alkalmat ad a hasonló témák és motívumok összehasonlító elemzésére. Végül a társadalmi reintegráció lehetőségeit elemezve kiemelem azokat a szövegeket, melyekben az identitás és a liminalitás témája hangsúlyosan jelenik meg.

A hadviselés és a fegyverforgatás művészete Európában és Belső-Ázsiában a X-XV. században

Barabás Bence
Mongol, III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Négyesi Lajos, egyetemi adjunktus
ZMNE, Hadtörténelem Tanszék

Munkámban részletes elemzésre kerülnek a X-XV. században, Európában és Belső-Ázsiában használt fegyvertípusok, védőfegyverek és ezek alkalmazása. Középkori vívómesterek munkái továbbörökítették a mai kor számára a középkori Európa harcművészetét.

Munkám tartalmazza részben ezen könyvek átdolgozásának fordításait, másrészt saját tapasztalataimat, melyre a Mathias Rex Történelmi Hagyományörző Egyesület munkájában való részvételem során tettem szert.

A témát gyakorlati szempontból közelítem meg, melyen azt értem, hogy saját tapasztalataim alapján – melyeket vívástechnikai tanulmányim során szereztem mind az európai fegyverzet, mind a keleti fegyverzet technikáinak tanulmányozása és alkalmazása során – vonok le következtetéseket.

Európai vívástechnikáknál fontos forrásom David, M. Cvet: *The Art of Longsword Combat* – Book 1, Academy of European Medieval Martial Arts (A.E.M.M.A.), 2001. könyve, mely feldolgozza azon középkori vívómesterek munkáit, melyeket én is tanulmányoztam. A mongol hadsereg és fegyverzet felépítésével M. Gorelik munkája volt nagy segítségemre, mivel tereptanulmányra még nem sikerült kijutnom Mongóliába. Ez utóbbit a közeljövőben feltétlenül tervezem, kutatásom anyagának bővítése érdekében.

Jelen munkámban bemutatásra kerülnek a mongol és európai fegyverek, páncélok, illetve ezeknek alkalmazásai. A pusztakezes harc és a vívástechnikák kialakulása és összevetése.

Összehasonlítom az európai és mongol nehézlovasságot és azok páncélzatát.

„...ha megyek az utcán, és itt a nevem, ott a nevem... érted, nem?” Egy párkányi graffitis csoport kultúrájának vizsgálata

Baranyovics Borisz
Néprajz – magyar, II. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Bali János, egyetemi tanár
ELTE BTK, Néprajzi Intézet

Dolgozatomban egy kisvárosi, kétnyelvű, négy tagú graffitis csoport bemutatásával foglalkoztam. Célja, hogy bemutassa a graffiti szabályainak változását, filozófiáját, és a csoport szerepét.

Foglalkozok a graffitis életúttal, életmóddal, a motivációval és stílusjegyekkel, valamint a szubkulturális közösség milyenségével.

Módszerek: retrospektív és résztvevő megfigyelés, interjú, fényképek, dokumentumok és tárgyak gyűjtése, illetve a térhasználati szabályok kivetítése térképre.

A téma bevezetését a graffiti történelmének a szemléltetése, majd a graffiti elemeinek, eszközeinek bemutatása követi. Ezután a kutatási módszerek és az osztályozás következik. Majdpedig az interjúk 21 kérdése és válaszai és a térképek. A végén pedig következtetéseket próbáltam levonni, amelyekben a társadalmi kapcsolatokra, a csoportba való bekerülésre, a rajzok presztízisére és etnoesztétikájára az illegalitás és legalitás kérdésére, valamint a tér- és időhasználatra térnék ki.

Byron's Don Juan Character: a Seducer or a Seduced?

Barcsa Emese Orsolya
Angol, IV. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

P. Balogh Andrea, egyetemi tanársegéd
SZTE BTK, Angol Tanszék

Don Juan az európai kultúra és irodalom egyik legismertebb csábító figurája. Az elmúlt négyszáz esztendőben sok művészt megihletett szerelmi kalandokkal teli története. Dolgozatom e legendás alak byroni ábrázolásával foglalkozik. A csábítás motívumának tükrében keresem a választ arra a kérdésre, hogy a híres költő *Don Juan* című művének főhősét vajon a női nemi éhség ártatlan áldozatának kell-e tekintenünk, vagy egy könyörtelen csábítónak, aki irodalmi elődeihez hasonlóan csak kihasználja „áldozatait”. A válasz erre a kérdésre eléggé problematikus, mivel a költeménynek legalább két olvasata lehetséges: egy „jóhiszeműbb” olvasat, mely hajlamos a főhőst kissé passzív, ártatlan áldozatnak tekinteni, és egy ennél szkeptikusabb, mely a narrátor ironikus megjegyzéseit és provokatív kijelentéseit figyelembe véve jóval kritikusabban tekint Don Juanra. Dolgozatom célja az, hogy feltárjam e két lehetséges értelmezést, hogy ennek ismeretében helyes választ adhassak a fenti kérdésre. A költemény alaposabb vizsgálata során arra a következtetésre jutottam, hogy a szöveg ambivalens volta fenntartja a lehetőségét a kétféle olvasatnak, éppen ezért különböző korok kritikusai más-más módon ítélték meg a byroni csábítót. Dolgozatomban sorra veszem, hogy melyek azok a körülmények, melyeknek eredményeképpen a korabeli, a XIX. és a XX. századi kritika egyik vagy másik olvasatot részesíti előnyben. Úgy vélem, hogy a Byron előtti és utáni Don Juan ábrázolások, valamint az egyes korok társadalmi, kulturális és morális kontextusa igen erősen befolyásolja az olvasó ítéletét e figurával kapcsolatban, ezért nagy figyelmet szentelek eme faktorok vizsgálatának. Dolgozatom végén – az egymással szemben álló kritikai vélemények feloldásaképpen – arra a következtetésre jutok, hogy Byron új típusú csábítót teremtett Don Juan figurájával: az ellenállhatatlan szeretőjét, aki passzív mivoltában is csábító, tehát elcsábított és csábító is egyben.

„Oleanna: feminizmus, posztmodernizmus és politikai korrektség”

Barna Tibor
Angol – politológia, IV. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Séllei Nóra, egyetemi docens
DE BTK, Angol-Amerikai Intézet

David Mamet *Oleanna* című darabjának 1992-es bemutatójára mind a közönség, mind pedig a kritikusok rendkívül hevesen reagáltak. Dolgozatomban azt elemzem, hogy ez a fogadtatás milyen társadalmi folyamatokra utalhat. A darab előadásai a debütálásától egészen napjainkig felvázolnak egy folyamatot, melyen keresztül megfigyelhető az interpretáció bizonyos mértékű átalakulása. Dolgozatom első részében előadás-kritikákat elemzek, melyeken keresztül az interpretációk átalakulásának a politikai korrektség intézményesülésével való lehetséges párhuzamát vizsgálom. A politikai korrektség azonban, mivel a társadalom periferiájára szorult különböző csoportok jogainak próbál érvényt szerezni, a posztmodernizmus és a feminizmus találkozási pontjának tekinthető. Különböző szempontok alapján ugyan, de mindkét filozófiai irányzat a felvilágosodás eszméit vonja kétségbe, kritikájukban közös a modernitás objektivitásának megkérdőjelezése, mivel annak érvelési rendszere nem mutat érzékenységet a nem-domináns csoportok nézőpontjai iránt.

Az *Oleanna* által kiváltott szélsőséges reakciók egyik lehetséges magyarázata a darabban megvalósuló dekonstrukció, mely olyan hierarchikus társadalmi struktúrákat és alá, mint például az intézményi, illetve az osztályok és nemek közötti hatalmi determináció. Esszém második részében diskurzus analízis segítségével mutatom ki a szöveg dekonstruktív működését. Ez a folyamat a politikai korrektségen keresztül manifesztálódik, így teszi lehetővé e jelenségnek a társadalomban megnyilvánuló intézményesülésének párhuzamba állítását a darab értelmezéseivel.

Mivel azonban a politikai korrektség a fentiekben említett módon metszéspontnak tekinthető a posztmodernizmus és feminizmus diskurzusaiban, és a darabban megvalósuló dekonstrukció feminista és posztmodern célokat is megtestesít, így az *Oleanna*-értelmezések átalakulása a két filozófia társadalmi beágyazódását is kifejezheti. Dolgozatomban azt a következtetést vonom le, hogy a darab legújabb értelmezései sem merítik ki a szöveg potenciálját, így az *Oleanna* teljes realizációja, a politikai korrektség intézményesülése illetve a posztmodernizmus és a feminizmus beágyazódása is a jövő kérdései.

Old vs New. Edward Albee Dreams of America

Barna Zsanett
Amerikanisztika – angol, V. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Cristian Réka Mónika, egyetemi adjunktus
SZTE BTK, Amerikanisztika Tanszék

Ezen dolgozat célja, hogy bebizonyítsa azt a feltevésemet, miszerint a kortárs drámaíró, Edward Albee drámai világában nem egy, hanem két fajta Amerikai Álom létezik. A probléma vizsgálatához az amerikai drámaíró három darabját használom fel. *Az amerikai álom*, a *Nem félünk a farkastól* és a magyarra még le nem fordított *The Play About the Baby* szereplői jelenítik meg ezt a két fajta Álmot, amelyeket elemzésemben Régi és Új Amerikai Álomnak hívok.

Ezen művek szereplőinek jellemzésével kívánok egy átfogó képet adni az Albee által dramatizált amerikai társadalomról. Ebben a társadalomban a régi értékek perifériára kerülnek, helyüket az új generáció elképzelései veszik át. Míg az idősök közelebb állnak a természethez és kultúrához, és előnyben részesítik a belső értékeket az anyagi javakhoz képest, a fiatalok tökéletesen elégedettnek tűnnek azzal, amit az új fogyasztói társadalom nyújt nekik. Esszém első része egy rövid elméleti háttérrel nyújt az Amerikai Álom fogalmának és sokszínűségének megértéséhez. Az elmélet a fogalom megszületésével indul, majd Rob Kroes az amerikai társadalmon végzett kritikai megfigyelését ismerteti.

Kroes utal a szociológus, David Riesman elméletére, mely szerint az amerikai társadalom felosztható a „belülről irányított” és a „kívülről irányított” emberre. Adaptálva ezt az ötletet, ezeket a terminusokat használom fel nézőpontom bemutatására. Dolgozatom második és harmadik részében a három dráma szereplőit elemzem, miközben azon tényezőkre fókuszálok, amelyek „belülről” vagy „kívülről irányítottak” teszik őket, így válva a Régi és az Új Amerikai Álom reprezentálóivá. Az esszé tetőpontja a két Álom ütközete, mely bizonyítja, hogy míg a Régi Amerikai Álom küzd azért, hogy talpon maradjon a „kívülről irányítottak” világában, az Új Amerikai Álom magatehetetlen egy emberi értékkel teli világban.

Die Teufelsgespräche in Dostojewskis *Die Brüder Karamasow* und in Thomas Manns *Doktor Faustus*

Barta Gabriella
Német, V. évfolyam
PPKE BTK

Témavezető:
Dr. habil. Opitz Antónia, egyetemi docens
PPKE BTK, Germanisztikai Intézet

Thomas Mannról már nagyon sokan, sokféleképpen és sokfélét írtak. Én mégis őt választottam dolgozatom fő témájává, hiszen úgy tűnik, nagysága kimeríthetetlen. És ez a kutatásom során be is bizonyosodott: még mindig lehet valami újat felfedezni műveiben.

Thomas Mann élete alkonyán írta meg nagyszerű regényét, a *Doktor Faustust*. Hosszú és pontos készülés után kezdte csak el a megírást, és talán ennek köszönhető, hogy ennyire sokrétűvé vált. Többek között Dosztojevszkijt olvasott-tanulmányozott és felhasználta a *Karamasov testvérek* c. művét a 25. fejezetnek, az ördöggel való találkozás jelenetének megírásához. Dolgozatomban tehát a *Doktor Faustusban* és a *Karamasov testvérekben* lévő ördögjeleneteket hasonlítom össze intertextualitás szempontjából.

Az első részben röviden összefoglalom az intertextualitás fogalmáról szóló elméleteket, mai kutatási területeit. Ebben a fejezetben írok főbb képviselőiről és arról, hogy ők hogyan értelmezik az intertextualitást. A képviselők közül Genette és Orosz Magdolna felosztását használom fel később a két fejezet konkrét elemzésénél.

Ezek után Thomas Mann és Dosztojevszkij viszonyát fejtem ki. Mann nagyon jól ismerte és szerette Dosztojevszkijt és egyik nagy mesterének is tartotta. Nem csoda tehát, ha naplójából kiderül, hogy éppen a 25. fejezet megírásánál Iván és az ördög találkozását olvassa újra. Emellett még idézek naplórészleteket, melyek bizonyítják, hogy a fejezet megírásánál Thomas Mann mennyit foglalkozott Dosztojevszkijel.

A dolgozat következő része a két fejezet részletes összehasonlítása, miben egyezik meg szinte teljesen a két találkozás, miket vesz át Thomas Mann Dosztojevszkijtől. Majd megpróbálom kifejteni, hogy miben tér el a két jelenet, hogyan alkot Mann mégis egy teljesen más művet.

Az utolsó részben a *Doktor Faustus* 25. fejezetét elemzem intertextualitás szempontjából, Orosz és Genette terminológiáját felhasználva. Mindent egybevetve megállapítható tehát a kutatásom végén, hogy Thomas Mann e regény kapcsán konkrét utalást nem tesz Dosztojevszkijre, a *Karamasov testvérek* szellemi jelenléte mégis tagadhatatlan, és csak emeli a regény szellemi értékét.

A játékon túl – Önreflexió és indexikális jelölők Samuel Beckett *Endgame* című drámájában

Barta Zita

Angol – magyar – dráma- és színháztudomány, III. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Bocsor Péter, egyetemi tanársegéd
SZTE BTK, Angol Tanszék

Az *Endgame* című dráma sűrítve hordozza a beckett dramaturgia jellemzőit, olyan megközelítést követelve ezzel, ami képest feloldani tömörségét. Mivel ez főként a sajátos nyelvhasználatból adódik, nem szövegen kívüli rendszerek alkalmazásában látom a megoldást.

A dráma nyelve nem tesz eleget referenciális funkciójának, de vannak benne elemek, amelyek egy koherens szerkezet alapjául szolgálhatnak: az indexek.

A darab szerkezete – az előrehaladást lehetetlenné tevő ciklikus formája mellett – két szint egymásra épülésének eredménye, mely két szint összecsúszik.

A dolgozat első részében a szintek létezését igazolom az önreflexió segítségével, mely nem csupán feltételezi a két réteget, de lehetetlenné teszi teljes szétválasztásukat. A második részben azt vizsgálom, hogyan hozza létre az indexek segítségével a nyelvi játék a rétegeket.

A dialógusokon belüli mikroegységek elemzése a szereplők látszólagos és valódi szerepének azonosítását segíti, az indexikus tengely eltolódásai pedig a darab szintjei közötti mozgást jelölik. Ez a folyamatos mozgás, a dialógus látszatát fenntartva, valójában viszont lehetetlenné téve, hogy a megnyilatkozások egymásra épüljenek, a párbeszéd látszólagos értelmetlenségét okozzák.

A játékban születő metanyelv és az önreflexív elemek nem csupán az említett mozgásokat jelölik, hanem azt is bizonyítják, hogy a szereplők tudatában vannak kettős szerepüknek, mely felismerés a játék funkciójának bővüléséhez vezet.

Bethlen Kata Önéletírásának műfaji problémái és modernségének kérdései

Bartha Anita
Magyar – hebraisztika, III. évfolyam
PPKE BTK

Témavezető:
Maczák Ibolya, megbízott előadó
PPKE BTK, Magyar Irodalomtudományi Intézet

A régi magyarországi irodalmi kánonba tartozó művek modern irodalomelmélet felőli olvasatát sok esetben anakronisztikusnak, értelmetlennek tartják, mondván a szerzőnek nem volt célja, hogy a mai értelemben vett irodalmi művet hozzon létre.

Azonban sok régi irodalmi műalkotás saját maga is motivál bizonyos fajta modern irodalomelméleti megközelíthetőséget. Épp úgy, ahogy azt Bethlen Kata Önéletírása is teszi. A barokk grófnő, bár nem akart mai értelemben vett irodalmi műremeket létrehozni, mégis (talán épp ezért) azt alkotott. Elbeszélésében példanélküli módon találkoznak a barokk kor és a modern önéletírás irodalmi jellegzetességei, melyek mind a szent ágostoni megtérés narratívával, mind a Rousseau-i, modern típusú autobiográfiával összekapcsolják a művet. Ezzel nyitva meg az utat egy elméleti típusú olvasathoz. A szöveg beszédmódja, szerkesztettsége, világképe pedig sokszor – nem alaptalanul – gender (feminista irodalomkritikai) megközelítést tesz lehetővé számunkra. Ezt az emlékiratot ugyanis nem csak irodalmi sajátosságai emelik ki a kor művei közül, hanem az is, hogy a XVIII. századi magyar irodalmi helyzettől szokatlanul, egy nő beszél benne önmagáról, saját lelkéről.

A mű másik érdekessége, az önéletírás szintetizáló keretein belül fellelhető műfaji sokszínűség, amely néha még azt a kérdést is felveti, hogy a szerző eredeti szándéka szerint tényleg önéletírást akart-e létrehozni.

Manipulációra alkalmas nyelvi és nyelvhasználati eszközök a sajtóreklámokban

Bárházi Eszter
Elméleti nyelvészet, III. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Németh T. Enikő, egyetemi docens
SZTE BTK, Általános Nyelvészeti Tanszék

A dolgozat célja egyrészt, hogy a meggyőzést és a manipulációt definiálja és elhatárolja egymástól, másrészt, hogy kimutassa a sajtóreklámokban alkalmazott manipulatív pszichológiai stratégiák nyelvi megvalósulásait, lehetséges nyelvi és nyelvhasználati eszközeit. A vizsgálati korpuszt különböző magazinokból gyűjtött fél- egyoldalas sajtóreklámok alkotják.

A meggyőzés és a manipuláció definiálásához és egymástól való elkülönítéséhez a következő elméleteket alkalmazom: Grice (1975) együttműködési elmélete, Goffman (1967) homlokzatmunka-modellje és a Sperber és Wilson (1986) által kidolgozott osztenzív-következtetési kommunikációs modell. Grice együttműködési elve alapján megállapítható, hogy míg a meggyőzés együttműködő nyelvi viselkedés, a manipuláció az együttműködési alapelv megsértésével jár. Goffman homlokzatmunka-modelljében a meggyőzés homlokzatfenyegető aktusnak minősül, és bár a manipuláció látszólag homlokzatóvó viselkedésnek tűnik, valójában az is homlokzatfenyegető. A meggyőzés és a manipuláció az osztenzív-következtetési kommunikációs modellben határolódik el egymástól a legjobban, amelynek keretein belül vizsgálódva azt láthatjuk, hogy míg a meggyőzés kommunikáció, a manipuláció nem az.

A vizsgálati korpuszban négy kiválasztott manipulatív pszichológiai stratégiának – a minimumcsoport paradigmának, a félelemkeltésnek, a személyes élménynek és a ritkaság pszichológiájának – a nyelvi és nyelvhasználati megvalósulásait elemzem.

Az elemzések révén megmutatom, hogy a fenti pszichológiai stratégiák milyen nyelvi és nyelvhasználati eszközök segítségével hozhatók működésbe.

Földi lét és égi szerelem (Kádár Livia illusztrációi a *Csongor és Tündéhez*)

Bartóki Liliána
Magyar – francia, III. évfolyam
SZTE JTFK

Témavezető:
Magonyné dr. Varga Emőke, főiskolai docens
SZTE JTFK, Magyar Irodalom Tanszék

Kutatásomat a szöveg-kép-viszonyok tématerületén végeztem. Az illusztrációt mint ezen interdiszciplináris tudomány egyik fontos részét képező műfajt vizsgálom.

Kutatásom célja, hogy Vörösmarty Mihály *Csongor és Tündéjét* és a vele együtt közölt Kádár Livia illusztrációkat – mint a verbális és vizuális médium tagjait – összevetve rámutassak arra, hogy az illusztráció a korábbi értelmezésekkel ellentétben nem a szöveg pusztá szemléltetője, hanem mint vizuális interpretáció van jelen. A benne megvalósuló ‘túlírás’, ‘újraírás’ következtében úgy funkcionál, mint egy szöveg. Dolgozatomban azt igyekszem igazolni, hogy kép és szöveg épp ezért nem esnek egybe. Rámutatok, hol vannak szöveg és kép elhajlásai, kiemelem a verbális és vizuális médium jelentésének kettősségét a szövegreferencia vonatkozásában.

Vizsgálódásaim három területe: a térképzés, melyet illetően arra a kérdésre keresem a választ, megfeleltethető-e verbális és pikturális jelrendszer között ugyanaz a térábrázoló elv.

A vizuális jelrendszer időbeliségét a kép narrativitásának tükrében vizsgálva elemzem a szövegreferencia egyes vonatkozásait és a centrális pillanat képi megjelenítését.

Majd rámutatok arra, hogy a grafikus-művész az affektusábrázolással élve, miként jut el a dráma mélyebb jelentésrétegének megmutatásáig.

Példák során át bizonyítom, hogy feltételezéseim a vizsgálódások valamennyi területén igazolódtak. Az illusztráció valóban tekinthető új szövegnek, benne a ‘túlírás’ a térképzés tekintetében megvalósul egyrészt az aranymetszési arányt alkalmazva, másrészt a pontos szövegreferenciától való eltérés következtében. Az időstruktúra tekintetében a centrális pillanat eszközével élve, valamint a képi szimbólumok megjelenítésével. Továbbá az affektusok kitalálása által válik az elvont gondolati tartalom kifejezőjévé.

The Symbolic Representation of the Inescapable Loneliness of the Individual in Tennessee Williams's *The Night of the Iguana*

Beck András
Angol – spanyol, III. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:
Dr. Kurdi Mária, egyetemi tanár
PTE BTK, Angol Nyelvű Irodalmak és Kultúrák Tanszéke

My research explores the non-verbal level of Tennessee Williams's *The Night of the Iguana* and intends to argue that this level provides not only a context to the action, but it has a symbolic function; it translates the play's main concepts into practical correlatives. Focusing on the major symbols that occur in the title and in the text, I analyze the setting of the play in detail; then I turn to the characters' personal objects and individual symbols to explore how all these contribute to a deeper understanding of the play's main theme: solitude. I compare symbols to their traditional meanings in art to extend their dimensions. Examining the non-verbal level, I contrast the play to Williams's identically entitled short story to argue that the prose version lacks the meanings provided by the setting. Finally, an analogy between the play and its movie version of 1964, directed by John Huston, is drawn.

The conclusion of the research is that Tennessee Williams made a conscious choice of setting and stage objects in the play to provide the audience with a deeper understanding of the desperation and loneliness of the individual. The objects and the meanings that are encoded in them operate on more levels and perform various functions: they visualize the play, transfer different points of view in the action, refer to the characters' past and foreshadow their future. The scenery we perceive has complex symbolic dimensions, and as a result of the various intersections among them, they form a well-constructed symbolic sign system.

Egy család disznóvágási gyakorlatának megváltozása az ormánsági Vejti községben

Bedő Valér
Amerikanisztika – néprajz, V. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Simon András, egyetemi tanársegéd
SZTE BTK, Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék

Tanulmányom lényegét tekintve a disznóvágás és feldolgozás folyamatainak megváltozásával foglalkozik egy olyan család példáján keresztül, amelyben hosszú hagyományokra tekint vissza a böllérkedés. Résztvevő megfigyelések és félig strukturált interjúk segítségével derítettem fényt a változásokra.

A XXI. század eleji falusi disznóölések és feldolgozási eljárásai jelentős változáson mentek keresztül az utóbbi néhány évtizedben. Számos tanulmány foglalkozik ezekkel a folyamatokkal, a legtöbbjük elkészülése óta azonban eltelt már jó néhány év. Az azóta végbement változások megismerése miatt tartottam fontosnak tanulmányom megírását.

Megváltozott a család szemléletmódja a disznóvágásokat illetően, már nem annyira számít ünnepnek, mint régen, de sok esetben még mindig fontos eseménynek tartják a család kohézióját illetően, ahogy ezt megtapasztalhattam adatgyűjtéseim alkalmával is.

A feldolgozás menetéhez is jelentős változások kapcsolódnak, melyek döntő többsége az időmegtakarítás miatt alakult ki, amellet hogy a munkafolyamatokat is leegyszerűsítették. Ilyenek a pb-gázos perzselés, a daráló, a hurka-kolbásztöltő, a hűtőszekrény elterjedése, amik révén ma már nem kell egy egész napot munkával tölteni, elég rövidebb idő is.

Mindezen változások persze nem egyforma mértékben és nem egy időben terjedtek el Magyarországon. Mint az a dolgozatomból is kiderül, az általam vizsgált család disznóvágási és feldolgozási gyakorlatban nem minden esetben alakultak át a hagyományos eljárások, és a különböző ételek készítésének aránya sem. A máig megőrzött fortélyok és ételek továbbvitelének okát az egyéni és családi ízlésben látom, és így gondolják ezt interjú-alanyaim is. A modern kor hozta változások mellett tehát kihangsúlyozom az egyéni és családi ízlés szerepét, melyek döntőnek bizonyultak néhány eljárás és étel megmaradásában.

A kérdés-válasz prozódiaja számítógépes vizsgálattal

Beke András
Magyar – rajz, IV. évfolyam
SZTE JTFK

Témavezető:
Dr. Nagy L. János, egyetemi tanár
SZTE JTFK, Magyar Nyelvészeti Tanszék

A beszéd kutatás célja az, hogy szabályokat írjon le, és ezek használatával minél inkább megközelítse a spontán beszéd prozódiai szerkezetét. Tanulmányban ehhez a kutatáshoz és törekvéshez kapcsolódtunk. Célunk az volt, hogy az egymás után különböző beszélőtől elhangzó közlések egymáshoz prozódiai szerkezetükben kapcsolódjanak, szupraszegmentális szerkezetük egymásból következzen, vagyis a beszéd hangzása folyamatos legyen, és spontán beszédként hasson.

Feltételeztük, hogy a beszélő kérdésének utolsó prozódiai egységének szerkezetéből számítógépes úton elő lehet állítani a beszélő válaszában első prozódiai egységének szerkezetét.

A kutatásban rádióanyagból felvett hanganyagokat dolgoztunk fel, amelyeket Praat 4.3 és 4.4-es beszédfeldolgozó programmal szegmentáltunk. Majd a szótagok prozódiai szerkezetét vizsgáltuk. A végleges számításba a szótagok F0Cs-át (frekvencia csúcs) és a F0A-át (frekvencia visszaesés) vettük bele.

A kísérletek során megállapítottuk, hogy a kérdés utolsó négy szótagján mért FoCs-értékek átlaga és a válasz első három szótagján mért FoCs-értékek átlaga között erős korreláció van. Itt bebizonyítottuk, hogy az összefüggésben döntő tényező az, hogy azonos vagy különböző neműek társalognak. Az azonos és a különböző neműek párbeszédében megállapítottuk, hogy milyen matematikai összefüggések vannak, és megalkottunk olyan egyenleteket, amelyek által számítógépes úton létre lehet hozni a kérdés utolsó PrE-ből a válasz első PrE-t.

További vizsgálatokat tervezünk arra vonatkozóan, hogy a fenti szabályrendszert szintetizált beszédben alkalmazzuk, és percepciós tesztekkel állapítsuk meg a szabályok működésének eredményét és korlátait.

A metonímia – a nyelvészet vitás problémája

Bencze Ildikó

Antropológiai nyelvészet magiszteri program

BBTE BTK

Témavezető:

Dr. Szilágyi N. Sándor, tanszékvezető egyetemi tanár

BBTE BTK, Magyar és Általános Nyelvészeti Tanszék

Dolgozatom célja, hogy fölvázolja azokat a metonímiaelméleteket, amelyek napjaink nyelvészeti szakirodalmában a legelterjedtebbek, és ezekből kiindulva a metonimikus kifejezések egyes eseteire egy újabb értelmezést adjon. Az első rész a hagyományos metonímiaszemlélet bemutatásával kezdődik, amelyet majd a második részben az amerikai holisztikus kognitív nyelvészet fogalmi relációkon alapuló metonímiaértelmezése követ. Ennek egyik érdeme, mint látni fogjuk, abban áll, hogy kimondja: a metonímia nemcsak a nyelvhasználatunkat, hanem az egész gondolkodásmódunkat, viselkedésünket is jellemzi. Ezek után a harmadik rész a nyelvi metonímia vizsgálatára tér rá, és ennek keretén belül olyan metonímia-felfogásokról lesz szó, amelyekben a konceptuális relációkat előtérbe helyező kognitív kutatásokkal szemben hol a lexikális tudás, hol a jelenséggel kapcsolatos pragmatikai jellemzők hangsúlyozása kerül előtérbe. A bemutatás során mindegyik esetben jelezni fogom az elméletekkel kapcsolatos problémákat, és ezekből kiindulva egy olyan metonímiaértelmezést fogok javasolni, amelynek egy szemantikai-grammatikai ellipszisszabály képezi az alapját. Ez az értelmezés azonban még korántsem teljes, és nemcsak azért, mert még számos probléma szorul benne pontosabb és részletesebb vizsgálatra, hanem azért sem, mert a metonímiáknak csak az egyik jellegzetes fajtájára vonatkozik, nevezetesen azokra, amelyek egy ellipszisszabály alkalmazásával jönnek létre. A jelenlegi célom tehát nem az, hogy megoldjam a metonímia minden rejtélyét, hanem az, hogy az olvasó lehetőleg egy olyan képet kapjon a metonímia jelenségével kapcsolatos problémákról, amelyből kiderül, hogy melyik az az irány (vagy melyek azok az irányok), amelyet (amelyeket) a későbbi kutatás során érdemes lesz majd követni.

A modern Törökország megteremtője avagy Kemál, aki nemet mert mondani

Benkő Adrianna – Csiba Kitti Kíra – Koza Judit
Nemzetközi kapcsolatok, II. évfolyam
KJF

Témavezető:

Dr. Demeter Zsófia, főiskolai tanár
KJF, Társadalomtudományi Tanszék

Amikor az első világháborúban az antanthatalmak elfoglalták az Oszmán Birodalom nagy részét és VI. Mohamed szultán kapitulált, belső küzdelmek kezdődtek: egyrészt a politikai hatalom megszerzéséért, másrészt a bevonuló görög hadak ellen.

1920. augusztus 10-én egy olyan békeszerződést írtak alá Törökországgal Sèvres-ben, amelyet a Versailles környékén kötöttekhez hasonlóan rákényszerítettek a vesztesre. Az ez ellen fellépő Musztafa Kemál bebizonyította, hogy nem tehetik azt a nagy múltú Portával, amit más legyőzöttekkel. Ankarában új kormányt állított fel, majd a tettek mezején is elismerést vívott ki: az anatóliai hadak élére állva a török területeken állomásozó antantcsapatokat és főleg a betörő görögöket sikeresen visszaverte. A belpolitikai kríziseken úrrá lett, és reformintézkedéseivel modernizálta Törökországot: kikiáltották a parlamentáris köztársaságot, megszüntették az ország széttagozottságát. Sikerült elérnie, hogy függetlenedő hazájával 1923-ban Lausanne-ban egy igazságosabb békét kössenek.

Így is bebizonyosodott, hogy a Versailles-ban és Washingtonban aláírt egyezmények által kialakított békerendszer nem tartós. Kemál eredményes diplomáciai kapcsolatokat épített ki a külföldi államokkal, amelyek elismerték az új török köztársaságot.

Az elveszett valóság nyomában: Alberto Moravia és az elidegenedés élménye

Berethalmi Noémi
Olasz – kommunikáció, IV. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dávid Kinga, egyetemi tanársegéd
SZTE BTK, Olasz Nyelvi és Irodalmi Tanszék

Dolgozatomban az elidegenedés motívumát, illetve ennek Alberto Moravia műveiben való megjelenését vizsgálom, kitérvén arra, hogy az író maga milyen módon látja feloldhatónak az emberi kapcsolatok eltárgyasodásának problémáját, s hogyan fedezi fel az elveszett valóságot.

Az elidegenedés kérdése nem csupán az irodalomban kapott hangot; ennek a modern ember életét olyannyira meghatározó érzésnek gyökerei az egzisztencialista filozófiában keresendők, melyről emiatt elengedhetetlen néhány szót ejteni. Moravia munkássága, jóllehet tudattalanul, erősen kötődik az egzisztencialista látásmódhoz: műveiben a valóság a maga nyomorúságában, kicsinyességében, s egyben bonyolultságában mutatkozik meg, hiszen a római író a kritikai realizmus eszköztárával, elemző és pontos vizsgálattal tárja fel életünk alapvető problémáit, melyek közt az elidegenedés, a kommunikációra való képtelenség kulcsfontosságú szerepet tölt be. Munkámban az elidegenedés tematikáját Alberto Moravia három regényének (*Közönyösök*, *A megvetés*, *Az unalom*) összehasonlító vizsgálata alapján bontom ki. Rámutatok, hogy az alábbi művek mindegyikében, eltérő megmutatkozása ellenére, alapvető jelentősége van e motívumnak, mint a modern létérzés egyik központi problémájának.

A regények vizsgálatát követően arra keresek választ, hogy az író maga hogyan lelt rá az elveszett valóságra, hogyan sikerült az írás által feloldania az elidegenedés nyomasztó érzését. „A könyveim én magam vagyok” – mondta Moravia, s valóban, az írás segítségével a lét törékenységének tudatából táplálkozó kétségbeeséstől eljut a szemlélődés nyugodt állapotába. Felfedezi a szubjektív valóságot, a számunkra egyetlen hozzáférhető valóságot, hiszen az objektív realitás megismerhetetlen; Jiddu Krishnamurti indiai gondolkodó szavaival: a realitás „egy ösvények nélküli föld”, melyet egyedül mi magunk, saját személyes értelmezéseink segítségével találhatunk meg.

Moravia ezt teszi, mikor az írásnak szenteli magát.

Stílus és propaganda. Caesar prózaritmusa a *Bellum Gallicum* VII. könyvének példái alapján

Berkes Lajos
Latin – történelem – ógörög, III. – II. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Ferenczi Attila, egyetemi docens
ELTE BTK, Latin Tanszék

Dolgozatomban Caesar egyik stíluseszközével, nevezetesen prózaritmusával foglalkozom. Kiválasztott szemelvények ritmikai elemzésével a prózaritmus és a tartalom szoros kapcsolatának érzékeltetésére törekszem. Bár forma és tartalom viszonyának vizsgálata költői szövegeknél nem számít újszerűnek, prózai szövegek esetében és különösen a Caesar-corpus kutatása során, amennyire látom, ez a megközelítés nem kapott jelentőségének megfelelő hangsúlyt. A prózaritmust magam többnek tekintem a jó hangzás elérése céljából alkalmazott eszköznél: felfogásom szerint Caesar tudatosan használ bizonyos ritmikai képleteket, hogy felhívja olvasója figyelmét az általa hangsúlyosnak tartott közlés fontosságára.

Dolgozatomban áttekintem a prózaritmus kutatásával kapcsolatos módszertani problémákat, a Caesar szónoki tevékenységére vonatkozó forrásokat, valamint a témához szorosan kapcsolódó műfaji-tartalmi kérdésekben született kutatási eredményeket. A *Bellum Gallicum* a szövegnek tulajdonított propagandisztikus célzat miatt különösen alkalmasnak látszik a ritmikus elemek stilisztikai értékének, illetve a szövegben betöltött szerepének vizsgálatára.

A dolgozat terjedelmi kötöttségei miatt a vizsgálat nem terjed ki a teljes műre, prózaritmus és tartalom viszonyát válogatott szövegrészek elemzésével kívánom igazolni. A kiválasztott szemelvények (BG 7, 4–13; 75–90) a *Bellum Gallicum* csúcspontjának tekintett VII. könyvből származnak. További korlátozás, hogy az antik forrásokban említett számos ritmikus sorzárlat közül ezúttal az öt legfontosabb, modern kori kutatók által „kanonizált” klauzulára (ditrochaeus; dispondeus; dicreticus; creticus és trochaeus; creticus és ditrochaeus), illetve ezek feloldott változataira szűkítettem vizsgálatot. A szemelvények elemzése igazolni látszik feltevésemet, miszerint Caesar a prózaritmust propagandisztikus céljai szolgálatába állította.

The Narrator Behind the Lyric ‘I’

Bernát Klára
Angol nyelv és irodalom, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Ferencz Győző, tanszékvezető egyetemi docens
ELTE BTK, Anglisztika Tanszék

Philip Larkin regényíróként kezdte pályafutását, majd két regény után kezdett komolyan versekkel foglalkozni. Első sikeres kötetének (*The Less Deceived*) több versét még a regényekkel egyidőben írta. Éppen ezért logikusnak tűnik, hogy a kötet több versében fellelhető a lírai én mellett egy narrátor is. Ezt a narrátort vizsgáltam öt versben.

Elsőként a ‘Wedding-Wind’ című verset tárgyalta a dolgozat. Itt azt a következtetést lehet levonni egy narratív analízis során, hogy a vers három részében három különböző stratégiát alkalmaz a költő. Mivel ezek a stratégiák nem egységesek, a költemény nem lehet sikeres. A második tárgyalt vers címe ‘I Remember, I Remember,’ amely egy dialógusra épül, éppen ezért a dialógust, mint narratív technikát volt érdemes vizsgálni. Ennek során kiderült, hogy a versben meglevő feszültség oka, hogy eldönthetetlen, a központi részben monológot vagy egy dialógus részét olvashatjuk. A harmadik vers, ‘Deceptions’ hozott a legnagyobb eredményt, itt ugyanis kiderült a narratív elemzésnek köszönhetően, hogy a tradicionális kritika álláspontjával szemben nem két, hanem három szereplője van a versnek, éppen ezért a narrátor nem pártatlanul mutatja be egy aktus két oldalát, hanem az egyik oldallal közösséget vállal. A negyedik vers, ‘Church Going’ esetében a narratív eszközök a versnek nem új olvasatot adnak, hanem annak alapját, attól lesz a vers különösen sikeres, hogy az elbeszélés-szerű költemény az utolsó versszakra lírai költeménnyé válik. Az ötödik, utolsó vers, ‘At Grass’ szintén egy dialógusra épül, ám itt a dialógus nem direkt, hanem idézett, és mint ilyen, az idéző a saját személyiségét is beleviszi a másik szereplő történetébe. Ez azért fontos, mert a kötet utolsó verseként, az ‘At Grass’ nem csak összegzi a kötet törekvéseit, hanem azzal, hogy beleéli magát a másik szerepébe, túl is mutat azon.

A dolgozat tehát megmutatta, hogy narratív eszközökkel milyen új, talán teljesebb értelmezését lehet adni Philip Larkin öt versének.

Fegyverek és emberek: fegyverzet és haderő Hastingsnél, a Bayeux-i kárpit ábrázolásainak tükrében

Bényei Balázs István
Történelem – levéltár, III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Nagy Balázs, egyetemi docens
ELTE BTK, Középkori és Kora Újkori Egyetemes Történeti Tanszék

A dolgozatban azt a célt tűztem ki, hogy megpróbálom körüljárni az 1066-ban Hastings közelében, a Senlac dombon Fattyú Vilmos és Harold Godwinson között lezajlott ütközetben résztvevő haderők fegyverzetét, értve ezalatt az egyes fegyvertípusok rövid áttekintésén túl annak vizsgálatát, hogy a szembenálló haderők egyes elkülöníthető csoportjai milyen módon voltak felszerelve.

A pályamunkában a csata hátterével és magával az ütközetrel csupán összefoglaló jelleggel foglalkoztam. A hangsúly három kérdéskörre került.

Első ezek közül is a résztvevő haderők szervezeti felépítésének vizsgálata. Ez a rész nem szorítkozik kizárólag a csata idején érvényes struktúrák áttekintésére, hanem ésszerű időhatárokon belül végigköveti azok fejlődését. Az angolszász had esetében ez a VII. századtól, a tradicionális hadszervezet átalakulásának kezdetétől értendő, amely fejlődési folyamatot Nagy Knut uralomra jutás zár le. A normannok esetében magának Normandiának a 911-es létrejötte jelöli ki a kezdő dátumát illetően vizsgálódásomnak.

A második témakör az alkalmazott fegyverek és védőfelszerelések áttekintése. Itt azoknak jellemző típusai, tulajdonságai, valamint használatuk és viselésük módja igyekeztem végigvenni, felhasználva a Bayeux-i kárpit ábrázolásai mellett más képi forrásokat illetve korlátozott mértékben régészeti leleteket is.

Végül igyekeztem áttekinteni a haderők egyes elkülöníthető csoportjainak jellemző, vagy legalábbis valószínűsíthető felszerelést, megvizsgálva, hogy mindez milyen kihatással bírhatott az ütközet kimenetelére.

Vecsés környéki Árpád-kori lelőhelyek állatcsont anyagainak régészeti értelmezése

Biller Anna
Régészet, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:

Dr. Bartosiewicz László, egyetemi docens
ELTE BTK, Régészettudományi Intézet

Dolgozatomban Vecsés 36. és Gyál 8., 13. Árpád-kori lelőhelyek állatcsont anyagának összehasonlítása szerepel. A vizsgálat fő célja összevetni az egyes háziállatok táplálkozásban és életmódban betöltött szerepét, alátámasztani vagy cáfolni a korszakra jellemző állattartási szokásairól ismereteket, a korszak hasonló lelőhelyein keresztül.

A vizsgált lelőhelyek csontanyaga közepes nagyságú, a jelenlevő fajok száma alacsony, de azok jól beleillenek a korszak hasonló csontösszetételű lelőhelyei által kirajzolt földrajzi régiókba. A szarvasmarha, a ló vagy a kiskérődzők magas száma az Árpád-kor korai szakaszára jellemzőbb, mivel ekkor még erősen érvényesül a honfoglalás kori életmód, a nomád állattartás hatása, ahol a lónak volt a legnagyobb jelentősége. A sertés száma elenyésző a lóhoz és a kiskérődzőkhöz viszonyítva. Jellemző a lelőhelyekre a háziállatok 90 % feletti aránya, a vadállatok alacsony száma, s ez mutatja, hogy az élelemszerző vadászat nem volt jelentős. Az egyes vadállatfajok utalhatnak a lelőhelyek korabeli környezetére. A dolgozatban kitértem a csonteszköz anyagra, a lónak, a lókoponyának, valamint a kutyának a mindennapi és a hitvilági életben betöltött szerepére.

Kultúrtörténeti szempontból különösen figyelemre méltó, hogy ismét megerősítést nyert a sertéshús fogyasztásának rendkívül kicsiny mértéke, amely egybe esik a lóhúsnak a korabeli táplálkozásban (az Árpád-korra több évszázados egyházi tilalom ellenére) betöltött fontos szerepével Gyál 8. és Vecsés 36. lelőhelyeken. Mindezek bizonyítják, hogy az ásatások állatcsont anyaga is teljes értékű régészeti lelet, mert kulturális tartalmat hordoz, amely a mindennapi élet más régészeti leletek alapján alig megismerhető, fontos jelenségeire világíthat rá.

A magyar anyanyelvűek helyzete Moldvában

Bíró Anna
Református tanító – hittanoktató, IV. évfolyam
KRE TFK

Témavezető:
Balcsik-Tamás Kinga, főiskolai tanársegéd
KRE TFK, Pedagógiai Intézet

Dolgozatom célja a moldvai csángóság mai helyzetének megismertetése volt. A téma aktualitását abból nyerte, hogy az oly' sokat szenvedett moldvai magyarság végre esélyt kapott, hogy intézményes keretek között gyakorolhassa az anyanyelvét.

Dolgozatom nagy részét személyes tapasztalatokra építettem, hiszen 2002 óta járom a moldvai csángó falvakat, és az ottani tapasztalataimat, személyes beszélgetéseimet rögzítettem, dolgoztam fel. Sok információra tettem szert, már az előtt is, hogy kint tanítottam volna, azonban a moldvai csángó közösség anyanyelvi helyzetéről igazán érdemleges tapasztalataim csak ez után lettek. Kutatásom során arra jutottam, hogy ennek a közösségnek a megmaradása csak külső behatásokkal lehetséges.

Bár a moldvai csángók kultúrája, és sajátos magyar anyanyelve évszázadokon keresztül konzerválódott, mégse lehet ennek természetes tovább élése a XXI. század globalizált világában. Vagy szigetként megőrzi a világ ezt a csoportot, tudatosan segíti a fennmaradásukat, vagy a teljes asszimilációnak lehetünk tanúi.

Nagy Károly birodalmi politikájának tükröződése a *Libri Carolini* keresztül

Blázsovits Ágnes
Történelem – művészettörténet, II. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Nagy Balázs, egyetemi docens
ELTE BTK, Középkori és Kora Újkori Egyetemes Történeti Tanszék

A Római Birodalom eszméje a kereszténység eszméjével összefonódva túlélte annak bukását, s a VIII. század végén a Frank és a Bizánci Birodalom is igényt tartott arra, hogy magáénak mondhassa. Végül Nagy Károly személye, Alcuin tanácsai, s a pápa kiszolgáltatottsága révén a birodalmi eszme súlypontja Konstantinápolyból Aachenbe került át. Hogy ezt a folyamatot elősegítse, Nagy Károly egyházpolitikai fronton is szembeszállt Bizánccal. Ennek eszköze volt a *Libri Carolini*.

Ennek a dokumentumnak a megszerkesztése hosszú folyamat eredménye volt, mely 790-től 794 júliusáig húzódott. Szerzője Orlean-i Theodulf lehetett, majd szerkesztésébe Alcuin is bekapcsolódhatott, de mindez Nagy Károly védnöksége alatt történt. A *Libri Carolini* keretén belül a frank teológusok a niceai képtisztelő zsinat határozatainak cáfolatával igyekeztek rontani a bizánciak hitelét, s azok arroganciájával szembeállítva vonzóbbnak tüntetni fel a pápai szuverenitáshoz való alázatos hozzáállásukat. Mindezt hatásos retorikai eszközökkel érték el, de a fordítás hiányosságai miatt az érvrendszerük félreértelmezésekre épült. Egy adott érv kibontásán belül meg tudták őrizni gondolatmenetük kompakt jellegét, ám hosszabb távon ellentmondásokba bonyolódtak.

Ez a mű végül nem került kiadásra, mert a pápa kitartott a már elfogadott niceai elvek támogatása mellett. Nagy Károly pedig alárendelte a képek kérdését birodalmi törekvéseinek, s inkább a pápával való jó viszony megőrzésére törekedett. Ezt nyugodtan megtehetette, már a *Libri Carolini* megszerkesztésével kifejezte, hogy a véleménynyilvánítás jogát egyházi ügyekben is fenntartja.

A *Libri Carolini*ben Nagy Károly birodalmi törekvései mellett megmutatkoznak uralkodásának jellemző jegyei is. Teokratikus hatalmi felfogása tükröződik abban, hogy magát egyházi kérdésekben is döntőbírói jogkörrel ruházta fel. Ebben a momentumban azonban uralkodásának hegemonikus jellege is megjelenik.

A *Libri Carolini* mondanivalója és sorsának alakulása kirajzolja a császárság igényét az egyház feletti hatalomra gyakorlására, ugyanakkor a pápaság ezzel ellentétes nézőpontját is, melyben már benne rejlik a két hatalom összeecsapásának lehetősége.

A Don Álvaro o la fuerza del sino mint operai forrás

Boda Benjamin Gábor
Spanyol – történelem, III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:

Dr. Menczel Gabriella, egyetemi adjunktus
ELTE BTK, Spanyol Nyelv és Irodalom Tanszék

A dolgozat a spanyol romantikus dráma alaplíráját, Rivas hercegének „Don Álvaro o la fuerza del sino” című alkotását hasonlítja össze a belőle készült „La Forza del destino” című Giuseppe Verdi operával, mely a csupán a spanyol irodalmon belül nagy jelentőségű drámának világhírreget biztosított. A munka legfőbb célja a két műalkotás szereplőkészletének összevetése, a drámai jellemek operai figurává válásának folyamata, melyen keresztül a romantikus jellemábrázolás lehetséges egyezései és különbségei érhetők tetten.

A dolgozat mindvégig szem előtt tartja Verdi két operavariánsának létezését, s így a karakterek átalakulását két fázisban történő folyamatként igyekszik illusztrálni. A spanyol drámában a szereplők között fennálló hierarchia, a romantikus férfihős abszolút elsőbbsége és a többi karakterhez viszonyítva legösszetettebben ábrázolt jelleme Verdi operájában a tenor, a szoprán és a bariton szereplő által alkotott kiegyensúlyozott háromszögnek adja át a helyét azáltal, hogy az operai librettó megfosztja Don Alvarót az őt körülvevő, Rivas által gondosan felépített titokzatos atmoszférától, miközben Leonort és Don Carlos de Vargast az alaplírában jelen nem lévő elemekkel ruházza fel, és teszi összetettebbé ábrázolásukat. A főszereplő hármas mellett, akiket egyenként vet analízis alá a szerző, két külön fejezet szól az atyai figurákról és a zsánerképek szereplőiről. A két atyai figura (Calatrava márki és a Gvardián) a romantikus hősnő magányérzetének és Verdi több jelentős atyai figurájának függvényében kerül analízis alá, míg a kosztumbrista képek három, Verdinél tovább élő szereplője (Preciosilla, Trabuco és Melitón) esetében Rivasnak az opera műfaja továbbfejlődésében játszott indirekt szerepe is méltatásra kerül.

Rollenidentität in Kleists *Michael Kohlhaas* und *Die Marquise von O...*

Bódai Szilvia
Német, V. évfolyam
PPKE BTK

Témavezető:

Dr. habil. Opitz Antónia, egyetemi docens
PPKE BTK, Germanisztikai Intézet

Pályamunkámban Heinrich von Kleist két elbeszélésén (*Michael Kohlhaas*, *Die Marquise von O...*) keresztül szemléltetem azt a folyamatot, ahogyan a XVIII-XIX. század fordulóján – elsősorban Immanuel Kant és Johann Gottlieb Fichte filozófiájának hatására – a közösség helyett egyre inkább az individuum került a gondolkodás középpontjába.

Heinrich von Kleist életművében egyértelműen tükröződik a konvencionálisból a posztkonvencionális társadalomba való átmenet, illetve annak jelei. Dolgozatom elméleti hátterét egy modern fejlődépszichológiai teória adja: Lawrence Kohlberg az 1960-as években dolgozta ki először az ember morálfejlődésének pszichológiáját, melyet Jürgen Kreft alkalmazott az irodalomtudományra vonatkoztatva. Ezen elméletek segítségével elemzem Kleist két elbeszélését. Pályamunkámban bemutatom, hogyan próbálnak a novellák hősei a konvencionális társadalom elvárásainak megfelelően élni, szerepeiket megtartani és a hagyományokat követve cselekedni. Identitásuk azonban ezen a konvencionális szinten komoly válságba kerül, amikor úgy tűnik, hogy a társadalom nem a megszokott keretek között működik. Michael Kohlhaas a törvényhozó, de azt be nem tartó hatalom miatt él át konfliktust nemcsak az állammal szemben, de önmagában is, Marquise von O...-t pedig egy számára érthetetlen és tudatának ellentmondó esemény miatt vetik ki a társadalomból. Ezen történetek hatására mindkét főszereplő komoly identitásválságot él át, melynek eredménye önmaguk megtalálása, önálló, a modern társadalom individuumaira jellemző cselekvés lesz. A szerepeknek megfelelő identitás egy tudatos, egyéni identitássá alakul át. A saját útjukat járó hősök a novella végén ugyan visszatérnek korábbi szerepeikhez, hiszen a konvencionális társadalom keretei között az egyéni út nem járható, de előkészítik a teret a változásra, s a posztkonvencionális társadalom előfutárai lesznek.

A történelem két olvasata Esterházy-módra

Bodnár Zalán
Magyar nyelv és irodalom, végzett
ME BTK

Témavezető:

Dr. B. Juhász Erzsébet, egyetemi docens
ME BTK, Modern Magyar Irodalomtörténeti Tanszék

Esterházy Péter egymáshoz tartozó két műve, a 2000-ben kiadott *Harmonia caelestis*, s annak két évvel később kiadott hivatalos „melléklete”, a *Javított kiadás* első ránézésre – mint ahogy néhány korai publikáció bizonyítja – látszólag teljes ellentétben áll egymással. A *Harmonia caelestis* Esterházy sajátos családregénye, s bár jelentős nemzetközi filozófiatörténeti és filológiai hagyományokból táplálkozik, korszakalkotó a magyar irodalomtörténeti hagyományban.

Amellett, hogy formai újításokkal, meglepő nyelvi fordulatokkal van tele, nem megszokott a szerző emlékezőtechnikája, történelemfelfogása sem. A könyv nem kimondottan a történelmi tény- és tárgyszerűség vagy krónikaalkotás igényével született, inkább történelem, fikció és szubjektum harmonikus keveredése. A *Harmonia caelestis* szerint a múlttal kapcsolatban semmi sem tudható biztosan, Esterházy történelmi igazsága nem is hasonlít a történelemkönyvek igazságához. Aztán a *Javított kiadás* úgy tűnik, inkább gyökeres cáfolata, mintsem kiegészítője előzményének. A szerző leírja benne, hogy olyan új tények birtokába jutott, amelyek kioltják az előző alkotás apaképének érvényességét. Az író közzéteszi az új információk bizonyítékait, a Történeti Hivatalban tárolt ügynöki jelentések másolatait. A *Javított kiadás* múltértelmezése így módon konfrontálódik a *Harmoniáéval*, a múlt, történelem mégis a dokumentumokban, a papírokból, a hivatalos iratokban létezik? Nem szubjektum és fikció kérdése? Vagy így még inkább az?

A dolgozat elsődleges célja, hogy állást foglaljon az érvényesség kérdésében, támadható-e a *Harmonia caelestis* a *Javított kiadás* által, utóbbi könyv érvénytelenítheti-e az előbbi történelemképét? Mindezt a két regény összehasonlításával teszi, s a témát boncolgató publikációk ütköztetésével. Hipotézisem szerint egyik könyv érvényessége és hitelessége sem sérül a másik tudatában, s ezt filológiai, logikai, esztétikai és etimológiai úton is bizonyítom.

Népiertás és racionalitás? A magyarországi Holokauszt gazdaság- és társadalomtörténeti megközelítésének lehetőségei

Bodolai Anna Borbála
Nemzetközi tanulmányok, III. évfolyam
BCE TK

Témavezető:
Dr. Pogány Ágnes, egyetemi docens
BCE TK, Szociológiai és Társadalompolitikai Intézet

A dolgozat történelemfilozófiai vizsgálattal, a téma kutathatóságával kapcsolatban felmerülő etikai kérdések bemutatásával közelít a magyarországi Holokauszt témájához. Számos kiváló tudós, filozófus úgy gondolja ugyanis, hogy a Holokauszt, mint az európai kultúrában kivételes jelentőségű esemény a szokásos tudományos eszközökkel nem megközelíthető. Az a kérdés fogalmazódik meg, hogy a Holokauszt felfogható-e az európai történelembe illeszthető eseményként, és megismerhető-e tudományos eszközökkel; egyáltalán a tudósok, történészek által kutatható témával állunk-e szembe.

Ezzel kapcsolatban a dolgozatban arra a következtetésre jutok, hogy valóban kivételes jelentőségű eseménnyel állunk szemben, és ezzel együtt fontos azoknak az elemeknek a feltérképezése, amely az emberi ész által valószínűleg felfoghatatlan mértékű tragédiához vezetett. A dolgozatban, a korabeli sajtó anyagaira, személyes beszámolókra és a legmodernebb szakirodalomra támaszkodva egyrészt éppen arra fókuszálok, miért fontos a Holokauszttal való foglalkozás. Ezért emelem ki a Holokauszt mindennapok „racionalitásához” kapcsolódó félelmetes elemeit: emberek által kigondolt, megtervezett és kivitelezett tömeges gyilkossággal állunk szemben, épp ezért nem választhatjuk el a hétköznapi eseményeitől. Másrészt azt mutatja be a dolgozatom, mennyire komplex folyamattal állunk szemben, amely kiteljesedéséhez bonyolult pszichológiai, gazdasági és politikai elemek járultak. A dolgozatom gazdaság-, társadalom- és jogtörténeti adalékokkal egészíti ki annak a folyamatnak a történeti síkját, ami végül a magyar zsidóság teljes megsemmisítéséhez vezetett. Az a felismerés is fontos eleme a dolgozatom végkövetkeztetésének, hogy ugyan különböző „racionális” vagy „racionálisnak vélt” elemek kereshetők és találhatók az elemzés során, ám az antiszemitizmus ideológiájának téves alapeszméje megkerülhetetlen vizsgálódásnál. A dolgozatom megerősíti, hogy az antiszemitizmus egy olyan veszélyes és alapjaiban téves paradigma, amely adott történeti kontextusban végzetes kimenetelhez vezetett.

A dalköltő elhallgatása. Arany János *Letésem a lantot* című versének kontextuális újraolvasása

Boldog Zoltán

Magyar – történelem – XIX. századi magyar irodalom, V. – IV. – III. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Dr. Hász-Fehér Katalin, egyetemi docens
SZTE BTK, Klasszikus Magyar Irodalom Tanszék

Arany János *Letésem a lantot* című versét az irodalom tankönyvek, irodalomtörténetek, verselemző tanulmányok úgy értelmezik, mint amelyben a szerző a versírásról való lemondás szándékát fogalmazza meg. A költeményben előforduló dal és lant szavakat azonban nem kizárólag metaforának és/vagy szimbólumnak tekinthetjük, hanem műfaji és hangnemi kategóriának is. Arany János mind lírájában, mind értekező prózájában részletesen foglalkozik a dalköltészet és a lantos formák esztétikai szempontú értékelésével. Az 1850-es évek verseiben azt vehetjük észre, hogy egyre jelentősebb problémává válik a dalköltészet, az ehhez kapcsolódó műfaj és hangnem folytathatatlanságának kérdése. Ezért ezen időszakban egy új műfaj és megszólalásmód keresése figyelhető meg. Az „elegico-oda” műfaja és az ehhez kapcsolódó rezignált hangvétel a *Letésem a lantot* születésétől kezdve egyre jelentősebb helyet kap az életműben. A Széptani jegyzetek és az Irányok című tanulmányokban is a dalköltészettel szemben az elégia, az óda, illetve a kevert műfajúság esztétikai felértékelését végzi Arany.

Ennek alapján a *Letésem a lantot* olyan versként értelmezhető, amelyben a szerzővel azonosítható elbeszélő a tavasz-allegóriával megjelenített szabadságharc előtti időszak domináns műfajáról és megszólalásmódjáról, a dalköltésről mond le. Szembesíti a korábbi közösségi jellegű költészetet a jelen pillanatához kötődő „magános dalolással”, a jövőorientált megszólalást a pillanatnyi fájdalom kifejezését megjelenítő versírással. Az elbeszélő, bár tisztában van azzal, hogy a „bánat szülte dalok” esztétikailag magasabb rendűek és a Világos utáni helyzetnek jobban megfelelnek, az 1850-es években mégis megfigyelhető ennek a hangnak a háttérbe szorulása. Ezzel párhuzamosan kerül előtérbe a balladák narrátori pozíciójában megformálódó megszólalási forma, illetve a jelentől egyre inkább elszakadó tematika. Megállapítható tehát, hogy Arany-nak nem a lírával szemben voltak kifogásai, hanem csak a műnem bizonyos, a lantos formákhoz és a dalhoz kapcsolódó változataival.

Képbe írt testek – Balassi Bálint erotikus költészetéről

Borbély András
Magyar nyelv és irodalom, III. évfolyam
KRE BTK

Témavezetők:

Dr. Hansági Ágnes, egyetemi adjunktus
KRE BTK, Összehasonlító Irodalomtudományi és Irodalomelméleti Tanszék
Dr. Bánki Éva, egyetemi adjunktus
KRE BTK, Összehasonlító Irodalomtudományi és Irodalomelméleti Tanszék

Balassi Bálint szerelmi lírája többféle hagyomány, kulturális kód találkozási pontján helyezhető el. Ezért bármelyik költői hagyomány, legyen az a trubadúrköltészet, vagy a neoplatonista, illetve neolatin költészet, kizárólagos alkalmazása a szövegekre az értelmezés horizontjainak beszűküléséhez vezethet. A lovagiasság viselkedésmintázata például, amely az írás gesztusában a megváltástörténetet imitálja, szorosan összefonódik azzal a neoplatonikus szerelemteológiával, mely ennek ellenpólusaként a költői képben nem a hölgy isteni távolságba emelését, hanem épp erőszakosan előhívott érzékiségét hivatott megjeleníteni.

Balassi költői képeinek a különféle hagyománymintázatok értelmezési kódként való használata és szoros retorikai elemzése láthatóvá teszi a költői kép transzcendentális jelentését, majd a Celia-ciklusban a kép (Celia képbe zárt teste) enigmatikus módon önmaga jelentésévé sűrűsödik.

A lírai én ezzel együtt megszabadul az írott és érzéki kép fogságából, ám Klaniczay Tibor egyik jellegzetes képolvasása, ahol az írás Erósától megfertőzötten maga is mintegy „másolja” a képet, rávilágít arra, hogy a lírai én megszabadulásának ára az értelmező írás általi foglyul ejtése.

Dolgozatomban a különféle hagyományok szöveggé szerveződését nem a hagyományok részletes bemutatásával, hanem két „alaptörténet” – a lovagi torna és a szerelmi vadászat - értelmezési kódként való használatával igyekszem bemutatni.

„A metafora lehetséges megközelítései”

Boross Viktor
Magyar – pszichológia, V. – III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Tátrai Szilárd, egyetemi adjunktus
ELTE BTK, Mai Magyar Nyelvi Tanszék

Dolgozatom középpontjában a holisztikus kognitív elmélet (Langacker, 1987) fogalmi metafora felfogása áll (Kövecses, 1998). Kognitív perspektívából bírálom a generatív megközelítés szintaxis központúságát, és a hagyományos hasonlítás-, helyettesítés-elméletek metafora koncepcióját.

A kognitív kutatók mellett érvelnek, hogy a metafora fogalmi természetű. Két fogalmi tartomány (forrás és cél) közötti szisztematikus megfelelések következménye.

A metaforák csoportosíthatók abból a szempontból, hogy milyen kognitív funkciót töltenek be a mentális működésben. Beszélhetünk szerkezeti, ontológiai és orientációs metaforáról. A megközelítés alapaxiómája: a hétköznapi nyelv gazdag konvencionális metaforákban. Az irodalmi szövegekben a hétköznapi konvencionálisan használt metaforáknak új formái jelennek meg. Az újszerűséget négy mentális művelet jellemzi: a kiterjesztés, a kidolgozás, a kritikus kérdés és a komponálás.

Munkámban kitüntetett szerepet kap a fogalmi metafora egyéni feldolgozásának folyamata, és a tágan és szűken értelmezett kultúra egymásra hatása. Hipotézisem szerint a fogalmi metafora megértésekor fontos szerepet kap a kumulatív kulturális evolúció (Tomasello, 2002), tágan és szűken értelmezett kulturális hatások, az önéletrajzi és fogalmi emlékezet, a reprezentációs újraírás (Karmiloff-Smith, 1994), a tudatelmélet, a prefrontális cortex működése (Faw, 2003), az intelligencia és bizonyos szociolingvisztikai aspektusok (Bezeczky, 2002).

A dolgozatomban ismertetett elméleti megközelítések eredményei alapján igazoltnak látszik az a feltevés, hogy a metafora nem pusztán irodalmi szövegek díszítő eleme, hanem fogalmi, kulturális, szociolingvisztikai, kognitív és biológiai aspektusok interakciós eredménye.

PoCohontas and Co. Az 1990-es évek eleji Disney rajzfilmek posztkoloniális filmelemzése

Borthaiser Nóra
Amerikanisztika – angol, IV. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Cristian Réka Mónika, egyetemi adjunktus
SZTE BTK, Amerikanisztika Tanszék

Jelen dolgozat témája három, Walt Disney Pictures által, az 1990-es évek elején kiadott animációs film értelmezése a filmelmélet és posztkolonializmus keretein belül. Az első Öböl-háború után kiadott *Aladdin*, *Oroszlánkirály* és *Pocahontas* című mesék tudatos egymásutánisága a nagy amerikai narratívák újramesélése. Az aktuális politikai háttér – az Irakban zajló amerikai háború(k) – megköveteli, hogy a nemzet külpolitikája miatt szétzilált nemzeti egység más formában létrejöjjön. Ehhez a saját nemzeti narratívák ideologizált elmondása, minél többszöri elisméltése látszik szükségesnek: az Egyesült Államok története a gyarmatosító britek és az őshonos indiánok konfliktusával kezdődött (szimbolikusan értelmezve a „kultúra” és „természet” harcával). Az ország hasonló konfliktusokkal néz szembe más földrajzi helyeken, más ellenfelekkel. Az amerikai gyökerek és a „manifest destiny” ideológiája magukban hordozzák ezeket a csatákat, hiszen ha nem kerülne sor hasonló küzdelmekre az 1600-as évek elejétől kezdve, akkor az amerikai nemzet sem létezne a jelenlegi formájában. Az argumentáció elsősorban a posztkoloniális „kultúra-természet” dichotómiáira épül. A fent említett filmek szimbolikus kapcsolatban állnak egymással; a három film története tükröz egy specifikus „újraértelmezett amerikaiasságot,” ami megfigyelhető a filmek zenéjében, illetve a „szintetizáló karakterek” megformálásában is. A három film elemzése arra mutat rá, hogy az 1990-es évek elején bemutatásra kerülő Disney rajzfilmek elsősorban nacionalista színezetűek; a dolgozat ugyanakkor felveti azt is, hogy a későbbi rajzfilmek inkább a posztnacionalizmus elméleti keretein belül készültek.

Princeps bonus, nihil aliud

Borza Vajk
Olasz, III. évfolyam
DE BTK

Témavezető:

Dr. habil. Madarász Imre, tanszékvezető egyetemi docens
DE BTK, Olasz Tanszék

Dolgozatom két jelentős teoretikus, Niccoló Machiavelli és Zrínyi Miklós gondolatait, elképzeléseit világítja meg, illetve bővebben foglalkozik az általuk képviselt és elfogadott fejedelem modellek ábrázolásával.

Célom Zrínyi prózai műveiben található machiavellista elemek feltárása, értelmezése, ennek megalapozása érdekében röviden bemutatom a machiavellizmus megjelenését és elterjedését. Machiavelli nézeteinek visszhangja szempontjából Zrínyi két jelentős munkájára hívom fel a figyelmet: a *Vitéz hadnagyra* és a *Mátyás-elmélgedésekre*. E két mű alapján kiemelem azokat a markáns ismertetőjegyeket és uralkodói tulajdonságokat, melyek lényegét alkotják Machiavelli és Zrínyi fejedelemképének, illetve rámutatok azokra az alapvető problémákra, amelyekben a két író nem értett egyet.

Dolgozatom végén a Machiavelli-hagyomány magyarországi elterjedését vizsgálom, melyet három tényező befolyásolt a XVI. században: a reneszánsz szellemiség továbbélése Mátyás király uralkodása alatt, a török hódítás következtében kialakult széttagoaltság, az itáliai kultúrával való szoros kapcsolat.

Kutatásom eredményeképpen arra a következtetésre jutottam, hogy a társadalmi viszonyok és a kor, melyben Machiavelli és Zrínyi élt, merőben különböztek, gondolkodásukban mégis sok hasonlóság fedezhető fel. Mindketten nehéz feladatra vállalkoztak: saját nemzetüket kellett felszabadítani az idegen hódítóktól, és ezáltal a nemzeti egységet megteremteni.

A XI-XIV. századi magyar történelem bemutatása a „Chronica patriae”-ban

Bradács Gábor
Német – történelem, II. – V. évfolyam
DE BTK

Témavezetők:
Dr. Pósn László, egyetemi docens
DE BTK, Egyetemes Történeti Tanszék
Dr. Solymosi László, tanszékvezető egyetemi tanár
DE BTK, Történeti Segédtudományok Tanszék

A dolgozat témája a „Chronica patriae” (vagy „Österreichische Chronik von den 95 Herrschaften”) című XIV. századi krónikakompiláció magyar vonatkozásainak ismertetése. Ez a forrás a hazai szakirodalomban szinte teljesen ismeretlen, ezért indokolt annak bemutatása. A vizsgálat célja az, hogy összehasonlítva a krónikát egyéb, hazai és külföldi, kortárs és nem kortárs forrásokkal, megállapítsa, hogy a szerzőnek milyen képe volt a középkori Magyarországról és a magyarságról. A krónikát a mesés fejedelmi lista, az ún. Fabelfürstenreihe teszi egyedivé; ez tulajdonképpen egy programirat, amelynek az a célja, hogy igazolja: Ausztria, Magyarország és Csehország – elsősorban dinasztikus természetű – kapcsolatai igen régiek, és hogy a közép-európai államok között már ebben a régmúltban is Ausztriáé volt a vezető szerep. A dolgozatban ismertetjük a szerző személye és a mű keletkezése körüli historiográfiai vitát, a krónika forrásait és utóéletét, filológiai és történeti szempontok alapján. Eredménye az lett, hogy a krónika magyarságképe jóval pozitívabb, mint más korábbi, vagy akár kortárs szerzőké is, annak ellenére, hogy a szerző híven követi saját forrásait. A háborús eseményeknél kevésbé domborítja ki a magyarok harcos természetét, és nagy teret szán a házassági kapcsolatokra. Történeti értéke csekély, sok benne a tévedés, igazi forrásértéke csak a XIV. századi események tárgyalásánál van, de pótolja a hazai elbeszélő forrásoknak a XIII. század második felére jellemző hiányosságait is. Következtetésünk szerint ennek az a magyarázata, hogy a szerző nagyra értékeli Magyarország és Ausztria együttműködését, békés egymás mellett élését, a háborús politikát folytató személyeket pedig – elsősorban IV. Bélát és V. Istvánt, illetve Kőszegi Ivánt – elmarasztalja. A mellékletben csatolt forrásrészletek magyar fordításai pedig az alapját jelenthetik a későbbiekben az egész műnek magyar nyelven való megjelentetésének is.

Az olvashatatlan (el)olvashatatlansága – szerző, szöveg és olvasó fogalmának megjelenése és értelmezési lehetőségei Németh Gábor reflexív szövegeiben

Buchholcz Norbert

Magyar – összehasonlító irodalomtudomány, III. – II. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Dr. Fried István, emeritus egyetemi tanár
SZTE BTK, Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék

Dolgozatomban kísérletet teszek egy olyan olvasási stratégia reprezentálására, ami a Garaczi László által „olvashatatlan”-nak nevezett szövegek olvasásakor felmerülő problémát, a szövegekben jelen lévő, a szerző, szöveg, és olvasó fogalmára történő reflexió mibenlétét, lényegét érinti. A Garaczi által megnevezett szövegeken belül is ennek egy szűkebb csoportját, Németh Gábor első három kötetét érinti dolgozatom. Olvasásukkor a szerző, szöveg, olvasó fogalmaira történő reflexió kap kiemelt szerepet: egyrészt a reflexió egy olyan problémalátást jelent, ami az ezen fogalmakat létrehozó irodalmi, irodalomtudományi hagyomány által támasztott kihívások felismerését jelenti, másrészt e reflexió egyben önmagára, tehát arra is reflektál, hogy miben állhat a lényege egy olyan reflexiónak, ami úgy közelíti meg szerző, szöveg és olvasó fogalmát, hogy az irodalom fogalmait érintő alapvető problémákra is reflektál. Az elemzésben fontos szerepet kap Krasznahorkai László *Az ellenállás melankóliájának* és az előbb említett Németh-szövegek együtt olvasása. A szövegek együtt olvashatóságát az *Eleven hal* című novellában a konkrét utalás a Krasznahorkai-regényre, a hasonló világlátás és a művekben megjelenő hasonló problémák, valamint a két író generációjához kapcsolt kritikai hagyomány alapján képzelem el. Mindezek figyelembe vételével az elemzés során kiemelt szerepet kap az empedoklészi lét- és kozmoszértelmezés (ami Németh Gábor *Angyal és bábu* című regényében szövegszerűen jelen van), valamint az ezen filozófiával összekapcsolódó közvetítettség motívuma (a szövegekben megjelenő – odaértett – implicit szerző azt az értéket képviseli, hogy az implicit szerzőség, az implicit szerző és a (megszólított) olvasó közötti távolság kérdése, és e távolság milyensége problematikus), valamint a hal (és a bálna) szimbólumának szerepe és az irodalom fogalmának (és a hozzá kapcsolódó fogalmaknak) meghatározásának a problémája.

Időnk (sz)árnya

Burai Erna
Nemzetközi tanulmányok, I. évfolyam
BCE TK

Témavezető:
Szakály Árpád, vezető tanár
Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnázium

Tanulmányomban az ezredforduló epikatörténeti kontextusában mind olvasói, mind kritikai körökben nagy visszhangot kiváltó kortárs történelmi regénnyel, Szilágyi István *Hollóidő* című művével foglalkozom.

A regényről született tanulmányok, recenziók nagy részének ismeretében elsősorban olyan szövegrészek értelmező bemutatására vállalkozom, melyeket kulcsfontosságúnak érzek, és amelyeket a fent említett recepciós hagyomány kevésbé érzékenyen tárgyal. Az így támadt „recepciós rés” ad lehetőséget egy autonóm, személyes olvasási retorika kidolgozására.

A művet elhelyezem a történelmi regény műfajának történetében, illetve a műfaji poétikai jegyek változásának bemutatását követően először a regény narratopoetikai eljárásainak, nézőpont-, és időtechnikájának, az elbeszélői szerep változásának szentelek figyelmet, viszonyítva egymáshoz a mű két könyvét.

Mivel irodalmi alkotásként a *Hollóidő* az esztétikai élmény közvetítése mellett megkérdézi az olvasót és elszámoltatja önmagával, hangsúlyossá válik az egyéni és közösségi létet megalapozó és alakító „kis-, és nagyelbeszéléseknek” az újraértése, úgymint közösség, nemzet, hagyomány, hit és nyelv.

Ennek kapcsán külön is foglalkozom az identitás, az önazonosság megteremtésének kérdésével, amely a regény egyik kiemelkedően fontos kérdésfelvetése, mind a személyes, mind a nemzeti létezés horizontján.

Tanulmányom kitüntetett jelentőségű szempontja a történet egészét behálózó, rendkívül izgalmas és jelentéstelített motívumsorok „olvasása”. Elsősorban a keresztény hagyományhoz szervesen kötődő bibliai utalásokra figyeltem, és ennek nyomán alakítottam ki saját értelmezésemet. Mindezek mellett a regény hatásteremtő eljárásai közül a „kicsinyítő tükrök” használatát és jelentőségét hangsúlyozom, megalapozva ezzel egy új, szinekdochikus olvasás lehetőségét.

**A keresztény értékek szétesése Hermann Broch: „Az alvajárók” című
regénytrilógiájában**

Burka Bianka
Német, végzett
PE BTK

Témavezető:
Dr. V. Szabó László, egyetemi docens
PE BTK, Germanisztikai Intézet

Munkám célja az Istenben való hit, az igaz szerelem, az önfeláldozás és a keresztény utópia keresztény értékek szétesési folyamatának vizsgálata „Az alvajárók” című poli-hisztorikus regényben, mely értékek a középkorban még egy egységesnek tekintett vallási rendszerhez tartoztak. A dolgozatomban vizsgált értékek szétesésének be-mutatásához fontosnak tartottam munkámban Broch értékszétesésről alkotott elméletének összefoglalását trilógiájának kontextusában, mely az európai kultúra szétesésének kezdetét a reneszánsz korába helyezi. Vizsgálódásom középpontjába a keresztény hit kérdését állítom és Broch regényhőseinek a modern korban már elhalványult keresztény értékekhez fűződő viszonyát elemzem, mely értékek szétesését Broch szövegén keresztül mutatom be. Munkámban nagy szerepet kap az értékszétesés következtében bizonytalanságérzést kiváltó lelki kísérőjelenségek vizsgálata, mivel ezek nagyban hozzájárultak az egyénnek a modern társadalomban kialakult lelki zűlöntségéhez. Az általam középpontba helyezett keresztény értékek szétesését dolgozatom fejezeteiben egyenként mutatom be és a szétesés folyamatát illetve annak eredményét „Az alvajárók” szereplőin keresztül interpretálom, hogy átfogó képet adhassak a modern kor jellemző embertípusairól és azok értékrendjéről. Vizsgálatom módszerének egy további fontos lépése Broch értékszétesésről alkotott teóriájának Friedrich Nietzsche filozófiájával való egybevetése, melynek segítségével rámutatok a modern korban uralkodó értékanarchia problematikájára a filozófiában is.

Az általam választott témával való foglalkozást azért tartom fontosnak, mert a műben végbemenő keresztény értékek szétesésének vizsgálata ez idáig meglátásom szerint nem kapott elég figyelmet az értékszétesés elemzésén belül, ezért dolgozatom véleményem és reményeim szerint új elemekkel és gondolatokkal gazdagítja a Broch kutatást.

A Bakáts téri templom. Építéstörténete és falfestményei

Büki Barbara
Művészettörténet – kommunikáció, végzett
PPKE BTK

Témavezető:
Révész Emese, egyetemi tanársegéd
PPKE BTK, Művészettörténeti Tanszék

Dolgozatom témájaként a budapesti Bakáts téri, pontosabb nevén a belsőferencvárosi Assisi Szent Ferencről elnevezett plébániatemplomot választottam. Az 1867-től 1881-ig, tehát mintegy – kisebb-nagyobb megszakításokkal – 13 évig épülő templom első osztályú műemléki templomként van ma nyilvántartva. A maga korában építése, díszítése óriási szenzációt jelentett, és nagyon sok embert megmozgatott. Korában olyan hírességek is a csodájára jártak, mint Liszt Ferenc vagy Munkácsy Mihály. A főváros legszebb és legharmonikusabb templomának tartották, és egyesek annak tartják még mind a mai napig. Könyvtári, és levéltári kutatásaim alatt figyeltem fel arra, és állok értetlenül azzal a ténnyel szemben, hogy – az előbb elmondottak ellenére – miért került ki a templom – véleményem szerint oly méltatlanul – a művészeti alkotások értékelőinek érdeklődési köréből, mikor számos híresség köthető ide. Hiszen olyan építész „álmodta meg”, mint Ybl Miklós, és olyan festők „csinosították”, mint Than Mór vagy Lotz Károly, koruknak, a XIX. század második felének legnevesebb, leghíresebb alkotói?!

A művészettörténeti szakirodalom számára mondhatni elfeledett ez a téma; részletesebben Ybl Ervin foglalkozott vele 1956-os Ybl Miklós monográfiájában, valamint “újabban” Szvoboda D. Gabriella szentelt neki pár oldalt az 1991-es Ybl-katalógusban.

Dolgozatomban elsősorban dokumentálni szeretném az építkezést, illetve annak folyamatait, valamint ismertetem a templom falképeit, azok kialakulását és a hozzájuk szervesen kapcsolódó eseményeket, történéseket is, melyeket azért tartok nagyon fontosnak, mivel a Bakáts téri templom az első a XIX. századi Magyarországon, ahol történelmi alak, történelmi kép jelenik meg a szakrális térben.

A dolgozat végén rámutatok a ferencvárosi templom mai méltatlan voltára is, mellyel célokom, hogy felhívjam a figyelmet nemzeti, kulturális értékeink védelmére, megóvására.

A mítosz poézissé alakítása Szophoklész Élektrájában

Czigler Orsolya
Magyar, I. évfolyam
PE BTK

Témavezető:

Dr. Mezősi Miklós, megbízott oktató
PE BTK, Magyar Irodalomtudományi Tanszék

Dolgozatom fókuszában Szophoklész Élektra című tragédiája áll. Elemzésem kiindulópontjául Olga Frejdenberg motívumokról szóló tanulmánya, annak is a mítoszokra vonatkozó része szolgált. A mítoszok motívumokon alapulnak, és Szophoklész e tragédiájában ezek mindkét alapvető csoportjából, a vegetatív és a szoláris-túlvilági metaforakomplexum elemeiből is merít.

A tragédia szövegét tanulmányozva számos olyan mitologikus eredetű motívumot figyeltem meg, melyek nemcsak hogy hangsúlyt kapnak a darabban, de többféle alakban és szövszerkezetben jelennek meg. Ez a visszatérő jelleg pedig egy magasabb szintű összekapcsoltságot eredményez, egy kiterjedt denotációs síkot építve a drámaszöveg fölé.

E vizsgálat eredményeképpen választ keresek a mitikus cselekmény kapcsán felvetődő másik lényeges kérdésre, a drámai hős státuszának kérdésére is. A mitikus történet ugyanis egy vele teljesen ellentétes értelmű tragédia keretében szolgál. Szophoklész ugyanis a mítoszból Élektra alakját emeli ki, a dráma az ő „szenvédestörténetének” költői feldolgozása. A drámai hős fogalmához jelen esetben egyáltalán nem kapcsolódik a drámai tett fogalma. Az alapszituációból kiindulva fogom megfigyelni, hogy a drámai tett véghezvitelére kitűzött cél milyen úton valósul meg, s hogy egyáltalán lehet-e a prologoszban pontosan körülhatárolt „kathartészi program” beteljesítéséről beszélni. Mivel a tragikus hős pozícióját női alak tölti be, a mű elemzése során ez a tény sem elhanyagolható szempont, már csak azért sem, mert a mitikus metaforák főként a nőalakokon keresztül élednek fel és jönnek mozgásba. Az alkotás pedig e dinamikus mozgás, azaz a benne szereplő elemek folytonos kölcsönhatása révén válik drámaszöveggé.

Egy háború sújtotta birtok gazdasági–társadalmi elemzése (A regéci uradalom 1646-ban)

Czinger Brigitta
Magyar – történelem, végzett
PPKE BTK

Témavezető:

Dr. J. Újváry Zsuzsanna, egyetemi docens
PPKE BTK, Új- és Legújabbkori Történeti Tanszék

A regéci uradalom 1646-os urbárium elemzésének célja az volt, hogy betekintést kapjunk egy szőlőtermelő birtok háború utáni gazdasági és társadalmi helyzetéről. Vizsgálatom módszerül az összehasonlítást választottam, egyrészt az országos mutatókat, másrészt (speciális területről lévén szó) a XVII. századi magyarországi borvidékek adatainak figyelembevételével. Nem várt eredményeket kaptam, amelyeknek igen nagy valószínűséggel az 1644-ben a környéken dúló, I. Rákóczi György által indított háború volt az oka. A XVII. században a bor volt a legjobban eladható termék, a Hegyalja az egyik legértékesebb vidéke volt Magyarországnak, itt indult meg legerőteljesebben a jobbágyság differenciáltsága, valamint a zselléresedés. Virágzó gazdasági terület volt ez, de a regéci uradalom nem ezt a képet mutatja. Legszembetűnőbb bizonyítéka a birtok pusztulásának az igen alacsony gyermekszám (1,09 gyermek/család), valamint a deserta telkek igen magas aránya (33,76%). Különösen fontos volt a deserta telkek vizsgálata, mert az 1646-os urbáriumból az is kiderült, hogy miért állt pusztán egy-egy telek. Ebben az esetben világosan kitűnik, hogy a felsorolt deserták 76,7 %-a valóban megműveletlenül és lakatlanul állt.

Mindezek azt mutatják, hogy az uradalomnak a két éve véget ért háborút még nem sikerült kihevernie. Ennek ellenére a birtok rendkívül értékes volt, hiszen a Hernád völgyében elhelyezkedve komoly hasznot hajtó bortermelő vidéknek számított.

Nyolc napon túl gyógyuló születésnapok – Ted Hughes versei Sylvia Plathról

Cseh Petra

Angol – kommunikáció, IV. évfolyam

KJF

Témavezető:

Dr. Kádár Judit, főiskolai tanár

KJF, Angol Tanszék

Sylvia Plath a XX. század egyik legnagyobb amerikai költőnője. Rövid élete mindössze 31 évig tartott (1932-1963). Férjével, a szintén író Ted Hughes-zal Angliában ismerkedett meg 1956-ban, mialatt ösztöndíjjal a Cambridge Egyetemen tanult. Megismerkedésük után négy hónappal összeházasodtak, született két gyermekük, azonban 1962-ben házasságuk kudarcba fulladt és elváltak. Egy évvel később az író öngyilkos lett.

Halála után számos memoár, esszé és újságcikk látott napvilágot az író életéről és tragikus halálának körülményeiről, műveiről. Próbálták elemezni, megmagyarázni és megérteni. Többségük azonban csak fikciókra, spekulációkra alapult.

Ted Hughes-nak 1957-től folyamatosan jelentek meg művei és 1984-ben koszorús udvari költő címet kapott. Magánéletéről, válságairól évtizedekig hallgatott. 1998-ban azonban megjelent *Születésnapi levelek* (Birthday Letters) című kötete, amely végre megtörte a csendet. A könyvben lévő versek időrendi sorrendben követik a pár életének eseményeit megismerkedésüktől kezdve egészen Sylvia Plath haláláig.

Ted Hughes élete végéig lelkiismeretfurdalást érzett felesége tragikus halála miatt, s az irodalom iránt érdeklődő brit közvélemény egy része valóban őt hibáztatta. Mindez arra készítette, hogy Plath naplójának egy részét megsemmisítse – azaz bele kívánt szólni az írónőről a halála után formálódóban lévő képbe. Talán kevésbé tudatos folyamat játszódhatott le a *Születésnapi levelek* megírása során. Dolgozatomban be szeretném mutatni, hogy a versek elemzésével mit szűrhetünk le, milyennek látta, és főként milyennek akarta láttatni Ted Hughes az írónőt.

A Méša-felirat – egy nép az Omri-dinasztia szomszédságában

Csercsa Balázs
Hebraisztika – történelem, V. évfolyam
PPKE BTK

Témavezető:
Dr. Kőszeghy Miklós, egyetemi docens
KRE BTK, Ókortörténeti Tanszék

A Méša-felirat megtalálása óta a bibliakutatás egyik legfontosabb extrabiblikus szövege. A 34 olvasható soros királyfelirat sokáig a leghosszabb ilyen jellegű írásos emlék volt az ókori Palesztinából, és sok, a Bibliában is szereplő személy neve és földrajzi név tűnik fel benne. Ilyen például a felirat írója Méša vagy izraeli ellenlábasai: Omri és fia, Áháb, de a Biblia legendás királya, Dávid is. Különösen fontos, hogy a feliratban megjelenik JHWH, Izrael Istenének neve, a felirat felfedezésének idején egyedülálló módon és elsőként a Biblián kívül. Noha a felirat értelmezése mintegy 140 éve folyik, még mindig sok megválaszolatlan kérdés van vele kapcsolatban. A felirathoz kapcsolódó külföldi szakirodalom széleskörű. Magyar nyelven azonban csak három munka foglalkozik vele. Igaz, ezek nagyszerű alkotások, de egyik sem tartalmaz teljes fordítást és kommentárt egyszerre. Ezt a hiányt szeretném pótolni dolgozatommal. A szöveg 34 sorának eredetiből vett, teljes magyar fordítása mellett a dolgozat tartalmaz egy általános bevezetőt Moábról, tartalmazza a sztélé felfedezésének és megszerzésének történetét, a szöveg problémás passzusainak magyarázatát, a felirat műfaji és nyelvi elemzését és megkísérli a szövegben előforduló helynevek azonosítását. Ezután a dolgozat kitér a feliratban leírt leghangsúlyosabb eseménynek, Méša Izrael elleni függetlenségi harcának, történeti rekonstrukciójára, majd a két nép közötti kiterjedt kulturális – politikai – történeti kapcsolatok vizsgálatára. Mindeközben igyekszem fényt deríteni az ókori Közel-Kelet része, az ókori Palesztina népeinek idevonatkozó kultúr- és vallástörténeti vonatkozásaira is.

Az előlségi harmónia és az ingadozó tövek

Csernák Anna
Angol, V. évfolyam
PE BTK

Témavezető:
Dr. Szentgyörgyi Szilárd, egyetemi docens
PE BTK, Angol-Amerikai Intézet

A magyar magánhangzó-harmónia nyelvünk egyik leggyakrabban vizsgált területe. Jelen dolgozatban nyelvünknek egy olyan szegmensét tanulmányozzuk, mely gyakran okoz nehézséget nemcsak az idegen ajkúak, hanem az anyanyelvűek számára is. Az előlségi harmónia leírásában a legnagyobb kihívást az úgynevezett semleges magánhangzók viselkedése jelenti.

A dolgozat tárgyát az ingadozó tövek képezik. Ezekben a tövekben egy veláris magánhangzót egy vagy több palatális illabiális magánhangzó követ (pl. dzsungel, aszpirin). A tö ingadozó abból a szempontból, hogy elől és hátul képzett szuffixumot egyaránt kaphat: pl. dzsungelben / dzsungelban, aszpirinnek / aszpirinnak.

A másik érdekesség, hogy egy ingadozó tö egy paradigmán belül sem mutat következetességet, a beszélő ugyanannál a főnévnél a különböző toldalékok esetében egyszer a veláris, máskor a palatális magánhangzót tartalmazó szuffixumot preferálja, vagyis ugyanaz a főnév egyik váltakozó toldaléknál az elől képzett, másikonál a hátul képzett alakot választja gyakrabban. Az ingadozó toldalékválasztás okának feltárására egy 2005. őszi, gimnáziumi osztályokban végzett felmérés szolgál alapul. A kapott válaszok segítségével megpróbálunk magyarázatot adni a fent említett jelenségekre. A leíráshoz az optimalitáselméletet (Prince & Smolensky (1993)) alkalmazzuk. Az elmélet szerint egy nyelv szavainak felszíni alakja az univerzális korlátok nyelvspecifikus rangsorolásának eredménye.

„Gazdák! Ne zárkózzanak el Önök a munkás elől!”

Csikós Gábor
Történelem – pszichológia, III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:

Dr. Gergely Jenő, tanszékvezető egyetemi tanár
ELTE BTK, Új- és Jelenkori Magyar Történeti Tanszék

A századfordulón az érdekképviselő igényével jelentkezett a jászárokszállási társadalom egyre nagyobb hányadát kitevő munkásság.

A korszak munkás érdekérvényesítésének módjai – keresztényszocializmus vagy szociáldemokrácia – közül a gyenge szociáldemokrata kezdet után mindinkább a keresztényszocializmus nyert teret. Mindezt a jászok hagyományos vallásosságával és történelemtudatával magyarázhatjuk.

A Boros Alajos által megszervezett keresztényszocialista munkásegylet nem csak a szorosabb értelemben vett munkásság – mezőgazdasági proletariátus, kubikosok – ügyét karolta fel, de fontosnak tartotta az iparosok képviselőjét is. Az együttműködésnek jó példája az 1909-es év, amikor a községi választásokon a munkások és az iparosok szövetkeztek, és bírták a gazdák valamint a helyi lap támogatását is.

Bár a keresztényszocialisták elsősorban a munkás-iparos rétegeket kívánták képviselni, az osztályharcot elvetették, s kompromisszumokat elfogadó politikájuk (főbírójelöltjeik gazdák voltak) azt az eredményt hozta, hogy az 1909 és 1912 között működő képviselőtestületnek három munkás származású képviselője is lehetett.

A biztató kezdést azonban nem követte megfelelő folytatás, az iparosság körében erőre kapó radikális hangok elzárkózásra készítették a gazdákat. Boros Alajos ugyan visszatért a korábbi módszerekhez, de a felgyülemlett feszültséget már nem tudta kezelni: 1912-ben a munkásság képviselői nélkül alakult meg az új községi tanács.

Az első világháború időszaka sem kedvezett a munkás érdekképviselőt megvalósítani akaróknak. A háborús évek nélkülözései és csapásai kiélezték a gazda–munkás ellentétet, erőre kaptak a radikális elemek. Ők, a szociáldemokraták és a kommunisták alkották a gerincét az 1919-ben megalakult Forradalmi Munkástanácsnak.

A proletárdiktatúra kikiáltása utáni felkelés eleve lehetetlenné tette a két réteg közti konfliktus megoldását. A munkásság kérdésére a tízes évek csak radikális választ tudott adni: hol a gazdák zárásának és összefogásának képében, hol a munkásság erőszakos önérvényesítésében.

Az igézet hiedelemrendszere Gyimesközéplokon

Csörge Barnabás
Néprajz – történelem, IV. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:
Dr. Pócs Éva, egyetemi tanár
PTE BTK, Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék

A Pécsi Tudományegyetemen Pócs Éva vezetésével zajló Gyimes-kutatás részeként kezdtem foglalkozni a hagyományos orvoslás kutatásával. Kutatópontom Gyimesközéplok, ahol 2005 januárja óta végzek terepmunkát. Elsősorban a betegségek eredeztetéséhez kötődő képzetekkel, a napjainkban és egykor tevékenykedő gyógyítók tevékenységével, illetve a gyógyítás rítusaival kapcsolatosan készítettem néprajzi interjúkat, illetve fényképeket.

Tanulmányomban a Gyimesközéplokon napjainkban is élő igézet-képzeletről írok. A magyar néphitkutatás során született monográfiák általában csak az igézet-képzet felszíni struktúrájával foglalkoznak, különösen a gyógyító rítusokkal és a ráolvasásokkal. A szemmel való ártás képességéből kiindulva egy sokrétű hiedelemrendszer képe bontakozik ki, amelyet alkalmasnak véltem egy falu példáján részletesebben is elemezni.

Dolgozatom központi témái: az igézet képzetének meghatározása, az igézésre képesek és a veszélyeztetettek köre, a szemverés elleni védekezés módszerei, a szemverés tünetegyüttese, a gyógyítás rítusai, a „gyógyító tudomány” és az igézetről való tudás átadása.

Az igézés képességében való hit Gyimesben kevésbé számít babonaságnak, viszonylag elfogadott képzetnek tekinthető; embert, állatot és növényeket egyaránt fenyeget az igézés. Többnyire a kisebb rosszulléttel járó megbetegedéseket tulajdonítják az ártó szemnek; a halált okozó tekintetről szóló memoratok inkább csak az igézet-képzet gyógyító rítusainak továbbélését hivatottak elősegíteni. A gyimesi igézet-képzet vizsgálatának aktualitása a képzetrendszerhez kötődő változások megragadásában és elemzésében rejlik. Bizonyos megelőző, illetve gyógyító módszerek részben már megszűntek, illetve átalakulóban vannak. Az igézetet gyógyító rítusok egyes családokban mindennaposnak számítanak, sokszor csak szabályozott keretek között lehet átadni azokat. A gyógymódok közül kiemelten a vízvetést mutatom be, amelynek variánsai számos funkciót betöltenek.

A történelem plasztikai sebészei: magyar történészek a kommunista diktatúra legitimációjának szolgálatában

Csunderlik Péter
Történelem – levéltár, IV. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Szijártó István, egyetemi adjunktus
ELTE BTK, Gazdaság- és Társadalomtörténeti Tanszék

„Aki uralja a múltat, az uralja a jövőt is; aki uralja a jelent, az uralja a múltat is.” (George Orwell: *1984*) Ez tanulmányom mottója. Munkám célja annak bemutatása, hogy a történészek a megfelelő szelektálással és interpretálással hogyan tudják hasznosíthatóvá tenni a múltat a hatalom számára. Kiindulópontom ugyanis, hogy a mindenkori vezetés a legitimációját leginkább a múltban tudja megteremteni az azonosságok és kontinuitások hangsúlyozásával, az erre a feladatra leginkább alkalmas személyek, az olyan történészek segítségével, akik példáimban igazi szellemi plasztikai sebészek: nem hentesbárddal, hanem finom szikével dolgoznak, és nehezen észrevehető, ahogy az általuk megismert múlthoz hozzá-, vagy abból elvesznek. Azt, hogy a történészdiskurzusok legitimációs célzattal hogyan instrumentálódnak a politikába, azt a hazai kommunista történetírásnak a hetvenes évekig történő áttekintésével illusztrálom, kiemelt figyelmet szentelve az ún. Molnár Erik-nemzetvitának, mely kiváló példa arra, hogy hogyan működik egy hatalmi célokat szolgáló felülről kezdeményezett és centralizált, mesterséges történelemcsinálás. Ezen diskurzus jelentőségét mutatja, hogy paradigma-váltáshoz vezetett a magyar történetírásban: a Rákosi-korszak nemzeti-függetlenségi harcos történeteszemléletét az internacionalista-osztályharcossal váltották fel. Amint azt bemutatom, ez a paradigma-váltás nem a tudomány belső önfejlődéséből következett, hanem az ok tisztán hatalmi-politikai volt: az ötvenhatos forradalom leverésével hatalomra került Kádár János és rendszere Rákosiékkal ellentétben már nem hivatkozhatott a forradalmi-függetlenségi harcos múlttra. Emiatt történetírásunknak is irányt kellett váltania. Nem először, és nem utoljára.

„Ces fas tu” – Mit csinálsz? A forni dialektus

Dányi Kármén
Olasz, V. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Dr. Bényiné dr. habil. Farkas Mária, egyetemi docens
SZTE BTK, Olasz Nyelvi és Irodalmi Tanszék

A kutatásom a Friuli Venezia Giulia tartomány földrajzi és történelmi helyzetével, ezen belül a friuli nyelv egyik változatával, a fornese dialektussal foglalkozik.

A Forni di Sottoban való tartózkodásom ideje alatt lehetőségem nyílt a szóban forgó dialektussal kapcsolatban kutatást végezni. Forni di Sotto Carniában található körülbelül 700 lakossal rendelkező kis település.

Azért választottam ezt a falut, hogy szociolingvisztikai és dialektológiai felméréseket végezhessenek az ott élő emberekkel. Az általam összeállított kérdőívet 30 személlyel töltettem ki. A benne szereplő kérdéseket standard olasz nyelven fogalmaztam meg. A megkérdezetteket különböző társadalmi rétegből és széles életkorú tartományból választottam ki, hogy rámutassak a szóhasználatban, a lexikában mutatkozó különbségekre a különböző generációk esetében. Az eredmények igen relevánsnak bizonyultak. Megállapítottam, hogy a Forni di Sottoban beszélt dialektus előnyt élvez a standard olasz nyelvvel szemben, főként a helyi lakosok egymás közötti szóbeli kommunikációjában. A település lakosai általában többnyelvűek mivel születésüktől fogva az olasz nyelven kívül a fornese-t is beszélik.

Emellett természetesen ebben a kis faluban is nagyon gyakori az olasz nyelv keveredése a dialektussal. Azonban akadt számos olyan interjúalany, aki kizárólag a fornese-t beszélte, ami bizonyos mértékben megnehezítette a kutatásomat.

Az egyik legfontosabb következtetésem, hogy a múlt századi állapottal szemben a mai fornese-t beszélők számára ennek a dialektusnak nincs diszkrimináló hatása, mivel az egész faluban elterjedt.

Gyerekszemmel: azonosulás és elutasítás

Darázs Richárd
Kulturális és vizuális antropológia, V. évfolyam
ME BTK

Témavezető:
Dr. Kiss Noémi, egyetemi adjunktus
ME BTK, Európa Kultúrája Tanszék

A dolgozat három szépirodalmi mű antropológiai szempontú olvasására, értelmezésére tesz kísérletet. A több-kevesebb önéletrajzi elemmel operáló regények (Ambrus Zoltán, Geregor Von Rezzori, Kertész Imre) szereplő-elbeszélők (mint adatközlők) szemüvegén keresztül láttatják történeteiket. Etnocentrikus előítéletek mentén zajlik a különböző közösségek, csoportok önazonosulása és más csoportoktól való elkülönülése, amelyhez a legkülönbébb szimbólumok segítik tagjaikat: öltözetek, nyelvek, nevek, sárga csillagok. Tehát tematikailag az én – te, mi – ti, saját – másik, ismerős – idegen közötti elhatárolódások és az ezzel járó konfliktusok jelentik a közös pontot. Az idegenség egy speciális problémája kerül így terítékre: az ismerős-idegen, ismerős-ismeretlen esete, vagyis a Saját és a Másik többé-kevésbé egybeesik, összemosódik.

A csoportazonosuláshoz, illetve csoportok egymással szembeni elhatárolódásához azonban nem csak a kultúra által kínált, a szocializáció során átörökölt előítéletes gondolkodásmód/életforma (etnocentrizmus) nyújt kellő kognitív háttérrel. A szégyen hatalma szintén felhasználható az elkülönülés erősítésére, ami pedig olyan affektus, amely alapvetően az adott csoport normarendszerének, morális elveinek elsajátítását hivatott elősegíteni. Mindezen kérdések árnyalásához különböző társadalomtudományi elméletek felhasználása jelenti a mankót az értelmezéshez.

A német repülés újjászületése az I. világháborút követően

Deák Máté Iván
Történelem, IV. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:

Dr. Fischer Ferenc, tanszékvezető egyetemi tanár
PTE BTK, Modernkori Történeti Tanszék

A versailles-i békeszerződés aláírásával Németország katonai erejét a győztesek véglegesen fel akarták számolni. Ez érintette a katonai repülést is, mely teljesen eltűnt a német haderőből. A rendelkezések azonban nem terjedtek ki a polgári repülés szabályozására, mert a korszakban a személy- és teherszállítás még gyermekcipőben járt, így annak szankcionálását nem tartották fontosnak. Ezáltal a németeknek sikerült kibúvót találni a győztesek diktálta versailles-i békeszerződés légi megkötései alól. A repülés a német ifjúság számára a revizionista törekvések szimbólumává vált. Vitorlázó repülőgép klubok alakultak, és létrejött a személyi, és technikai lehetősége egy új német légierő kialakulásának. 1926-ban megalapították a Luft Hansa légitársaságot, mely az első pillanattól kezdve a világ élvonalához tartozott. A pilóták munkáját magas szinten szakképzett német mérnökök segítették, és hamarosan légi útvonalaiuk behálózták a Földet.

A szövetségesek szándéka tehát nem vált valóra. Minden szabályozás ellenére sem sikerült végérvényesen felszámolni a repülést Németországban. Mikor Hitler bejelentette a német légierő, a Luftwaffe létezését, minden országot meglepett annak rendkívül magas technikai színvonala, precizitása és szakképzett repülőgárdája.

Dolgozatom bemutatja az 1919-től 1933-ig terjedő időszak főbb németországi eseményeit, melyek új irányt szabtak a repülésnek világszerte. A megjelenő új fenyegetés a politikusokat ráébresztette, hogy sürgőszerű újragondolni azokat a korábbi stratégiákat, amelyek meghatározták az I. világháború végéig a hadviselést. A hagyományos értelemben vett tengeri hegemonia ideje lejárt. Ez a felismerés leginkább azokat az országokat érintette kellemetlenül, amelyek tengeri nagyhatalomként vettek részt a Föld politikai térképének formálásában. Az elkeseredést Stanley Baldwin brit miniszterelnök 1935-ben tett kijelentése érzékelteti legjobban: „Minden okom megvan rá, hogy azt kívánjam, bárcsak sose találták volna fel a repülést!”

**„...ösmerem ezt az impertinens akasztófára való publicumot”. A prenumeráció
forrásértékének vizsgálata Tompa Mihály kapcsolathálóján keresztül**

Demmel József
Történelem – szlovák, V. – III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Szilágyi Márton, egyetemi docens
ELTE BTK, XVIII-XIX. Századi Magyar Irodalomtörténeti Tanszék

A dolgozat témája a XIX. századi könyv-előfizetési rendszer. A bizonytalan kiadói viszonyok idején elterjedt könyvkiadási technika ugyanis létrehozott egy fontos, ám ez idáig kiaknázatlan forrást: az előfizetői listát. A könyvek utolsó lapjain olvasható prenumeránsi névsorok irodalomszociológiai vizsgálata által közelebb juthatunk a korszak irodalmi közönségéhez, megismerhetjük struktúráját, szerveződési mechanizmusait.

A tanulmány mikrotörténeti megközelítés segítségével egyetlen előfizetői csoportot vizsgál, a Tompa Mihály által Gömör megyében gyűjtött prenumeránsoknak az irodalmi piachoz, az előfizetési rendszerhez való viszonyát. Sőt, a forrás által láthatóvá tett kapcsolati háló segítségével a megyei nemesi elit kapcsolatrendszere is vizsgálhatóvá válik. Így Tompa Mihály biográfiája is kiteljesedhet, hiszen az előfizetési listák segítségével eddig észrevétlen, vagy marginálisnak tartott kapcsolataira derül fény, ilyen például Mocsáry Lajossal való, az eddig gondoltnál vélhetően közelebbi ismeretsége, barátsága.

Azt is megtudhatjuk továbbá, hogy hol helyezkedett el a pap-költő a megye társadalmában, milyen volt a viszonya az előfizetési rendszer közönségének mondható kulturális-politikai elittel.

„én is szlovák születésű vagyok”. Egy választási konfliktus 1848-ban, Trencsén megyében

Demmel József
Történelem – szlovák, V. – III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Kiss Gy. Csaba, egyetemi docens
ELTE BTK, Művelődéstörténeti Tanszék

A tanulmány Eugen Geromettának, a nagybiccsei (Trencsén vm.) katolikus papnak a szlovák és a magyar nemzeti mozgalom közötti útkeresését mutatja be, ezen keresztül beszél a reformkori Magyarország szlovák értelmiségének a dilemmáiról – mikrotörténeti megközelítéssel.

Gerometta olasz származású, de szlovák identitású lelkész. Az 1840-es években a szlovák nemzeti mozgalomban fontos szerepet töltött be, főként a szlovák nép műveltségének a fejlesztése kapcsán. A Slovenské národné novinyben anyanyelvről, az oktatásról jelentetett meg cikkeket. Azonban – a Štúr körül csoportosuló fiatal szlovák értelmiségiek között szokatlan módon – a reformnemességgel is szoros kapcsolatot ápolt, sőt, egy titkos jelentés szerint a negyvenes években a megye négy legaktívabb ellenzékije között volt. Így 1848-ban a megye őt bízta meg az áprilisi törvények szlovákra fordításával és kihirdetésével, a biccsei kerületben pedig képviselőjelöltként indult a júniusi választásokon.

Gerometta tehát megkísérelt szlovák nemzetiségű értelmiségiként és a magyar országgyűlés tagjaként, a fennálló politikai keretek között fellépni a szlovákok helyzetének a javításáért. El akart szakadni a Štúrék által követett úttól, akik ebben az időben már a Magyarország elleni fegyveres fellépés tervét készítették elő.

A kényes egyensúlyozás a két mozgalom között nem tarthatott sokáig: választási ellenfele, Marsovszky Bernát pánszlávizmussal vádolta meg. A választási csalás miatt a nyár folyamán először a megye vezetőségéhez, majd a kormányhoz fordult, kérve ügye orvoslását, hiába. Ezután vélhetően támogatta szeptember végén a szlovák légiót, amikor Miavánál támadást indítanak az ország ellen. Esete példa a reformkori magyar–nem-magyar megegyezés elvi lehetőségére és gyakorlati kudarcára.

Rogozsin alakportréja Miskin szemének tükrében

Diószegi Nóra
Orosz – esztétika, IV. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Kroó Katalin, egyetemi docens
ELTE BTK, Keleti Szláv és Balti Filológiai Tanszék

Elemzésemben Dosztojevszkij *A félkegyelmű* című regényének újfajta értelmezési lehetőségét mutatom be.

Dolgozatomban a regény festményeit elemezve egy olyan értelmezést mutatok be, amely jelentősen eltér az eddigiektől. Ehhez azonban először magát a vizualitást, annak lehetséges irodalmi megjelenítési módjait vizsgálom meg, majd a képzőművészet és az irodalmi szöveg összekapcsolásával bemutatom, hogyan válhat szubtextussá, és hogyan változtathat meg jelentősen egy-egy mozzanatot egy olyan tárgy vagy kép, melynek eredetileg nem tulajdonítunk nagy jelentőséget. Elsősorban azt vizsgálom, hogy a különböző motívumok és szubtextusok hogyan változtatják meg a regény értelmezését. A szubtextus fogalmát Riffaterre narrációelméletére támaszkodva használom. Kiemelten foglalkozom a kés, illetve a festmények által hordozott jelentések vizsgálatával, melyek véleményem szerint új jelentésmező feltárásával bővítik az eddigi kutatások eredményeit. Emellett dolgozatomban nemcsak a megfestett képekkel foglalkozom, hanem olyanokkal is, melyek pusztán egy-egy hős gondolataiban születnek meg, és csak elbeszéléseikből tudjuk meg, hogyan néznek ki. Ezek a képek azért kapnak nagy hangsúlyt elemzésemben, mert rávilágítanak a szereplők rejtett gondolataira és érzéseire, ezáltal téve könnyebbé értelmezésüket, ismétlődő megjelenésük pedig szubtextussá avatja őket. S így a fent említett szempontok figyelembevételével a regény utolsó jelenetének újszerű értelmezése lesz dolgozatom legfontosabb eleme.

Dolgozatom legfőbb célja az, hogy bemutassam, a regényben kiemelt jelentőségű szerep jut Rogozsinnak, aki nem csupán Miskin démonaként, de értelmezésem szerint megváltóként is megjelenik a regény utolsó jelenetében.

Álom a XVI-XVII. század verses epikájában

Dobozy Nóra

Magyar – történelem – magyar mint idegen nyelv, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:

Dr. Kiss Farkas Gábor, egyetemi tanársegéd
ELTE BTK, Régi Magyar Irodalomtörténeti Tanszék

Dolgozatom a XVI-XVII. századi verses epikai szövegek fabulás álmain keresztül vizsgálja a különböző álmorfelfogásokat, álmértelmezéseket. Az epikus szövegek választását az indokolja, hogy egy történetet elmesélő műben általában fontos szerep jut vagy juthat a cselekményt befolyásoló tényezőknek. A dolgozat középpontjában a magyar irodalmi emlékek állnak, azonban a *Szigeti Veszedelem* kapcsán a szoros tematikus, tartalmi és formai kapcsolatokra való tekintettel annak világirodalmi előzményeivel is foglalkozom.

A dolgozat négy fő részre oszlik: az első rész rövid összefoglalása az álmok osztályozásának: ókori, középkori és kora újkori forrásokra támaszkodva jól kivehető két oppozíció, mely végigkíséri az álmok felosztásának történetét: a jósló és nem jósló álmok, illetve az istentől eredő és a nem isteni eredetű álmok szembeállítása. A második részben az egyik ismertett ókori csoportosítást alkalmazom az epikus szövegekre, amely felosztás igen népszerű volt a kora újkorban is. Utána a funkciószerinti osztályozás helyett minőségük, tulajdonságaik alapján rendszerezem az álmokat, míg az utolsó részben az álom, az alvás hiányának a szövegértelmezésben betöltött szerepéről és jelentőségéről esik szó.

A dolgozat függelékében közlöm egy 1635-ös, Debrecenben kiadott *Álom magyarázó könyvetske* szövegét, amely fordítása egy 1616-ban Szebenben kiadott német álmoskönyvnek, és amely nagyon elterjedt volt a XVII–XVIII. században végig, azonban a XIX. század folyamán az új álom magyarázó könyvek háttérbe szorították.

A vizsgált szövegekben az álmok olyan jelentős szerepet töltenek be, hogy elemzésük, értelmezésük elkerülhetetlen. A szövegekben sehol nem fordul elő olyan álom, amelynek ne lenne jelentősége a cselekmény alakulásának szempontjából, illetve amelyet a szereplők ne értelmeznének. Mindez arra mutat rá, hogy a régi magyar irodalom szövegkultúrájának megközelítése érdekében az álomleírások elemzését további műfajokra is szükséges kiterjeszteni.

Ray Rezső Lajos és Ray Rezső Vilmos műépítészek magyarországi tevékenysége

Dóczi Erika
Művészettörténet – kommunikáció, V. évfolyam
PPKE BTK

Témavezető:
Rozsnyai József, egyetemi tanársegéd
PPKE BTK, Művészettörténeti Tanszék

Dolgozatom témája Ray Rezső Lajos (1845-1899) és fia, Ray Rezső Vilmos (1874-1938) elfeledett életművének bemutatása. A svájci származású építészcsalád elévülhetetlen érdemeket szerzett a rohamosan fejlődő századfordulós Budapest kiépítésében. Idősebb Ray a historizmus korában elsősorban olasz és francia neoreneszánsz, majd neobarokk stílusban épített, ifjabb Ray pedig a századfordulós stílusirányzatok közül próbálta ki többen tehetségét.

Noha munkásságuk jól megkülönböztethető, a névazonosság következtében mára összemosódott kettejük életpályája. Ennek oka az is, hogy gyakorlatilag hiányoznak az építészettörténeti kánonból: sem a kortársak, sem az utókor nem írt összegző tanulmányt – néhány rövid és hibás cikket leszámítva – egyikükről sem. A nagy összefoglalók pedig egyre zsugorítják a nekik szánt megjelenési teret.

Ray Rezső Lajos fontosabb épületei közé tartozik az Erzsébet körúti Royal Szálló, a Lukács-fürdő Iszap- és Népgőzfürdője (közkeletű nevén a török fürdő), valamint Thermál Szállója.

Ray Rezső Vilmos Zielinszky Szilárdval együtt dolgozva a vasbeton első hazai alkalmazói közé tartozik, de megörökölte apjától Törley József háziépítésze posztját, a budafoki kastély, a Törley-mauzóleum építésében jeleskedhetett, s nevéhez fűződik a József Telefonközpont és a Bajza utcai általános iskola is. Figyelemre méltóak a szignózott házak, melyeken a tervező kőbe vésett lendületes aláírása látható.

Dolgozatom kifejezett célja a két életmű megkülönböztetése, és egymás mellé állítása, de nem csak a híres épületek felhasználásával, hanem akár a szakirodalom által eddig soha nem tárgyalt házak kiemelésével.

Az egykorú és azóta született irodalmon kívül maguk az épületek voltak segítségemre. Módszerem a sajtó anyagának feltérképezése, rendszerezése és az épületek személyes megtekintése volt. Szerteágazó kutatómunka és anyaggyűjtés eredményeképpen talán összefoglalhatóvá vált a két, eddig homályos pálya, és két sokszínű egyéniség tárult fel.

„Ferdinándus királynak hív voltába” Zsámboky János Tinódi adaptációja

Domokos Gyöngyi
Magyar – latin, IV. évfolyam
PTE BTK

Témavezetők:

Bartók István, egyetemi docens
PTE BTK, Klasszikus Irodalomtörténeti Tanszék
Jankovits László, egyetemi docens
PTE BTK, Klasszikus Irodalomtörténeti Tanszék

A dolgozatban értelmezett és mellékletében közölt munka Tinódi Sebestyén Eger vár viadaljáról való énekének humanista adaptációja, Zsámboky János munkája. Első változata 1553-ban keletkezett. Azon ritka esetek egyike a régi magyar irodalomban, amelyben magyar nyelvű históriát ültettek át latin nyelvre. Két szövegváltozata van, az 1558-ban, Bécsben, Petrus Ransanus Epitome Rerum Ungaricaruma függelékében található teljesebb, és az 1568-ban, Bázelen közölt Bonfini-kiadás mellékletében olvasható szöveg, a Bonfini-munka folytatásának egy mozzanata. Dolgozatomban az első változatot adom ki és értelmezem. A dolgozat első fejezete a históriás ének és az adaptáció keletkezéstörténetével, a második Zsámboky és a történetírás mesterségbeli szabályaival, a harmadik a Zsámboky-adaptációból kikövetkeztethető Tinódi-szövegvariánssal, a negyedik Zsámboky változtatásainak elméleti hátterével foglalkozik.

Adalékok Versegly Ferenc Millot-fordításához

Doncsecz Etelka
Magyar – történelem, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:

Vitekné dr. Balogh Piroska, egyetemi tanársegéd
ELTE BTK, XVIII-XIX. Századi Magyar Irodalomtörténeti Tanszék

Dolgozatomban Versegly Ferenc pályájának közbülső korszakát vizsgálom, felvillantva az eseményeknek azon mozgatóit, amelyek eddig figyelmen kívül maradtak, s megválaszolva az elemzés során feltehető és előremozdító kérdéseket. Írásomban igyekszem bemutatni a periódusra jellemző egyházi és teológiai felfogások feszültségét, valamint azokat a politikai viszonyokat, amelyek szintén hozzájárultak a konfliktus kialakulásához. Feltárom – amennyire szükséges – a Millot-fordítás keletkezéstörténetét, továbbá azokat a pontokat, amelyek kiváltották a nemegyszer jogos bírálatot. Kísérletet teszek arra, hogy felfedjem azokat a szálakat, melyek Verseglyt a korabeli nemesi-értelmiségi réteg tagjaiból kialakult kapcsolathálózatba kötötték. Végül három, eddig kiadatlan, a téma szempontjából fontos forrást közlök.

Ezeket a vonatkozásokat a Versegly-kutatás eddig mellőzte, ennek ellenére indokolt a téma feldolgozása. Ezzel tehető meg ugyanis az első lépés afelé, hogy választ adjunk arra a kérdésre, miért kapott a pálos prédikátor a jakobinus összeesküvésben való részvételéért első fokon a fő szervezőkével egyenrangú, azaz halálos ítéletet, s később miért pont ő maradt az elítéltek közül legtovább börtönben.

Oroszlánszívű Richárd hazatérése a Szentföldről

Dömény Piroska
Történelem, IV. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Dr. Szántó Richárd, egyetemi adjunktus
SZTE BTK, Középkori Egyetemes Történeti Tanszék

Dolgozatomban Oroszlánszívű Richárd angol király (1189-99) életének 1192. október 9. és 1194. február 4. közé eső periódusát tárgyalom. A harmadik keresztes hadjáratról hazaindulva, ezen időszak alatt került az osztrák Babenberg V. Lipót, majd VI. Henrik német-római császár fogságába. Kalandos hazaútja, mely egy idő után meneküléssé vált; fogságba esésének és raboskodásának körülményei; a kiszabadulásának feltételeit tisztázni hivatott tárgyalások – azok résztvevőivel és indítékaival; mind-mind olyan kérdések, melyekkel kapcsolatban nemcsak számos legenda kering még ma is, de a források és a téma kutatói sem jutottak egységes álláspontra.

Az útvonallal kapcsolatban rámutattam, hogy a marseille-i kitérőre nem kerülhetett sor, mert lehetetlen, hogy Richárd a rendelkezésére álló idő alatt egy ilyen nagy kerülőt meg tudott volna tenni. Emellett a forrás hitelessége is kétségbe vonható. A második nagy problémát az adriai partra szállás helye jelentette, mellyel kapcsolatban azt a következtetést lehet levonni, hogy Richárd többször is partra szállhatott az adriai szakaszon. A forrásokban szereplő egyik helynév, a Gazere/Gazaram, feloldása is vitatott. Más forrásokkal párhuzamot vonva rávilágítottam, hogy ez inkább lehet Zára, mint Görz. A felmerült kérdések azonban további kutatásra is érdemesek – ennek módja lehet a nyelvészet, valamint a történeti földrajz segítségül hívása. Az útvonalak kérdésének magyar történeti vonatkozása is van. Lipót herceg kiközösítésével kapcsolatban rámutattam, hogy erre csak 1194. elején kerülhetett sor. Rávilágítottam arra is, hogy a Richárd ellen a speyeri birodalmi gyűlésen felhozott vádak mögött jóval mélyebben húzódó ellentétek feszülnek. A nemzetközi politika, és az egyes államok közötti viszonyok további kutatása azonban ezen a ponton is hozhat új eredményeket. A felmerült kérdések megválaszolásának kulcsa elsősorban a források által felvetett problémák megoldása – nem tisztázott ugyanis megnyugtatóan ezek egymáshoz való viszonya és hitelessége sem. Ezek tisztázása több ponton is előbbre vihetné Oroszlánszívű Richárd hazatérése történetének kutatását.

Az anyakép César Vallejo és József Attila költészetében

Dömötör Andrea
Spanyol – magyar, III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:

Dr. Menczel Gabriella, egyetemi adjunktus
ELTE BTK, Spanyol Nyelv és Irodalom Tanszék

A dolgozat célja a perui César Vallejo (1892-1937) és József Attila (1905-1937) anya-témájú verseinek összevetése. A két szerző közötti párhuzamot már több magyar hispanista felismerte, ennek ellenére részletes összehasonlító elemzés még nem született a témában. A dolgozat ezt kísérli meg egy kiválasztott elem, az anyaábrázolás vizsgálatával, ami mindkét költő életművében visszatérő és sokat elemzett motívum.

A tanulmány hat fő témát érint: a hiány érzése, a nőképzet, az anyai gondoskodás, az anyakép, a születés és a gyermekkor versbeli megjelenítését elemzi. A hiány a kapcsolatok hiányára, vagyis a magányra és az árvaságra utal, ami magyarázat lehet a nő képének gyakori felidézésére. A nő ugyanis mindkét szerző számára egyszerre jelenti az anyát és a kedvest, ez a két alak a versekben gyakran összemosódik. A szeretőtől a két költő anyaszerepet is elvár, aminek legfontosabb tényezői a gyermek táplálása és a tisztaság fenntartása. Ez a gondoskodás azonban nem csak anyagi, hanem szimbolikus értelmezést is nyer. A művekben ábrázolt anyának (habár leírásuk valós elemeket is tartalmaz) az esetek többségében kevés köze van a valódi asszonyhoz, a mama-versek inkább egy stilizált, transzcendens nőalakot jelenítenek meg, akivel a lírai én azonosulni vágyik. Az anyával való egyesülés egyik tipikus formája az anyaméhbeli állapot és a születés felidézése. A gyermeki világ azonban korántsem maradéktalanul pozitív. A gyermekkorhoz tartozó két legfontosabb fogalom a játék mint a becsapás és az önbecsapás eszköze, valamint a rabság, amely a gyermek magányára és tehetetlenségére utal.

A dolgozat a két költészet összehasonlító vizsgálatával mind a hispanisztika, mind pedig a magyar filológia számára új interpretációk lehetőségét vetíti előre.

A „ludo zannesco” és a commedia dell’arte között: a velencei Giovanni Tabarino előadása a XVI. századi Magyarországon

Draskóczy Eszter
Olasz – magyar, III. – IV. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Szegedi Eszter, egyetemi tanársegéd
ELTE BTK, Olasz Tanszék

Tanulmányomban egy XVI. század végi, olasz nyelvű szövegemléket elemzek, amely egy bizonyos Tabarin nevű buffone II. Miksa udvarában való szereplését írja le. A szövegemléket mind történeti-kritikai, mind irodalom-és műfajtörténeti, mind pedig nyelvi szempontból vizsgálom. Az elemzés során valószínűsítem, hogy az előadást II. Miksa 1569. évi, pozsonyi országgyűlésen való részvételekor mutatták be. Erre utal a szöveg fellelésének helye és más Tabarinnal kapcsolatos kortárs dokumentumok, amelyet a szakirodalom alapján ismertetek. Az előadás részleteit különféle rokon műfajokból (lamento, desperata, commedia dell’arte) ismert elemekkel állítom párhuzamba. A szöveg irodalmi és történeti kontextusának meghatározásához egy másik, szintén az 1560-as, 70-es évek Magyarországról származó (feltehetően Pozsonyhoz kapcsolható) szövegemléket is segítségül hívok, amelyben hosszas kirohanás olvasható a ludo zannesco műfaja ellen. Ennek a szövegnek az érveit jól párhuzamba lehet állítani a XVI-XVII. század irodalmának színész-ellenes állításaival. Mind az olasz szövegemlék, mind pedig a párhuzamként idézhető latin leírás megtalálható tanulmányom függelékében pontos átírásban és értelmező fordításban.

Tradíció és megújulás a magyarországi német kisebbség irodalmában

Dudás Tímea
Német nyelv és irodalom – történelem, III. évfolyam
ME BTK

Témavezető:
Paksy Tünde, egyetemi tanársegéd
ME BTK, Német Tanszék

Pályamunkámat a magyarországi németek irodalmának témaköréből készítettem. A dolgozatom bevezetőjében a magyarországi kisebbség bemutatásával foglalkozom, röviden elemzem helyzetüket, történetüket. Úgy gondolom, hogy e vonatkozások megismerése nélkül lehetetlen megérteni az általuk írt prózai és lírai alkotásokat, ugyanis a különböző generációk műveiben a hazaszeretet és az anyanyelv megőrzésének fontos feladata jelenik meg. Ugyan a későbbi generációk témáiban is leginkább ezek az életérzések jelennek meg, bár ők ezt már nem saját bőrükön tapasztalják, a történeteket csak nagyszüleik, szüleik révén ismerik meg. A magyar szülőföld, és a német anyanyelv megóvása egymást egyáltalán nem kizáró tényezők, mint ez a művekből is kiderül.

A négy fejezetben foglalkoztam a magyarországi német irodalom íróinak első generációjával, néhány jelentős képviselőjének kiemelésével, egyes műveik rövid bemutatásával, elemzésével. Ebben a kontextusban fontosnak tartottam kiemelni, hogy autodidakta módon sajátították el az irodalom mesterségét. Így megemlítettem Georg Fathot, Ludwig Fischert és Engelbert Rittingert és irodalmi alkotásaikat.

A második generáció tagjai előtt már megnyílt az út az oktatási rendszer keretein belüli képzésre. Olvasottságuk és magas műveltségük lehetővé tette a magyarországi német irodalom magasabb szintre emelését. Az új generáción belül is kiemeltem Claus Klotz, Nelu Bradean-Ebinger és Valeria Koch írói tevékenységét. Részletesen foglalkoztam az utóbbival, dolgozatom középpontjába állítva verseit, legfőképpen a *Wandlung* című kötetében foglaltakat.

Mint ahogy a dolgozatom végén megfogalmaztam, azért is egyedülállóak ezek a művek, mert nem lehet őket sorról-sorra, képről-képre értelmezni, hanem csak egészében, mert így váltanak ki érzéseket, gondolatokat a világról, az életről és magunkról.

Fontosnak tartom megemlíteni, hogy a pályamű német nyelven íródott.

A tükörtóba révedő ifjú (Ungvárnémeti Tóth László *Nárcisz, vagy a' gyilkos önn-szeretet*)

Édes Borbála
Magyar nyelv és irodalom, IV. évfolyam
KRE BTK

Témavezető:
Dr. Hermann Zoltán, egyetemi adjunktus
KRE BTK, Klasszikus Magyar Irodalomtörténeti Tanszék

Ez a pályamunka egy költőről és annak egyetlen drámájáról szól.

Ungvárnémeti Tóth László irodalomtörténeti helyének, s *Nárcisz, vagy a' gyilkos önn-szeretet* című művének vonatkozásait tárgyalja.

A dolgozatban a klasszicista, de már romantikus törekvéseket, létszemléletet is magába foglaló művészetelméletek hazai recepciótörténete alapján bemutatom, hogyan jelent meg a korabeli tudományos diskurzusban az ember tudatos és ösztönös lényegének kettőssége, amelynek művészi feldolgozása az általam vizsgált dráma. Így különös figyelmet fordítottam a benne megnyilvánuló klasszikus és romantikus vonások vizsgálatára.

A szerzőről és életművéről az utóbbi évtizedben sok tanulmány született, tavaly hasonmás-kiadásban megjelent a korpusz ezen különleges darabja, s hamarosan az eddig megtalált összes munkái is az olvasóközönség elé kerülnek. A *Nárcisz* azonban olyan központi jelentőségű lenyomata a biografikus és autentikus szerzőnek, hogy nem tartom érdektelennek, ha munkámmal én is hozzájárulok irodalmunk eme különös hajtásának megértéséhez.

A kanadai identitás metaforáinak elemzése Margaret Atwood *Surfacing* című regényében

Egyed Zsuzsanna
Kommunikáció – angol, V. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:
Dr. Szamosi Gertrud, egyetemi adjunktus
PTE BTK, Angol Nyelvű Irodalmak és Kultúrák Tanszéke

A dolgozat a kanadai identitás főbb jellemzőit vizsgálja Margaret Atwood egyik regényén keresztül. A tanulmány célja, hogy a nyelv azon funkcióin keresztül, amelyek az identitáshoz szervesen kapcsolódnak, a kanadai nemzettudat főbb motívumait, és meghatározásának problémáit ismertesse és értelmezze. Mindemellett azt is vizsgálja, hogy Atwood milyen eszközökkel igyekszik feloldani a kanadai önazonosság paradox elemeit, és milyen ábrázolásokat nyújt a kanadai nemzet modern értelmezésére.

A mű alapvetése, hogy a kanadaiak többnyire negatív jellemzőkkel és az amerikai identitással szembehelyezkedve határozzák meg saját hovatartozásukat. Ez azt eredményezi, hogy önmeghatározásuk nem pozitív elemekből építkezik, hanem az amerikai kulturális jegyek ellenpólusában határozzák meg a kanadai nemzeti jellemzőket. Emiatt kevés, az identitás szempontjából konstruktívnak számító jellegzetességet fogalmaznak meg önmagukkal kapcsolatban.

A regényben ez a probléma a női szereplő identitás keresésén keresztül vetődik fel. A főszereplő, az egyazon nyelvet beszélő és ebből fakadóan a saját identitását fenyegető amerikaiakkal szemben magát és nemzetét egyaránt áldozatnak érzi. Személyiségét tekintve töredezett, a francia és a saját közösségétől is elidegenedett identitástudattal, vagy éppen annak hiányában él. Metaforikus utazása végén, valódi személyiségének felfedezésével párhuzamosan, nemzeti identitását is újfogalmazza. Mindez egy önazonos nyelv létrehozásával, az opposíciók ledöntésén és az áldozatként való létezés elutasításán keresztül válik lehetségessé. A regény azt a gondolatot közvetíti, miszerint a kanadai identitás a pozitív jellemzők, illetve a saját történelmi és kulturális örökségek és értékek hangsúlyozásával válhat autentikussá.

A „belső nyelv” Kosztolányi Dezső *Hattyú kutyám* című versében

Elbert Anita
Magyar, III. évfolyam
PE BTK

Témavezető:

Prof. Dr. Kovács Árpád, tanszékvezető egyetemi tanár
PE BTK, Magyar Irodalomtudományi Tanszék

Dolgozatomban Kosztolányi Dezső *Hattyú kutyám* című versének interpretációját a szakirodalom által eddig megválaszolatlanul hagyott kérdéskörökhöz kapcsolódó problémákra építem.

A verssel foglalkozó szakirodalmak a költemény részleges elemzését végzik el: Kiss Ferenc és Király István egy konkrét részletét csupán a lírai alany megnyilvánulása szempontjából interpretálnak. A verssel más szakirodalom eddig nem foglalkozott.

Elemzésem három fő hipotézisben tematizálja a vers – az eddigiekben még nem vizsgált – speciális pozícióját.

1. A verset Kosztolányi Dezső ars poeticájának „eminens szövegeként” lehet felfogni.
2. A versben Hattyú kutya alakjában a költő alteregója ölt testet.
3. Hattyú kutya sajátos megnyilvánulási módja a „belső beszéd” mintája szerint realizálódik.

Kosztolányi ars poetica-ját kétféle megközelítésből vizsgálta meg eddig a szakirodalom: a szerzők egyrészt a nyelvre, másrészt Kosztolányi világszemléletére alapoznak. A *Hattyú kutyám* című vers e két vonalat egyesíti magába, amit megerősít a cím belső formájában lévő „költészet öre” konnotáció is.

A Kosztolányi-szakirodalom eddig feltárt alteregói: Édes Anna, Esti Kornél, Seneca alakjaiban realizálhatóak, dolgozatom még egy elemet kapcsol az alter ego-k sorába: Hattyú kutyát.

Hattyú kutya sajátos megnyilvánulási módja: a „belső nyelv”, amely a nevében is benne rejlő interiorizálást: a meghallani tudást és a „gondolkodást” teszi lehetővé, amely a lírai én saját költői nyelvének kialakításához is hozzájárul.

A vers megközelítéséhez az értelmezési kulcsot ezáltal a vers autopoétikus jellege képezi, amely a költő és kutya kettős alanyi szerkezet kontextusában a saját nyelv megszületésének útját követi végig, a még keletkezésben lévő nyelv szemléltetési formájában, melyet „belső nyelv” terminussal lát el a vers szerzője.

A Magyar Köztársaság és a Magyarországi Református Egyház 1948-as egyezményének vizsgálata

Erdős Kristóf
Kommunikáció – történelem, IV. évfolyam
PPKE BTK

Témavezető:
Dr. habil. Földesi Margit, egyetemi docens
PPKE BTK, Új- és Legújabbkori Történeti Tanszék

„Lehet, hogy összeomlik minden, / meghalok, még azt sem panaszolom. / Legyen, amit akar az Isten! / Felégethetik a mezőket, / kiirthatják az őserdőket, / csak egy kicsiny mag megmaradjon!!!” – egy szibériai lágert megjárt evangélikus lelkész, Böröcz Sándor szavai ezek.

Dolgozatomban bemutattam milyen volt a magyar állam útban a rákosista diktatúra felé. Írtam a református egyház és az egypártrendszer viszonyáról, és az 1948. október 7-én megkötött egyezményről. Kutatási célként ennek az egyezménynek a vizsgálatát tűztem ki magam elé. Egy olyan szerződésnek, amelyet egy kommunista államhatalom kötött a vele eltérő ideológiai alapon álló református egyházzal. Azt vizsgáltam, hogy ezt hogyan tudta működtetni az állam évtizedeken keresztül a gyakorlatban.

A kutatást elsődlegesen levéltárakban és könyvtárakban folytattam. A dolgozat megírásakor primér forrásokat – levéltári- és sajtóanyagokat – és a korszakkal, illetve a témával kapcsolatban megjelent szakirodalmat használtam.

A kutatás során arra a megállapításra jutottam – a már ismert és az általam feltárt új adatok alapján –, hogy az állam megszegte az Egyezményben tett legtöbb ígéretét. Ennek véghezviteléhez sajnálatos módon hozzájárult az állam által lecserélt egyházi vezetés is. Azonban azt fontos látni, hogy a kezdeményező mindig a kormányzat, illetve az MDP volt. Az ötvenes évek elejére egy olyan szabad működésében korlátozott református egyházzal állunk szemben, amelytől elvették az összes egyházi földet.

Dolgozatom új adalékokkal szolgál a Magyarországi Református Egyház II. világháborút követő történetéhez.

Petrarca, a politikus

Ertl Péter
Történelem – olasz, III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Sággy Marianne, egyetemi docens
ELTE BTK, Közép- és Koraújkori Egyetemes Történeti Tanszék

A tanulmány Francesco Petrarca politikai gondolatainak a magyar kutatásban eddig kevésbé tárgyalt, igen komplex kérdését vizsgálja a költő leveleinek tükrében.

Petrarca következetlen és ellentmondásos politikai gondolataiban három konstans elem fedezhető fel, melyek szorosan összefüggenek egymással: az antik Róma dicsőségének visszaállítása, Itália egységének és békéjének megvalósítása, és a pápai udvar Avignonból az Örök Városba való visszaköltözésének programja. A költő Róma-képe idő- és térszemléletében jelentősen eltér az őt megelőző korszak felfogásától: míg a középkori ember számára evidens volt a kontinuitás saját kora és az ókor között, Petrarca az első, aki észreveszi, hogy a kor, amelyben él, nem azonos az antikvitással. Itália egységének és a barbársággal való szembeállításának eszméjével pedig az olasz költő a nacionalizmus eszméjének előfutára – szemben Dantéval, akinek politikája világpolitika, középpontban a pápa és a császár primátusának kérdésével. Másrészt azonban Petrarca a Róma dicsőségét emelő keresztény mártírok kultuszával szorosan kötődik kora vallási hagyományaihoz.

Politikai programja megvalósítását az olasz költő korának több jelentős közszereplőjétől – Cola di Rienzótól, IV. Károly császártól, Francesco da Carrarától – reméli, olvasmányélményei és tapasztalatai hatására hosszú eszmei utat járva be a köztársaságtól a császárságon át a zsarnokságig, követve az antikvitásban kialakult történetírói modelleket.

Az avignoni pápai udvart ostromozó levelei valóság és szatíra határán mozognak, és egyetlen céljuk az, hogy rábírják a pápát az Örök Városba való visszaköltözésre. Így Petrarca episztolái is hozzátartoznak a kor – Svédországi Szent Brigitta és Sienai Szent Katalin nevével fémjelzett – egyházpolitikai írásaihoz, de motivációja eltér azok mozgatórugóitól: míg a misztikus írónők egyházreformot kívánnak megvalósítani a kereszténység békéje és a hitetlenek ellen indítandó keresztes hadjárat jegyében, Petrarca célja az antik erények városa és egyetemes Egyház székhelye, Róma régi dicsőségének visszaállítása.

Az ideális király és királyság koncepciója a XII-XIV. században magyar és francia dinasztikus szentek középpontba állításával

Eszik Veronika
Történelem – francia, III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Molnár Péter, egyetemi adjunktus
ELTE BTK, Középkori és Kora Újkori Egyetemes Történeti Tanszék

E dolgozat célkitűzése, hogy a vizsgált időszak magyarországi politikai gondolkozását beillessze egy nagyobb, európai kontextusba. Az összehasonlításhoz európai mintaként a franciaországi forrásokat választottam, így lehetővé vált, hogy a korszak legmagasabb szellemi nívón álló közegének munkásságát vessem össze az egyetem nélküli Magyarország politikaelméleti termésével. Kérdésfeltevésként szerepelt továbbá, hogy a magyarországi szellemi élet megelégedett-e bizonyos európai minták átvételével, avagy valódi intellektuális központ hiányában is a maga képére formálta azokat.

A dolgozatban Klaniczay Gábor érvelésének átvételével igazolom, hogy a szent királyok egyben királymodellként is szolgáltak, így rajtuk keresztül bemutatatható az ideális uralkodóról alkotott politikuskép is.

Az elemzett források alapján (melyek között keletkezési időpontjuk és a koldulórendekhez való kötődésük miatt kiemelten fontosak a szentkirályokról szóló sermók) összeállítottam a francia és a magyar királyszentek erénykatalógusát, e listák szolgálnak az összehasonlító elemzés alapanyagaként. További fejezetekben szó esik az ideális királyok biblikus előképeiről, a specializált királymodellekről (vagyis hogy még egy idealizált, tehát sematizált uralkodó sem rendelkezhet az erények összességével), végül kitekintésként az *Intelme*k és a Szent Lajostól származó *Enseignements* kapcsán arról, hogy mit gondoltak maguk a dinasztikus példaképek a királyi hivatásról, saját uralkodásukról.

Ahol a magyarországi és a francia politikai gondolkozás között alapvető eltérések mutatkoztak, a különbségekre igyekeztem magyarázatot találni, ahol pedig a két gondolatrendszer összhangban állt egymással, ott ezt igyekeztem kiemelni.

A moziba járás kezdete Szabadkán

Faár Tamara
Néprajz, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Verebélyi Kincső, intézetigazgató
ELTE BTK, Néprajzi Intézet

A hagyományos falusi életmódot átalakító modernizáció és az urbanizáció témakörével a néprajzi szakirodalom már foglalkozott.

Vizsgálták a gazdasági és társadalmi átalakulásokat, a migrációs és infrastrukturális átrendeződéseket, valamint mindezek hatásait a paraszti életre. A tradicionális paraszti kultúrát átalakító akkulturációs folyamatokról és a szabadidőnek a szociológiai „leisure time” értelemben vett megjelenéséről azonban kevés kutatás született a folklorisztikában, holott a tömegkultúra befolyása és a szabadidő strukturális változása már több évtizede a falusi társadalom része.

Dolgozatom témájaként egy kevésbé vizsgált területet, egy új szórakozási forma megjelenését (a moziét) választottam. A témát mind a néprajz, mind a filmtörténet oldaláról próbálom megközelíteni, mivel néprajzi szempontból ezt a kérdéskört tudtommal még nem vizsgálták, a moztörténeti kutatások pedig többnyire csak az intézménytörténetre koncentrálnak. A dolgozat keretei között főképpen arra a mutatóváltásra koncentrálok, melynek segítségével a mozgókép megjelent és elterjed Szabadkán a XX. század elején.

A modern művészetek közül a film jutott el leghamarabb a magyar falvakba, éppen ezért a mozikutatás és moziba járás szokásának vizsgálata fontos adalékokkal szolgálhat a modernizációs és akkulturációs folyamatok megértésében.

Jelen dolgozatomban ezen szerteágazó téma csak egy kis szeletével foglalkozom, nevezetesen a mozinak mint intézménynek megjelenésével és meghonosodásával a XX. század eleji Szabadkán. A kutatómunka során levéltári iratanyagot és a korabeli sajtó lapszámaint egyaránt használtam. Az adatok felgyűjtésén és ismertetésén túl arra törekedtem, hogy az egyes vizsgált kérdésköröket problémacentrikusan dolgozzam fel és az általam gyűjtött adatokkal alátámasszam.

Egy fantasztikus elbeszélés lehetséges olvasata (V. F. Odojevskij: *Az orlachi parasztlány* című művének elemzése)

Fábián Krisztina
Orosz – magyar, III. – V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Kroó Katalin, egyetemi docens
ELTE BTK, Keleti Szláv és Balti Filológiai Tanszék

Jelen munka célja kettős. Egyrészt a középpontjában a fantasztikum áll, és annak irodalmi megtestesítői: a fantasztikus elbeszélések, célja tehát a fantasztikus elbeszélések poétikai vizsgálata. Másrészt szeretné felhívni a figyelmet egy eleddig kevésbé méltatott szerző munkásságára, Vlagyimir Fjodorovics Odojevskij szépprózájára. A két cél Odojevskij: *Az orlachi parasztlány* című művének elemzésében válik számomra eggyé.

A módszeres elemzés igyekszik következetesen felfejteni a mű struktúráját, és közben folyamatosan értelmezni a fantasztikus elbeszélés hatásmechanizmusait. A dolgozat jelentős része foglalkozik a szöveg narratív rendszerével, és olyan kérdésekbe ütközik, mint a drámai elemek szerepének problémája az epikai műben.

Az elemzésben kijelölt szempontok (vö.: rejtett narrátor figurája, keret és belső történet viszonya, a mű szimbolikus síkja, a beszéd motívuma stb.) számbavétele során, az elemzés még egy fontos funkciót hangsúlyoz a fantasztikum sajátosságaként.

A kutatás számos kérdés formájában mutat rá a fantasztikum, nehezen behatárolható voltára, melyek a fantasztikus elbeszélések vizsgálatánál merülnek fel. És végül, de nem utolsósorban megerősíti azon meggyőződésünket, hogy Vlagyimir Odojevskij a fantasztikus irodalom kiemelkedő képviselője.

Love's Labour's Won? / Az igyekezetnek szerelem a vége?

Fábricz Katalin
Angol nyelv és irodalom, PhD-hallgató I. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Szőnyi György Endre, egyetemi tanár
SZTE BTK, Angol-Amerikanisztika Intézet

Pályamunkám Shakespeare két korábbi komédiájának, a *Lóvá tett lovagoknak* és a *Szentivánéji álmoknak*, valamint egy feltételezhetően elveszett komédiájának, a *Love's Labour's Won*-nak összehasonlítását tárgyalja. Megírásakor az volt a célom, hogy bemutassam, ezek a vígjátékok kapcsolatban állnak egymással, és hogy szükséges, hogy meg legyen válaszolva, hogy milyen viszonyban állnak egymással.

Először röviden bemutatom azt a háttérrel, amibe a *Lóvá tett lovagok* és a *Szentivánéji álom* belehelyezkedik. Ezek után röviden áttekintem a kritikusok megfigyeléseit a két komédia hasonlóságáról és észrevételeiket arról, hogy milyen kapcsolat van a *Lóvá tett lovagok* és a *Szentivánéji álom* között. Továbbá figyelembe kell vennünk, hogy a *Szentivánéji álomban* előfordulnak olyan események, részletek, amelyeket Shakespeare korábbi drámaiban már bemutatott. Mindazonáltal a *Lóvá tett lovagok* és a *Szentivánéji álom* közötti rokon vonások ezeken túlmutatnak.

A dolgozatomat a szerelmesek játékaiknak bemutatásával folytatom, kiegészítésként a két dráma közötti hasonlóságok sorához. Ezután szeretnék rávilágítani, hogy mennyire hasonlóak a női főszereplői a két drámának, kitérvén az analóg szóképekre és metaforákra, amik őket övezi.

Említést teszek még a két drámában egymásnak megfelelő kisebb közjátékokról, valamint három Shakespeare korabeli népi hagyományról, amelyek mind a két drámában jelen van. Ezen felül szeretnék rámutatni, hogy a két játék, amit a két dráma szerelmesei üznek, egymásnak tükörképei. Ezeken a példákon keresztül szeretném bemutatni, hogy a *Szentivánéji álom* több mint hasonlít a *Lóvá tett lovagokra*.

A következő fejezetben ismertetek öt lehetséges értelmezést, amellyel a két dráma kapcsolatát meg lehet közelíteni. A *Lóvá tett lovagokat* lehet a *Szentivánéji álom* előzményének, forrásának, tükörképének, sőt ikertestvérének is tekinteni. Az a szándékom, hogy kiemeljem azt, amelyik a leginkább leírja ezt a kapcsolatot. Ezt követően megpróbálom feltárni Shakespeare elveszett drámájának, a *Love's Labour's Won*-nak jelentőségét és szerepét ebben a kapcsolatban.

Dolgozatomat azzal zárom, hogy ismertetem a főbb eredményeket amiket a dolgozatom során sikerült elérnem és megpróbállok rámutatni, hogy azok az információk amiket felhasználtam hogyan járulnak hozzá, hogy meg lehessen határozni a *Lóvá tett lovagok* és a *Szentivánéji álom* közötti kapcsolatot.

Korai komédiák – A komikum forrásai Adam de la Halle két művében

Farkas Tímea
Francia – történelem, III. évfolyam
EKF BTK

Témavezető:
Dr. Körömi Gabriella, főiskolai docens
EKF BTK, Francia Tanszék

Francia komédiák. E két szó hallatán szinte mindenki Molière-re és örökérvényű darabjaira gondol. Az irodalomtörténetben mindig csak a XVII. századig tekintünk vissza, ha a komédia műfajára gondolunk, holott a komikus színház már négyszáz évvel Molière előtt is létezett.

A Franciaországban fennmaradt első, XIII. századi komédiák Adam de la Halle munkái. Igyekeztem átfogó elemzést nyújtani róluk, így támasztva alá a szerző munkájának eredetiségét, jelentőségét. Értékes forrásokról van itt szó, mégis a feledés homályába vesznek. Vajon miért? Erre a kérdésre próbáltam választ adni.

Az általam vizsgált két darab – a *Le Jeu de la Feuillée* és a *Le Jeu de Robin et Marion* – számos, Molière sikerében is nagy szerepet játszó elemmel, módszerrel él, mégsem gyakorol megfelelő hatást korunk emberére. Miért? Azért, mert ezek a komédiák egyszeri bemutatásra, konkrétan meghatározott közönség számára készültek. Morális töltettel, tanulsággal nem rendelkeznek, melyek egy időtálló komédia alapvető kritériumai, hiszen a komédia nem csak szórakoztat, de tanít is. Munkámban nagy hangsúlyt fektettem a komikum forrásainak vizsgálatára. Az, hogy mit találunk szórakoztatónak és miért, természetesen egyéntől, kortól is függ, de egy halhatatlan komédia minden generáció számára tartogat nevetést és egyszersmind üzenetet is.

A szakirodalom és természetesen a művek vizsgálata után arra a következtetésre jutottam, hogy ezek a darabok a komédia műfajának még csak korai példái.

Román-magyar kétnyelvűségi vizsgálat 10-14 éves partiumi diákok körében

Fazakas Orsolya
Magyar, IV. évfolyam
KRE BTK

Témavezető:

Dr. Nádor Orsolya, egyetemi docens
KRE BTK, Magyar Nyelvtudományi Tanszék

A két- vagy többnyelvűség egyidős az emberiség népcsoportjainak földrajzi, gazdasági, politikai és kulturális érintkezésének történetével. Kétnyelvűség-kutatással, annak elméleti és módszertani kérdéseivel az 1950-es évek óta foglalkoznak. A kétnyelvűség polisizémikus szó, mert kétnyelvű helyzetek végtelen variációja létezik a világon. E fogalommal utalni lehet: egyénre, közösségre vagy csoportra, közösségekre, országra vagy országokra. Dolgozatomban a kétnyelvűség általános jellemzése, nyelvhasználati színtereinek bemutatása után, röviden ismertetem a nyelvelsajátítás folyamatát, majd a kisebbség fogalmát, a kisebbségi jogok kialakulását a Regionális és Kisebbségi Jogok Európai Chartájának a megszületéséig. Ezt követően térek rá a harminchét felhasználható kérdőív feldolgozására, amiket egy partiumi település – Margitta – általános iskolájában töltöttem ki ötven, tíz és tizenégy év közötti diákkal., annak érdekében, hogy feltérképezhessem nyelvállapotukat. Azért választottam a kérdőíves felmérést, számos hibája ellenére (pl. formális nyelvhasználatra való törekvés, mindennapinál gondosabb nyelvhasználat), mert lehetővé teszi a statisztikai megközelítést, alkalmas a különbségek és az egyezések kimutatására, valamint az általános jegyek felmutatására a közösség tagjai között. Megállapítható, hogy a nyelvi kisebbségekhez tartozó gyermekek esetében a szülőkre nagy társadalmi nyomás erősödik. Két erő hat rájuk: az identitástudat és az érvényesülés. Egzisztenciális kényszerek, társadalmi nyomások miatt sajátítják el a többségi nyelvet. A diákok nagy része domináns, valamint koordinált kétnyelvű. Informális társadalmi színtereken a magyar nyelvet használják, hiszen számukra egy adott színtérhez egy adott nyelv köthető. A nyelvek funkciójuk szerint megoszlanak. Endogén nyelvhasználatról beszélhetünk. A két nyelvi rendszer elkülönülten épült ki, és a diákok nagy többsége kontextus függő nyelvválasztási stratégiákat alkalmaz. Ezen ismereteim tükrében tehát (leszámítva azokat az eseteket, amikor a szülők tudatosan és átgondoltan nyelvcsereét akarnak elérni a gyereknél) mindenképp anyanyelvi oktatást ajánlhatnék a kisebbségi tanulóknak, mert ez teremti meg az additív kétnyelvűségi helyzetet.

Műfaji elvárások és irónia Kemény Zsigmond *Özveggy és leánya* című regényében

Fébert Zsófia
Magyar – történelem, V. évfolyam
PTE BTK

Témavezetők:

Jankovits László, egyetemi docens
PTE BTK, Klasszikus Irodalomtörténeti Tanszék
Kucserka Zsófia, egyetemi tanársegéd
PTE BTK, Klasszikus Irodalomtörténeti Tanszék

A történelmi regények iránti érdeklődés megélénkülése időszerűvé teszi a műfaj XIX. századi képviselőinek újratárgyalását. Kemény Zsigmond történelmi témájú műveit az teszi kifejezetten érdekessé, hogy a műfajjal kapcsolatban saját maga fogalmaz meg tanácsokat és elvárásokat. A *Pesti Napló* hasábjain megjelent elméleti cikkei, melyet később *Élet és irodalom* címen publikáltak, kijelölik a műfaj kereteit. Dolgozatomban Kemény Zsigmond *Özveggy és leánya* című regényében szeretném bemutatni, hogy az elmélet hogyan valósul meg a gyakorlatban, illetve a regény megértését elősegítve kitérek a cselekmény mögött meghúzódó történelmi háttér tárgyalására is. Szegedy-Maszák Mihály szerint ugyanis a regény idegenszerűségének, nehezen érthető voltának oka az olvasó hiányos történelmi ismeretében keresendő. Hiszen a cselekmény a XVII. századi Erdélyben játszódik, melynek történetét már a regény keletkezésekor is kevesen ismerték. Dolgozatomban külön foglalkozom az iróniával, kísérletet teszek a regény ironikusságának bemutatására. A romantikus iróniát Kemény művei közül ugyanis elsősorban a *Ködképek a kedély láthatárán*, *A szív örvényei*, illetve a *Férj és nő* című regények kapcsán szokták tárgyalni, s nem született a mai napig az *Özveggy és leánya* kapcsán hasonló bemutatás.

Az absztrakt táj bizarr episztemológiája, avagy Edward Hopper Budaörsön (Adalékok egy Bak Imre-mű szellemi és esztétikai „erőterének” vizsgálatához)

Fehér Dávid
Művészettörténet – esztétika, II. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Rényi András, habilitált egyetemi docens
ELTE BTK, Esztétika Tanszék

Bak Imre a kortárs magyar és egyetemes művészet kiemelkedő alakja, munkássága az absztrakció mibenlétének újragondolására sarkallja a befogadót. A tanulmány a művész egyik kitüntetett alkotását, az E. Hopper Budaörsönt (1997) vizsgálja, arra a kérdésre keresi a választ, hogy a festmény miként írja felül az absztrakt festészet megszokott dramaturgiáját, milyen feladat elé állítja a befogadót. Ahhoz, hogy ezeket a kérdéseket megfogalmazhassuk, a mű történeti közegét is röviden tisztázni kell: a magyar illetve egyetemes festészet mely tendenciáihoz kötődik, melyeket utasít el? A kép rengeteg burkolt utalást rejt magában. A nagymértékű (némiképp posztmodernnek is tekinthető) referencialitás nem pusztán a művek absztrakt jellegét értékeli át, hanem egy olyan tágas szellemi teret is képez, melyben a művészettörténet „ikonikus” újranézésére is lehetőség nyílik. Bak bizarr, ambivalens képi világában megfér egymás mellett Hopper és Budaörs, Malevics transzcendens, szakrális egyszerűsége és Carpaccio puha színvilága, a szikár, monoton, hard edge-es szerialitás és a végeláthatatlan, manierisztikus burjánzás, a nyári napsütés pompája és fojtogató levegőtlensége, a vitalitás buja dinamizmusa és a létet kiteljesítő pusztulás, az áthatolhatatlannak tetsző színmezők megnyíló végtelen, metafizikus, időtlen tere s a mélységtér másfajta végtelenének lineáris ideje. A tekintet képes lehet behatolni a megragadhatatlan színmezőkbe, s képes lehet bejárni a színmezők közötti tereket, ahogy maga a művész nyilatkozza: „rendkívül konkrét élményeket lehet szerezni abból, hogy belesétálok a térbe ... körbenézem kicsit és sétálok tovább a kép elképesztően végtelen terében...” Bak Imre nem formát színez, hanem színt formáz. A szín megragadhatatlan. A megragadhatatlan metafizikus tapasztalatot Bak Imre a maga megragadhatatlanságában próbálja megragadni. Ez indokolhatja ennek a bizarr, ambivalens képi világnak a konstruálását, az absztrakt és konkrét elemek folytonos áthatását. A művész célja a nem látható láttatása, a tekintet aktivizálása, egy sajátos „metafizikai létlátás” (Hamvas) elérése. Festménye nem pusztán a látványt, hanem magát a látást is problematizálja, ennyiben a korábbi conceptualista Bak-művek tisztán elméleti, episztemológiai problémafelvetéseire adott adekvát festői válasznak is tekinthetjük.

A Nanbokucsó dzsidai: Az Északi és Déli Udvarok Kora a japán történelemben és történetírásban

Fehér Grácia Béke
Japán – kommunikáció, V. évfolyam
KRE BTK

Témavezető:
Dr. Farkas Ildikó, egyetemi adjunktus
KRE BTK, Japán Tanszék

A Nanbokucsó kor (1336-1392) a japán történelem különleges időszaka volt. Egyrésről a korra kialakult politikai-társadalmi helyzet tekinthető egyedülállónak, azonban az ide vezető események, és még inkább az későbbi korokra gyakorolt befolyásuk és a következmények vizsgálata szempontjából kiemelkedő fontosságú.

1336-ban a Muromachi bakufu uralmának kezdetébe lépünk, mellyel egyidejűleg számolja a történetírás a Nanbokucsó kor kezdetét. Az Északi és Déli udvarok korának különlegessége az, hogy a belső örökösödési viszályok következtében egyszerre létezett két császári udvar, s mindkettő mintegy fél évszázadig saját rendje szerint létezett. Ez ellentmond a legalapvetőbb szabálynak, mely meghatározza a császárság létét: nem uralkodhat egy időben két császár japán földjén. A két udvar, illetve császár egyidejű létezése azonban történeti tény, amit a későbbi korok történészei nem tudtak kezelni: politikatörténeti befolyása olyan mértékű volt, ha állást foglaltak valamelyik udvar legitimitása, és a másik illegitim létezése mellett, az minden korban aktuálpolitikai jelentőséggel bírt. A japán identitástudat megteremtésének alapvető eleme a császártisztelet. A császári család Napistentől való származtatása és a vérvonal folytonosságának fenntartása a szigetország történetének meghatározó eleme. Jól mutatják ezen ideológia fontosságát az 1945-ben történt események, a császár isteni származásáról való lemondása és a nemzet reagálása. Egy modern ország modern társadalmában is óriási ideológiai súlya volt ezeknek az eseményeknek. Bár a császári család és maga a császárság intézményének irányában tanúsított tiszteletet semminemű történeti tény nem rendítheti meg, és erre természetesen a történelem kutatói sem törekedhetnek, mégis, politikatörténeti szempontból fontos, hogy a történelem homályos időszakait feltárjuk. A második világháborúig a kor eseményeinek kutatása tabu volt a történészek körében, ezért a szakirodalom a mai napig hiányos. A kutatás folytatása a XXI. század feladata.

Az arany ember különös házassága

Fekete Katalin
Magyar – német, IV. évfolyam
PE BTK

Témavezető:

Dr. Szilágyi Zsófia, egyetemi adjunktus
PE BTK, Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Tanszék

A dolgozat motívum és szimbólumok síkján hasonlítja össze Jókai Mór *Az arany ember* és Mikszáth Kálmán *Különös házasság* című regényét.

Az első részben a kutatás elméleti alapjait tárgyaljuk, s ezt a motívumok részletes kifejtése követi először a jellemek, majd pedig a cselekmény síkján. Szó esik többek között a két főhős jellemének és sorsának hasonlóságáról, fiktív haláluk megjelenítéséről, a legfontosabb mellékszereplőknek a főhősökhöz és egymáshoz való viszonyáról, az egyes motívumokat összetartó kapcsolatokról. Itt jelenik meg a szerelmi háromszögek, a hit és az egyház, valamint a becsület és korrupció kérdése.

A második rész a szimbólumok szerepét tárgyalja részletesen. A felosztás alapja a *Különös házasság* szakirodalmában megjelenő rendszer: a fecske (mint a remény jelképe), a tükör (amely a túlvilágot hivatott megjeleníteni), a darázs és a hajó (a szerelem képei), szerepe, valamint *Az arany ember*ben ezeknek megfelelő Hold, béka és sziget jelképek. Mindegyik fontos összekötő kapocs a két regény között.

A téma kevésbé vizsgált volta lehetőséget ad a széles körű kutatásra. Az elemzés alapja a pozitivista, formalista és strukturalista irodalomtudományi iskolák teoretikusainak művei (többek között Veszelszki, Propp, Frye), valamint Mikszáth Kálmán Jókai Mórról írt részletes életrajza, amelyből az is kiderül, hogy Mikszáth legkedvesebb Jókai-regénye *Az arany ember* volt. Ezek az irodalomtudományi szövegek azért adták a vizsgálat alapját, mert részletesen foglalkoznak a szüzsé és a motívum kérdésével, a mítosz és a mese fogalmával, a fiktív halál mint megoldási forma megjelenésével.

A művek összehasonlító elemzése természetesen nem fejeződik be itt, ha ez a két regény ilyen szoros összefüggést képes teremteni a két alkotó között, akkor erre más, talán e két szöveggel összekapcsolódó műben is lehet bizonyítékot találni.

A Biblia recepciója és intertextualitás az „Armer Heinrich” c. eposzban

Fekete Katalin
Magyar – német, IV. évfolyam
PE BTK

Témavezető:
Dr. Kontor István László, egyetemi docens
PE BTK, Germanisztikai Intézet

Témám, Hartmann von Aue „Armer Heinrich” című műve, az egyik leginkább vitatott és elemzett alkotás a német irodalomban. Már a műfaji besorolás is több szempontból problematikus, ugyanis nem lehet egyértelműen sem udvari eposzként, sem legendaként, sem pedig példázatként kategorizálni. Ezenkívül felmerül a kérdés, miért nem illeszthető be a tradicionális lovagi eposzok sorába.

A szakirodalom heterogén, és sok problémát feltár a szöveggel kapcsolatban, többek között vizsgál néhány olyan elemet, amelyek mind a Bibliában, mind pedig a műben fellelhetők, de egy szisztematikus elemzés, a Bibliára vonatkozóan, még nem létezik.

Ismeretes, hogy a középkorban csak bizonyos kolostorokban létezett teljes, eredeti Biblia-szöveg, tehát az egyszerű papok is csak kivonatokhoz, perikópiákhoz juthattak hozzá. Ennek okán dolgozatomban nem konkrét idézetekkel, hanem csak közös momentumokkal dolgozik.

Hipotézisem tehát az intertextualitás eme határterületével foglalkozik. Vizsgálatomból arra lehet következtetni, hogy a műben tetten érhetők bizonyos bibliai utalások és történések, amik az „Armer Heinrich” három cselekményszálának összefüggését támasztják alá.

Formai önreflexió a kortárs magyar lírában

Fekete Richárd
Magyar – pedagógia, III. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:
Takáts József, egyetemi adjunktus
PTE BTK, Klasszikus Irodalomtörténeti Tanszék

Mindenekelőtt szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a dolgozat célja nem a formai önreflexió egy éles kategóriákkal tagolt rendszerszerű leírása lenne, hanem a – létező – témáról való diskurzus kialakítása.

A Kortás(ak)ról, csoport(ok)ról általában című részben olvasható az a szerzőcsoport, amelynek versei jó például szolgálnak a formai önreflexió(k) lehetséges explicit leképeződéseire.

A vizsgálódás körébe csak azon elméleti téziseket vontam be (az orosz formalizmust és a magyar nyelvészeti-verstani kontextust), melyekben benne rejlett a téma megnyitásának lehetősége, hozzáfűzve, hogy egy fogalomtörténeti elemzés mindenképpen szükséges volna, azonban ezt a dolgozat terjedelme (főleg az esztétika diszciplínája felől való megközelítés miatt) nem teszi lehetővé. Külön figyelmet érdemel Szigeti Csaba: *A hímfarkas bőre* című könyve, mely formatörténeti szempontból alakította elemzői attitűdömet.

A dolgozat forma-fogalmának megteremtése után konkrét interpretációk következnek, melyek limesét a szövegekben realizálódó formai önreflexiók jelölik ki. Ezek a példák remélhetőleg jól szemléltetik, hogy a – jelen esetben – kortárs versszövegek formára történő performatív megnyilatkozásait érdemes és érdekes dolog vizsgálni.

Mese egy regényben – a komikum tragikuma

Feltizi-Veress András
Magyar nyelv és irodalom, III. évfolyam
KRE BTK

Témavezetők:

Dr. Bertha Zoltán, egyetemi docens
KRE BTK, Modern Magyar Irodalmi Tanszék
Dr. Hermann Zoltán, egyetemi adjunktus
KRE BTK, Klasszikus Magyar Irodalmi Tanszék

Dolgozatom célja, hogy új megközelítésben tárjam föl a prózában található mese- és komikumelméleti összefüggéseket egy még alig értelmezett, a kánon peremére szorult regény, Nyírő József *Uz Bencéje* alapján.

Munkám mindkét fejezete (Mese egy regényben, A komikum tragikuma) hasonló szerkezetű. Egy rövid műfaji összefoglaló után a tárgyalt szövegből kiindulva próbálok meg közelebb kerülni egy-egy elméleti probléma megoldásához.

A dolgozat eredménye: a már korábban felállított definíciók kiegészítése, újragondolása, másfajta rendszerek, új hipotézisek alkotása során.

Az eredmények tehát a következők:

1. A komikum tragikuma maga a tragikus esemény, jellem, vagy sors. A tragikum és a komikum nemcsak hogy nem keveredik egymással, de sokszor egymás mellett sem állhat, hiába érezzük mindkettő jelenlétét.

2. Az ellenmesék, (vagy antimesék), valamint a proppi funkciók szerinti mesefelfogás is szorosan a mese műfajába tartozik, ám megoldásuk szerint egymás ellentéteiként értelmezhetők.

A XX. századi erdélyi epika nagy értékeket hordoz magában, így további kutatásokra szorul.

Az idegenség tapasztalata – a magyar nyelvű cigány költészet

Ficsór Lilla
Magyar – kommunikáció, II. évfolyam
EKF BTK

Témavezető:
Kusper Judit, főiskolai adjunktus
EKF BTK, Magyar Irodalomtudományi Tanszék

Dolgozatom megírásával több szempontból vizsgáltam a cigány kultúrát, ezen belül a cigány költészetet.

Célomként azt tűztem ki, hogy ismereteket gyűjtsek a nemzetiségi kisebbségi irodalomról, összefoglaló képet adjak arról, hogyan nyilvánul meg a cigány kultúra a magyar irodalomban.

Munkám arra irányult, hogy feltárjam a cigányság költészetében megnyilvánuló identitás jegyeit. Vizsgáltam az egyéni illetve kollektív tudat viszonyát és ezeknek megnyilvánulásait a többségi társadalommal szemben. Ehhez abból indultam ki, hogy milyen szerephez jut a társadalmi emlékezet, meghatározó-e az egyéni gondolkodás a kollektívumban, illetve ezek hogyan hatnak egymásra.

A cigányság kultúrájáról, történetéről szóló szakirodalom felhasználásával indultam, majd a cigány szerzők munkáinak elemzésével jutottam el ahhoz, hogy megválaszoljam a felvetődött kérdéseket.

A szakirodalom feldolgozásával sikerült teljesebb képet kapnom a témáról. A tények feltárása mellett sok esetben háttérben maradó információk is felszínre kerültek. Bővültek ismereteim, közelebb kerültem a cigány kultúra megismeréséhez és egységbe tudtam foglalni a cigány költészetet.

Dionysos gyógyszere az ókori görög gyógyításban

Forgács Tünde Márta
Történelem, V. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Németh György, egyetemi tanár
DE BTK, Ókortörténeti Tanszék

Előadásomban bemutatom, hogy milyen módon ítélték meg a bort az ókori görögök mind a hétköznapi életben, mind pedig annak speciális felhasználásakor. Milyen jótékony hatással volt azokra, akik kis mennyiségben fogyasztották és a mértéket be nem tartók esetében milyen jellegű élettani zavarokat váltott ki.

A görögök különleges gyógyító erőt láttak a bor tulajdonságaiban. Tisztában voltak azzal, hogy nem csupán a lélek, hanem a test betegségeire is kiváló; megkülönböztetve a külső és a belső használatot. Széleskörű alkalmazását az egyszerű embereknek és az orvosoknak egyaránt javasolták. Számos fajtáját ismerték és meghatározták az előállítás folyamatait is. A bor kitűnő oldószer. Különböző folyékony, félkemény és szilárd anyagok feloldásához szolgált alapul, melynek során módosítani tudták hatásait. Így a keverékek határtalan variációját alkották meg. Ezáltal pedig még több betegség gyógyítását tették lehetővé. Az orvostudomány több területén alkalmazták, főleg a sebészetben és a nőgyógyászatban. Mérgek ellenszereként is megfelelőnek bizonyult, sőt vérrel való elegyítését is több helyen megőrizték a források.

A Mária-tisztelet népi formái Máriapócson

Földvári Katalin
Néprajz – történelem, IV. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Bartha Elek, tanszékvezető egyetemi tanár
DE BTK, Néprajzi Tanszék

Tanulmányom a 2006 augusztusa ill. októbere között folytatott longitudinális jelenkutatásomra épül. Célom a Mária-tisztelet megnyilvánulási formáinak feltárása volt. Kutatásom alatt interjúkat készítettem a település általam kiválasztott lakóival, melynek során harminc, a Szűz tiszteletére vonatkozó kérdést tettem fel nekik. Adatközlőim főleg idős – 60-80 – év közötti személyek voltak, mert előzetes kutatásaim alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a Mária – tisztelet megnyilvánulási formái az ő válaszaik alapján mérhetőek le a leginkább.

Dolgozatom két részből áll, egy az egyházra ill. egy Magyarországra vonatkozó egységből. Tanulmányom első részében ismertetem a Mária-tisztelet kialakulását, a Szűzről alkotott kép változását valamint tiszteletének egyházi formáit. A második nagyobb egység bemutatja a hazai Mária-kultusz kiformalódását, ill. tiszteletének megnyilvánulási formáit.

Tanulmányom harmadik részében bemutatom kutatásom eredményeit. Máriapócs a legnagyobb magyarországi Mária-kegyhely, ebből következően vizsgálatom azzal a feltevéssel indult, hogy a településen erős a Szűz iránti tisztelet és ez változatos formákban nyilvánul meg. Kutatásom során beigazolódott ez a hipotézis. Az interjúk kielemezése után arra a következtetésre jutottam, hogy a település lakói többféle formában fejezik ki Szűz Mária iránti tiszteletüket. Adatközlőim mindegyike helyezett el otthonában Máriát ábrázoló képeket ill. szobrokat, amelyek előtt mindennap fohászkodik a Szűzhöz. Az egyéni forma mellett a Mária-tisztelet csoportos formája is megtalálható a településen, ami a rózsafüzér társulatban nyilvánul meg. Az imádkozáson kívül pedig felajánlással is kérik Krisztus anyjának segítségét.

Máriapócson tehát fontos szerepet tölt be Szűz Mária tisztelete, ami véleményem szerint a település kegyhely jellegének is köszönhető.

A minimalista PRO-grammatika dilemmája

Friedrich Tímea
Angol, IV. évfolyam
EKF BTK

Témavezető:
Dr. Czeglédi Csaba, főiskolai tanár
EKF BTK, Anglisztika Tanszék

Jelen dolgozat a nem-végesalakú infinitivusi tagmondatok mondattanával foglalkozik. Amellett érvel, hogy a PRO-nak helyet kell kapnia a nyelvtanban. A dolgozat az alábbi két problémára keres megoldást:

1. probléma: Képesek vagyunk-e megfelelően számot adni a kontroll igenévi szerkezetek fonetikailag üres PRO alanyának disztribúciós jellemzőiről? Más szóval, fel tudunk-e építeni egy a PRO disztribúcióját leíró elméleti modellt, mely empirikusan helytálló, és a magyarázó elméletekre érvényes metaelméleti követelményeket is kielégíti? A dolgozat a fenti kérdéssel összefüggésben négy olyan elméleti modellt vizsgál, melyek megoldást kívánnak nyújtani a PRO disztribúciójával kapcsolatosan felvetett problémákra: (i) a kormányzás és kötés elméletének keretében javasolt magyarázatot; (ii) Chomsky és Lasnik (1995) nulla eset elméletét; (iii) Martin (2001) továbbfejlesztett nulla eset elméletét; (iv) és végül azt az elképzelést, mely Chomsky legújabb munkáiból (2000, 2001a, 2001b, 2005a, 2005b) bontakozik ki. A vizsgálódás eredménye az, hogy egyedül az utóbbi elmélet bizonyul alkalmasnak arra, hogy kielégítő magyarázattal szolgáljon a PRO disztribúciós jellemzőit illetően.

2. probléma: A minimalista programban előtérbe kerülnek a metodológiai elvek, legfőképpen a gazdaságossági megfontolások. Ebben a kontextusban fontos kérdésként merül fel az, hogy mennyiben elfogadható egy olyan elmélet, amely feltételezi a PRO létezését? Ezen kérdésfelvetés kapcsán vizsgálja a dolgozat Hornstein (1999, 2001, 2003) mozgáson alapuló kontrollelméletét, mely a PRO-t az argumentumok mozgásakor megjelenő másolattal/nyommal azonosítja, azaz kiküszöböli a nyelvtenből. Az elemzés több olyan elméleti és empirikus problémát tár fel, melyek alapján arra a következtetésre jut, hogy a mozgáson alapuló elmélet tarthatatlan.

A dolgozat végkövetkeztetése az, hogy az „alanytalan” nem-végesalakú mondatok fonetikailag üres PRO alanya a mondattan nélkülözhetetlen kategóriája.

A parlagiasság kiküszöbölése a magyar epikában a XVIII. század utolsó harmadában és a XIX. század elején

Fuchs Anna
Magyar – történelem, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Horváth Iván, tanszékvezető egyetemi tanár
ELTE BTK, Régi Magyar Irodalomtörténeti Tanszék

Dolgozatomban a parlagiasság kiküszöbölésének szempontjából vizsgálom a felvilágosodás-kori magyar epikát.

A XVIII. század utolsó harmadában és a XIX. század elején a meglévő irodalmi hagyomány bizonyos elemei – mint parlagiasságok – az új irodalomhoz immár méltatlannak minősültek. Ez az archaikus hagyomány kiküszöbölésére irányuló törekvés igen határozottan tapintható ki olyan területeken, mint a szerkezet, a testről és az érzelmekről való beszéd, illetve az udvariság-előtti durvasághoz való viszony.

A szempont alkalmazása a következő eredménnyel zárult ebben a dolgozatban: a csinosítók által megcélzott törekvések a régebbi magyar irodalomban is megjelentek; ebből a szempontból nincs éles szembenállás a két korszak között. Ez tehette lehetővé, hogy a csinosítók elődöket találjanak maguknak a régi magyar irodalom képviselői közt. Azonban roppant éles szembenállás mutatkozik akkor, ha a törekvések manifesztálódását illetve megvalósulását az előfordulások gyakoriságának szempontjából vizsgálom. Mindez nem véletlen, hiszen a szerkezet csinossá alakítására, a testről és az érzelmekről való nyelv megteremtésére és a pré-courtois durvaságoknak az irodalomból való kiküszöbölésére egy igen tudatos perfekcionizmus keretében került sor.

Ilyen értelemben határozott ellentét mutatkozik a régi és a felvilágosodáskori magyar irodalom között. Ezt az ellentétet az sem teszi kitapinthatatlanná, hogy egyes csinosító művek csak részben küszöbölik ki a parlagiasnak minősülő elemeket. Elismerem persze, hogy ezeket a következtetéseket csak a választott szempont meglehetősen rigorózus – és sok mindent figyelmen kívül hagyó – végigvitelével lehet levonni. Azonban mégis azt gondolom, hogy az említett hasonlóság (az előfordulás megléte) és különbség (a gyakoriság szembeötlő különbsége a perfekcionizmussal összhangban) adalékkal szolgálhat a két korszak egymáshoz való viszonyának meghatározásában.

Constantes et variations du récit durassien

Gaál Boglárka Diána
Francia nyelv és irodalom, végzett
PE BTK

Témavezető:
Dr. Tegye Gabriella, egyetemi docens
PE BTK, Francia Nyelv és Irodalom Tanszék

Amint azt a cím is sugallja, a dolgozat célja az állandóság és változatosság bemutatása Marguerite Duras regényeiben, mintegy ízelítőt kínálva az olvasónak az író hihetetlenül sokszínű munkásságából, nagy hangsúlyt fektetve azokra a visszatérő motívumokra, melyek egyedivé teszik a duras-i regényt.

A tanulmányban bemutatásra kerülő ázsiai gyermekkor, a magány, az egyszerre imádott és gyűlölt anya alakja, a tenger utáni vágyakozás, a korán megtapasztalt szenvedélyes szerelem valamint a nyomor és a szegénység mindennapos jelenléte mind olyan visszatérő önéletrajzi motívumok, amelyek sajátos keretet kölcsönöznek Marguerite Duras műveinek, kinek stílusa és írásmódja regényről regényre szüntelenül változik. A tizenhat mű alapján végzett elemzésben látható, hogy a visszatérő motívumok jóval nagyobb szerepet kaptak, mint a változatosságot hozó témák, hiszen a Duras-regényekben az olvasó által új témaként érzékelt jelenség gyakran csak egy visszatérő elem újszerű körülírása.

Szerkezetét tekintve a dolgozat két részre osztható. Az első részben Duras életét és az író korát meghatározó filozófiai és irodalmi irányzatokat mutatjuk be, míg a második részben a regényekben megjelenő visszatérő motívumok és az újszerűséget hozó témák elemző bemutatása kapott helyet.

Marguerite Duras író volt, filmrendező, de mindenekelőtt olyan – gyakran ellentmondásokkal teli – személyiség, kinek gondolatai és érzései hatására az olvasó nem maradhat közömbös, így ezen tanulmány objektív kifejtése és bemutatása is elképzelhetetlen lett volna a szerző részéről.

Megelevenedő létkérdések Virginia Woolf késői regényeiben

Gála Edit
Angol, II. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Kirchknopf Andrea, PhD-hallgató
ELTE BTK, Anglisztikai Tanszék

A dolgozat azt vizsgálja, hogyan valósul meg Virginia Woolf regényeiben az egzisztencialista filozófia heideggeri irányzatának a filozófián is túlmutató célja: a létezés lényegének felismerése.

Bemutatásra kerül az egymásnak feszülő egzisztencialista ellentétpár: az autentikus és inautentikus életvitel, és az ebből eredő két ellentétes művészi látásmód, a látnoki illetve a materialista művészetfelfogás közti választás szükségszerűsége; vagyis az az alapvető nézetütközés, mely rendezőelvként érvényesül a regényekben. Nyomon követve az autentikus létezés összetett jellegének woolfi ábrázolását, ez a tanulmány az autentikus személyiség kibontakozását célzó freudi lélektan és a freudi felfogásból következő szimbolizmus tudatfolyam-regénybeli alkalmazását is kutatja a regények összehasonlító elemzése során.

A dolgozat végkövetkeztetése az, hogy az író sokrétűen használt szimbólumrendszere révén a woolfi regényben ábrázolt egzisztencialista dilemmák a szavakon túllépő miszticizmusban nyernek feloldást.

Dél-Tirol autonómiájának értékelése Európa viszonylatában

Gálos Viktor
Történelem, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:

Dr. Szatmári Péter, egyetemi docens
ELTE BTK, Új- és Legújabbkori Egyetemes Történeti Tanszék

Tirol egészen az első világháború végéig autonóm grófság volt, amelyet az I. világháború utáni békék kettészakítottak, ezáltal jelentős németet juttatva az anyaországon kívülre. Olaszországgal a békekötéskor nem kötöttek kisebbségvédelmi megállapodást, így a fasiszta diktatúra alatt erőteljes olaszosítás kezdődött a térségben, amelynek következtében a német nyelv megszűnt hivatalos lenni, megszűnt a Dél-Tirol elnevezés, és jelentős olasz betelepülés indult meg a térségben, amelynek következtében az olaszok száma megnégyszereződött. Ezt az olaszosítási politikát éppen Hitler tetőzte be a németek kitelepítésével.

A II. világháború után Olaszországnak, mint vesztes félnek engedményeket kellett tennie. Ennek következtében a térség félautonómiászerű helyzetbe került, de Trentoval közösen, így a térség parlamentjében mindig olasz többség érvényesülhetett. A helyzet tarthatatlansága miatt az időközben függetlenedő Ausztria az ENSZ-hez fordult segítségért, amely hosszas tárgyalások eredményeképpen egy valódi autonómiához vezetett 1972-ben, de továbbra is trentoi régióval együttesen.

Bevezették a kétnyelvűség mellett az etnikai részarányosságot, amely 2002-ben véget ért. A terület pénzügyi autonómiát is szerzett magának, ezáltal jelentősen megnövekedtek bevételei, hiszen az innen befolyó pénz nagy részével az itteniek gazdálkodnak. Az oktatás kérdésében tényleg sikeres megoldást sikerült találni, ami mindhárom népcsoport számára igen kedvező. Az egyik legnagyobb hiányosság azonban a politikai kormányzás esetében figyelhető meg, hiszen nem alakíthat egyik népcsoport sem a másik nélkül kormányt. Ezzel a kisebb lélekszámú etnikum sosem lehet a nagyobb akaratának alárendelve, de – mint azt láttuk – ennek komoly következményei lehetnek.

Dél-Tirol 2001 óta egy még szélesebb körű autonómiával rendelkezik, de az 1972-es korrigálatlan rendeletek és az újak máig nincsenek közös egységszövegbe összefoglalva. A német nyelvűek tovább szélesítenék az autonómiát, míg az olaszok már ma is hátrányos helyzetűnek értékelik jogaikat.

Európa viszonylatában csak a finnországi svédeknek, az Åland szigeteknek és Gagauziának van szélesebb körű autonómiája. A többi európai önkormányzatiság közel egyenrangú (belgiumi németek, Feröer-szigetek, Grönland), vagy sokkal kevesebb jogkörökkel bíró (Katalónia, Baszkföld, Galícia, Korzika). De mindenféleképpen elmondható, hogy Dél-Tirol ügyét jól sikerült megoldani. Három népcsoport él békében egymás mellett ott, ahol hatvan évvel ezelőtt még beolvasztani akarták egymást, illetve elszakadni a térségtől. A helyzet olyan megoldást nyert, hogy régió lakóinak nem fegyverrel kell védelmezniük magukat, hanem békében segíthetik egymás boldogulását. Értékelni kell tehát Dél-Tirol autonómiáját, mert a béke szebb és jobb, mint a háború.

A „csinálódó mitológia” Petőfi epikájában és Az apostolban (Egy Világos előtti mitológia-váltás nyomában)

Garadnai Erika Csilla
Magyar – történelem, IV. évfolyam
ME BTK

Témavezető:

Dr. Porkoláb Tibor, egyetemi docens
ME BTK, Régi és Klasszikus Magyar Irodalomtörténeti Tanszék

A dolgozatban vizsgálat tárgyát képezi az író több műve, így eposzparódiája: *A helység kalapácsa* (1844), elbeszélő költeményei: a *János vitéz* (1844), *Az apostol* (1848), regénye: *A hóhér kötele* (1846), s rövidebb elbeszélései is. E művek kapcsán a dolgozat kísérletet tesz arra, hogy feltérképezze azt az átfogó biblikus-mitologikus motívumrendszert, amely összeköti és egy kibontakozó nagy egységbe fogja, valamint a Szili József által feltárt nemzetvallás képzeletrendszerével hozza összefüggésbe ezeket a szövegeket. Ugyanakkor a másik célkitűzése az, hogy e művek műfaji sajátosságait vizsgálva megpróbálja megtalálni azt a pozíciót, amelyet a korszak irodalmi terében elfoglaltak. Ennek érdekében a korszak alapvető fontosságú irodalmi vitáját, az eposz-regény őrsekváltásának problematikáját is vizsgálja, mely során a XVIII-XIX. századi esztétikai háttér és a XX. századi irodalomelmélet kettős szemszögéből közelíti meg Petőfi műveit. Herder, Schlegel és az újabb szakirodalom – többek között S. Varga Pál és Szajbély Mihály – megállapításaira, valamint a problémával foglalkozó XX. századi irodalomelméletre, Mihail Bahtyin, és Northrop Frye meghatározó műveire támaszkodva vonja le következtetését: Petőfi elszakad a lassanként elavulttá váló eposz műfajától, és az elbeszélés, regény, elbeszélő költemény felé nyit, ugyanakkor nem távolodik el a mitologikus gondolkodástól. Sőt, megnyitja az irodalmi teremtés új terét (a *János vitézzel*), felkínálva egy nyelvileg, formailag, tartalmilag új programot. Petőfi mitológia-váltást visz véghez, melyben a nemzeti mitológia helyett az emberiség-mitológia bontakozik ki műveiben. A dolgozat végül – a kortárs elemzésekre és Frye terminológiájára támaszkodva – egy értelmezési kísérletet mutat be, melyben Petőfi egyik legvitatottabb művét, *Az apostolt* mint mítoszt értelmezi, vizsgálva a szöveg mitikus-alakzatait: a mártír-, a szabadulás- és a teremtmítoszt.

„Hitvita-rekonstrukció” – az 1970-es évek irodalmában (Egy jelenség vetületei)

Garadnai Erika Csilla
Magyar – történelem, IV. évfolyam
ME BTK

Témavezető:

Dr. Heltai János, egyetemi docens
ME BTK, Régi és Klasszikus Magyar Irodalomtörténeti Tanszék

1973 és 1976 között hat olyan mű született a magyar irodalomban, amely felélesztve – és egyik írónk kifejezésével élve „rekonstruálva” – a régi magyar irodalom immár klasszikusnak mondható hagyományát, hitvitákat/vitadrámákat vagy más kifejezéssel élve vitairatokat alkotott. E művek: Páskándi Géza: *Vendégség, Toronyot választok*, Sütő András: *Egy lócsiszár virágvasárnapja*, Csillag a máglyán, Székely János: *Protestánsok*, és Szabó Magda: *Kiáltás város!*

A dolgozat komolyan veszi ezt az elnevezést, s valóban egy folyamatosan létező irodalmi hagyomány részének tekintve ezeket a műveket, mint újkori vagy XX. századi hitvitákat elemzi őket, választ keresve olyan kérdésekre, mint például hogy miért is jöttek létre, mi volt az az írói tendencia, ami létrejöttükben meghatározó volt. Hogyan illeszkedtek a korszak irodalmi terébe, s hogy volt-e ezeknek a XX. századi hitvitáknak valamilyen sajátos funkciójuk, s ha volt, ez miben nyilvánult meg, s mik voltak azok a főbb kérdések, témák amelyeket megjelenítettek.

Az e kérdésekre adott választ az irodalmi előzmények, tehát a XVI-XVIII. századi klasszikus hitvita és vitadráma irodalom összefüggésében keresi, bemutatva azokat a szoros kapcsolatokat, amelyek valóban megteremtik az irodalmi folytonosságot, és a különbségeket is ezzel a hagyománnyal.

Összehasonlításra kerül a klasszikus és a XX. századi hitviták funkcionalitása, ontológiai és retorikai helyzete, a dramaturgiai megoldások különbözősége, és ezek motivációs okai. A motivációs okok kapcsán vetődik fel, az e művekben megjelenített ellenállás és létstratégia – mint a korszak értelmiségi létének fő kérdései – amelyek négy fontosabb téma köré szerveződve, mint az ellenállás szellemi alakzatai jelennek meg. E négy téma, a hatalom, törvény, igazság, hit, amelyek mint tematikai szervező erők, a művek dramaturgiai és egyéb sajátosságaival együtt, rekonstruálnak egy irodalmi hagyományt, és megteremtik a XX. századi hitvitákat.

Jacques le Fataliste de Diderot: une mosaïque en littérature

Gárdos Zoltán

Francia – kommunikáció, V. évfolyam – végzett
SZTE BTK

Témavezető:

Dr. Penke Olga, egyetemi tanár
SZTE BTK, Francia Tanszék

A dolgozat Denis Diderot *Jacques le Fataliste et son maître* című regényének jelentéstani értelmezését tűzi ki célul. Azt kísérli meg bizonyítani, hogy a műnek lehetséges egy olyan értelmezése, amelynek célja kifejezetten a mű egységének bizonyítása, ezért a dolgozat nem elemzi a meglehetősen bonyolult szerkezetet, hanem annak összetettségét magyarázza egy gondolat kísérlet keretében. A dolgozatban előbb rávilágítunk a regény előzményeire és tervezettségére a keletkezés történelmi, filozófiai és életrajzi kontextusának tükrében, majd a legfontosabb modern kori kritikai véleményeket vizsgáljuk, elismerve az adott perspektíván belüli helyénvalóságukat, miközben rámutatunk hiányosságaikra, a művet önálló jelentéshordozó egységként felfogó értelmezési álláspontba helyezkedve. Végül – a kritikák közül egy Julia Kristeva általános regényértelmezési elméletét alapul vevő elemzésből kiindulva, ám annak konklúzióit továbbgondolandónak tartva – egy analógia segítségével világítjuk meg a regény szerkezeti-gondolati egységéből kiolvasható jelentést: a mű ebben az értelemben egy olyan mozaikalkotás, amely egy dzsungelt ábrázoló másik (kisebb) mozaikot foglal magába. A *Jacques le Fataliste* tehát Diderot filozófiai alaptételét, a kölcsönös függésekre épülő világ elméletét hivatott kifejezni egy önreflexív regényalkotás keretében. A dolgozatban kifejtett gondolat kísérlet így arra a végkövetkeztetésre jut, hogy ezt a Diderot-regényt összefüggő egységként és szélesebb, életrajzi-filozófiai kontextusában vizsgálva egy olyan alkotás körvonalazódik, amely a regényformát eszközként használva mutatja be a világról alkotott filozófiai képét.

A romániai magyar kisebbség kivándorlása 1990 után – esettanulmány a kolozsvári magyar egyetemisták kivándorlási szándékairól

Gébel Tímea-Rita

Történelem – nemzetközi kapcsolatok, IV. évfolyam

BBTE BTK

Témavezetők:

Dr. Lönghárt Tamás, egyetemi adjunktus

Robert Stojanov, egyetemi tanársegéd

Dolgozatom keretén belül tárgyalom a romániai magyarok kivándorlási szokásait szemben a többi román állampolgárával, a kivándorlási hullámokat, ennek demográfiai következményeit Erdély, Románia és Magyarország szintjén. Forrásként csatolom a Romániai Nemzeti Statisztikai Intézet adatait (2003) a kivándorlók nemzetiség és célország szerinti eloszlásának arányát. Ezek után tárgyalom Magyarország politikáját a külföldi magyarokat illetően. A kvantitatív, kvalitatív és összehasonlító elemzési módszerek alkalmazásával, szociológiai, demográfiai és történeti perspektívát egyesítő szemlélet által próbálta elemezni a témát. Dolgozatom második része egy esettanulmány, kérdőívek alapján elvégzett felmérés, amely a kolozsvári magyar egyetemisták kivándorlási szándékait elemzi. Mondhatni, hogy ez az első részben bemutatott elméleti sémák gyakorlati ellenőrzése. A végkövetkeztetés sajnos ugyanaz, a fiatal és tanult személyek többsége el szeretné hagyni az országot gazdaságilag fejlettebb régiókat választva. A demográfiai következmények mellett a közösség elveszti fejlődési erejét, ami a kultúrája és nyelve hanyatlásához vezethet.

„A leghatalmasabb zsarnok, Drakula vajda” – a Drakula-hagyomány történeti és médiatörténeti szempontjai

Gellai Szilvia
Német, III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Balogh F. András, egyetemi docens
ELTE BTK, Germanisztikai Intézet

Az irodalom és a média horror-palettáján már-már elcsépelett motívumnak tűnik a vámpírizmus, ugyanakkor Drakula neve még mindig borzongást kelt. Ez a hideglelés hatás leginkább Bram Stoker 1897-ben íródott, azonos című regényének köszönhető, amely összekapcsolta Vlad Țepeș történelmi alakját a vámpírhit hagyományával. A dolgozat ebből az összetett motivikus jelenségből csupán két fontosat emel ki, nevezetesen a történeti és a médiatörténeti aspektusokat. A havasalföldi vajda, Vlad Țepeș életrajza illetve a róla született bibliográfia kultúrtörténetileg fontos kutatási probléma, mivel az idevágó német, magyar és román kutatások párhuzamosan futnak, sajnos azonban eredményeik szembeállítására, összehasonlítására és alapos összegzésére eddig nem került sor. Másrésről érdekesnek találtam a történelmi figura médiatörténeti útját is, a mondától a röplapokig és röpiratokig, melyekben Drakula vajda már a XV-XVI. században a borzalom szimbólumává vált. Elemzésem középpontjában Michael Beheim költeménye áll, amely formailag és tartalmilag is kiemelkedik az írásos és nyomtatott emlékek közül. A dolgozat tehát kevésbé innovatív jellegű, sokkal inkább áttekintésre törekszik, ugyanakkor nem nélkülözi az eddigi tudományos feltevések kritikus szemrevételezését és helyenkénti interpretációját sem. Témaválasztásomat a személyes érdeklődésem túl az aktualitás is indokolja, hiszen az elmúlt években környezetvédelmi szempontból komoly aggodalomra adott okot a segesvári Drakula-park projektje, amely csupán idén nyáron hiúsult meg. Ennek kapcsán is felvetődik a történelmi háttér tisztázásának szükségessége. Ezenfelül úgy vélem, hogy a későközépkori Drakula-tradíció kutatásában a médiatörténeti megközelítés – szemben a szövegtörténet és a szövegemlékek egymáshoz való viszonyának boncolgatásával – pontosabban modellezi a téma/ motívum létrejöttét.

Identitás és képzőművészet – kulturális ellenállás Puerto Rico-ban

Gera Judit
Angol – spanyol, IV. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Tari Adrienn, PhD-hallgató
SZTE BTK, Hispanisztika Tanszék

Dolgozatom abból a tagadhatatlan tényből indul ki, hogy számos Latin-Amerikához kötődő kortárs művész mély történelmi, társadalmi és kultúrpolitikai mondanivalót ágyaz alkotásaiba. Mindezzel az a szándékuk, hogy újraéljék és mai szemmel újraértelmezzék a múlt eseményeit, így reflektálva a jelen problémáira. Ezeket a műveket a kulturális ellenállás egy formájának tekinthetjük, hisz a történelem a legtöbb latin-amerikai ország számára egyet jelentett és jelent egy másik kultúra elnyomó dominanciájával. A munkámban vizsgált nemzet Puerto Rico, melynek politikai helyzete miatt ezzel ma is fokozottan szembe kell néznie. Felmerül továbbá a nemzeti identitás meghatározásának nehézsége, melyben közrejátszik többek között az a tény, hogy a puerto rico-i nemzet fele nem a szigeten él. Szükségesnek tartom tehát, hogy a „nemzet” szót egy transzlokális, hibrid, posztkoloniális fogalomként határozzam meg. A nemzeti identitást pedig mint egy narratívákból álló konstruktumot közelítem meg, tehát érvelésemet arra alapozom, hogy egy nemzet kollektív emlékezetét és öntudatát az határozza meg, ahogyan a nyilvánosság számára különböző diskurzusokon keresztül kifejezésre jut. Ezért úgy gondolom, hogy a puerto rico-i nemzeti identitás a képzőművészet diskurzusán keresztül való vizsgálata új oldalról világíthatja meg a kérdéskört. A bemutatott művészek – Juan Sánchez, Arnaldo Roche Rabell, Pepón Osorio – egyes alkotásainak vizsgálata során kiderül, hogy mind elkötelezettjei nemzetük sorsának. A műveken keresztül megfigyelhető, hogy milyen politikai, társadalmi és kulturális problémák foglalkoztatják a sziget népét (az ott élőket és az elvándoroltakat), és milyen nehézségekkel kell szembenéznie a kulturális ellenállás retorikájával dolgozó, saját vizuális nyelvét és önazonosságát folyamatosan kereső művésznek. Azáltal pedig, hogy az alkotók mindezt a nyilvánosság számára ábrázolják, közösségi szimbólumokat teremtenek és felkínálják bizonyos múltbéli vagy jelenlegi problémák újraértelmezésének lehetőségét, tehát formálják és folytonosan rekonstruálják a nemzeti öntudatot.

Az ördög és a bájolás megjelenése Bornemisza Péter *Ördögi kísérteteiben*

Gerencsér Diána
Magyar – néprajz, V. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:

Dr. Jankovits László, egyetemi docens
PTE BTK, Klasszikus Irodalomtörténeti Tanszék

Kutatásom témája az ördög és a bájolás vizsgálata Bornemisza Péter *Ördögi kísérteteiben*. Először az *Ördögi kísértetek* első részében található négy prédikáció szövegének elemzésével vizsgálom a műben megfogalmazódó ördög-képet, valamint azt, hogy miként értekezik Bornemissza az ördög által felhasznált személyekről. Mindezt részben Stuart Clark démonológiai vizsgálataira támaszkodva teszem. Az ezt követően a „históriák” közt található, egy ördögtől megszállt asszony, Szerencse Benedekné esetét bemutató történetet tanulmányozom, szembeállítva a „pápás pap üzéséről” szóló résszel. Megvizsgálom, hogy a konkrét eset mennyiben támasztja alá és egészíti ki az első részben felvázolt általános ismereteket, s hogy a történet után közölt bájoló imádságok miként tekinthetők egyházi eredetűnek, összehasonlítva őket a fennmaradt kódexeinkben, magánájtatosság számára készült óráskönyveinkben található imádságokkal.

Dolgozatomban arra próbálok rámutatni, hogy az *Ördögi kísértetek*ben annak ellenére, hogy az ördög szörnyűséges lénye mindenütt jelen van a világban, végső soron isteni engedelménnyel működő lény képe bontakozik ki. Tevékenysége is általában illúziókeltésen alapul, sikereit hazugságán és álnokságán keresztül képes elérni. Megjelenése főként másokon keresztül történik. Bornemisza a műben az ördög szolgálati körébe utal mindenkit, aki nem protestáns, főként a katolikusokat, akik a pápa vezényletével az ördög szolgálaként tevékenykednek a világban. Ezt az ördöggépében is megjelenő katolikus–protestáns szembenállást is tanulmányozom. Ez Szerencse Benedekné történetében is megfigyelhető: a prédikátor szemszögéből ördögi sugallatból származó és részben az ördög szolgálaitól tanult imádságok azok, amelyek az imádságok hagyományának ismeretében a magánájtatosságnak a félhivatalos keresztény kultúrában továbbélő gyakorlatából származnak.

Bánffy Miklós külügyminiszteri tevékenysége

Gombkötő Erzsébet
Magyar – történelem, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Ablonczy Balázs, tudományos munkatárs
Teleki László Alapítvány

Igen eseménydús időszaka történelmünknek az a két év, melyre Bánffy Miklós külügyminiszteri tevékenysége esik. A legmeghatározóbb 1921-ben Károly puccsa volt, mely minden mást maga mögé utasított. Ebben a nagyhatalmak budapesti főmegbízottai tanácsára Bánffy kiállt amellett, hogy a magyar hadsereget ne mozgósítsák, hiszen a csehszlovák és szerb csapatok ellenében legfeljebb két napig tudta volna tartani magát. Szerencsére a királyjárás hatására nem érvénytelenítették a velencei szerződést, melyben Bethlen és Bánffy az osztrák miniszterelnökkel megállapodtak a soproni népszavazásról. Bánffy idején állt elő először az osztrák fél számára is elfogadható javaslattal, Sopron és környéke igényével a magyar kormány. 1922-ben a genovai konferencián találkozott Csicsserinnel. Sikerült az elakadt szovjet-magyar hadifogoly-egyezményt további folytatásáról megállapodniuk, sőt Bánffy szóban vállalta Magyarország semlegességét egy szovjet-lengyel háború esetén, illetve székely csapatok mozgósítását, ha Szovjet-Oroszország megtámadja Romániát. Diplomáciai kapcsolatok felvétele is szóba került, de ezek a tárgyalások Berlinben már megakadtak. Bánffy elfáradt, és le kívánt mondani, de Bethlen kérésére még ő képviselte Magyarországot, amikor a felvételi kérelmét tárgyalták a Nemzetek Szövetsége közgyűlésén. 1922 decemberében Magyarország külpolitikai helyzete jóval rendezettebb volt, mint Bánffy hivatalba kerülése idején. Igyekezett maga is realpolitikát folytatni, melynek fontosságát többször kifejtette.

Szeretném kiemelni dolgozatom azon részét, mely a cseh-magyar kölcsönös amnesztiával először foglalkozik. Az amnesztia jóval kevesebb ember érintett, körülbelül négyszáz főt, de több halálra ítélt életét mentette meg. Az I. világháború utáni cseh-magyar kapcsolatok ambivalens voltát csak megerősíti. Az 1922 szeptemberében Bánffy és Ninčič között létrejött megállapodást is először tárgyalom, bár a források korábban is ismertek voltak.

Köpönyeges Mária és Utolsó ítélet ábrázolások kapcsolata a XIV-XV. századi magyarországi falképeken

Gombosi Beatrix
Művészettörténet, V. évfolyam
PPKE BTK

Témavezető:
Dr. Wehli Tünde
MTA Művészettörténeti Kutatóintézet

A Köpönyeges Mária középkori magyarországi ábrázolásaival ikonográfiai szempontból három éve foglalkozom. Jelenleg 49 ilyen falképről sikerült tudomást szereznem, melyet katalógus formában feldolgoztam és ikonográfiai mutatót készítettem hozzá. Hazai vonatkozásban leginkább templomi falképekre jellemző a palástjával oltalmazó Szűzanya ábrázolások fennmaradása. Utoljára, ikonográfiai megközelítésből és a teljesség bemutatására törekedve Éber László 1912-ben és 1913-ban szentelt két tanulmányt e témának. Az újabb feltárásoknak köszönhetően azóta két és félszeresére nőtt a középkori Köpönyeges Mária falképeknek száma. A magyarság számára különösen fontos Mária-tisztelet történeti gyökereinek feltárásához kíván hiánypótló adalékot nyújtani összeállításunk.

Jelen dolgozat a Köpönyeges Mária ábrázolások egy sajátos megjelenési formáját vizsgálja, az Utolsó ítélet ábrázolásokkal alkotott kapcsolatát. A historikus megjelenítésű Utolsó ítélet ábrázolások részeként szereplő Szűzanya mint legfőbb közbenjáró néhány falképen, palástjával oltalmat is nyújt. A változatos részletekkel gazdagított narratíva vizsgálata hozzásegít, hogy a különálló ábrázolások közötti térbeli és tartalmi kontextusok mélyebb rétegeit is feltárjuk. Az Utolsó ítéletek kapcsán kitérünk a kutatás terén ‘fehér foltnak’ számító hierarchikus közbenjárás és különítélet ábrázolásra is. A dolgozat célja, hogy a Köpönyeges Mária ikonográfiai típus mélyebb tartalmi kifejtése és a liturgikus térben alkotott kontextusainak széleskörű feltárása mellett, felhívja a figyelmet a hazai sajátosságokra és a határokon átívelő párhuzamokra.

A női Gótika változatai négy ír regényben

Göbl Renáta
Angol, V. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:

Dr. Kurdi Mária, egyetemi tanár
PTE BTK, Angol Nyelvű Irodalmak és Kultúrák Tanszéke

Dolgozatomban a női gótika jelentőségét tárgyalom az alábbi négy ír női regényben: Maria Edgeworth *Castle Rackrent* (1800, A Rackrent kastély), Kate O'Brien *The Ante-Room* (1934, Az előszoba), Elizabeth Bowen *The Last September* (1929, Az utolsó szeptember) és Jennifer Johnston *Two Moons* (1998, Két hold). Dolgozatom célja a regények elemzésén keresztül bemutatni a látens gótikus sajátosságokat mint a nemi szerepek társadalmi meghatározottságával szemben kifejezett elégedetlenség szubverzív megnyilvánulási formáit.

Az elemzett regények több felületen is érintkeznek egymással, úgy mint az ír történelem és társadalomismeret, Gótkius írásmód, nemzetközi gender-kritika, és a „Big House” (nagy ház/kúria) irodalmi hagyománya. Ezek is hozzájárulnak a regények értelmezéséhez. Dolgozatom elméleti háttérében kitérek az ír nők helyzetére a XVIII-XX. században, a gyarmatosítás a nemi szerepekre gyakorolt hatására, a gótika és az írek kapcsolatára és a női gótika jegyeire, jelentőségére.

Az elemzések során a nő gótika különböző jellemzőit emelem ki az egyes regényekben. Ezek többek között: az otthon mint börtön, a szoros női kapcsolatok és diszfunkcionális családok, tiltott szerelem, romos épületek, valamint a kísértő múlt, szellemek és felfedett és felfedetlen titkok.

„Szabadság, egyenlőség, testvériség” Schiller *Don Carlos* és Goethe *Egmont* című drámájában

Görög Gabriella
Magyar – német, IV. évfolyam
SZTE JTFK

Témavezető:
Dr. Harmat Márta, főiskolai tanár
SZTE JTFK, Német Tanszék

Dolgozatomban azt vizsgálom, hogy a sokat idézett felvilágosodás kori „szabadság, egyenlőség, testvériség” eszmék hogyan jutnak kifejezésre, illetve milyen szerepet töltenek be Schiller *Don Carlos* és Goethe *Egmont* című drámájában.

Mindkét mű 1787-ben jelent meg, és már a Weimari klasszika azon kiemelkedő alkotásai közé tartoznak, amelyekben a központi konfliktust az individuális, ill. általános emberi szabadságtörekvések és a zsarnoki hatalom összeesapásai alkotják.

Munkám tartalmilag és logikailag három fő egységre tagolható.

Az első részben a már említett „szabadság, egyenlőség, testvériség” eszmék szerepét és jelentőségét kutatom a két drámában, melyeket egyértelműen nem a német irodalom Sturm und Drang, hanem a Weimari klasszika korszakához sorolok. Ezt követően Egmont és Don Carlos eszmerendszerének tipológiai egybevetése során a különbségek mellett elsősorban a hasonlóságok vizsgálatára helyezem a hangsúlyt.

Dolgozatomban a két dráma egybevetésével azonban nem komplex összehasonlító elemzésre törekszem, hanem bizonyos szempontok kiemelésével a harmadik logikai egységben azon feltevésemet kívánom bizonyítani, amely szerint Goethe *Egmont* című drámáját akár Schiller *Don Carlos* című művének folytatásaként is felfoghatjuk – nem a szerzők szándéka alapján, hanem csupán interpretációs stratégiaként.

A maszatosság mibenléte Varró Dániel *Túl a Maszat-hegyen* című művében

Grecksó Edit
Magyar – történelem, II. évfolyam
DE BTK

Témavezető:

Dr. S. Varga Pál, habilitált egyetemi tanár,
DE BTK, Magyar és Összehasonlító Irodalomtudományi Intézet

Dolgozatomban azt vizsgálom, hogy Varró Dániel költészete mennyiben hozott újat a magyar verskultúrába, különös tekintettel a költői szerep újradefiniálására. Elemzésem tárgya a szerző 2003-ban megjelent *Túl a Maszat-hegyen* című verses meseregénye, melyet a költő első, *Bögre azúr* című verseskötetének tükrében is vizsgállok. Hangsúlyozni szeretném miért tartom az előbbit sokkal inkább posztmodern műnek.

Célom, hogy bemutassam miként történik meg a műben a nyelviség szerepének felértékelődése, hogyan válik a nyelv a szerző társalkotójává. Olyan műről lévén szó, amely nagyon sokféle nyelvi regisztert szólaltat meg, vizsgálom ennek okait és következményeit. Foglalkozom az intertextualitás kérdésével, azzal hogy miként teremt itt többértelműséget és hogyan késztet a hagyomány újraértelmezésére.

Elemzésemben arra szeretnék rávilágítani, hogy a műben a jelentésképzés folyamatának állandó elbizonytalanodása következik be, a kitérők ellehetetlenítik a szöveg objektív jelentésének tárgyasulását.

Kiemelten foglalkozom a narrátor kérdésével, hiszen a Varró Dani nevű elbeszélő a mű első fejezetében, saját szerepének megjelölésekor pusztán médium voltát hangsúlyozza.

Meglátásom szerint a *Túl a Maszat-hegyen* felhívja a figyelmünket arra, hogy nincs jelentés fizikai hordozó nélkül és kiemeli a könyvnek, mint médiumnak a szerepét.

Dolgozatomban azt szeretném bizonyítani, hogy a *Túl a Maszat-hegyennek* mindeddig még kiaknázatlan jelentésrétegei vannak, amelyek hozzáférhetetlenek maradnak egészen addig, amíg pusztán egy jól sikerült gyerekkönyvnek tekintjük ezt a művet.

„Adom végbúcsúzásom, a legutolsó szólásom...” Knapék Dezső halotti búcsúztatói

Gyöngyössy Orsolya
Filozófia – néprajz, IV. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Dr. Barna Gábor, tanszékvezető egyetemi docens
SZTE BTK, Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék

Az élete nagy részében Csanyteleken (1917-1948, Csongrád m.) szolgáló Knapék Dezső róm. kath. kántor 1901-1945 között keletkezett halotti búcsúztatóinak elemzése történik a tanulmányban.

Munkahipotézisem szerint a halotti búcsúztató, mint egyházi és világi gyakorlat között álló műfaj a paraszti halálkultúra lényeges – és említésre alig méltatott – részeként a népi halálfilozófia új oldalait világítja meg motívumelemzéseken keresztül, valamint: el kell vetnünk azt a naiv feltételezést, miszerint a falusi kántorok minden egyes temetésre önálló halotti búcsúztatókat költöttek volna. Sokkal lényegesebb hatással voltak a különféle nyomtatásban megjelent kántori kézikönyvek a műfaj továbbélésére, mint azt korábban gondoltuk volna.

Hat interjú, számos kántori gyászénekeskönyv valamint részletes könyvtári és levéltári kutatómunka tanulságaként levonható, hogy az eredetiség igényének és a költői öntudatnak kevés nyomát lelmi Knapék Dezső búcsúztatóiban. Egyértelművé vált, hogy mely könyvek lehettek a kántor tulajdonában, honnan másolt ki nem csak exordiumokat (a búcsúztató bevezető szakasza), hanem végzódéseket és egyes köztes strófákat is. A 93 szövegtípusból 30-nak sikerült kideríteni az eredetét. Így viszont megkérdőjeleződik, hogy valóban az adott alföldi falu mikrotársadalmának halálfilozófiáját tükrözik a halotti búcsúztatók? Feltételezésem szerint igen, mivel a több tucat rendelkezésre álló kántori gyászénekeskönyv több száz búcsúztatója közül Knapék Dezső azért választhatta ki az adott típusokat, mert azok álltak legközelebb a falu szemléletvilágához, ezeket fogadta el, ragadta meg képzeletét. A dolgozathoz több mellékletet is csatoltam, a szövegközléseken kívül diagrammot, dallammutatót, forrásmutatót és Cd-t is, melyen Borda Sándor előadásában kel életre Knapék Dezső 5 búcsúztatója.

Babits Mihály németországi népszerűsítése. Babits Mihály és Stefan I. Klein levelezése (1927–28)

Győri Eszter
Tanító, végzett
ELTE TÓFK

Témavezető:
Sebők Melinda, óraadó tanár
ELTE TÓFK, Magyar Tanszék

A filológiai témájú dolgozat címében megjelölt időszak igen fontos a költő és német műfordítója kapcsolatában. Babits Mihály életében jelentős változások történtek: megkezdte működését a Baumgarten-alapítvány; megjelenik legnagyobb regénye, a *Halálfiái*; és több jubileumot is ünnepel. A levelezésből pedig kiderül, hogy a húszas évek második felében Stefan Klein volt az, aki folyamatosan, fáradhatatlanul dolgozik Babits németországi népszerűsítésén. Az ő érdeme, hogy Babits a német olvasóközönség számára is ismert és elismert prózaíróvá vált.

Mivel Babits német nyelvterületen kiadott prózai műveiről összefoglaló jellegű tanulmány nem született, a hiányt egy bibliográfiával igyekszünk pótolni. Ennek terjedelme is azt mutatja, hogy Babits novelláit, meséit, és tanulmányait is szívesen olvasták külföldön. Ahhoz, hogy teljesebb kép alakuljon ki róla Németországban, a két világháború között Klein is nagyban hozzájárult.

Összegzőként a Klein levelezése által felvetett irodalomtörténeti kérdéseket tárgyalja a dolgozat: miért nem jelent meg máig sem a *Halálfiái* német nyelvű fordítása? Lehet-e találni magyar nyelven kiadatlan Babits-novellát, amely csak Németországban jelent meg? Ezen kérdések megválaszolása még további kutatást igényel.

A mellékletben olvasható ennek a két évnek a teljes levelezése (jegyzetekkel kiegészítve); egy válogatás az 1929–1931 között keletkezett levelekből; valamint Babits válaszlevelei közül kettő. Fő szempont volt, hogy a *Halálfiái* fordításának sorsát követhesse nyomon az olvasó. A szövegmagyarázatok elkészítéséhez szükség volt a német nyelvű szakirodalom ismeretére és felhasználására. Az összeállított jegyzetanyag gazdagíthatja majd Babits Mihály levelezésének kritikai kiadásában az 1927–28-as évek levelezését feldolgozó kötetet.

James Joyce és Walter Benjamin, város és „transzmigráció”

Gyulai Zoltán

Magyar – összehasonlító irodalomtudomány, V. – II. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Fogarasi György, egyetemi adjunktus
SZTE BTK, Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék

Dolgozatomban Walter Benjamin *Motívumok Baudelaire költészetében* című esszéjéből kiindulva vázolok fel egy kontextust, olyan fogalmak kifejtésével, mint pl. a *mémoire involontaire* (nem-akaratlagos emlékezet), sokkhatás, anekdotikus emlékezet, valamint a város szövegszerűsége és olvashatósága, amelyek lehetővé teszik a kiindulást az *Ulysses* egyes motívumainak értelmezéséhez. Alapvető problémaként a joyce-i textus hivalkodó heterogenitása mögött meghúzódó szubjektivitás kérdését kezelem, amit megpróbálok a Benjamin által használt, átmeneti zónaként (*passázs*), „elárasztott” területként felfogott és újragondolt határ- és ebből fakadóan térfogalom paradigmájában elhelyezni, mindezt konkrét szöveghelyek értelmezésével. A városban (Benjamin Párizsában) közlekedő tömegek és az *Ulysses*ben olyan gyakran ismétlődő fluiditás (pl. tudatáram technika) motívumkörének összeegyeztethetősége arra enged következtetni, hogy a város (azaz Benjamin Párizsának) metonimikus nyelvi struktúrája által felkínált szubverzív erő – amelynek ideológiakritikai tétje, hogy új szubjektivitás-fogalommal kecsegtet – megvalósításának lehetséges tereként is megmutatkozik a szöveg. A közlekedés, migráció témakörén belül kitüntetett figyelemmel fordulok a „metempsichózis” motívuma felé, amely, metafora és katakrézis elhatárolási törekvéseivel párhuzamba állíthatóan, a nyelvben mindegyre kísérteties módon visszatérő figuralitás allegóriájaként is olvasható. Rámutatok továbbá, hogy a Leopold Bloomot idegenszívűséggel rágalmazó nacionalista társaság ennek a kísérteties erőnek a hatásától tartva próbálja regisztrálni Bloom idegenségét, és hogy ebből kifolyólag a lakhely metaforája a trópusok és a nacionalizmus fogalmát (de főleg Bloom nacionalizmus-fogalmát) is meghatározza. A dolgozat tehát olyan egymástól eltérő területek közt próbál átjárást biztosítani, mint a város, a szubjektivitás, a retorika, vagy a nacionalizmus diskurzusa.

Szeretet a disztópiákban – A szeretet motívuma Aldous Huxley *Szép új világ*, George Orwell *1984* és Margaret Atwood *A szolgálólány meséje* című művében

Harasztos Ágnes
Angol, IV. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Friedrich Judit, egyetemi docens
ELTE BTK, Anglisztika Tanszék

A dolgozat fő témája a szeretet motívumának megjelenése a három negatív utópiában. A disztópikus világ külsőségeiben és eszmeiségében tipikusan uniformizált. A vizsgálódás tehát arra irányul, hogy ebben a világban az emberi értékek milyen szerepet játszanak, és hogyan maradhatnak fenn.

Az első fejezet a disztópiák berendezkedését vizsgálja abból a szempontból, hogy az emberi szeretet miként jelenik meg bennük. A disztópiák társadalma vagy totalitáriánus elnyomás, vagy a technika módszereivel megszerzett hatalom révén az emberi értékek kiirtására törekszik. Az emberek gondolatvilágát manipulálni képes erő a nyelv, melynek teremteni és rombolni képes hatalmát a disztópikus társadalom vezetői nagymértékben kihasználják (ennek jellegzetes példája nevek helyett a számok használata). A disztópikus társadalom az egyéniségnek semmilyen formáját nem tartja elfogadhatónak, csak társadalmi létezését ismer el. Ezzel teremti meg a közösség zsarnokságát az egyén fölött, ami megszünteti a szeretet létrejöttének lehetőségét is. Szeretni ugyanis csak egyének képesek: az individuum eltörlése tehát e legfőbb emberi érték pusztulásához vezet.

A disztópikus hős válasza az egyéniségét, ember voltát veszélyeztető rendszerre a lázadás. Ennek formája a leginkább tiltott viselkedés: a szeretet átélése. A hősök a szereteten keresztül újra felfedezik ember voltuk különböző értékeit. Ilyen a női és férfi mivoltban rejlő érték, az öröm, a szenvedés és az istenivel való kapcsolat.

A disztópikus rendszer azonban már olyan állapotban van, amelyet megváltoztatni, újra emberivé tenni lehetetlen. A magányos hősök harca elszigetelt marad, lázadásuk elbukik, a rendszer pedig továbbra is virágzik, mint az emberi civilizáció elpusztítására szövetkezett embertelenség megtestesítője.

A szeretet tehát mint lázadás jelenik meg ezekben a disztópiákban, melyek olyan világot ábrázolnak, ahol a szeretetet – mint a legfőbb emberi értéket – minden más emberi jelleggel együtt kiölték az emberek életéből. A disztópiák reménytelen világát emberibbé tenni nem sikerül: az emberséget itt már a szeretet sem képes megmenteni.

Newton's Break with Alchemy – an Epistemological Crisis?

Hausz Frigyes
Angol – spanyol, IV. – II. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Péter Róbert, egyetemi tanársegéd
SZTE BTK, Angol Tanszék

Isaac Newton személye hatalmas jelentőséggel bír a tudománytörténet számára. Legfontosabb műve, a *Természetfilozófia Matematikai Alapjai* (1687) kihirdette az új tudományos módszer alapjait és végérvényesen lerombolta az Arisztotelészi doktrínák tekintélyét. A köztudatban kialakult felvilágosult racionalista tudós képével ellentétben, Newton inkább egy egyszerre a múltba és a jövőbe tekintő Janus-arcú zseni volt.

Az 1936-ban a Londoni Sotheby Sale aukción napvilágra került dokumentumok – Newton soha nem publikált kéziratai – világosan jelzik, hogy a modern fizika atyja érdeklődést tanúsított a teológia és a hermetikus hagyományok iránt is. Kiderült, hogy az 1660-as évek elejétől egészen 1696-ig alkímiai kísérletek egész sorát végezte laboratóriumában, melyekről jegyzeteket is készített. Az alkímiai iratok filológiai elemzése után kiderült, hogy az 1696-tól haláláig terjedő időszakban Newton nem írt erről a témáról, ami arra enged következtetni, hogy befejezte alkímiai kísérleteit. Ez a szakítás az alkímiával tudomásom szerint még nem volt témája tudományos igényű munkának. Az ismeretterjesztő irodalom Newton alkímiai kísérleteiről mint ismeretelméleti vakvágányról beszél, melyből csak a szakítás jelentett kiutat.

Dolgozatom célja e témakör vizsgálata. A fő kérdés az, hogy Newton miért fejezte be alkímiai kísérleteit: tényleg ismeretelméleti zsákutca volna a magyarázat, vagy a választ Newton más adminisztratív jellegű elfoglaltságaiban kellene keresni? A kérdést több lépcsőben kíséreltem megválaszolni, melyekbe beletartozik Newton Janus személyiségének, korának és szellemi környezetének vizsgálata. Newton hermetikus hagyományokkal való kapcsolatát néhány tudományos és nem-tudományos írásának elemzésével is szemléltetem.

Tézisem szerint az alkímiával való szakítás nem vezethető vissza ismeretelméleti válságra. Az ok inkább Newton teljes embert követelő, a Királyi Pénzverdében betöltött hivatali tisztségében keresendő.

Csontfésűk Kiszombor-B temető gepida sírjaiból. Adatok sírba tételük hátteréhez

Heipl Mónika
Régészet, IV. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. B. Tóth Ágnes, egyetemi docens
SZTE BTK, Régészeti Tanszék

Makótól mintegy 3 km-re, a Makót Szegeddel összekötő főútvonal mentén fekszik Kiszombor, ahol a Nagyhalom-dűlő és az óbébai kövesút között 1915-ben földmunkálatok során számos csontváz és régiség látott napvilágot.

1928. június 11. és szeptember 4. között Móra Ferenc 426 sírt tárt fel. A sírok között 7 őskori, 31 szarmata, a dolgozat szempontjából fontos 140 gepida, 78 Árpád-kori, valamint számos jellegtelen melléklettel rendelkező sír van.

A 140 gepida sírból 87-ben fordult elő csontfésű, valamint a 240. sírból előkerültek még olyan vasszegecsek, amelyeket a fésű darabjainak egymáshoz rögzítéséhez alkalmaztak. Ez a síroknak 63%-át jelenti. Ekkora sírszám mellett ez a legnagyobb arány a többi gepida temetőhöz képest. A 87 példány közül 75 kétoldalas, 13 egyoldalas fésű van.

A kétoldalas fésűk méretei (csontlemezek, bordák, ebből következően hosszuk és szélességük) nem sokban térnek el egymástól. Ez az uniformizáció megkönnyíthette javítást, amit néhány esetben a temetőben is megfigyelhetünk.

A fésűk ilyen nagy számú jelenléte jó kiindulópont ezen tárgytypus és a hozzá kapcsolódó temetkezési szokások vizsgálatához. Máig kérdés, hogy a viselet részeként, vagy mellékletként kezeljük azokat a példányokat, amik a fej környékéről kerültek elő. Kötődik-e hozzá valamiféle hiedelem, vagy csupán egy a személyes tárgyak közül, amit az elhunytak mellé helyeztek.

A fésűk részletes vizsgálata mellett, megpróbálok dolgozatomban az előző kérdésekre is választ találni néprajzi párhuzamok segítségével is.

Az én és a másik – a szerelmi tropológia Pilinszky János lírájában

Herczeg Ákos
Magyar – filozófia, V. – III. évfolyam
DE BTK

Témavezető:

Dr. Szirák Péter, egyetemi docens
DE BTK, Magyar és Összehasonlító Irodalomtudományi Intézet

Pilinszky én és a másik relációját felmutató verseinek olvasásakor – a későmodern poétika tapasztalatában – időről időre elbizonytalanodhat a befogadó értelmezői potenciálja. A recepció nehézsége abban a viszonyrendszerben ragadható meg, amelyben az istenes és a szerelmi tropológia határainak relativizálódása a versbeli szubjektum kijelölhetetlenségének a belátása felől válik kitüntetetté. A két fél elválasztottságát egy olyan bizonytalan státusú párbeszéd fejezi ki, amely a saját megalkotottságának lehetetlensége mentén a dialógus másik tagjának identitását is lebontja, így módon az önteremtés aktusa egyszerre a saját és a másik „arcának” felszámoló gesztusaként megy végbe. Hogyan készíti a befogadót újraolvasásra a – hagyományosan vallásosként olvasott – költemények szerelmi líráként végbemenő megértése, illetve miként alakítja a versek szemantikai tartalmát az intimitás kódolásának azon – nyelvi természetű – belátása, mely szerint a „saját mindig kimondhatatlan, a kimondott pedig sohasem marad saját”? Milyen poétikai lehetőségeket kínálnak maguk a szövegek a korban egzisztenciális igényű, a kommunikálhatóságnak azonban folyamatosan ellenálló „odafordulás” artikulálására?

„A szöveg mint táj” Esterházy Péter *A próza iszkolása* című művében

Hervai Cecilia
Magyar – történelem, IV. évfolyam
ME BTK

Témavezetők:

Dr. Kovács Béla Lóránt, megbízott előadó
ELTE BTK, Összehasonlító Irodalomtörténeti Tanszék
Dr. Kappanyos András, egyetemi docens
ME BTK, Modern Magyar Irodalomtörténeti Tanszék

Tanulmányomban Esterházy Péter *A próza iszkolása* című művével foglalkozom napjaink irodalmi medialitáskutatása szempontjából, s mindezt a regényben megmutatkozó tipográfiai elemek tükrében teszem az olvasóra gyakorolt hatáskeltés aspektusából. Dolgozatomban arra keresem a választ, hogyan módosítja Esterházy regényében a nyelv vizualitásának előtérbe kerülése a művek prózapoétikai jellegzetességeit? A próza iszkolásában tipográfia tekintetében új eszközöket alkalmaz a szerző: marginális szöveghelyek, képek, illusztrációk. Ezek a textus medializáltságára hívják fel a figyelmet, így a regényben a tradicionális prózahagyománnyal ellentétben a vizualizáltság jelenik meg legfontosabb médiumként, azaz a vizuális benyomás hívja életre az akusztikai élményt. Esterházy tevékenységében érzékelhető egyfajta neoavantgárd hatás, melynek megnyilatkozásai *A próza iszkolásában* is tetten érhetők, hiszen a lejegyzett szavak olyan konfigurációkat hoznak létre, amelyek a próza térbeliesülését eredményezik. Viszont a szerző a tipográfiai elemek regényben való szerepeltetésével nem csupán a „forma anarchiáját” igyekszik kivívni, nála a tipográfia prózapoétikai tényezővé válik. A regényben szerepeltetett vizuális elemek delinearizált olvasatot eredményeznek.

Ennek eredményeképpen számolhatunk azzal a ténnyel, hogy térbeliesül a próza: a szöveg a regényben tájként funkcionál. Maga a cím is ennek tükrében nyeri el valódi értelmét, hiszen a próza térben, nem pedig időben iszkol. Mint azt a nyomtatási képek is alátámasztják: a próza szétfut térben, s ennek következtében az időben utolérhetetlenné válik.

Nem és nyelvhasználat – feminin férfibeszéd, maszkulin női beszéd

Hevér Lóránt
Tanító, II. évfolyam
SZTE JTFK

Témavezető:
Juhász Valéria, oktató
SZTE JTFK, Magyar Nyelvi Tanszék

Tudományos tények születtek arról, hogy létezik a nőkre és a férfiakra külön-külön jellemző nyelvhasználat. Dolgozatom célja kideríteni, létezik-e feminin férfinyelv és maszkulin női nyelv, vagyis attól, hogy valaki homoszexuális, más nyelvi kódban beszél-e, mint a vele megegyező nemű heteroszexuális társai?

Nyolcvan 20 és 28 év közötti magyar anyanyelvű fiatal, 20-20 heteroszexuális nőt és férfit, illetve 20-20 homoszexuális nőt és férfit kérdeztem, vegyes összetételű, 60 kérdéses anonim kérdőíven. A kutatásból kiderül, hogy amennyiben a vizsgált heteroszexuális férfiak és nők nyelvváltozatát egyfajta etalonnak tekintjük, akkor a homoszexuális beszélők nyelvhasználatuk intim, bizalmas beszédhelyzetekben nem a biológiai nem szempontból hasonlít a nők és férfiak beszédéhez.

A vizsgált homoszexuális férfiak gazdagabb szókinccsel, nyelvileg kifejezhetőbb képi látásmóddal rendelkeznek, mint a vizsgált heteroszexuális férfiak, és jártasabbak a heteroszexuális nőkre jellemző beszédtemákban, továbbá jelzőhasználatuk, körülírásaik, intim nyelvhasználatuk nagyon hasonló, vagy egyes esetekben megegyezik a vizsgált heteroszexuális nők mintájával.

A vizsgált homoszexuális nők ugyanakkor intim beszédtemákban tartózkodóbbak, leírásaik kevésbé precízek, nem részletesek, és nyelvileg sem olyan gazdagok, mint a heteroszexuális nők, így inkább a vizsgált heteroszexuális férfiakkal mutatnak hasonlóságot.

Megállapítás: amíg nyilvános beszédtemák esetében minden vizsgálati csoport normakövető nyelvváltozatot használ, addig a bizalmas nyelvhasználat esetében kimutatható különbségek vannak nők és férfiak között, az általam vizsgált homoszexuálisok nem a biológiai, hanem a társadalmi nemhez, vagyis a genderhez kötődő nem alapján választanak nyelvi kódot bizalmas nyelvhasználat esetében.

A köröstárkányi tájház esettanulmánya

Horváth László
Néprajz – történelem, III. évfolyam
DE BTK

Témavezetők:

Dr. Keményfi Róbert, habilitált egyetemi docens
DE BTK, Néprajzi Tanszék
Dr. Lovas Kiss Antal, egyetemi adjunktus
DE BTK, Néprajzi Tanszék

Dolgozatomban a köröstárkányi tájház létrehozásának, fejlődésének körülményeit és indítékait volt célom feltárni. Törekedtem a tájház „alakítóinak” körét (azaz mindazoknak a csoportját, akik a tájházat – épületet és gyűjteményt – kialakították, használatba vették, használati rendjét, funkcionálását befolyásolják), az e körön belüli rétegcsoportokat, valamint a „véleményvezérlőket” (olyan egyéniségeket, akinek tájházra vonatkozó mintáit követik, tanácsait elfogadják az alakítók) és azok szociometriai pozícióját, a véleményvezérlők és alakítók kapcsolatait befolyásoló kritériumokat meghatározni. Az alakítók rejtett kapcsolatainak felderítésénél a társas mező reális kritériumaira; a hierarchiára, a funkció jellegű tagolódásra, a feladatokból fakadó kontaktusokra, az együttes döntéseket hozó kapcsolatokra helyeztem a hangsúlyt, mivel kutatásom a tájház alakításában játszott szerepek meghatározására irányult. Az adatgyűjtést mélyinterjúk készítésével folytattam. Az alakítók kapcsolatainak formalizálását a több szempontú szociometriai exploráció módszerének alkalmazásával végeztem el. A tájház telkének, épületének népi építészeti (szakirodalmi és interjúalanyok által közölt adatokra támaszkodó) elemzése, a gyűjtemény muzeológiai analízise mellett szükségesnek tartom a tájház minőség néprajzi muzeológiai és a tárkányi, helyi lakosok által való megközelítéseinek összehasonlítását. Vizsgálatom kiterjedt a vendégfogadás, turizmus megjelenésének azon hatásaira, melyek befolyásolták a tájház alakulását és az alakítók körének átrendeződéseit.

Pázmány Péter *Posonban löt praedikatio*-ja és Torday János

Horváth Mária
Latin – magyar, V. évfolyam
PPKE BTK

Témavezető:
Dr. Hargittay Emil, kandidátus
PPKE BTK, Magyar Irodalomtudományi Intézet

A dolgozatban feladatombként tűztem ki, hogy Torday János életét a korban hasonló nevűektől elkülönítsem, melynek első lépése mindegyikük nevének külön helyesírása volt, ezzel is megakadályozva a szakirodalomban a Tordayak további keveredését. Választásom Torday saját levelének aláírása alapján történt, dolgozatomban ehhez következetesen ragaszkodtam. A szakirodalomban ez idáig tévesen megjelent adatokat korrigáltam. A *Vita Ioannis Tordani ...* kezdetű eddig még kiadatlan forrás alapján, s ezt a fellelhető szakirodalommal kiegészítve igyekeztem egy megbízható életrajzot adni. A *Posonban löt praedikatioban* is megvizsgáltam Torday személyiségét, illetve magát a prédikációt. A *Posonban löt praedikatiot* és az 1636-ban megjelent prédikációs kötetbe átvett rész összehasonlítását elkezdtem (ez még további kutatásokat igényel). Egyéb, a Tordayra vonatkozó, őt említő szöveghelyeket is megnéztem, illetve azonosítottam, hogy melyik Tordayra vonatkozik.

Eddig a szakirodalomban sokat emlegetett, elfogadott tény volt, hogy egy „keresztyen halgató” lejegyezte és kiadta a *Posonban löt praedikatiot*, ezt megkérdőjeleztem, s bebizonyítottam, hogy ezt Pázmány Péter nemcsak, hogy elmondta, hanem le is írta, és szem eleibe ki is bocsátotta a hívek épületire. A „keresztyen halgató” feltüntetése a címlapon, pedig azon célt szolgálta, hogy ezáltal még nagyobb hatása legyen a prédikációnak.

A principium individuationis Thomas Mann *Halál Velencében* című novellájában

Horváth Zsófia
Német, V. évfolyam
PE BTK

Témavezető:
Dr. V. Szabó László, egyetemi docens
PE BTK, Germanisztikai Intézet

Munkámban Thomas Mann egyik legjelentősebb novellájának, a *Halál Velencében* című mű főhősének erkölcsi hanyatlását szeretném Nietzsche *A tragédia születése* művének segítségével bemutatni.

A Thomas Mann-kutatók a mű középpontjába a homoerotikát állítják, mintha a cselekmény legfontosabb mozgatórugója lenne. Figyelman kívül hagyják, hogy a főszereplő ebbéli hajlama csak egy eszköz Thomas Mann kezében, aminek segítségével a szerző Aschenbachot a mű címében szereplő halálba vezeti.

Nézetem szerint nem a főszereplő homoerotikus hajlama áll a mű középpontjában, hanem annak erkölcsi, morális hanyatlása. Az egész novella úgymond Aschenbach személyiségének szétesését és halálát meséli el. Ezt a változást tükrözi vissza a másik szereplő, Tadzio is, akit Aschenbach különböző mitológiai alakokban lát. Munkám egyik fejezetében megvilágítom Tadzio szerepét és funkcióját, hogyan tükrözi vissza Aschenbach művészi-lelki állapotának változásait a különböző mitológiai alakokban.

Ezt a személyiség szétesést megpróbálom apollóni és dionüszoszi ellentétpárok segítségével bemutatni. A novella apollóni és dionüszoszi elemeinek elemzéséhez Nietzsche *A tragédia születése* című művét hívtam segítségül. Ennek a műnek a segítségével mutatom be az apollóni és dionüszoszi fogalmak pontos jelentését, és ezáltal a principium individuationis jelenlétét és széttörését szeretném megvilágítani. A principium individuationis változása a főszereplő életében elhatalmasodó metafizikai erőket tükrözi vissza hűen, ami által Aschenbach változásáról is világos képet kaphatunk. Munkám középpontjában ezt a hanyatlást mutatom be részletesebben. Ugyanúgy, ahogy az életben, így a novellában is a principium individuationis áll a középpontban.

A Szöveg Paradoxonja: Wyrđ, Isten és Előrehaladás a ‘The Wanderer’ és a ‘The Seafarer’ című verseken keresztül bemutatva

Iliásics László Tamás
Angol nyelv és irodalom, III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Perényi Erzsébet, egyetemi adjunktus
ELTE BTK, Anglisztika Tanszék

Az esszé célja azon paradoxon feloldása, amit a germán pogány és keresztény gondolatok és tanítások együttes jelenléte okoz az óangol irodalomban. A dolgozat eleje a vallási kontaktus (mint e jelenség okának) terminológiáját és legfontosabb fogalmait mutatja be. Majd Wyrđ, a germán végzet-motívum kerül bemutatásra. Ezután, a versek történetének rövid bemutatását követően, a narratív szerkezetet fejtegeti, végül mélységeiben analizálja a művek releváns részeit.

A dolgozat kifejti az ‘előrehaladás’ fogalmát, melyet ezen elégiák esetében a nézőpontváltásra értem (világiasból transzcendensbe), ami végbemegy mindkét vers esetében. Ez a váltás – ahogy a dolgozat feltárja – azért következik be, hogy az új vallás felsőbbrendűségét sejtse, oly módon, hogy a keresztény tanításokon keresztül a számkivetettek megnyugvást találnak. A *The Wanderer* című vers esetében ez a pogány retrospektív látásmódnak az üdvözülés felé tekintéssel, a *The Seafarer* esetében pedig a sajnálkozásnak szentbeszéddel való felváltásával történik.

Az elbeszélő személye és szerepe nagy fontossággal bír majd a *The Wanderer* esetében, ahol – egy új szerkezet bemutatása után – a vers lényege (vagyis az előrehaladás) érthetőbbé válik.

Végül konklúciónak levonhatjuk, hogy mindkét vers az új vallásra való áttérés fontosságáról szól, ami a *The Seafarer* esetében nyilvánvalóbb; mégis mindkét műben megtalálhatóak a germán eszmék, mely a *The Wanderer*-ben nagyon szembetűnő (valószínűleg szándékosan, tanító jelleggel), még a *The Seafarer* esetében szinte a tudatalattinak tudható be jelenlétük.

A paradox feloldását az a felismerés hozza, hogy Wyrđ tulajdonképpen alárendelt volt a Mindenható Istennek, mivel klasszikus értelemben vett szinkretizmus nem ment végbe az óangol társadalomban.

Nyáry Pál politikai tevékenysége 1848 tavaszán (március-június)

Illés Gergely
Történelem, végzett
ELTE BTK

Témavezető:

Dr. Dobszay Tamás, egyetemi adjunktus
ELTE BTK, Új- és Legújabbkori Magyar Történeti Tanszék

Dolgozatom célja Nyáry Pál 1848 tavaszán végzett politikai tevékenységének feltárása. Elsősorban a kiadott forrásokra és sajtótermékekre alapoztam a kutatásomat, melynek során felhasználtam a rendelkezésre álló szakirodalmat is. A Nyáryhoz közvetlenül kapcsolható források száma, bizonyos esetekben meglehetősen csekély, ezért további források bevonása vált szükségessé. A korszakból fennmaradt források és a vonatkozó szakirodalom bősége viszont bizonyos szűkítéseket is szükségessé tett.

A kiválasztott időhatárok között, Nyáry politikai pályájának néhány fordulópontját próbáltam megvizsgálni, elsősorban azokat a helyzeteket, amelyekben az országos politikára is hatással lehetett. Ezek alapján elsősorban a kormányalakítás körülményeit vizsgáltam, feltéve a kérdés, hogy Nyáry vajon szóba került-e mint lehetséges miniszter, és ha igen miért nem lett az? Továbbá a március-áprilisi időszakot, a kormány Pestre érkezéséig, amikor Nyáry a pesti mozgalom egyik vezetőjének tekinthető. Végezetül a májusi kormányválságban játszott szerepére és az ezt követő – egészen a választásokig tartó – visszavonulásának okaira és körülményeire próbáltam meg fényt deríteni.

Kutatásom eredményeként annyi összegezhető, hogy bár Nyáry Pál nem, vagy csak nagyon marginálisan része a történelmi emlékezetnek, az 1848-as tavaszi – és általában az egész 1848-49-es – politikai tevékenysége fontos, ha nem is meghatározó jelentőségű volt.

A lex Irnitana felépítése és keletkezésének körülményei

Illés Imre Áron
Történelem – ógörög – latin, IV. – V. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Székely Melinda, egyetemi adjunktus
SZTE BTK, Ókortörténeti Tanszék

A dolgozatomban egy Flavius-kori hispaniai municipium, Irni törvényét vizsgálom, melynek terjedelmes töredékeit 1981 tavaszán fedezték fel Spanyolországban. Ez a lelet egyéb, hasonló jellegű törvények töredékeivel kiegészítve (lex Malacitana és lex Salpensana) illetve összevetve (pl. lex Ursonensis és tabula Heracleensis) nagyban hozzájárul ahhoz, hogy részletesen megismerhessük a Kr. u. 1. sz-i hispaniai municipiumok belső életét, továbbá, hogy ez alapján – megfelelő körülmétekintéssel – következtethessünk egyéb, mind időben, mind térben távol eső római városok működésére is.

A dolgozat első felében röviden felvázolom a törvénytáblák felfedezésének körülményeit, jelenlegi állapotukat és a ma olvasható törvénytöredék két másik Flavius-kori törvény segítségével történt összeállítását, majd bővebben tárgyalom a lex Irnitana tematikus törvénycikk-csoportokból álló felépítését. Ezt követően rátérek a törvény elveszett részeinek tartalmi rekonstrukciójára vonatkozó következtetésekre, amelyek egyrészt a törvény belső utalásai, másrészt más városi törvénytöredékek és irodalmi–jogi források alapján támaszthatók alá.

A dolgozat második felében a törvény keletkezéséhez vezető utat vizsgálom epigráfiai és irodalmi források alapján, elsőként Vespasianusnak Kr. u. 73/74-ben, censorsága alatt hozott rendelkezését, amely latin jogot biztosított Hispaniának és ezáltal elindította azt a folyamatot, amelynek végeredményeként – többek között – létrejött a lex Irnitana. Majd az egyes municipális törvényeknek mintául szolgáló, Domitianus uralkodásának elő éveiben hozott alaptörvényt és e törvény megszövegezésének datálását tárgyalom. Végül összefoglalom a lex Irnitana szövegének keletkezésére vonatkozó feltételezéseket, és a datálással kapcsolatban tárgyalom a Sanctio után található törvénycikket és az ún. „Domitianus-levelet”.

„Sola tota laus in hoc fulsit” avagy inkább „Sola tota fraus in hoc fulsit” ?

Illyés Zsuzsa
Magyar – német, II. évfolyam
BBTE BTK

Témavezető:

Dr. Tóth Zsombor, egyetemi adjunktus
BBTE BTK, Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Tanszék

Misztótfalusi Kis Miklós 1698-ban megjelent *Mentség* című műve az elmúlt irodalomtörténeti korszakok szakirodalmi kánonjai következtében jelentősen elhomályosult, és többirányú interpretáció-sémákat jelölt ki. A társadalmi vonatkozások, kontextusok vizsgálata mellett dolgozatomban fókuszpontját inkább a mű tartalmi, szerkezeti, szemantikai, lexikológiai sajátosságainak nagyító alá vétele képezi, illetve a művet különbözőképpen vizsgáló módszerek összehasonlítása és ezek ellentmondásainak elemzése. A *Mentség* kontextusának elemzése során felhasználtam Csepregi Turkovics Mihály és Szathmárnémethi Mihály 1702-ben elhangzott prédikációit, mindezt az újhistorizmus kritikai gyakorlatának segítségével. Dolgozatomban ismertetem azokat az identitásteremtő folyamatokat, melyek mind a szövegben, mind a ennek utóélete folyamán kibontakoztak. Fontosnak tartom mindezen problémák felvillantását, ugyanis Tótfalusi alakjáról a klasszikus irodalomtörténet által kialakított kép sok vonatkozásban eltér a történeti antropológia mikrotörténeti diskurzusával szemben, mely nemcsak XVII. századi művek értelmezéséhez nyújt alternatívákat, hanem rámutat a textualizálódott történelem, az interpretációban létező múlt kérdéseire.

A gyógyszerhasználati utasítás mint szövegtípus és az azt meghatározó pragmatikai tényezők

Iscsenkó Natália
Magyar – orosz, V. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. habil. Agyagási Klára, egyetemi docens
DE BTK, Szlavisztikai Intézet

A dolgozat tárgya a gyógyszerhasználati utasítás szövege, olyan speciális szöveg, melynek külső tulajdonságait a funkcionális és kommunikációs elvárások határozzák meg.

Munkám célja e speciális köznapi szövegtípus vizsgálata, tipikus jegyeinek megállapítása és típusának megnevezése. Továbbá cél még annak bemutatása, hogy hogyan hat a kommunikáció e rendeletben tartalmilag meghatározott szövegtípusra.

A köznapi szövegtípusok vizsgálata az orosz szövegtani szakirodalomban nem jelent meg eddig, ezért a kutatásom jelentős mértékben alapul magyar és nyugati szerzők munkásságán. A gyógyszerhasználati utasítás szövegszerűségének bizonyításához és a tipikus jegyek megállapításához felhasználtam a R. de Beaugrande és W. Dressler által felállított 7 szövegszerűségi ismérvet, a pragmatikai megközelítésben pedig Grice maximáit, melyek segítségével bemutattam, milyen módon határozzák meg a típust a pragmatikai tényezők.

A vizsgálat során arra az eredményre jutottam, hogy e dokumentum, mint szövegtípus, szövegszerűségének alapvető biztosítói a pragmatikai tényezők, következésképpen olyan sajátos szövegtípust alkot, melyben sajátosan érvényesülnek a szövegszerűség kritériumai. A szövegtípust meghatározó jegyek a következők: írott hétköznapi közvetett kommunikáció tudományos-professzionális stílusjegyekkel, melyben a kohéziót a szándékok egymásba fonódása és az egyidejűleg több címzetthez eljuttatott témaazonosság jelenti.

In exitu Israel de Aegypto

Jakab Éva
Magyar – olasz, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:

Dr. Takács József, egyetemi docens
ELTE BTK, Olasz Nyelvi és Irodalmi Tanszék

Dolgozatomban Francesco Patrizi *La città felice* című művét a szövegben felbukkanó Mózes-motívum mentén olvastam újra. Az irodalomtörténetek a művet egyhangúan az utópiák közé utasítják. E motívum vizsgálata abból a szempontból bizonyult termékeny megközelítésnek, hogy segítségével sikerült kimozdítani a Patrizi munkáját ebből a kritika által ráosztott, ám korántsem jól definiált szerepkörből.

Elemzésem nézőpontját a Mózes-motívumban jelöltem ki, erről a horizontról olvastam újra a szöveget, téma és motívum viszonyában.

Az irodalomkritikában meglehetősen tisztázatlan két fogalom (téma, motívum) jelentését Patrizi retorikájában és poétikájában leírtak mentén rögzítettem. E két alapvető terminus definíciója után a szöveg jellegzetesen összetett motívumrendszerét vizsgáltam.

Tárgyaltam a Mózes-motívum különféle aktualizációival kapcsolatban azokat, amelyek befolyással lehettek a Patrizi-szövegben felbukkanó prófétai alak jelentésére.

Ennek alapján a Boldog város Mózes az ősi bölcsesség birtokosaként tűnt fel, aki képessé válik egy ideális állapot rehabilitációjához útmutatást adni, de aki ebből az állapotból egyszersmind ki is íródik.

Patrizi munkája korban igen népszerű ‘concordia’ jegyében szerkesztődött, benne a legkülönbébb motívumok mint jelölők kapcsolódnak a mélyben húzódó jelölthöz (téma). Rendkívül szerteágazó motívumrendszerén keresztül a szöveg kibújik mindenféle egyszerűsítő rendszerezés alól.

Új szempontokért kiált, mely felhívásnak igyekeztem dolgozatomban eleget tenni.

Tommaso Redi (1665-1726) Kapisztrán Szent János-oltárképe a firenzei San Salvatore al Monte-templomban

Jakab Péter
Történelem – művészettörténet, IV. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Kelényi György, intézetvezető egyetemi tanár
ELTE BTK, Művészettörténeti Intézet

A nagyobb részt helyszíni kutatás célja egy mindeddig a hazai szakirodalomban ismeretlen Kapisztrán-festmény: Tommaso Redi, a firenzei későbarokk mester olajképének bemutatása volt, a művet a szent ikonográfiájában és a festő életművében is elhelyezve.

Kapisztrán Szent János XVII-XVIII. századi ábrázolásain megfigyelhető általános tendencia a harcászati törökverő, a diadalmas szent (Capistranus triumphans) előtérbe kerülése. E folyamat révén ábrázolása folyamatosan elvált Kapisztrán „mesterének”, Sienai Szent Bernardinnak fizionómiai és attribúciós sajátosságaitól.

A vizsgált kép legfontosabb helyi előzménye a Chiesa d’Ognissanti Kapisztrán-kápolnájának oltárfestménye volt, amely Pier Dandini alkotása. Az ebben a templomban megfogalmazott művészi program inspirálta a San Salvatore ábrázolási rendszerét is: mindkettő sarkalatos pontjai a kora újkorban kanonizált ferences szentek (Alcantarai Szent Péter, Szent Salvatore da Horta, Kapisztrán Szent János stb.) illetve a törökellenes harcok idején megújuló (Jézus Szent Neve), illetve megfogalmazódó (Szeplőtelen Fogantatás) hittitkok ábrázolásai voltak.

Tommaso Redi – miután Carlo Maratti tanítványaként befejezte római tanulmányait – néhány kisebb jelentőségű munkát követően feltehetően 1705 után kapta a megbízást a San Salvatore-templom mellékoltárképeire, köztük a Kapisztrán-alkotásra. Vizsgálatunk során arra a következtetésre jutottunk, hogy a templomba új obszerváns ferenceseket hívó, Kapisztrán-tisztelő nagyherceg, III. Cosimo de’ Medici lehetett a megrendelő. A datálás felső határának ezek alapján a szerzetesek Firenzébe érkezését és Redi egy új, nagyszabású vállalkozását (a Palazzo Nardi galériájának 1709. évi kifestését) tartottuk, a kép keletkezésének évét pedig Kapisztrán halálának 250. évfordulójára (1706) helyeztük.

A kutatás további feladatának elsősorban a templom oltárkép-rendszere változásainak és a képre vonatkozó levéltári forrásoknak feldolgozását tartjuk.

A hóhérok társadalmi csoportja, munkaeszközeik és eljárásaik a középkori Magyarországon

Javorek Kata
Magyar – történelem, IV. évfolyam
ME BTK

Témavezető:

Prof. Dr. Bessenyei József, tanszékvezető egyetemi docens
ME BTK, Magyar Középkori, Koraújkori és a Történelem Segédtudományai Tanszék

A középkori igazságszolgáltatás meghatározó része volt a halálbüntetés, illetve ennek végrehajtója, a hóhér. A hóhérok mesterségének intézményesülése Európában a XI-XIII. században kezdődött el, és fokozatosan alakult ki. Hivatásuknak köszönhetően nagyon jól elsajátították a sebészi eljárásokat, ezért gyakran jelentettek konkurenciát az akkori orvosoknak. Ugyanúgy céhekbe tömörültek, mint más szakma képviselői, és ugyanúgy mestervizsgát kellett tenniük. Társadalmi megítélésük szigorúnak mondható, amit az is mutat, hogy igen kirívó megkülönböztetésekkel illették őket. Más-más jelekkel bélyegezték meg őket a vörös csuklyától kezdve a sárga szalagig. Hétköznapi életükben is jelentkezett az elszigeteltség, éppen ezért nagy hóhér-dinasztiák alakultak ki, hiszen a hóhércsaládok sarjai csak egymás között házasodhattak. Viszonylagos jómódban éltek, bár a XVIII. századig nem rendelkeztek állandó fizetéssel, sem egységes, minden városra kiterjedő díjazással. A városok különböző – bár rögzített – díjszabások alapján fizették őket. Jövedelmüket azzal egészíthették ki, hogy hagyták magukat megvesztegetni, például jó pénzért kábítószerekkel bódították el a hosszú kínvallatás elé nézőket.

Forrásaink nem szólnak arról, ami engem a legjobban érdekelt, nevezetesen: hogyan élték meg a hóhérok a szakmájuk gyakorlásából fakadó pszichés megterhelést, mi adott erőt, lelki tartást annak gyakorlásához.

Azonban azzal, hogy dolgozatomban egykorú, részben kiadatlan források segítségével bemutatom mindennapi életüket, érzékeltetem az akkori büntetés-végrehajtás módszereit, eljárásait, eszközeit, talán közelebb kerülhetünk eme kérdés megválaszolásához is.

Móricz Zsigmond *Árvácskája* lélektani megközelítésben

Józsi Anikó
Angol – magyar, IV. évfolyam
ME BTK

Témavezető:

Dr. B. Juhász Erzsébet, egyetemi docens
ME BTK, Modern Magyar Irodalomtudományi Tanszék

Jelen dolgozatomban Móricz Zsigmond *Árvácska* című regényét vizsgálom lélektani szempontból. A mű 1941-ben jelent meg könyv alakban, és jelentősen megosztotta a közvéleményt. Volt, aki már akkor felfedezte értékeit, mások úgy vélték, a mű megbukott. Az 1976-ban megjelent filmváltozat, ezzel szemben, jóval sikeresebb volt a saját korában, köszönhetően Ranódy László rendező szakértelmének és hírnevének. Az *Árvácska* középpontjában egy gyermek sorsa áll, mely híven tükrözi a korabeli Magyarország (1920-as, 30-as évek) társadalmi viszonyainak egyes aspektusait. A főhős, Csöre, árva gyermekként több családban, pontosabban több társadalmi rétegben megfordul, de igazi helyét nem találja meg, bár derekasan küzd a kegyetlen világgal. Számos hasonló mű található a világirodalomban is; gondoljunk csak Charles Dickens *Twist Oliver* című regényére, vagy Victor Hugo remekművére, a *Nyomorultakra*, melyeknek hősei szintén emberfeletti megpróbáltatásokon és szenvedéseken esnek át. A gyermeki lélekre ezek az események borzalmas hatást gyakorolnak, ahogy ezt Móricznál láthatjuk is: Csöre fokozatosan elveszíti kapcsolatát a világgal és végül meghal az általa okozott tűzvészben. Szeretetet és érzelmi nevelést szinte senkitől nem kap, így nem is képes feldolgozni az őt ért hatásokat. Pszichológiai vizsgálódásaim alapját elsősorban Sigmund Freud tanai adják, melyek alapján igyekszem kimutatni a pszichológiai elemeket mind a regényből, mind a filmből: Hogyan viselkedik egy gyermek ilyen kegyetlen helyzetben? Hogyan reagál az őt ért traumákra? Hogyan küzd a szeretetért? Hogyan fogja fel a világot? és így tovább. A regénynek és a filmnek is vannak olyan elemei, melyek megadják a választ ezekre a kérdésekre, hiszen Móricz és Ranódy is nagyon hatásosan építik fel műveiket: a feszültség végigvonul rajtuk, folyamatosan táplálkozik a történetekből és tragédiákból, majd végül robban. A cselekmény mindkét esetben sejtelmes, mégis sokatmondó: Móricz a legkegyetlenebb tényeket is a tudomásunkra hozza burkoltan, viszont Ranódynak nehezebb dolga van, hiszen egy gyermek főszereplésével készült filmben nem jeleníthet meg minden elemet.

A honfoglalók és „köznépük”

Juhász Péter
Történelem, IV. évfolyam
EKF BTK

Témavezető:
Dr. Besze Tibor, főiskolai docens
EKF BTK, Történelemtudományi Intézet

A tanulmány a korai magyar társadalom értelmezésének legégetőbb problémájára, a honfoglaló magyarság regionális csoportjainak eltérő jellegű tárgyi hagyatékát hagyományosan társadalmi különbségekkel magyarázó felfogás tarthatatlanságára mutat rá. Ehhez elméleti problémák vizsgálata mellett a fontosabb köznépi temetők elemzését is felhasználja.

Szőke Béla óta a klasszikus honfoglaló temetőkben és a köznépi temetőkben nyugvók etnikai azonosságát a tárgyi hagyaték számos párhuzamával igazolja a magyar régészet. Azonban az etelközi magyarság tárgyi hagyatékának több évtizedes hiábavaló kutatása rámutatott arra a tényre, hogy a honfoglaló magyarság tárgyi hagyatéka már az új hazában alakult ki. Ezt igazolja a kavar hagyaték elkülönítésének mindeddig sikertelen volta is. Mindez azt jelenti, hogy az etelközi magyarságot a tárgyi hagyaték segítségével nem, csak a temetkezési szokások vizsgálatával mutathatjuk ki. A temetkezési szokások mély gyökereit, etnikumjelző mivoltát a régészet számos kor és kultúra vizsgálatával igazolta.

Mindennek elméleti hozadéka rendkívül súlyos, hiszen a klasszikus honfoglaló és köznépi temetőkben gyakorolt temetkezési szokásokat Szőke Béla óta több neves kutató is igazolta. A köznép temetkezési szokásai a szarmatákéval és az avarokéval mutatnak messzemenő megegyezést, amint azt már Szőke Béla is megírta.

A „Dunántúl-jelenség”, a klasszikus honfoglaló „vezetőréteg” hiánya a Dunántúlon, nem magyarázható az Árpádok köznépének ottani megszállásával, amint azt Mesterházy Károly tette, hiszen ugyanazon társadalom különböző rétegei sohasem települnek meg egymástól elkülönülve.

A hagyományos nézetet kronológiai nehézségek is terhelik, hiszen a Dunántúlt megszálló köznép temetkezései mintegy 60 évvel később indultak mint a vezető-, és középrétegéi, amint azt Mesterházy is megírja. A helyzetet tovább súlyosbítja, hogy 10 köznépi temető horizontálstratigráfiai vizsgálatával kimutatható volt azok 1000 utáni megkezdése, és kétségtelen kapcsolatuk az állam-, és egyházszervezéssel, a magánbirok kialakulásával.

Az embertan eredményei tovább erősítik kételkedésünket a hagyományos felfogás tarthatatlanságáról. Éry Kinga a honfoglalók három társadalmi rétegének etnikai különbségét állapította meg, különböző származásuk alapján.

A köznép avar-kori eredete régészeti és embertani módszerekkel egyaránt bizonyítható. A tanulmány mindezek alapján a magyarság etnogenezisének a hagyományos felfogástól eltérő módon rekonstruálja – a több, különböző származású törzsből nem régen összeállt honfoglaló magyar törzsszövetség, és a Kárpát-medencében hosszabb ideje együtt élő, az avar-korban kiforrálódott „köznép” összeolvadásának folyamataként.

A honfoglalók etnikai összetételéről, társadalmáról és életmódjáról

Juhász Péter
Történelem, IV. évfolyam
EKF BTK

Témavezető:
Dr. Besze Tibor, főiskolai docens
EKF BTK, Történelemtudományi Intézet

A dolgozat a honfoglaló magyarság etnikai összetételéről, társadalmáról és életmódjáról kialakult fontosabb tudományos elképzeléseket mutatja be és elemzi azokat.

Kiindulási pontja Szűcs Jenő 1971-ben megjelent álláspontja, mely a mai kutatásban kialakult képet kitűnően jellemzi. Eszerint téves a DAI adatai alapján a honfoglaló magyar törzsszövetséget egy IX. század végi törökös szervezés eredményeképpen létrejött népkonglomerátumként felfogni, mert az ellentétben áll a klasszikus honfoglaló leletanyag homogenitásával, ami az azt hátrahagyók hosszú és szerves együttélésére utal, éppúgy, mint az a tény, hogy a honfoglaló magyarság gyorsan, két-három évszázad alatt asszimilálta a helyben talált lakosságot.

A dolgozat elsősorban a régészeti anyag „homogenitásának” vizsgálatával foglalkozik, a kavár régészeti hagyaték problematikájának segítségével közelítve meg azt. A honfoglaló magyarság tárgyi hagyatékának az új hazában, a beáramló nemesfémkincs hatására történt kialakulását kívánja bizonyítani, ami annak egységét kellőképpen magyarázza. Az a tény, hogy a tárgyi hagyaték segítségével évtizedek alatt sem sikerült kimutatni az etelközi magyarság emlékanyagát, annak etnikai azonosításra alkalmatlan mivoltát igazolja. Az erre alkalmas temetkezési szokások nem igazolják a honfoglalók etnikai egységét, regionális eltéréseik a honfoglaló törzsszövetség egyes törzseinek eltérő származására, etnikai különbségeire vetnek fényt. Az embertan eredményei szembetűnően hasonló regionális csoportokat mutattak ki, ezek származása szintén etnikai különbségekre vet fényt. A dolgozat az egyes csoportoknak a tárgyi hagyatékban megmutatkozóan eltérő vagyoni helyzetét eltérő életmódjukkal és gazdálkodásukkal magyarázza; a Felső-Tisza vidéki honfoglalók feltűnő gazdagsága nem kiemelkedő politikai helyzetük, hanem állattenyésztésük, a mohamedán kereskedőkkel fenntartott gyümölcsöző kapcsolatuk eredménye. A honfoglalók vegyes származását, török nyelvűségét több írásos forrásunk is bizonyítja.

A dolgozat a magyarság vándorlásának hagyományos felfogását is bírálat alá veszi, rámutat annak gyenge pontjaira, például az obi-ugorok mongoloid embertani alkata és a honfoglalók vezető törzsének turanid embertani jellege közötti ellentmondásra. A források újra értelmezésével más „őshazát” és vándorlási utat vázol. A magyar és a baskír népnév azonosságát, az azt viselők török etnikumát is bizonyítani kívánja. A honfoglalókhöz köthető személynevek töröksége, a finn-ugor etimológiák tarthatatlansága ugyanezt igazolja. A lovas életmód magyar szókinccse szinte teljesen nélkülözi a török elemeket, mely körülmény szintén valószínűtlenné teszi a török népek között élő, azok fegyverzetét használó honfoglalók és e nyelv kapcsolatát. A dolgozat végezetül az egyes törzseknek az államalapításban játszott szerepét igyekszik bemutatni.

Kísérlet Kassák Lajos számozott költeményeinek egyetlen szövegként való olvasására

Juhász Péter
Magyar, IV. évfolyam
EKF BTK

Témavezető:
Bednaries Gábor, főiskolai adjunktus
EKF BTK, Magyar Irodalomtudományi Tanszék

A számozott versek tíz év terméke, négy kötetben jelentek meg. E versek elemzése nagyrészt kimerül valamely kötetekben mint egységes szövegekben való vizsgálódásokban. Koncepcióm szerint nemcsak hogy érdemes egybeolvasni ezt a száz költeményt, hanem bennük sajátosan megjelenő szövegszervező is erők találhatók, amelyek felhívják a figyelmet erre az olvasatra. Céлом demonstrálni, hogy a szöveghatárok nem egy-egy versig tartanak: a költeményeket az önmagukon túlmutató és egymásra utaló elemek fűzik egyetlen nagyobb textussá.

Dolgozatomban az avantgárd versnyelv széttartó szerkezetek és szubjektumok iránti rokonszenvét Kassák jellegzetesen új hangját prezentáló költeményfolyamán keresztül szándékozom bemutatni. A beszédmód a száz versben jól láthatóan kompozíció és dekompozíció együttesét hordozza. Mivel egy-egy versben csupán a dekompozíciós elemek láthatók jellemzően, a vizsgálódásaim a verssorozatban megfigyelhető építőelemekre irányult. A dolgozatomban célja a száz számozott verssel csupán a szövegösszetartó erők és a kassáki versnyelv vizsgálata.

„Már itt sem vagyok, hogy még itt lehessenek” (Petri György kései lírájáról)

Kabai Csaba
Szociológia, IV. évfolyam
ME BTK

Témavezető:

Dr. Szigeti Csaba, egyetemi docens
ME BTK, Európa Kultúrája Tanszék

Petri György 2000-ben lezárult pályájának végét olyan – sokak szerint meglehetősen kétes értékű – művek jellemzik, amelyeket a honi literatúrában egyedi, ám a korábbi Petri-versekből szinte törvényszerűen következő hangnem ural. A halálról, a saját halálról való szolás kegyetlen, finnyásabb olvasók számára „emészthetetlen” intonációjáról van szó. Olyan póz ez, amely kizárja a befogadói együttérzés könnycsorgató formáit előhívó szerzői intenció vádját, és – a másik oldalról – az önsajnálatra sem ad igazán lehetőséget.

A dolgozat célja e beszédmód sajátosságainak vizsgálata, előzményeinek föltérképezése a Petri-életművön belül; valamint témájukban hasonló, ám megszólalásmódjukban szinte mindig jelentősen eltérő, művek keresése a magyar irodalomban. A föllelt példák a hangvétel szempontját előtérbe helyező komparatív elemzés tárgyai lesznek.

A dolgozat következtetése (a hangnemen kívül egyéb tényezőket is figyelembe véve) az lehet, hogy a halál közelében alkotó, és azt témaként földolgozó poéták egy része költőként, költői pózban éli (és írja) meg a haldoklást; ezzel szemben mások – ide tartozik Petri György is – haldoklóként költenek (vö.: „Főúr, fizetek, volt két rákom és egy életem”). Mindez a tárgyhoz való közmerészkedés mértékén észlelhető: az előbbi csoport munkaruhában fekszik a boncasztalra, és alkonyinak hívja az agóniát; míg az utóbbi inkább meztelenül vakargatja rothadó testét.

A „rime sparse” – „szétszórt rímek” a zeneirodalomban

Kádár Anett Julianna
Olasz, II. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Puskás István, egyetemi tanársegéd
DE BTK, Olasz Tanszék

Francesco Petrarca *Daloskönyve* nagyon nagy hatást gyakorolt a korban utána következő művésznemzedékekre. Dolgozatomban a zeneművészetre gyakorolt hatásait vizsgálom, azt, hogy különböző zenetörténeti korszakokban hogyan fordulnak elő a zenében versei, azon belül is szonettjei. Ezen kívül arra a kérdésre kerestem a választ, hogy van-e egy egységes zenei nyelv Petrarca verseinek megzenésítésére, amely átível különböző zenetörténeti korszakokon, vagy minden zeneszerző saját egyéniségével, saját eszköztárával járul hozzá a versek még tökéletesebb megértéséhez.

Az, hogy egyes zeneszerzők hogyan nyúltak Petrarca szövegeihez, mutatja azt is, hogy az adott kor emberei (művészei) mennyire ismerték verseit, és egyáltalán, a középkori irodalom milyen szerepet töltött be az egyes korszakok kulturális életében. Részletesebben a cinquecento és a romantika zenetörténeti korszakait vizsgáltam. A cinquecento meghatározó költészeti irányzata a petrarkizmus volt. Mivel a művészeteket nem lehet (és nem is kell) elválasztani egymástól, a zenében is megjelent az úgynevezett „zenei petrarkizmus”. Ez az udvari kultúráknak volt szerves része. A szövegfestés által elérték a zeneszerzők, hogy Petrarca versei több szinten is megjelenhessenek. Egyes szavak külön zenei „kódokkal” bírtak, amit nem csak hangzással tudtak elérni, hanem a kottaképben, vizuális szemléltetéssel is.

A barokk korban az opera, és a hangszeres zene elterjedésével Petrarca szövegei háttérbe szorultak. A romantika korszakának zeneművészei fedezik fel újra költészetét. Nem véletlen, hogy pont ebben a két periódusban kapnak nagyobb hangsúlyt a költő szonettjei. Ezekben a korszakokban kiemelten fontos szerepet töltött be az ember önállósága, önvalója, az ember, mint individuum, és Petrarca lírájában is éppen ez a fajta emberközpontúság kerül a fókuszba. Így, a romantika művészei, mint „kályhához” térnek vissza verseihez, gondolataihoz.

Anglia Oroszország-képe a XVII. század második felében két forrás alapján

Kakasy Bernadett
Történelem, IV. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:

Dr. Sashalmi Endre, egyetemi docens
PTE BTK, Középkori és Koraújkori Történeti Tanszék

Munkámban azért ezzel a témával foglalkozom, mert magyarul még nem nagyon foglalkoztak ezzel a kérdéssel, és az angol szakirodalom sem dolgozta fel még ezt a két forrást (White, William: *The Rarities of Russia...* és szerző nélküli *A New and Exact Description of Moscovy* című alkotások). Az első részben az európai Oroszország-kép megváltozásának rövid történetét vázolom fel. A korai leírásokban még nem negatívan ábrázolták az oroszokat, csak a livóniai háború miatt változott meg a kép róluk. Ezután a XVI. és XVII. század angol leírásairól írok, és egybegyűjtöm az általános jellemzőket. Ezt követően a Moszkvai Társágról számolok be és a XVII. századi diplomáciai kapcsolatokról. Fontos fordulópont I. Károly angol uralkodó kivégzése. A Társaság emiatt elvesztette korábbi privilégiumait. Ezek után megvizsgálom, hogy miért készülhetett a két forrás. Feltételezésem szerint az elsőt a kereskedő kereskedőtársainak tanító szándékkal. A második I. Péter cár érkezésére, hogy ismerjék addigra ezt a különös országot. A következő részben a művek szerkezeti felépítését vázolom fel, a források rövid tartalmával. (földrajz, kereskedelmi cikkek, vallás, hadsereg, kormányzat, és a második forrás szerzője írt még a mértékegységekről, a történelemről, a cár címeréről). Nem meríthetett a korábbi forrás a későbbiből, és nem is használhattak közös forrást véleményem szerint. A források elemzésekor a szakirodalom alapján igyekszem megvizsgálni, hogy mennyi valóságalapja van a két szövegnek, és mennyi a torzítás. Az általuk nem ismert fogalmakat próbálják körülírni, mégis a saját terminusaikat használták a szerzők például: parlament, parlament-ház, shire. Ez a két forrás (és más forrásoknál is) megállapítható, hogy nincs egy séma, arra, hogy milyen témákról milyen sorrendben ír egy-egy szerző. Ez szubjektív, a szerző maga dönti el, hogy miről ír előbb vagy később, aszerint is, hogy mit tart fontosabbnak. Mivel a szakirodalommal összevetve a forrásokban sok igaznak tűnő állítás olvasható az oroszok országával kapcsolatban, kellő forráskritikával élve a forrás bizonyos részei hitelesnek tekinthetők. Az angolok eddigi Oroszország-képéhez egy árnyalattal járultak hozzá, szerintem realisabb képet adtak az olvasónak, mint a XVII. század második felében angolul megjelent többi alkotás.

A lét határvidékein – Pilinszky János és Slavko Mihalić közös pontjai

Kálec Orsolya
Horvát nyelv és irodalom, III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. habil. Lukács István, tanszékvezető egyetemi docens
ELTE BTK, Szlav Filológiai Tanszék

Dolgozatom egy nagyobb célkitűzés megvalósítása felé tett első lépés, amely két költő, a horvát Slavko Mihalić és a magyar Pilinszky János életműve tipológiai rokonságát kívánja bizonyítani.

A két életmű három síkján lelhetünk párhuzamokat: az első, a tartalmi sík leglényegesebb közös pontja a két szerző ontológiai érdeklődése és egzisztencialista ihletettsége. Mindkét költő egy elszigetelt lírai szubjektum introspekcióira építi költői univerzumát – aki, aktuális diszpozícióin keresztül, vagy saját létbevetettségét tematizálja, vagy, a határhelyzeteken keresztül, saját léte határait, és az azon való túllépés lehetőségeit próbálja feltérképezni. A lírai szubjektum mindkét szerzőnél arra a konklúzióra jut, hogy kínjainak oka saját elhatárolt és korlátos létmódja; ezektől csak úgy szabadulhat meg, ha saját individualitását tudatosan felszámolja – Mihalićnál ez a módszeres önkínzás, az akarat feladása, Pilinszkyknél a végletekig vitt alázatosság tettein keresztül történik meg.

Ezt a tematikát mindkét költő ugyanazzal az általános érvényű szimbolikával: a természet képeivel és az őselemekkel teszi kézzelfoghatóvá. A víz a szubjektum határai feloldódásának közege, s az ősi „vízkáoszba”, a határolatlan létezésbe való visszatérés vágyát fejezi ki, míg a föld és a csillagok az aktuális kozmosz metaforája – a szubjektum kínjainak rideg és lakhatatlan közege.

A költői megnyilatkozás síkján a szabadvers és a szemantikai réteg hangsúlyossága a jellemző; olyannyira, hogy a jelentés gyakran ritmusképző elemként működik (különösen a „szemantikai esszenciákban”, ahol az egyes szavak szemantikai terheltsége óriási). A költői eszközök közül az ellentétek a szöveg összes szintjén struktúraszervező elemként vannak jelen, ezáltal permanens feszültséget hozva létre a versben. A szövegek metaforikája igen erős; ezen belül a dinamikát, meghökkentő képiséget teremtő megszemélyesítés mellett még a katakrézis tölt be fontos szerepet – amelynek során a költők absztrakt diszpozícióikat megdöbbenő, ütéserejű képek révén teszik a befogadó számára is kézzelfoghatóvá.

Haggai programja: prófétai szeparációs politika a fogság utáni Júdában

Kálmán Mihály
Hebraisztika – orosz – arab, IV. – II. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Koltai Kornélia, óhéber nyelvtanár
ELTE BTK, Assziriológia és Hebraisztika Tanszék

A dolgozat legfőbb célkitűzése Haggai prófétai tevékenységének jellemzése a könyv 2:10-14 verseinek részletes elemzésén keresztül. Ezek a versek Haggai könyvének legtöbbet kommentált részletei – amelyeknek vizsgálata megkerülhetetlen mindazok számára, akik Haggai könyvével, a jeruzsálemi Szentély újjáépítésének korával, illetve a somronita–zsidó szembenállással foglalkoznak.

A babiloni fogság utáni történelmi helyzet felvázolása után arra a kérdésre igyekszem választ találni, hogy kapcsolatban lehet-e a részlet a somronita-zsidó szembenállással. Állításom szerint – cáfolván ezzel a modern kommentárok, bibliakutatók túlnyomó többségének véleményét – a részlet a somronitáktól való elkülönülésre vonatkozik. Erre Haggai egy szillogisztikus részlettel utal, amely implicit tartalmának köszönhetően meglehetősen tág teret engedett az eddigi értelmezéseknek.

A vizsgált szövegrészt nyelvi, vallási és történelmi szempontból elemzem. A felhasznált szakirodalom javarésze dolgozatom e kulminációs pontjának vizsgálatához nem nyújt kellően kidolgozott alapot, így a szövegrész elemzésénél mindenekelőtt saját megfigyeléseimre támaszkodom.

Az eddig uralkodó véleménnyel szemben kimutatom, hogy a részletről mind nyelvi sajátossága, mind történelmi interpretációja alapján okán teljes joggal kijelenthetjük: Haggai prófétai tevékenysége arra irányul, hogy a Júdában újra jelentős tényezőnek tekinthető zsidó népet az idegen népelemektől való vallási-politikai elkülönülésre szólítsa fel.

Végezetül megállapításaim fényében sorra veszem a vizsgált részlet értelmezési lehetőségeit, és a részlet alapproblematikájáról folytatott tudományos vita alapját képező – Ezra könyvében található – szövegrész bemutatása után Ezra könyvének egy másik versét vetem egybe Haggai próféciájával, illetve értékelem Haggai szerepét a Szentély-újjáépítés korában.

A túlvilágról visszatérő hősök a kelta bárdok történeteiben

Kanizsai Ágnes
Angol – magyar, V. – III. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Nagy Gergely, egyetemi tanársegéd
SZTE BTK, Angol-Amerikai Intézet

A szigeti kelták hierarchikus társadalmában mindig nagy megbecsülésnek örvendtek a bárdok. Ezt a tiszteletet szerepüknek köszönhették, mivel ők voltak azok, akik életüket szentelték annak, hogy népük történetét, hagyományait fenntartsák, árnyalják és továbbadják tanítványaiknak. Az igazán tapasztalt énekmondók jogot nyertek arra, hogy az uralkodó mellett üljenek, segítsék őt tanácsaikkal, vagy bírálják történeteikkel, követendő példát állítva eléje. Ezeket a történeteiket az írásbeliség korában különböző gyűjteményekben összesítették, melyek közül kettőt vizsgálok: a walesi Mabinogiont és az ír eredetű Táin bó Cuailnge-t. Mindkét műben találunk olyan történeteket, amelyekben megjelenik a túlvilágról visszatérő hős alakja. A szóbeliség szakirodalmára támaszkodva dolgozatomban bemutatom az énekmondók jelentőségét a kelta társadalomban, és hogy a walesi és az ír bárdok elbeszéléseiben hogyan és miért jelennek meg a túlvilágot megjárt és onnan visszatérő hősök. A dolgozat konklúziójában világossá válik, hogy egy kétirányú folyamat húzódik a történetmondás hátterében: nem csak hagyomány volt hatással a történet megformálására, a hősök kiválasztására, hanem maga a történet is befolyásolta (az újramesélések alkalmával) a hősi társadalom hagyományát.

The Fallen Wonder of the World: Don DeLillo's Offering of a Language

Kaposvári Márk
Angol – amerikanisztika, V. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Kiss Attila, tanszékvezető egyetemi docens
SZTE BTK, Angol-Amerikai Intézet

Dolgozatomban a kortárs amerikai irodalom egyik legjelentősebb alkotójával, Don DeLillóval foglalkozom, nevezetesen a műveiben lappangó és a *The Body Artist*-ban kulmináló alapvető gondolkörrel, a nyelv problematikájával. A közismerten posztmodern író műveiben (nyelvi) transzcendentális törekvések érhetők tetten, amelyek kívül helyezik őt a posztmodern diszkurzusból. A kora romantikus tradícióra emlékeztető hozzáállása a kisgyermekek romlatlan beszédéhez és személyéhez, és hite, hogy a nyelv a legmélyebb létező, egy magasabb rendű közvetítő, egy örökké továbbmunkálható médium, DeLillót a posztstrukturális nyelvelméletek körén is kívül helyezi. Kísérletezik vele, mert hiszi, hogy rendkívül hajlékony, hogy a legmélyebb létező.

Célom az volt, hogy bemutassam a kísérletei egyik legfőbb állomását, a *The Body Artist*-ot, ahol DeLillo a mű tartalmi és formai síkjain keresztül, az előbbivel mintegy előágyazva az utóbbit, az utóbbival mintegy kiteljesítve az előbbit (így artikulálva a mű üzenetét), a nyelvhasználat egy új, érzékibb formáját alkotja meg.

DeLillo tehát kísérletet tesz arra, hogy formai és technikai értelemben nyelvileg oldja fel azt a (tartalmon keresztül feltárulkozó) korlátoltságot, amely az embernek mint szubjektumnak időben, térben és nyelvben való determináltságát hangsúlyozza. DeLillo poetikája öntudatosan határozatlan, bizonytalan és elmosódott. A jelenségeket, ahelyett hogy egy szóval illetné, szavakkal, szóláncokkal táncoltatja körül, és így, az érzékek fokozásával, egy erősen szuggesztív hangvétellel kíséreli nyitottabbá tenni a nyelvet. Hogy elérkezzek ehhez a konklúzióig a dolgozatot nyelvfilozófiai áttekintővel, és néhány releváns episztemológiai felvetéssel indítottam. Ezután röviden kitértem DeLillo általános értelemben vett nyelvelfogására, amelyet két korábbi művében megjelenő néhány transzcendentális pillanatával szemléltettem (*The Names*, *White Noise*), majd a *The Body Artist* tartalmi elemzése után a dolgozat legvégén érkeztem el a leghangsúlyosabb részhez, ahol a mű általam kiolvasott deLillói üzenetét a mű formai vizsgálatában fedeztem fel.

Világvége- és Antikrisztus-kép a középkori gondolkodásban: Freisingi Ottó krónikája nyomán

Katona Ágnes Anikó
Japán – történelem, III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Nagy Balázs, egyetemi docens
ELTE BTK, Történeti Intézet

Dolgozatomban arra a kérdésre keresem a választ, vajon miképpen látták a világvége jelenségét a középkor emberei? Ennek kiderítéséhez a kezdeti időktől kezdem kutatásomat, egészen a XII. századig kísérve végig a legfontosabb eszmetörténeti eseményeket. Ennek során először a kiemelkedő szerzőket, alkotókat kívánom bemutatni, akiknek tevékenysége elengedhetetlen a kialakult világvége- és Antikrisztus-hit megértéséhez. Ezt követően Freisingi Ottó krónikáján keresztül szeretném bemutatni: hogyan vélekedhetett egy tanult, egyházi személyiség az eszkathologikus eszmékről; vajon ő maga mit vett át elődeitől, miben tért el tőlük; esetleg milyen sajátos értelmezésekkel gazdagította a szellemi kultúra ezen ágazatát.

Kutatásaim során kiderült: Freisingi Ottó a széles körben felhasznált egyházi és világi források, valamint a már meglévő tradíciók felelevenítése által művében kora eszmeiségének mintegy ötvözetét hozta létre.

Munkámhoz forrásként az Ó- és Újszövetség ide vonatkozó szövegrészleteit, valamint Freisingi Ottó Világkrónikáját vettem alapul. Szakirodalom szempontjából a világvége- és az Antikrisztus-hittel kapcsolatban leginkább Bernard McGinn és Richard Kenneth Emmerson műveiből merítettem, míg a püspök-történetíró tevékenységének, eszmeiségének feltárásához Hans-Werner Goetz, Martin Haeusler és Walther Lammers alkotásait, kutatásait használtam fel.

A debreceni „Árpád” Bajtársi Egyesület története (1922-1943/44)

Kerepeszki Róbert
Történelem, PhD-hallgató I. évfolyam
DE BTK

Témavezetők:
Dr. Barta Róbert, egyetemi docens
DE BTK, Történelmi Intézet
Dr. Forisek Péter, egyetemi adjunktus
DE BTK, Történelmi Intézet

A dolgozat egy eddig kevésbé vizsgált területet, a két világháború között működő egyetemi ifjúsági egyesületek, szűkebb értelemben a bajtársi egyesületek történetét mutatja be a debreceni bölcsészek szervezetének példáján. A bajtársi egyesületek a Horthy-éra légkörében az egyetemi ifjúság szélsőséges, irredenta és antiszemita rétegét képviselték, és mint ilyenek különleges helyet foglaltak el a korszak szélsőjobboldali szervezetei között. A tudományegyetemi bajtársi egyesületeket az Országos Turul Szövetség fővezérsége fogta össze, és a románok kivonulása után hamar beindult a Turul debreceni fiókegyesületeinek szerveződése is. Ennek állomásaként alakult meg 1922 októberében a bölcsészek „Árpád” Bajtársi Egyesülete.

A vonatkozó szakirodalom meglehetősen szegényes, és eddig még senki sem vállalkozott arra, hogy átfogó képet adjon ezekről a szervezetekről. A dolgozat egyik elsődleges célkitűzése, hogy bemutassa a Debreceni Tisza István Tudományegyetemen működő „Árpád” Bajtársi Egyesület működését: tevékenységének motivációit, világnézetét, rendezvényeit, az egyesületi életet és a tagságot (létszám, arányok, jelentős személyiségek). De ezek mellett a tanulmány választ keres arra a kérdésre is, hogy ezek az alapvetően szélsőséges szervezetek, és konkrétan az „Árpád” Bajtársi Egyesület, milyen kapcsolatban álltak az egyetem vezetésével.

A bőséges, ugyanakkor szétagolt forrásokból, illetve e témakörök megvizsgálásából viszonylag pontos képet lehet adni a bajtársi egyesületekről, melyek nemcsak az egyetemi ifjúság életében törekedtek kizárólagos szerepre, hanem társadalmi szervezetek is kívántak lenni, így tevékenységük és történetük bemutatása fontos a két világháború közötti magyar társadalom- és eszmetörténet, a Debreceni Egyetem és a város története szempontjából csakúgy, mint a korszak alaposabb megértése és megismerése kapcsán is. Szem előtt tartva, hogy a bajtársi egyesületek alapvetően szélsőséges szervezetek, a dolgozat a debreceni „Árpád” árnyaltabb bemutatására törekszik.

Le „caméra-narrateur” dans *La grande peur dans la montagne* de Charles-Ferdinand Ramuz

Kila Noémi

Francia – német, IV. évfolyam

PTE BTK

Témavezető:

Dr. Vigh Árpád, egyetemi docens

PTE BTK, Francia Tanszék

Dolgozatom célja, hogy igazoljam, miben tér el a vizsgált regény narrátora a megszokott narrátortípusoktól. A vizsgált regényben felbukkanó jellegzetesen ramuz-i narrátortípust hivatott jelölni a címben feltüntetett „caméra-narrateur” – kifejezés. Hogy ennek létezését bizonyítsam, különböző regényrészeket hívtam segítségül, melyekben a feltárássra kerülő kamera-narrátor egyértelműen eltér a hagyományos narrátoroktól, mivel a látásra és a hallásra koncentrál a történet elbeszélésében. A vonatkozó regényrészletek vizsgálata során kimutatható volt, hogy a vizsgálat tárgyát képező narrátor többféle módon jelenik meg, úgy a látással, mint a hallással kapcsolatban. Például a mindentlátó kamera, mely pontosan láttatja az álló- illetve mozgóképeket és ezek leírásában mechanikus, valamint elválasztható a többi, a regényben felmerülő hagyományosnak tekinthető narrátoroktól, jól példázza a vizsgált narrátor különlegességét. A fokozatosan feltűnő látvány részletes leírásai is hasonlóságokat mutatnak a kamera-szem által látott képpel. A kamera-narrátor pásztázó tekintete megerősíti a kezdeti feltételezést. A ramuz-i belső fokalizáció különlegessége, hogy a kamera képes átruházni szerepét a regény hőseire, ezt azok kamerászerű módon történő mozgatása bizonyítja. Ami a hangot illeti, megfigyelhetjük, hogy a vizsgált regényben megjelenő zajok és hangok alkalmasak a regény ideológiai üzenetének közvetítésére, ám emellett moziszerű szövegbe ágyazásuk hozzájárulhat a regény hangosfilmként való felfogásához. Mindezekből következően leszögezhetjük, hogy ez a ramuz-i narrátortípus hasonlóságokat mutat egy kamerával és ezzel Ramuz megelőzi korát, ám emellett, hogy írása és a filmes narráció között párhuzamok vonhatók, él az irodalom által kínált lehetőségek tárházával és az olvasó képzelőerejére épít.

Der komplizierte Apparat aus Fleisch, Blut und Nerven (Hans Henny Jahn: *Die Nacht aus Blei*)

Kinler Edit
Német, V. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Lichtmann Tamás, egyetemi docens
DE BTK, Germanisztikai Intézet

Der komplizierte Apparat aus Fleisch, Blut und Nerven – Die Funktion des Körpers in Hans Henny Jahn's Roman: Die Nacht aus Blei című dolgozatom közelítéseket, megfigyeléseket és leleplezéseket próbál megfogalmazni egy olyan jelenséget illetően, amely az avantgard irányzatok révén elképesztő szuggesztivitásban formálódott meg, ez a metaforizálás, immár puritán és elementáris, minden irodalmi széptevést nélkülöző alakváltozásában.

Dolgozatom címe már utal a metaforikus jellegre, ezt kibontva válik a test vizionált jahn's megjelenítése elemzésem tárgyává, lehetőséget adva a rokonításra, valamint komparatív műveletekre, így válnak a dantei Pokol allegóriák, prehisztórikus halálmitoszok, samanista hagyományok allúziói ennek meghatározó jegyeivé.

A kulcsmotívum, amire gondolatmenetemet építettem az utazás, így a testutazás virtuális útvonalát próbálom meg nyomon követni.

Dolgozatom témaköréből a legpregnansabb igényességgel emelkedik ki a dantei pokoljárás, illetve a jahn's alvilágba szállás kérdése, ezen keresztül válik a 'regressus contra progressus', vagy destruktív kontra konstruktív fogalompárok jelenléte, a mű értelmezésében betöltött szerepe indokolttá.

Elemzésemben tehát fontos a mitikus háttér, és annak a kapcsolódási pontnak a megjelölése, ami a különböző kultúrák és szellemi irányzatok bevonásával a test felé mutat, és az emberi testet, mint kifürkészhetetlen rendszert teszi mindennek középpontjába.

Dolgozatom második kérdése a kor stílári és tematikai preferenciáin innen és túl vizsgálva az, hogy hogyan szólítható meg a mű a történetiség emblémájának dekódolásával.

A barokk „olvashatóságáról” – Esterházy Pál és olvasója, Esterházy Péter

Kipke Ágnes
Magyar – cseh, III. évfolyam
PPKE BTK

Témavezető:
Maczák Ibolya, megbízott előadó
PPKE BTK, Magyar Irodalomtudományi Intézet

Esterházy Péter *Harmonia caelestis* című regényének barokk vonatkozásaira többen fölfigyeltek már, részletes vizsgálatukra azonban egy műértelmezés sem kerített még sort. A kérdés ugyanakkor a másik irányból is megközelíthető: a XX. századot lezáró mű nagytőlencsésén keresztül szemlélve fölismerhetőek a XVII-XVIII. századi magyar irodalom azon vonásai, amelyek – épp a posztmodernnel való hasonlóságuk révén – talán visszavezethetik e korszak alkotásait a „szöveg örömeért” olvasott művek világába.

Maga a regény többször hivatkozik Esterházy Pál egyes műveire – a cíamazonosság és a családi kapcsolat mellett ez a tény teszi lehetővé, hogy a posztmodernnel szembeállítva épp a nádor-költő életművét vegyük szemügyre a barokk képviselőjében.

A két korszak elméletileg eltérő irodalomfelfogása igen hasonló gyakorlati technikák alkalmazásával valósul meg: az imitatio és az intertextualitás szövegkezelési eljárásai, s mögöttük az eredetiség és a sért(het)etlen egység értelmetlenségének-lehetetlenségének gondolata; az összetett műfajiság; a szöveg struktúráját alapvetően meghatározó mellérendelés; a lépten-nyomon tematizálódó nyelvvel való küzdelem és az egyéniség körvonalainak elmosódása; a fikciónak mint a „szükségyszerű”, de mégsem létező világ megteremtőjének kiemelt szerepe; az ironia és a többi – mind-mind a két korszak hasonlóképp: kimondva vagy kimondatlanul decentrált, elbizonytalanodott, átláthatatlan rendszerként megélt világtapasztalatának következménye.

Két ilyen (élet)műben kutatjuk tehát, mennyiben kell szó szerint, komolyan, játékosan vagy kegyetlenül ironikusan olvasnunk a két alkotás közös címét: hogy miféle felhangokat kell kihallanunk az ígért égi harmóniából.

Közösség és egyéniség összefüggése Újirázon a lakodalmi ételkészítés kapcsán

Kiri Edit
Néprajz – művelődésszervező, V. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Szabó László, nyugalmazott egyetemi tanár
Damjanich János Múzeum, Szolnok

Korábban a folklór területén jelent meg az egyéniség vizsgálata, viszont meglehetősen elhanyagolt az anyagi kultúra terén. De tudjuk, hogy a professzionális szakácsok körében országosan különféle megmérettetéseket, versenyeket tartanak, ahol az egyéniség és a teljesítmény alapján rangsort alakítanak ki. Ez az elismerő értékelés nem vonatkozott a falvakban lakók munkájára. A táplálkozás területén, amely az alapvető szükségletekhez igazodik, a kiemelkedő főző és sütő készségű személyek megnevezése és vizsgálata nem folyt. Az utóbbi időben több grillázstorta- és süteménykészítőt kerestek meg, de a beszámolóiban az ember saját munkavégzéséhez való hozzáállását elemzik.

Ezt választottam én is, de nem mesterséghez kapcsolódóan, hanem a lakodalomban közreműködő felelősöket kutattam. Megpróbáltam vizsgálatom középpontjába állítani és felfedni a főzőasszonyok munkaszervezetének tulajdonságait, jellegzetességeit. A hangsúlyt nem az ételre, menüsorra helyeztem, hanem a munkavégzésre, a közösség és a munkavégzők kapcsolatára.

Dolgozatom 2004 nyarán végzett kutatás részeredményeit foglalja össze. Az anyaggyűjtés módja interjú-módszerrel végzett néprajzi terepmunka. Az adatközlők kiválasztása során, helybeli segítőkre támaszkodva, arra törekedtem, hogy a mintába a lakodalmi étkezés lebonyolításában, a különböző feladatokban résztvevő szereplőktől szerezzek információt (tapasztalt lakodalmi szakácsasszonyoktól és a helyi főszakácstól). A recens adatokat igyekeztem kiegészíteni az e témában fellelhető szakirodalommal. Úgy gondolom, hogy dolgozatommal hozzájárulok egy teljességében még nem felkutatott terület vizsgálatához.

Megszólítás és világkép Szent Benedek Regulájában

Kis Attila
Etika – hittanár, IV. évfolyam
PE BTK

Témavezető:

Dr. Géczi János, tanszékvezető egyetemi tanár
PE BTK, Antropológia és Etika Tanszék

A dolgozat fő célja, hogy a Regulát, annak szövegét állítsa a vizsgálódás középpontjába, különös tekintettel a benne található korrajzra, művelődéstörténeti sajátosságokra.

A dolgozat előkutatás későbbi kultúrtörténeti és hermeneutikai vizsgálatokhoz. Elméleti – filológiai-leíró – alapkutatásra épül, módszerét a szoros olvasat jellemzi; egyéni kutatásról lévén szó, egyéni szempontok hangsúlyozásával. A fentieket egészíti ki, hogy a latin eredeti szöveggel két különböző, egy magyar és egy német fordítást vetek egybe. A műben található megszólítások külön figyelmet kapnak, különösen az egyes fordításokban.

Munkám újdonsága a megszólítások elemzése a Regulában, s egyben dolgozatom fő célkitűzése, hogy felhívja a figyelmet ezen megszólítások tükrében egy – a kor neoplatonista hagyományaitól eltérő – újfajta családközpontú modell elterjedésére, amely nagy hatással volt a későbbi korok felfogására. Célom, hogy jobban ismertté váljanak egy régi kor mindennapjai, valamint hogy a műben megtalálható értékekre, útmutatásokra a mai ember újból felfigyeljen.

The Potentiality of Space in Ian McEwan's *The Innocent*

Kispál Mónika
Angol, V. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Bényei Tamás, egyetemi docens
DE BTK, Angol-Amerikai Intézet

Angol nyelvű dolgozatomban Ian McEwan *Az Ártatlan* (eredetiben *The Innocent*) című regényét elemzem. Az 1989-es regény az angol poszt-koloniális regények azon válfaját képviseli, amely a brit birodalom gyarmati múltját traumatikus élményként éli meg, és újraírja azt, a gyarmati élményt a hidegháború kontextusába helyezve. A szerző személyes tapasztalata a nagyhatalmi gyarmati múlt(ak)ról és a találkozás az idegen kultúrákkal egy (látszólag) realista reprezentációban összeolvad egy ugyanezeket az erőket és elemeket tartalmazó allegorikus és metaforikus világgal.

Dolgozatomban Leonard Marnham, az angol főszereplő, abszurd helyzetét – illetve helyzetén kívülségét – vizsgálom, kapcsolatát a fizikai térrel, illetve a D.W. Winnicott munkájából ismert potenciális térrel. Ian McEwan két mottót választott könyvének bevezetőjéül: Franz Kafka *Az odú* című novellájának egy részletét, illetve megidézi Winston Churchill nosztalgikus visszaemlékezését a brit birodalom dicsőséges napjairól. Regényében historizálva az odúlakó szubjektív idejű, animális, prehistorikus figuráját, Ian McEwan nem halad(hat)ja meg a karkai paranoia mechanizmusait – de feltárja a hidegháborús politika 1950-es éveinek Kafka világához hasonló paranoid légkörét.

Be- és kitelepítések Levél községben 1945-1948

Kiss Anikó
Magyar – történelem, V. évfolyam
KRE BTK

Témavezető:

Dr. Belényi Gyula, egyetemi docens
KRE BTK, Új- és Legújabbkori Magyar Történeti Tanszék

Dolgozatom témája és kutatásom célja egy Győr-Moson-Sopron megyében található község, Levél történetének 1945 és 1948 között lezajlott kitelepítések és betelepítések időszakának vizsgálata. Célom elsősorban a második világháborút követő események feltárása Levél községben és a német lakosságot sújtó kollektív felelősségre vonása. Pontosítva a potsdami döntés és az azt követő kitelepítések és betelepítések vizsgálata. Nemzeti történelmünk elválaszthatatlan része nemzetiségeink, ezen belül a német nemzetiség története. A levéli németek sorsa hasonlóan alakult az ország más területein élő németekével, a velük való törvénykezés és rendeletek mindenkire érvényesek voltak. Ugyanígy a helyi viszonyokon is sok múlott, a végrehajtás módján és a helyi politikai viszonyok alakulásán, ami viszont már sajátos helyzetet teremtett a faluban az ország többi részéhez képest. Így dolgozatom legfőbb célja ezen különbségek és a falu sajátos helyzetének bemutatása és az akkori események rekonstruálása egészen a betelepítések befejezéséig. Munkám forrásait tekintve helytörténeti munkákra, korábban született feldolgozásokra támaszkodtam, amelyek jó alapot szolgáltattak ezen vázlatom elkészítéséhez. Továbbá felhasználtam még magánszemélyek birtokában lévő és a falu gyűjtéséből származó dokumentumokat, levéltári forrásokat és a szemtanúkkal készített interjúkat.

Gondolatok a gepida fegyverzetről az írott források és a régészeti leletanyag tükrében

Kiss Attila

Régészet – magyar őstörténet – latin nyelvi fakultatív képzés, IV. – III. – III. évfolyam
SZTE BTK

Témavezetők:

B. Tóth Ágnes, egyetemi docens

SZTE BTK, Régészeti Tanszék

Nagy Katalin, PhD-hallgató

SZTE BTK, Középkori Egyetemes Történeti Tanszék

Dolgozatomban a Kárpát-medence keleti felét közel száz évig uralmuk alatt tartó keleti germán gepidák fegyverzetéről írok. A gepida fegyverzetet az írott források és a régészeti leletanyag tükrében vizsgálom, ahol pedig lehetőség nyílik rá a képi ábrázolásokat is felhasználnom, ugyanis ezek is segíthetnek a viselet rekonstrukciójában (pl: consuli diptychon, isola rizzai tál). Az utóbbi években közzétett gepida temetők régészeti leletanyagának közlése, és egyes temetők újraközlése nyitott lehetőséget arra, hogy a gepida fegyvereket megvizsgáljam. A gepidákra vonatkozó írott forrásokból kifejezetten a fegyverekre vonatkozó adatokat – egy-két apró említést leszámítva – az eddigi kutatás még nem vizsgálta meg, valamint nem végezte el a régészeti leletanyaggal való összevetést sem. A keleti germán nép fegyverzetéről elsősorban a latin és a görög nyelvű források emlékeznek meg. A latin nyelven író szerzők közül Ennodius, Jordanes, Paulus Diaconus (arma, gladius, ensis, telum, spolium) munkáiban találhatóak meg a fegyverekre vonatkozó terminusok, míg a görög források közül caesareai Prokopios említi a gepidák fegyvereit (δoru ξιφος).

A gepida leletanyag etnikus meghatározása gyakorlatilag a hun kor után megnyitott nagy „sorostemető” időszakot leszámítva igen kérdéses és sok problémát vet fel. Egészen az V. század második feléig csak hozzávetőleges képet alkothatunk a gepida fegyverzetről, mely minden valószínűség szerint nem sokban térhetett el a korabeli északkelet-magyarországi barbarikum fegyverzetétől. A hun korban jelennek meg olyan fegyverek (három élű nyílcsúcsok, egyélű kardok), melyek a nyugati germán népek fegyverzetében is a meroving-kor folyamán továbbélő elemek lesznek. A „sorostemető” korszak fegyverzete jórészt egyezéseket (nyugati szerelések kardok, Baldenheimi-sisakok) mutat a korabeli meroving-kultúrkör fegyvereivel, azonban a fegyverzet összetételében nagyobb arányú eltolódások figyelhetők meg. Az avar uralom alatt élő gepidák elhelyezkedése – Erdélyt leszámítva – ma még kérdéses, bár a kutatás egy része a Kölked melletti temetőkben temetkező népességben látja a gepidák maradványait. Az avar kori fegyverzet germán elemei egységes képet mutatnak, melyben a gepidák anyagát nem lehetséges elkülöníteni.

Ünnep és látvány Claudianus Panegyricus dictus Honorio Augusto sextum consuli című költeményében

Kiss Béla

Latin – magyar – ógörög, V. évfolyam

ELTE BTK

Témavezetők:

Ferenczi Attila, egyetemi adjunktus

ELTE BTK, Latin Nyelvi és Irodalmi Tanszék

Hajdu Péter, tudományos főmunkatárs

MTA Irodalomtudományi Intézet

A dolgozat Claudius Claudianus Honorius császár consulláválasztására írt panegyricusával foglalkozik. Ebben a költeményben a császár Rómába való megérkezését (adventus) olvashatjuk: ez az esemény a császár hatalmát legitimáló politikai aktusnak tekinthető, másrészt a gót betöréstől megrettent római lakosság megnyugtatóra szolgál. Ennek a politikai üzenetnek a megfogalmazására Claudianus a panegyricus szokásos eszközeit használja fel, valamint hangsúlyozza Honorius civilitasát, azaz, hogy nem a korábbi császárokra jellemző göggel vonult be Rómába, hanem egyszerű római polgárként viselkedett.

A szokásos politikai propaganda mellett azonban Claudianus rámutat magának a politikának a jellegére is, amikor a látszat és a valóság viszonyának problémáját feszegeti, azt állítja ugyanis, hogy a politika színpadán látott jelenségek nem mindig fedik a valóságot, ezzel részben saját műfaja, a politikai költészet valósághűségét kérdőjelezi meg. Pontosabban éppen, hogy megerősíti saját helyzetét, azt sugallja ugyanis, hogy a szem nem alkalmas a valóság észlelésére, mindig szükség van valakire, aki értelmezi az ember számára a látottakat. A panegyricus pedig erre az értelmezői helyzetre pályázik.

A dolgozat ennek fényében azt vizsgálja, milyen szerepet töltenek be a különböző képi jellegű részek (metaforák, hasonlatok, ekphrasisok), és maga a látás Claudianus érvelésében.

„A világ vagyok – minden, ami volt, van” – A metafizikai hagyomány József Attila költészetében

Kocsi Lajos
Magyar – teológia, végzett – I. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Odorics Ferenc, tanszékvezető egyetemi docens
SZTE BTK, Modern Magyar Irodalmi Tanszék

A dolgozat József Attila költészetében a – Magyarországon Hamvas Béla által képviselt – metafizikai hagyomány megnyilatkozását vizsgálja. Ennek megfelelően az egyetemes hagyomány, a tradíció szellemiségét kinyilvánító keleti metafizikát tekinti elsősorban viszonyítási alapnak, de jelentős mértékben építkezik az európai gondolkodás tradícióhoz kapcsolható elemeire is, azzal a céllal, hogy József Attila bizonyos – elsősorban korai istenes és gondolati – költeményeinek új, az eddigiektől eltérő interpretációs teret nyisson.

A munka József Attila metafizikai gondolataiból és Isten-élményéből kiindulva a költő transzcendenshez, metafizikumhoz való viszonyulását vázolja, majd a metafizikai hagyomány lényegének ismertetése után a témával kapcsolatos metafizikai tartalmak poétikai megjelenését tárgyalja az életmű szorosan ide vonatkozó költeményeinek értelmezésével. Az elemzés átfogó jellegű és szorosan a metafizikai – vagyis az egyetemes hagyománnyal összefüggésbe hozható – kapcsolódási pontokat világítja meg a poétikai nyelv szimbolikus kifejezőmódjának megragadásával. József Attila költeményeinek a metafizikai hagyomány alapprincipiumaival kimutatott összefüggései a hagyomány léttartalmainak költői szövegekben való kutatását kezdeményezik, s egyben azon irodalomtörténet-írási elképzeléshez is kapcsolódnak, melyet Hamvas Béla irodalom és művészetszemléletének továbbgondolásával a „hagyomány irodalomtörténetének” nevezhetünk.

A dolgozat továbbá egy kísérlet annak bemutatására, hogy az életrajzi vonatkozások és a költőre hatással volt eszmeáramlatokon túl József Attila költészetében megtalálható egy olyan, még eddig nem vizsgált, feltáratlan lényegiség, amely a metafizikai hagyomány szellemiségével rokonítható.

(Mis)Guiding the Reader in Paul Auster's *City of Glass*

Kocsis Ferenc
Angol, IV. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Bocsor Péter, egyetemi tanársegéd
SZTE BTK, Angol Tanszék

This paper deals with examining the way Paul Auster spoils the conventions that govern narratives. *City of Glass* may seem to be a conventional detective novel on first sight but at the end it turns out to be much more than that. It is a story that plays with the rules of narratives by disrupting them. But due to ambiguous elements of the story the reader can be misled to the very end. For if the reader interprets the story in order to agree with his past reading experiences than the true point of the book remains hidden. This paper will examine the certain elements of the story and put them in contrast with the rules they should obey. By the end it will be clear that not a single element functions according to the rules of conventional narratives. *City of Glass* is a metafictional novel in the sense that it wrecks havoc on the regulations it should obey to. This experiment is presented to the reader through the protagonist Daniel Quinn trying to solve the Stillman case with which he accidentally got connected to. But the end of the story brings not the solution to the Stillman case for Daniel Quinn but the slow disintegration of his identity. This story is a fragmented account of events connected by mere chance, acted out by agents who are not who they seem to be in a setting that is nothing more than a translucent cage for the hollow individuals inhabiting it.

Argumentative Topoi in deutsch- und ungarischsprachigen Pressekommentaren zum Terrorismus-Diskurs

Kojnok Márta
Német, V. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Ewa Drewnowska-Vargáné, tudományos főmunkatárs
SZTE BTK, Germán Filológiai Intézet

Tudományos diákköri dolgozatom egy interlinguális és interkulturális diskurzuselemzés, mivel német- illetve magyar nyelven írt kommentárokat hasonlít össze, melyek kivétel nélkül az ú.n. terrorizmus diskurzusból származnak. A kommentár műfajának alapvető építőeleme azon érvelési struktúra, mellyel egy vitatott politikai vagy társadalmi esemény melletti vagy elleni állásfoglalását támasztja alá.

Az egyes érveléseket a diskurzuson, a terrorizmus diskurzusán belül „kimondható”, „állítható” kijelentések közötti kapcsolatokként értelmezem. A dolgozatom célja, hogy megvizsgálja a német és a magyar kommentárok érvelése közötti esetleges eltéréseket.

A kontrasztív elemzés egyik módszere Kienpointner érvelési tipológiája.

Kienpointner az érvelési toposzok 9 főosztályát különbözteti meg. Ezek a főosztályok és az azokon belül található egyes toposzok, azaz érvelési minták, lehetőséget adnak a német és a magyar kommentárok érveléseinek esetleges mennyiségbeli, ill. minőségi eltéréseinek feltárására. Az elemzés másik módszere az érveléseket deskriptív ill. normatív jellegük alapján vizsgálja.

Az elvégzett kontrasztív vizsgálat azt mutatja, hogy a magyar nyelvű kommentárokból összességében több érvelés található, mint a német nyelvűekben. Figyelembe véve azt, hogy a német társadalom a vizsgált időszakban sokkal intenzívebben foglalkozott a terrorizmus témájával, mivel az augusztusi sikertelen merényletek után közvetlenül fenyegetve érezte magát, ez arra enged következtetni, hogy a magyar újságírók a kommentárokból általában véve több érvelést használnak, mint a német szerzők. Az a tény azonban, hogy a német kommentárokból több érvelés fedezhető fel a példák és a faj-fajta főcsoportokon belül, mint a magyar kommentárokból, arra utalhat, hogy a sikertelen terrorcselekmények 2006. augusztusában mégis hatással voltak a német terrorizmusdiskurzusra, annak állításaira, érvelésére. A normativitás általában véve meghatározó.

Tension entre le classicisme du style et le militantisme du sujet: la femme victime dans les *Nouvelles orientales* de Marguerite Yourcenar

Komjáti Rita
Francia, IV. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Kovács Ilona, habilitált egyetemi docens
SZTE BTK, Francia Tanszék

Dolgozatom célja, hogy bemutassa, miként jelenik meg a „nő, mint áldozat” témája Marguerite Yourcenar *Nouvelles orientales* (Keleti történetek) című gyűjteményében. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a téma a klasszikus regiszterben íródott szövegek alapmotívumát alkotja. Dolgozatom alapvetése tehát a következő: a műben feszültséget fedezhetünk fel egyfelől a téma archaikus forrásai és Yourcenar felfogásának modernsége, másfelől a klasszikus stílus és a militáns módon kezelt téma között.

A bevezetőben érintőlegesen jelzem a nőiség kérdésének problematikus voltát Yourcenar életművében. A szövegek forrásai és néhány jellemző stílusjegy bemutatása után négy novellát vizsgállok meg alaposabban, azokat, amelyekben a női szereplő áldozatként jelenik meg. A szereplők az anya, a szerető, a házasságtörő asszony, az istennő és a prostituált típusokat testesítik meg. Minden novella esetében igyekeztem rávilágítani a téma társadalmi, illetve pszichológiai vetületeire.

A *Halálból fakadó élet* (Le lait de la mort) című novella női főszereplője az anya típusát testesíti meg. A történetben a nő önfeláldozása szükséges: ő a társadalom alapja. Ez az önfeláldozás külső kényszer is ugyan, de ugyanakkor ösztönös: elfogadását az anyai szeretet diktálja. Az elfogadott szükségszerűség alapján pedig arra következtethetünk, hogy a hősnő saját nőiségének áldozata, egyben így lesz belőle hősnő, legenda is.

A *Dzsengi herceg utolsó szerelme* (Le dernier amour du prince Genghi) hősnője nemcsak egy hűtlen férfi és a mögötte álló poligám társadalom, de saját ésszerűtlen szenvedélyének is áldozata. A hűtlen asszony típusát testesíti meg *Az özvegy Aphrodiszia* (La veuve Aphrodisia) női szereplője. A házasságtörést megbocsátani nem képes társadalom magányra ítéli az özvegyet, végső bukását viszont saját bűnös, gyermekgyilkosságba torkolló szenvedélye okozza.

A *lefejezett Khali istennő* (Kâli décapitée) című novella hősnőjében két nőtípus egyesül: az istennő, aki a nőiség lelki, illetve a prostituált, aki pedig a női lét testi oldalának tükröződése. Amikor a lélek nem uralja többé a testet, Khali felemészti a nőiség két oldala, a testi és a lelki oldal közötti diszharmóniában.

A novellák nyelvi szerkesztésmódja a téma bemutatásának szolgálatában áll, viszont érezzük, hogy a klasszikus stílus mögött modern koncepció húzódik. Ez a feszültség a figyelem középpontjába helyezi a nő, mint áldozat témáját, amely számos civilizációban még ma sem veszítette el aktualitását.

A lengyelországi reformáció története Raków város egy évszázadának tükrében (1569-1661)

Kovács Gergely
Történelem – lengyel, IV. – II. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Tapolcai László, egyetemi tanársegéd
ELTE BTK, Kelet-Európa Története Tanszék

A dolgozat középpontjába helyezett város történetén keresztül kíséreltem meg bemutatni a XVI-XVII. századi Lengyelország vallási sokszínűségét. Munkám során igyekeztem megismerni a lehető legtöbb Magyarországon fellelhető idegen nyelvű szakirodalmat és forrást. Különös tekintettel a lengyelországi radikális reformáció történetének legelismertebb szakértőinek munkáira.

Nem volt célom a Lengyelországban lezajlott reformáció teljes bemutatása, sokkal inkább a lengyel reformáció egyik ágának, a Lengyel Testvérek (ariánusok, szociniánusok) egyházának megismertetése, szerepének feltárása a rekatolizáció térhódításában.

Raków gyülekezetének felszámolásával és az ariánusok 1658-as kiűzésével kezdetét vette Lengyelországban az a folyamat, aminek eredményeképpen a protestáns egyházak a lengyel társadalom perifériájára szorultak.

Véleményem szerint a reformáció hanyatlásának legfőbb oka annak radikalizálódása volt. Miután a reformerek egysége megszűnt, lendületük is megtört. Persze nem kis szerep jutott ebben a jezsuitáknak, akik felismerve a helyzetet az ország viszonyaihoz alkalmazkodva kezdték meg térítésüket. Oktatási tevékenységükkel, prédikációikkal és vitairataikkal sikerült a társadalmat az ariánusok ellen fordítaniuk. Képesek voltak arra, hogy alkalmazkodjanak a nép igényeihez. A katolikusoknak sikerült az, mely a lengyel protestantizmusnak a mai napig nem. Úgy megújulni, hogy az alapvető dogmák megtartása mellett a hívőik száma se csökkenjen.

Eltérő terek Hunyady Sándor novelláiban és kisregényeiben

Kovács Krisztina
Magyar, végzett
SZTE BTK

Témavezető:

Dr. Virág Zoltán, egyetemi docens
SZTE BTK, Modern Magyar Irodalom Tanszék

A dolgozat témája Hunyady Sándor novelláinak, kisregényeinek térpoétikai szempontú vizsgálata. A dolgozat a szövegekben megjelenő térformák, helyszínek típusainak ismertetése során arra keresi a választ, milyen hatással vannak ezek a helyek az elbeszélői magatartásra, milyen módon befolyásolják a narrációt, a leírás jellegét.

A választott szövegek irodalomtörténeti kontextusa a századfordulós novellahagyomány egyes elemeinek továbbélése, a szecesszióra jellemző leírási módszerek alkalmazása. Ezen szempontok rövid bemutatásán túl a dolgozat a jellegzetesen nagyvárosi terek és a hozzájuk kapcsolódó modern térérzékelés, észlelés formáival foglalkozik.

Mivel a novellák narrátorai, szereplői a baudelairei értelemben vett, Walter Benjamin által „kószálóként” definiált megfigyelő pozícióját veszik fel, az elemzésben nagy hangsúlyt kapnak a városi irodalommal és városértelmezési modellekkel foglalkozó elméletek (Edmund Schorske, Colin Rowe, Zygmunt Bauman). A közösségi tereket vizsgáló, elsősorban kulturális antropológiai (Victor Turner és Van Gennep liminalitás-elméletei) összefüggések mellett szükségesnek éreztem a fenomenológiai, térpoétikai szempontok bevonását. A Hunyady-rövidpróza ezek segítségével körvonalozódó „játékterei” a hétköznapi, szakrális, „varázslatos” és heterotópikus (eltérő) térformák.

Martin Heidegger, Ernst Cassirer, Jurij Lotman, Hamvas Béla térdifferenciálási elképzelései, és elsősorban Michel Foucault heterotópia- és panoptikusság-elméletei jól működtethető, argumentálható elemzési stratégiát szolgáltattak a tárgyalt szövegekhez.

Tükörben lakni

Kovács László
Angol – spanyol, V. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Kiss Attila, tanszékvezető egyetemi docens
SZTE BTK, Angol Tanszék

A kortárs drámai művészet egyik törekvése az irodalmi szubjektum természetének és helyzetének problematizálása. Az ego kartéziánus elméletével szemben ma már a szubjektum nem egy osztatlan, a jelrendszereket uraló entitásként, hanem egy heterogén folyamatban lévő szubjektumként fogalmazódik meg, amely jelölőgyakorlatok által íródik be diszkurzív helyzetekbe, melyek hozzárendelik identitását. Célom az, hogy bemutassam hogyan dekonstruálja Heiner Müller *Hamletgépe* és *Képleírása* a hagyományos szubjektum-elképzelést, és mutatja fel az azonosulási folyamatban, hogy identitását kívülről nyeri. A két dráma intertextuális és metaszínházi elemeket alkalmaz Shakespeare *Hamletjéből* és *Viharjából*. A négy darabot kölcsönös összefüggéseiben fogom megvizsgálni, hogy bemutassam az irodalmi szubjektum új fogalmát, aki identitását nem azáltal nyeri, hogy beszél, hanem azáltal, hogy őt beszélnek.

Hogyan mutathatnak be a képregények két külön kultúrát? – Mókás képek a világ két részéről

Kovács Livia – Jobbágy Ildikó Melinda
Angol – történelem, IV. évfolyam; Angol – magyar, IV. évfolyam
ME BTK

Témavezető:
Harry Edward Bailey, egyetemi adjunktus
ME BTK, Angol Nyelvi Tanszék

A dolgozatunk az amerikai és a japán képregény-kultúra összehasonlításával foglalkozik. Célunk bemutatni, hogy a comics és a manga nem teljesen ugyanaz a műfaj, illetve megmutatni az olvasóknak, hogy a sztereotípiáik alkotta képek nem feltétlenül takarják a valóságot. Ennek érdekében először röviden összefoglaljuk a műfaj fejlődését a két tárgyalt országban, alapismeretet biztosítva még a laikusok számára is. Ezt követően a két ág részletes összehasonlítása következik, hasonlóságokat és különbségeket emelve ki olyan témákban, mint például a képvilág, nyelvezet, üzenetek, főbb motívumok, illetve emberi kapcsolatok. Az utolsó részben levonjuk a legfontosabb következtetéseket, amit ajánlunk mindenki számára, aki bármilyen képregényt a kezébe venni kíván.

„Was für sprachliche Denkmäler sind in der Bergmannsprache aus Deutsch in Úrkút geblieben?“

Kovács Margit
Német – kommunikáció, végzett
KJF

Témavezető:
Dr. Szatzker Szilvia, főiskolai docens
KJF, Német Tanszék

In meiner Arbeit werde ich mich mit dem Dorf Úrkút (Herrbrunn) beschäftigen. Ich werde mich auf die Bergmannssprache konzentrieren.

Úrkút ist eines der zahlreichen Dörfer in Transdanubien. In Ungarn leben zur Zeit auch noch sehr viele Ungarndeutsche. Die Zahl dieser Minderheit umfasst ungefähr 200000 Personen. Das ist eine sehr bedeutende Zahl. Die Schwaben bilden also 2,5% der Gesamtbevölkerung von Ungarn, deshalb ist es auch sehr wichtig, sich mit diesem Thema zu beschäftigen.

Der Dialekt der Ungarndeutschen ist hauptsächlich eine gesprochene Varietät des Deutschen, also abgesehen von der Mundartliteratur erscheint es typischerweise nicht in schriftlicher Form. Das hat auch meine Arbeit entscheidend geprägt.

Ich habe in Úrkút eine Forschung, eine Wörtersammlung im Bereich der Bergmannssprache durchgeführt.

Meine Hauptfragestellung lautet: Was für Mundartwörter verwenden zur Zeit die Bergleute im Manganbergwerk in Úrkút? Daneben habe ich auch die Geschichte und die Traditionen der Ungarndeutschen in Úrkút erforscht.

In meiner Arbeit gehe ich auch darauf ein, wie die ungarische Sprache den deutschen Dialekt beeinflusst. Ich habe mich auch mit den Ursachen beschäftigt, warum sich der Dialekt im Aussterben befindet. Im erforschten Dorf habe ich nämlich diese Tendenz beobachtet.

Ich habe Interviews gemacht, denn ich denke, daraus kann man viele wichtige Informationen zu meinem Thema bekommen.

Ich denke, wir müssen jetzt diese Forschungen in den ungarndeutschen Dörfern durchführen, weil die deutschen Muttersprachler immer älter werden. Der Gebrauch des Dialekts ist generationsspezifisch: Die Enkel und Urenkel von Muttersprachlern verwenden schon eher die deutsche Standardsprache und es kann vorkommen, dass sie gar nicht Deutsch sprechen.

Für sie müssen wir die Informationen von den Ahnen sammeln und bewahren.

In der Gegend, wo ich wohne gibt es mehrere ungarndeutsche Dörfer, hier sprechen viele über die Probleme: Wie kann man unsere Traditionen, unsere Vergangenheit, unsere Sprache bewahren und weitergeben. Sie leben hier in Ungarn und eine Sprache wirkt auf die andere.

In meiner Arbeit versuche ich die Probleme der Ungarndeutschen zu erläutern und zeigen, wie viele sprachliche Denkmäler zur Zeit noch in der Bergmannssprache der Úrkúter Bergleute aufzufinden sind, wie sie die schwäbischen Elemente bewahrt haben. Schwäbisch ist heute noch eine „lebende“ Sprache!

A szeráj katasztrófája

Kovács Orsolya
Francia – portugál, III. – II. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Penke Olga, egyetemi tanár
SZTE BTK, Francia Tanszék

Dolgozatom témája Montesquieu *Perzsa levelek* című regényében a cselekmény egyik meghatározó összetevője: a szeráj katasztrófája. Arra a kérdésre szeretnék választ találni, hogy hogyan és miért következik be Üzbég és a hárem teljes összeomlása.

Hipotézisem szerint a katasztrófa okát Üzbég ellentmondásos személyiségében kell keresnünk: filozófiai gondolatai és cselekvései között állandó ellentétet feszül.

Hipotézisem bebizonyításához elsősorban a szeráj és Üzbég levelezését tanulmányoztam. Három csomópontot lehet kiemelni a levelek közül, amelyek előre vetítik a katasztrófa bekövetkeztét.

A 20. levélben megismerhetjük Üzbég zsarnoki énjét. Noha korábban az önzés és a féltékenység romboló hatásairól ír, például a Trogloditákról szóló tanmeséjében, itt kiderül ki, hogy egyéniségét ezek a sajátosságok jellemzik.

A 64. levél az első figyelmeztetés a problémák megjelenésére. Lassan világossá válik az olvasó számára, hogy főhősünk valójában társadalmi rangja miatt ragaszkodik szerájához, elnyomás alatt tartott asszonyaiban és eununchaiban pedig kezd feléledni a szabadságvágy. Az eunuchok sajátos helyet foglalnak el a társadalomban. Mind a nők, mind a férfiak részéről gúny tárgyai, a társadalomban alsóbbrendű rabszolgáknak számítanak. Mindez a feszültség nőgyűlöletükben vezetődik le.

Az 148. levél a végső katasztrófa kezdete. Üzbég megdöbben asszonyai hűtlenségén, de úgy gondolja, hogy figyelmeztetése meg tudja fékezni az elszabadult indulatokat. A regény utolsó levelei arra utalnak, hogy filozófiai gondolatait, melyek szerint az elnyomás elleni lázadás természetes emberi reakció, a despotikus uralom pedig forradalmak kiváltója, önmagára nem tudja alkalmazni.

A mű befejezése Üzbég és a hárem teljes megsemmisülését és legkedvesebb felesége öngyilkosságát mutatja be, tükrözve Montesquieu pesszimista történelemfelfogását.

Az organikus metafora mint kapocs a művészi fikció és természeti valóság között a *San Manuel Bueno, mártir* című regényben

Kovács Pál
Spanyol, II. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:

Dr. Scholz László, tanszékvezető egyetemi tanár
ELTE BTK, Spanyol Nyelv és Irodalom Tanszék

Miguel de Unamuno – ugyan önálló filozófiai rendszert nem alkotott – a XX. századi spanyol egzisztencialista filozófia egyik legnagyobb hatású alakja. Az „örökkévalóság” (eternidad) utáni vágya irodalmi munkásságán is átsugárzik. Műveit olvasva a spanyol táj új szerepben tűnik fel. Feladja pusztá háttér funkcióját, és már nem elégszik meg a spanyol néplélek megtestesítésével sem, mely a 98-as nemzedékre volt jellemző: szerves metaforarendszerré alakul. „Az örökkévalóról való tudás alapja a metafora. És az örökkévalóról való tudás, a halhatatlanság utáni vágy a racionális lélek essenciája. A racionális és metaforikus léleké. (...) A táj metafora.” (Unamuno: Szent Teréz tájai) A *San Manuel Bueno, mártir* című regényben bepillantunk ebbe az egész életére jellemző személyes keresésbe.

A látható természeti táj tehát komplex metaforarendszerként jeleníti meg a láthatatlan örökkévalóságot. Az egyes elemek lehetséges interpretációjához elsőként kísérletet teszek az értelmezési tartományok (filozófia, teológia, irodalom) majd a különböző narratív szintek, illetve idősíkok elkülönítésére. Zárásként pedig bemutatom Unamuno palimpszeszt technikáját. Együtt láttatja az egyes szinteket, melyek külön-külön látszólag ellentmondanak egymásnak, mégis organikus narratív technikája révén a mű horizontja egyetemessé tágu, és így irányít bennünket egy személyesebb olvasat felé.

A dialógus, mint irodalmi eszköz szimbolikus, mert kifejezi a fent említett keresést, valamint kibékíti az ‘egyéni’ és ‘közösségi’ ellentétnek tűnő kettősségét: az önmagát megvalósító létet (serse) és a tökéletes egységet (comunió). Dialógusok szövevényes labirintusa tárul elénk a regényben: személyek, narratív szintek, idősíkok, szimbólumok, egyéni hitek szólítják meg egymást. A dialógus hiánya pedig a halál megjelenítése. A regény végső Krisztus-metaforája a hit és hitetlenség dualizmusát számolja fel.

Csillagászati elnevezések helyesírása

Kozma Judit
Magyar – német, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Laczkó Krisztina, egyetemi docens
ELTE BTK, Mai Magyar Nyelvi Tanszék

A csillagászat az emberiség egyik legősibb és legmodernebb tudományága is. Bár évszázadok óta magyar tudósok is magas szinten művelik, a magyar csillagászati szaknyelvnek helyesírási szabályzata és szótára még nem készült. A magyar helyesírás szabályainak 11. kiadásában mindössze egyetlen szabálypont említi meg néhány égitest helyes írásmódját.

Dolgozatomban azt kívánom bemutatni, hogy szükség lenne a csillagászati elnevezések helyesírásának átfogóbb szabályozására is. Példákkal kívánom alátámasztani, hogy ugyan sok az átfedés a földrajzi nevek és a csillagászati nevek helyesírása között, rengeteg az eltérés is. A csillagászati elnevezések nem csupán helyneveket jelentenek, gondoljunk a műszerek, az űreszközök vagy az üstökösök megnevezéseire.

Vizsgálatomhoz ismeretterjesztő művekből gyűjtöttem össze az azokban fellelhető szakszókincset, majd az így nyert kb. 12 ezer adatot fogalmi körök szerint kategorizáltam. A szaknyelvekről és az eddig elkészült szaknyelvi helyesírási szabályzatokról szóló rövid bevezető után ezekből a kategóriákból mutatok be néhányat. Helyszűke miatt csak az égitestek egy részének (bolygók, holdak, törpe- és kisbolygók, csillagok, csillagképek és üstökösök) elnevezéseivel foglalkozom részletesen munkámban.

Előzetes hipotéziseimnek megfelelően úgy tapasztaltam, hogy a legtöbb problémát az egybe- és különírás, a kis- és nagybetűk használata, valamint a (római vagy arab) számokat is tartalmazó alakok helyes írásmódja jelenti a csillagászati témájú munkák szerzői számára.

Célként egy csillagászati helyesírási szabályzat és szótár létrehozását tűztem ki magam elé, de jól tudom, hogy ehhez elismert csillagászok és szótárkészítésben is járatos nyelvészek segítségére is szükségem lesz. Bízom abban, hogy dolgozatom ehhez a hatalmas munkához kiindulási alapot nyújthat.

Átmeneti helyi hatalom és hivatali nyelvhasználat (Esettanulmány Torda vármegye hivatali nyelvhasználatáról 1861-1865)

Köllő István-Zsolt
Nemzetközi kapcsolatok, II. évfolyam
BBTE BTK

Témavezető:
Dr. Pál Judit, egyetemi docens
BBTE BTK, Újkor Története Tanszék

Dolgozatom több aldiszciplínát érintve (politikátörténet, közigazgatástörténet, közpolitikaelemzés, politikai eszmetörténet) a nacionalizmuskutatók ernyője alá sorolható be. A hivatali nyelvhasználat vármegyei, tehát helyi szintű vizsgálatát kísérem meg egy olyan korszakban, amikor a nyelv semleges léte és használata problematikussá válik és átpolitizálódik.

Kérdésem az, hogy az állam/establishment alsó- és középszintjét alkotó vármegye hogyan oldja meg a népességének többnemzetiségéből fakadó nyelvi problémákat, s ezt az egyébként technikai kérdést a konkurens nemzetépítések mögötti alapfogalmak (szemléleti rétegek) hogyan változtatják meg.

Állításom az, hogy ebben a kontextusban a nyelvpolitika a konkurens nemzetépítések konfliktusának függvényévé válik, s így átalakult nyelvpolitika elemzése által kimutathatjuk a nemzetépítés folyamatának különböző rétegeit: a helyi trendek központiakkal szembeni eltéréseit, a részben eltérő erdélyi társadalomfejlődésből fakadó specifikumokat, a legitimációs diskurzusok heterogén-átmeneti jellegét és ezek ellentétének-harcának strukturálisan egymást letükröző, de érvrendszereikben a másikat tárgyalanná tevő jellemzőit.

Ehhez a dolgozat első lépésben tisztázza az alapvető fogalmakat (modernség, nacionalizmus, nyelvpolitika), hogy keretet adjon a birodalmi-kormányzati és a helyi szint összehasonlításának, amely a szöveg második részét alkotja. Ezt követi az általam kiválasztott multietnikus megye, Torda a fenti szempontok alapján történő elemzése, jórészt levéltári forrásokra támaszkodva.

Az angol politikai közvélemény és a Török Birodalom válsága 1820 és 1830 között

Kránicz Mónika Emese
Történelem, végzett
DE BTK

Témavezető:
Dr. Bodnár Erzsébet, egyetemi docens
DE BTK, Történelmi Intézet

A Török Birodalom XIX. századi történetével kevés szakirodalom foglalkozik magyar nyelven, ezek többsége is főként a keleti kérdésen keresztül vizsgálja. Jelen dolgozat célja, hogy egy sajátos nézőpontból, az angol politikai közvélemény szemszögéből mutassa be a Török Birodalom válságát 1820 és 1830 között. A politikai közvélemény két megnyilvánulási formája a *The Parliamentary Debates* és a *The Times*. E két primer forrás elemzése és bemutatása képezi a dolgozat gerincét. A parlamenti vitákban a kérdéssel kapcsolatos minden nézőpont megjelenik olyan sajátos esszenciában, amely máshol nem található meg. Számos olyan momentumra világítanak rá, amelyeket pusztán az események vizsgálatával nem lehetne rekonstruálni. A *The Times* ezzel szemben az eseményeket és a kor emberének véleményét mutatja be, amely máshol szintén nem képeződik le ilyen változatos és nyomon követhető formában. Mivel a kor egyik legszínvonalasabb politikai napilapja volt, ezért szerte Európában a közvélemény egyik legfontosabb véleményformáló erejének és tájékoztató orgánumának tekinthető. Emellett mind a két említett forrás rendelkezik azzal a kritériummal, hogy nagy befolyással bírtak a korszak emberére és a politikára egyaránt.

Dolgozatommal a Török Birodalmat szerettem volna bemutatni, úgy, ahogyan az a világ másik feléből, az angol közvélemény szemszögéből látszott. A pályamunkában megvizsgált forráscsoportokból kitűnt a brit-török kapcsolatok árnyaltsága, a közvélemény, a politikai irányvonalak és események kölcsönhatása, valamint a két forráscsoport egymáshoz fűződő, bizonyítható kapcsolata miatt lett a dolgozat tárgya.

Az Országgyűlési Könyvtárban található parlamenti köteteket és a digitális archívum forrásait használtam fel. A szakirodalom nagy részét angol nyelven több könyvtárban, például az MTA-Keleti Gyűjteményben, találtam meg. Kutatásom alapfeltevése az volt, hogy a viták és a *The Times*, mint két eltérő formája az információ közlésének, meglehetősen pontos képet adnak majd a Török Birodalom válságáról 1820 és 1830 között.

Charlotte Brontë's *Shirley*: Inviting the Picturesque

Krakkó Eszter
Angol – történelem, V. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Séllei Nóra, egyetemi docens
DE BTK, Angol-Amerikai Intézet

Charlotte Brontë XIX. századi angol író regényeinek és életművének meghatározó eleme a vizualitás, ennek értelmezése viszont munkásságának elemzése során sokszor háttérbe szorult. Különösen igaz ez *Shirley* című művére, amelyben a képiesség különös erővel van jelen mind a helyszín-, mind pedig a karakterábrázolásban, és amely a XVIII. században megjelenő pittoreszk (Picturesque) festészeti és művészeti irányzat lenyomatának is tekinthető. A dolgozat elsősorban ennek a műnek az értelmezését állítja a középpontba.

Dolgozatom első részében a szöveg (the textual) és a kép (the visual) kapcsolatát és ennek különböző interpretációit szeretném elemezni, amely háttérként szolgálhat az egész dolgozat számára, majd Charlotte Brontë személyén keresztül szeretném bemutatni az adott korszakban a nők művészeti nevelésének sajátosságait (nem kaphattak professzionális művészeti nevelést), és hogy ez Charlotte Brontë esetében hogyan eredményezte művészi ambícióinak feladását. Ezt követi a tárgyalt regény vizuális világának értelmezése, amelynek fő szempontjai a környezet bemutatása (a pittoreszk megnyilvánulási formái) és a karakterábrázolás (itt fontos szerepet kapnak a szerzőt ért művészeti hatások és az általa készített rajzok is). A regény irányvonalát követve itt lehetőség nyílik a cselekmény képiesség szempontjából történő elemzésére is, majd pedig ki szeretném emelni azokat a fontosabb pontokat, ahol a festmények vagy képek a cselekmény szintjén is megjelennek.

A dolgozat zárásaként a képiesség szöveggé, majd a szöveg képiessé formálásának folyamatát és ennek fontosságát szeretném még egyszer hangsúlyozni.

Társadalomkép és mentalitás – Algyő közel tíz éve önálló

Kresák Eszter
Néprajz, IV. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Mód László, egyetemi tanársegéd
SZTE BTK, Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék

Kutatásom célja, hogy bemutassam a Szegedről Algyőre, az olajipar megjelenése óta, folyamatosan beáramló városi családok és a helyi tősgyökeres lakosság kapcsolatát, valamint az idők során önállósodott falu Szeged szívó hatásával szembeni küzdelmét. Módszereim között interjúk készítése, a helyi sajtó, és a kapcsolódó kiadványok felhasználása áll.

Algyő népessége, az új bevándorlók megjelenése előtt egy zárt egységet alkotott. Amint beköltöztek az összetartás, a közeli, baráti, rokoni kapcsolatok ápolása a tősgyökeresek között erőteljesebben megfigyelhető. Az új családokat kételyekkel fogadták. Azonban ez a fajta negatív hozzáállás, ahogy nő a bevándorlók aránya, fokozatosan csökken; megszokták a fennálló helyzetet, a falu városiakkal történő gyarapodását. Jó kezdeményezésnek veszik, ha az illető nyitott a település történései iránt, megjelenik a rendezvényeken, felszólal a fórumokon, elmondja a véleményét. Viszont azt nehezen viselik, irigyek, ha saját körükből valaki feltörekedni kíván.

Az újonnan beköltözők máshogy vélekednek. A megkérdezett család szerint, a tősgyökeresek még mindig bezárkózóak, nem képesek elfogadni, ha valamit jobban csinálnak, mint ők, hisz régebb óta vannak itt, több jog illeti meg őket.

Algyő nagy kihívása, hogy lakóit (főleg a szórakozni vágyó fiatalokat) a kellő közintézményi programokkal helyben tartsa. Az önállóságnak köszönhetően megszületett Faluház, Tájház, Könyvtár stb. erre lennének hivatottak. Azonban az új kihívásokkal, az egyre kényelmesebb életvitellel szemben ez egyre nehezebb.

Algyőn lassan több lesz a bevándorló, mint a tősgyökeres. Önállóságát megtartja, de fokozatosan „közeledik” Szegedhez. A megoldást, az új ötleteket talán a nemrég felnövő új generáció hozhatná. Azonban a legutóbbi választáson a lakosság többsége még nem szavazott nekik bizalmat.

Bevándorlás és interkulturális kommunikáció Olaszországban. Problémák és perspektívák

Kunstár Kata
Olasz – angol, III. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Zentainé dr. Kollár Andrea, egyetemi adjunktus
SZTE BTK, Olasz Nyelvi és Irodalmi Tanszék

Az utóbbi évtizedekben Olaszország migrációs mutatói jelentősen megváltoztak. Míg Itália a hetvenes évekig alapvetően kivándorló ország volt, ma már az államnak, vezetőinek és polgárainak szembe kell nézni a tömeges bevándorlással járó problémákkal.

Kutatásom célja, hogy elemezzem milyen társadalmi, nyelvi, kommunikációs változásokat indukál Olaszországban a bevándorlás. Tanulmányomban ismertetem az itáliai migrációra vonatkozó statisztikai adatokat, majd bemutatom azokat a nyelvi, nyelvelsajátítási nehézségeket, melyekkel a bevándorlók és gyermekeik találkoznak a fogadó országban. Kutatásom fő kérdése, hogy sikerülhet-e Itáliának megnyugtató és hatékony megoldásokat találni a migráció gerjesztette társadalmi, kommunikációs, azaz nyelvi problémákra.

Tanulmányomban rámutatok arra, hogy jóllehet a 90-es években Olaszország még kevés figyelmet fordított a migrációra és annak kezelésére, ma már egyre hatékonyabban és sikeresebben reagál a felmerülő nehézségekre. A jelentős előrelépéshez azonban nemcsak rendeletekre és körlevelekre van szükség, hanem egy új szemléletmódra is, melyet leginkább az interkulturális nevelés keretei között lehet megvalósítani. Ez a forma lehetőséget biztosít a különböző kultúrák, szokások és vallások megismeréséhez, tehát ez a módszer a biztosítéka annak, hogy a bevándorlók integrálódhassanak, a fogadó ország lakosaiból pedig toleráns, békés és felelősségteljes állampolgárok válhassanak.

A kultuszteremtés gyökerei

Kunt Gergely
Történelem, V. évfolyam
ME BTK

Témavezető:

Dr. habil. Ö. Kovács József, tanszékvezető egyetemi docens
ME BTK, Új- és Jelenkori Történeti Tanszék

A tanulmányunkban azt tekintettük át, hogy az egyes politikai rendszerek kultusz és történelmi legitimáció teremtési kísérletei hogyan jelennek meg az intézményesült oktatás-nevelésben. A dolgozatból kitűnik, hogy a múlt és az ünnepek mindig rendszerfüggők, amelyek mindegyikében megtalálható a politika-ideológiai szigor, és állandóan az aktuális politikai hatalom határozza meg, hogy mit tekint múltnak, ünnepnek, s érdekeinek megfelelően idomítja mindkettőt. A tanulmányunk célja, hogy a történelem „idomítását” tankönyvekre támaszkodva és a nemzeti ünnepek „korszerűsítését” – azaz az aktuális politikai hatalomnak megfelelő torzítását – az iskolai ünnepek szintjén vizsgálja. A vizsgálat célja az, hogy százötven év népiskolai, illetve később általános iskolai történelem tankönyveiben a politikai hatalomnak a múlthoz, a történelemhez való viszonya hogyan csapódik le. A nemzet legnagyobbjainak az életpályáját, tetteit az egyes politikai rendszerek mennyiben változtatták meg érdekeiknek megfelelően, mennyire lett belőlük ellenség vagy éppen bálvány. Igyekszünk arra is kitérni, hogy különböző politikai rendszerek kit és miért hívnak „színpadra” a történelem alakjai közül, hogyan lesz az egykori ellenségből mártír, vagy negatív szereplőből pozitív. Olyan eseményeket és személyeket vontunk reflektorfénybe, akiket életművük, történelmi jelentőségük miatt minden rendszernek értékelnie kellett, el kellett helyeznie a „barát”, az „ellenség” vagy a „közömbös” nevű nagyon sematikus csoportban. Annak érdekében, hogy e kérdésre a választ ne csak magyar forrásokra alapozzuk, az 1945 utáni időkre az egykori NDK-ból hozunk néhány illusztrációt annak bemutatására, hogy a keleti blokk országaiban mennyire hasonlóan idomították mind a történelmet a tankönyveken, mind pedig az ünnepeket az iskolákban.

Hermann Hesse Európa koncepciója

Kurucz Anikó
Angol – német, V. évfolyam
PPKE BTK

Témavezető:
Dr. habil. Opitz Antónia, egyetemi docens
PPKE BTK, Germanisztika Intézet

A kutatás elsődleges céljának tűzte ki, hogy Hermann Hesse Európa koncepcióját rekonstruálja az író nem-fiktív művei alapján, és ezekből egy hiteles következtetést vonjon le a gondolatai aktualitására vonatkozóan. Kutatási módszernek – az elsődleges irodalom sokrétősége miatt – a diskurzus analízist használjuk, amelynek segítségével rendszerezhetőek Hermann Hesse irodalomkritikai, és politikai írásai, magánlevelezései, és naplófeljegyzései. Hesse Európa koncepcióját az idézetek értelmezésével, a hermeneutika módszerével állítjuk fel.

Az író jól körvonalazott Európa képét a kontinens más kulturális és politikai egységekkel, mint például a vallással és spiritualitással átszőtt Ázsiával, a Nyugat még inkább túlzott formáját képviselő Egyesült Államokkal, és a kettős pozíciót betöltő Szovjetunióval való szembeállításával vázolhatjuk fel.

A dolgozatban bemutatásra kerül Hesse Európája, amelyet a XX. századi Európa diskurzus rövid ismertetésével, és Hesse állásfoglalásának meghatározásával rajzolhatjuk meg. Hesse, aki sosem kötelezte el magát semmilyen ideológiai, politikai vagy művészeti irányzat mellett, sok más társával ellentétben végül győztesként jön elő a vitából, mivel az ő Európája a letisztult, szélsőségektől és szalmazlángoktól mentes kulturális Európa, amelyet sem idő, sem világháború, sem hódító nagyhatalom nem pusztíthat el. Hesse Európája az egyén gondolataiban él, és azokban a művekben nyilvánul meg, amelyek kortól és korszaktól függetlenül a Nyugat megváltoztathatatlan, belső szellemét hirdetik. Az író akkori meglátásait a későbbi történelmi események, a hatalmi viszonyoknak változása, a politikai ideológiák bukása és irodalmi irányzatok kialakulása egyértelműen igazolja.

A középkori Sopron városszerkezete

Kuslics Katalin
Művelődés szervező, végzett
NYME ATFK

Témavezető:

Dr. Lanczendorfer Zsuzsanna, főiskolai docens
NYME ATFK, Társadalomtudományi, Felnőttképzési és Közművelődési Tanszék

Dolgozatom célja, szülővárosom, Sopron gazdag történeti múltjának, pontosabban középkori városképének bemutatása. Sopron történetét számos kiváló kutató vizsgálta már. Mivel ezen időszak gazdag forrásanyaggal rendelkezik, ezért úgy döntöttem, hogy összefoglalom a rendelkezésemre álló könyvészeti, levéltári (telekkönyvek, végrendeletek, hagyatéki leltárak) és régészeti adatokat. Kutatásom során elsősorban a Soproni Múzeum könyvtárára támaszkodtam, amely főként helytörténeti és levéltári kiadványokkal rendelkezik, valamint a Soproni Múzeum Régészeti Adattárát vettem még alapul a célból, hogy a legújabb régészeti kutatások eredményeiről is beszámolhassak.

Dolgozatomban bemutattam Sopron középkori városképét, utcaszerkezetét, valamint azokat az objektumokat (patika, ispotály, iskola, börtön), amelyek a tárgyalt időben léteztek, és fontos szerepet játszottak a város polgárainak mindennapi életében. Bizonyítható, hogy néhány utcának a neve a középkor óta változatlan (Új utca, Rózsa utca, Szent Mihály utca), és olyan épületek találhatók itt, amelyek a barokk átépítés után is megőriztek részleteket középkori külsejükből. Az egymásnak ellentmondó adatokat, forrásokat – például Szent Fábián és Szent Sebestyén kápolna helye – is összevetettem és értelmeztem.

Sopron város történeti vizsgálata természetesen kimeríthetetlen kutatási téma, ezért dolgozatomat kutatási részeredménynek szántam.

Császári reprezentáció a Nyugatrómai Birodalom idején

Kuun Aladár
Történelem, II. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Forisek Péter, egyetemi adjunktus
DE BTK, Történelmi Intézet

Dolgozatom a Kr. u. IV. századi nyugatrómai császárok pénzverésével foglalkozik I. Honoriusától Flavius Romulus „Augustulus”-ig. Ezen időszak a nyugatrómai birodalom lassú agóniájának, a barbár betöréseknek a kora, amelyben a már államvallássá vált kereszténység teljesen hivatalossá válik a császári reprezentációban is. A dolgozat célja az volt, hogy bemutassam a korszak fő politikai jelszavait, amelyeket az antikvitás legelterjedtebb kommunikációs technikáján, a pénzverésen keresztül vizsgáltam. A pénzek feliratait és ábrázolásait a mindenkori kormányzat leghatásosabb eszköze volt a hivatalosan képviselt eszmék hirdetésére az egész birodalom területén. Ennek jelentőségét már korán felismerték, s nagy súlyt helyeztek ennek megvalósítására. A római császári kormányzat nem szűnt meg emlékeztetni a birodalom lakóit arra, hogy a békét és biztonságot az uralkodó személyes, mindenre kiterjedő gondoskodásának, figyelmének, valamint győzedelmesen vezetett hadseregének köszönhetik.

A római és a különböző provinciális verdékben készült pénzek évről-évre hírül adták a császár tetteit, szándékait, a kormányzat jelszavait, melyek sokszor fájdalmasan illuzórikusak voltak. A pénzek feliratait és ábrázolásait minden alattvaló tudatába vészték a császár arcvonásait, a római rend eszméit, erejét. Ennek a római rendnek az ereje és eszméi igencsak megváltoztak a Nyugatrómai Birodalomban kialakult válság következtében.

Munkámhoz a korszak pénzeit használtam fel, amelyeket a különféle nyomtatott és internetes numizmatikai katalógusok segítségével értem el. A dolgozat két fő fejezetből áll. Az első részben részletesen bemutatom a nyugatrómai császárok pénzverését az egyes előlapi és hátlapi változatok alapján. Ez tulajdonképpen a korszak pénzverésének katalógusa. A második rész szól magáról a császári reprezentációról, amelyben a korszak fő jelszavai alapján rendeztem össze az egyes császárok pénzverését. A dolgozatot numizmatikai táblázatok egészítik ki, amelyek segítik az áttekintést.

A dolgozat csupán anyaggyűjtésem első fázisának eredményeit tükrözi, a továbbiakban részletesen kívánok majd foglalkozni a pogány jelképrendszer továbbélésével a késő császárkori keresztény császárok reprezentációjában.

Egy végvár az Alföld közepén – a szolnoki erőd felépítése és feladása 1549-1553

Labancz Csaba
Történelem, IV. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Bárány Attila, egyetemi adjunktus
DE BTK, Magyar Történeti Tanszék

1552-ben Szolnok Magyarország legjobban felszerelt és talán egyik legerősebb vára volt. Ennek ellenére csúfosan kevés ideig, mindössze 11 napig tartott ki. A kudarcot a történetírás több okra is visszavezette, elsőnek a vár kapitányának, Nyáry Lőrincnek és a helyettesének, Móré Gáspárnak az erélytelenségét és alkalmatlanságát bizonygatták, majd sokáig tartotta magát az „idegen zsoldosok gyávaságának” az elmélete. A kutatásom célja, hogy megcáfoljam ezeket az elavult frázisokat. Szolnok elestét merően más okokra kell visszavezetni, amit ez a munka két folyamatként szemléltet, azaz milyen volt Szolnok kapcsolata a körülötte lévő területekkel és hogy emelkedett végvári pozícióba. Ugyanis Szolnok a XV. századig az erdélyi vajda birtoka volt, majd ezt követően szinte állandó birtokjogi perek tárgya. Ennek köszönhető, hogy amikor katonára lett volna szüksége a védelemhez, a mögötte lévő területek csak vonakodva küldtek csapatokat, magyarok csak elenyésző számban vettek részt a küzdelemben. Másrészt a várat nagy odafigyeléssel és óriási költségekkel építették fel, de az előbbi okból kiindulva sohasem tudták feltölteni, (ahogy később a törökök sem) így csak fizikailag emelkedhetett végvári pozícióba, szerepkörét tekintve azonban nem. Ez a két folyamat egyéb más tényezőkkel vezetett oda, hogy 1552 szeptemberére még remény sem maradt a sikeres védekezésre. Mindezen túl a dolgozatomban említést teszek a vár elestét követő évben indult (Nyáry Lőrinc és Móré Gáspár személye elleni) katonai perekről, amit Szendrei János 120 éve írt tanulmánya óta senki sem kutatott. Ez a munka abban tekinthető újdonságnak, hogy a szolnoki vár történetét komplex módon, a vizsgált korszak előtti eseményeket is áttekinti és nem utolsósorban az elfoglalásának következményeit is felvázolja. Ezen túl a dolgozat célja, hogy a szolnoki vár történetét a lehető legpontosabban összefoglalja, mindezt új forrásokkal kiegészítve és az egészet egy merően új szemléletbe helyezve. Mert Szolnok elestét nem egy vagy több személy mulasztása okozta, hanem a sajátos története, amit a mai napig sem sikerült feldolgoznia.

A mongol nomádok jószágtulajdon-jelölései

Ladjánszki Endre
Mongol, IV. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:

Dr. Birtalan Ágnes, tanszékvezető egyetemi docens
ELTE BTK, Belső-ázsiai Tanszék

Az orientalisztikai szakirodalomban számos tanulmány foglalkozik a közép- és belső-ázsiai népek tulajdonjegyeinek történeti vonatkozású feldolgozásával. E történeti kutatás diszkussziójába több magyar kutató (Vásáry István, Baski Imre, Birtalan Ágnes stb.) is eredményesen bekapcsolódott.

Dolgozatomban a hangsúly – a történeti kontextus rövid felvázolását követően – arra a megközelítésre helyeződik, mely alapján a nomád közösségek e több évezredes gyakorlatának, a jószág tulajdonként való megjelölésének a mai mongol nomád műveltség körében élő hagyományként jelenlevő aspektusait vizsgálom. Tanulmányom célja, hogy bemutassa a hagyományos mongol billogozás elemeit, műveleteit, szabályait, megalkossa a mongol billogjelek részletes, következetes tipológiai rendszerét és megtárgyalja a jószágjelölő fülbemetszés mongol vonatkozásait – a halha mongol terminusok pontos megadása mellett. Kutatásom alapvető forrását S. Jambaldorj *Morin erdene* és A. Dorjgotow – Č. Songino *Juragt toli* című munkája jelentette. A billogjelek Juragt toli-féle abc-rendbe szerkesztett tipológiai formáját egy, dolgozatom szempontjából lényegesebb rendezőelv alá vontam, melynek alapja az egyes billogfajták által felidézett elvont és fizikális jelenségek lényegi tulajdonságuk alapján való összevetése, miszerint az emberi világ mely szférájához tartoznak. Az elsődleges forrásmunka eredményeit további szakirodalmi vizsgálatokkal vetettem egybe, melyből kiderült, hogy a különböző feldolgozások az egyes billogok (illetve fülbemetszések) kapcsán több esetben bizonyos mértékű formai és névadásbeli különbségeket mutatnak egymással és a primer forrással szembeállítva is. E megfigyelések alapján alakíthattam ki tipológiai rendszerem végső formáját.

Medgyaszay István és a népművészet

Ládonyi Emese
Néprajz – történelem, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Hála József megbízott előadó
ELTE BTK, Néprajzi Intézet

Dolgozatomban dédapám, Medgyaszay István építőművész (1877-1959) néprajzi szempontból figyelemreméltó tevékenységét szeretném bemutatni. A témaválasztást a családi kötődés indokolja, valamint az, hogy a hagyaték, amellyel néprajzosok még nem (vagy csak érintőlegesen) foglalkoztak, a rendelkezésemre áll.

A címben foglaltak három nagy témát fednek le. Először is azt a pár évet, amelyet Medgyaszay az egyetemről kikerülve népművészeti gyűjtésre fordított; mindez fontos adalékul szolgálhat a Malonyay-kötetek létrejöttének megismeréséhez is, hiszen Medgyaszay az első két kötet munkálataiban tetemes részt vállalt, a kötetek anyagának összegyűjtéséről pedig általában igen keveset tudunk. A téma tárgyalását egy áttekintő fejezettel kezdtem, amely kitekintést nyújt a századforduló éveinek népművészet iránti lelkesedésére és gyűjtéseire.

Medgyaszay gyűjtései kapcsán alaposabban vizsgáltam a terepen zajló eseményeket, a falusiak és városiak kapcsolatának kialakulását.

A második témakör összefügg az előzővel: hogyan használta fel Medgyaszay a gyűjtések anyagát építőművészi tervezőmunkájában. Medgyaszay „magyar stílus” megteremtésére törekedett az építészetben, és ezt nem kis mértékben a népi építészetben tapasztaltakra kívánta alapozni.

Harmadik mozzanatként műegytemi előadásait vizsgáltam, melyeket magántanárként tartott a népművészet és annak gyakorlati alkalmazása témaköréből az építészhallgatók és más érdeklődők számára 1927-1933-ig.

A dolgozat a néprajzi gyűjtőtevékenységet elsősorban az építész naplójának és útirajzainak segítségével ismerteti. E források művészi, valamint dokumentációs értékeinek kiemelését és részletes bemutatását is fontosnak tartottam.

„A szépség bölcs nő képét ölti fel” A szerelem és a nő allegorikus megjelenítése a középkori olasz lírában – A Scuola Siciliánától a Vita nuovaig

Lakó Zsigmond
Angol – olasz, IV. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Puskás István, egyetemi tanársegéd
DE BTK, Olasz Tanszék

Dolgozatomban a szerelem és a nő allegorikus megjelenítését vizsgálom az olasz irodalom első három korszakában. A Scuola Siciliana trubadúrköltészetétől a dolce stil novo spirituális szerelemképén át egészen Beatrice Dante általi „megdicsőüléséig”, a nő központi szerepet kap az olasz világi lírában, s így közvetetten befolyásolja annak létrejöttét, fejlődését. Mindazonáltal figyelembe kell venni, hogy a vizsgált irodalomtörténeti korokban a „valós” nő csupán a szövegek első olvasatában jelent meg, melynek a kor erős szimbolikus világképében elenyésző jelentősége volt. A nő csupán bizonyos érdekeket kiszolgálva meghatározott eszmék szimbólumaként jelent meg az irodalomban, de nem rendelkezett önálló, valós személyiséggel.

A szerelem és nőkép meghatározására az egyház, eretnek csoportok és az udvari költészet is igényt tartott. A dolgozat a kor allegorikus írásmódját kibontva kívánja megfejteni ezen ábrázolásmódok eredetét, megvizsgálva, hogy hogyan formálták egyes iskolák saját képükre, saját spirituális céljaik eléréséhez a szerelmet és a nőt. Ez az allegorikus ábrázolásmód lesz később az alapja az egész európai szerelmi lírának is.

Érzékek és csábítás Ambrus Zoltán novelláiban

László István
Magyar nyelv és irodalom, IV. évfolyam
EKF BTK

Témavezető:
Kusper Judit, főiskolai adjunktus
EKF BTK, Magyar Irodalomtudományi Tanszék

Dolgozatom témája a nőalakok szerepe Ambrus Zoltán novelláiban. Ezen belül a *Pókháló kisasszony* és a *Ninive pusztulása* című műveket elemzem, a női szereplők jellege, a művekben betöltött szerepük alapján. Azért választottam ezt a témát, mert ilyen szempontú elemzés még nem született e két műről. A *Ninive pusztulásával* kapcsolatban a szakirodalom vagy életrajzi adatokkal kapcsolja össze a mű eseményeit, ami egy elemzés során helytelen megközelítés, vagy a másolat jellegét emeli ki. Ez utóbbi nem tartozik a kutatásom tárgykörébe. *Pókháló kisasszony*ról pedig csak átfogó tanulmányt találtam.

A szépségkultusz a századvégi kultúra jellemzője, s a nő, mint a szépség megtestesítője, a csábító a korszak irodalmának sajátos figurája lett.

Dobos István: *Alaktan és értelmezéstörténet* című munkájában így ír:

„A szerelmi érzés a lírába kívánczozó vallomás kiapadhatatlan ihlet-forrásának bizonyult: »Az ő szíve, csak egy szerelemnek van tárva, az égi szerelemnek. Annak a földöntúli szerelemnek, amellyel a szép iránt viseltetik« – mondja Ambrus hőse. A századvég kiábrándult emberének a szívében igen közel lakott egymáshoz a dekadens, a romantikusan szélsőséges, és az ideálisan érdektelen platonista szerelem. A transzcendens érzékiségtől a reszkető vágyon át a szenvedély vad tombolásáig, a fülledt erotikáig az élmény valamennyi változatát megszólaltatta a korforduló novellairodalma.” Az általam elemzett novellákban is ezeknek a szerelmi viszonyoknak különböző és hasonló aspektusait vizsgálom.

Ambrus Zoltán mindkét novellájában a női szereplők elérik céljukat és kitörölhetetlen emléket hagynak a férfiak lelkében úgy, hogy a negatív értékekkel bíró nőalakok a művek végére pozitív érzéseket keltenek a férfi szereplőkben. Ambrus Zoltán általam elemzett novelláival a szakirodalom méltatlanul keveset foglalkozik. Úgy gondolom, szükség volna újabb elemzések készítésére.

A Vörös Hadsereg jelenléte Székesfehérváron és környékén 1944. december 2. és 1945. március 23. között (A civil lakosságon elkövetett erőszakos cselekmények)

Lattenstein Dániel
Történelem – művelődésszervező, végzett
SZTE JTFK

Témavezető:
Kiss Gábor Ferenc, főiskolai tanársegéd
SZTE JTFK, Történettudományi Tanszék

A dolgozat Székesfehérvár és környéke második világháborús történetét tárja az olvasó elé, egész pontosan az 1944. december 2. és 1945. március 23. közötti időszakot. Bár katonai események is találhatók a műben, az ezek iránt kevésbé érdeklődők se riadjanak vissza! Ezek az adatok az időbeni elhelyezés és az események folytonossága érdekében szerepelnek. Tulajdonképpen keretbe foglalják a dolgozatot.

A fő téma a civil lakosság helyzete a tényleges fegyveres összecsapások alatt a már említett időintervallumban.

Ha megkérdeznénk valakit, mit gondol erről az időszakról, biztos negatív dolgokat mondana, de valószínűleg elképzelése sincs róla, hogy milyen borzalmakkal jár a háború. A műben szereplő történeteket és dokumentumokat olvasva úgy érezzük, a halál olykor még kegyes megváltásnak is számíthat.

A dolgozattól képet kaphatunk Székesfehérvár és környéke három talán legszörnyűbb hónapjáról. A megrekedt front két hatalom kiszolgáltatott szenvedőjévé tette az itteni lakosságot. Az élet s halál közötti helyzetet interjúk, detektívek által készített feljegyzések, kutatások és eszmefuttatások teszik mindenki számára érthetővé és átérezhetővé.

A közmunkák, rablások, fosztogatások, s talán a fentieknél még érthetlenebb nemi erőszakok valamint az ennek következtében kialakuló nemi betegségek, illetve nem kívánt terhességek még elviselhetetlenebbé tették az elviselhetetlent.

Feltehetjük a kérdést, miért? A dolgozat megpróbál rá választ adni, illetve alternatívákat felkínálni. Propaganda a hadseregek szervezettsége, ideológiája, mentalitása s a háború okozta megpróbáltatások mind, mind közrejátszhatnak.

Összességében elmondható, hogy Székesfehérvár és környéke háborús veszteségei mind emberi, mind anyagi tekintetben országos szinten kiemelkedőek, de talán a lelki trauma az, ami ezeknél is fájóbb s csak nehezen gyógyul.

Spanyolország filmpolitikája a Franco-korszak idején

Lénárt András
Spanyol, V. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Alessandro Rosselli, lektor
SZTE BTK, Olasz Tanszék

Dolgozatom a Franco-rendszer idején (1939-1975) hozott spanyol filmpolitikai intézkedéseket vizsgálja, valamint a rendelkezéseket befolyásoló tényezőket világítja meg. A tanulmány a spanyol polgárháború kirobbanásától a rezsim bukásáig követi végig a mozgóképgyártást érintő döntéshozatalokat, különös tekintettel olyan mozzanatokra (például a cenzúrára és a kötelező szinkronizálásra vonatkozó döntések), melyek hosszú távon fejtették ki hatásukat az ország filmkészítésére. Külön hangsúlyt kapnak azok a rendeletek, melyek párhuzamba állíthatók a rezsim hivatalos, más szintekre jellemző politikájával, támogatják és visszatükrözik azt, elsősorban propagandisztikus és önigazoló szempontból.

A dolgozat célja annak bemutatása, milyen szerepet játszott a film Spanyolországban Francisco Franco tábornok diktatúrája idején, és hogyan kezelte a „hetedik művészet”-et a vezetői kar. A spanyol filmművészetről és filmtörténetéről szóló, spanyol nyelvű szakirodalom és számos, e témába vágó folyóirat kritikai szemléletű áttekintése után kísérletet tettem a spanyol filmpolitikai görbe megrajzolására, mely a források vonatkozó részeinek tanulmányozása és ellentmondásainak tisztázása eredményeként született.

A közel 40 évet átölelő periódus filmpolitikai szemléletét áttekintve világosan megmutatkozik, hogy az évek előrehaladtával a spanyol film egyre fontosabb szerephez jutott a nép tájékoztatása és befolyásolása szempontjából, míg a diktatúra enyhülésének időszakában (mindenekelőtt a 60-as években), mikor már világos, minden területre kiterjedő szabályozások vonatkoztak a filmművészetre, a mozgókép elfoglalhatta helyét az értékes művészeti ágak között, létjogosultságát már senki sem kérdőjelezte meg.

Ugyanakkor, a tanulmány arra is rámutat: még a demokrácia időszakában sem sikerült olyan magas színvonalat elérni a filmpolitika ügyében, mint ami a diktatórikus 60-as éveket jellemezte.

A csendről. A kimondhatatlanság toposza Samuel Beckett és Ludwig Wittgenstein írásaiban

Lengyel Zoltán

Összehasonlító irodalomtudomány, III. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Dr. Fried István, egyetemi tanár
SZTE BTK, Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék

Az esszében Beckett és Wittgenstein írásait elsősorban abból az aspektusból gondolom tovább, amely felől tekintve azok a kifejezhetetlen kifejezhetőt strukturáló erejét modellezzik, illetve működni engedik. A kimondhatatlan másik neve itt az élet lesz. Ebből az aspektusból tekintve ezek a szövegek a modernitás meghatározó törekvését radikalizálják. A modernitás itt pusztán a Krisztus utáni gondolkodás megjelölése. Meghatározó törekvése Augustinustól kezdve Descartes-on keresztül Kantig az a lényegéből fakadóan befejezhetetlen törekvés, mely a tudható és a mondható lehatárolását tűzte ki célul. Ez a törekvés eleve előfeltételezi a megismerhetetlen és a kimondhatatlan fogalmát, legyen bár ez a fogalom a lehető legmeghatározatlanabb is. Beckett *The Unnamable* című regényében és Wittgenstein *Tractatus*ában egy ilyen lényegileg meghatározatlan és eldöntetlen fogalom, a csend (silence, Schweigen) válik a legmeghatározóbb értelemszervező erővé. Ez a fogalom időről időre újra és újra kijelöli mind az intellektuálisan, mind a tapasztalatilag megismerhető és kimondható határait. A csend fogalmának ez a formális szempontból negatív működése a filozófiai és az irodalmi kifejezőerő potenciálisan végtelen gazdagodása felé nyitja meg az utat. Azonban a fogalom lényegi eldöntetlenségéből és meghatározatlanságából következik, hogy sosem kaphatok objektíve bizonyos visszajelzést arról, hogy beszélésem és gondolkodásom során a határ melyik oldalára képzeltem magam (nem arról, hogy melyik oldalán vagyok; a határ természetéből következik, hogy amíg beszélek és gondolkodok, addig innen vagyok). Sőt, éppen az objektív visszajelzés megszerzésének a kísértése az, ami a filozófiai és irodalmi gondolkodást és beszédet saját hatékony működésében szabotálja.

Antik hatások Istvánffy Miklós (1538-1615) historiográfiájában

Ligeti Dávid Ádám
Latin – történelem, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Várkonyi Gábor, egyetemi adjunktus
ELTE BTK, Művelődéstörténeti Tanszék

Istvánffy Miklóst a szakirodalom gyakran emlegeti a „magyar Livius” néven. Valóban, 34 teljes és négy vázlatban maradt könyvből álló történeti munkájával (*Historiarum de rebus Ungaricis*, Köln, 1622) a Kisasszonyfalváról származó szerző nagy ívű, monumentális összefoglalását adja a Magyar Királyság 1490-1613 közötti történelmének. Bár Istvánffy történelmi művét a tizenöt éves háború idején írta meg, így kései humanista szerzőnek számít, számos tekintetben alkalmazza az ókori historiográfia kelléktárát elsődleges (közvetlen olvasmányélmény, a klasszikus auktorok ismerete), vagy másodlagos tényezők (elsősorban Bonfini, Brutus, Tubero és Iovius) hatására. Istvánffy *Históriája* számos ponton kötődik a liviusi életműhöz: a számos áthallás, sőt idézet mellett, a pataviumi történetíró mentalitásának több elemét is felfedezhetjük a forrásban. Ezek az utalások a művelt nemesi közönség számára szolgálhattak támpontokként a magyar történelem viszontagságos eseményeinek megértéséhez.

Hasonlóképp fontos kapcsolódási pontok vannak a történelemfilozófia terén: Istvánffy Liviushoz hasonlóan kárhoztatta a luxuriát, az avaritiát, sőt a Sallustius által panaszolt ambitio is pellengérre kerül. Pl. Szapolyai János bemutatása során nem habozik felhasználni a liviusi „lejáratás” minden kétes eszközét: bizonytalan információkat, féligazságokat, a fatum által kijelölt jövőt. Így pl. a jelentéktelen 1515-ös zsarnói vereséget összekapcsolja Nándorfehérvár későbbi elestével, mindeközben a vajdát kárhoztatva.

Mindemellett az antik epika több elemét is felfedezhetjük Istvánffynál, egyik legfontosabb példaként Zrínyi Miklós utolsó szavait említhetnénk, amelyben a „fegyverek közé rohanásra” (*in media arma ruamus*) hívja társait, amely felszólítás az *Aeneis* II 353-ból származik.

III. Alexandros és birodalma Livius Róma-képében

Ligeti Dávid Ádám
Latin-történelem, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:

Dr. Horváth László, egyetemi adjunktus
ELTE BTK, Görög nyelv és Irodalom Tanszék

A dolgozat központi kérdése: Livius történeti munkájában miért és hogyan ábrázolja Alexandrost, hisz a Város alapításától írt évkönyvek Róma múltját idézik meg, amelyben a világhódító makedón nem sok szerepet játszott. Néhány elszórt utaláson kívül (pl. VIII 3, VIII 24.) Nagy Sándor alakja egy – az ókori historiográfiában is merőben szokatlan kérdés révén bukkan fel – a IX 17-19-ben: mi lett volna, ha III. Alexandros tovább él, és Rómát is megtámadta volna? Livius konklúziója: makedón vereség. Erre a következtetésre a szembenálló felek fortunájának, ingeniumának ill. virtusának összehasonlítása révén jut el. Az ún. Alexandros-digresszió mind szerkezetében, mind történelemfilozófiájában lényegesen eltér az annales műfajának megszokott kellékeitől; az idősíkok szabadon váltakoznak, így felbukkan a szövegben pl. Hannibal, sőt Pompeius Magnus is. Amikor Livius kortárs görög írókkal vitatkozik (18, 6) lényegében egyedülálló forrást biztosít számunkra: betekintését nyerhetünk a Róma-ellenes hellén világ mentalitásába az augustusi kor idején.

Azzal, hogy a pataviumi történetíró III. Alexandros negatív tulajdonságait emeli ki, és nyomatékosan hangsúlyozza a makedón világhatalom gyors felbomlását, ezzel a szörnyű polgárháborúkat éppen csak befejező Rómát is figyelmezteti. Ráadásul Livius a Nagy Sándor hagyomány egy alig ismert ágát is bemutatja, ahol III. Alexandros alakja a rossz legfőbb forrásává, esetünkben a keleti despotává változik át. A principatus kori római-parthus viszonyrendszer szerint egyértelműen Róma ideológiai ellenfelévé tette a makedón hódítót, jóllehet Augustust is szívesen ábrázolták a viláгурalmat birtokló Nagy Sándor alakjában.

Variációk egy témára – Enyedi György *Historia elegantissimájáról*

Lovas Borbála
Esztétika – magyar, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:

Dr. Kiss Farkas Gábor, egyetemi tanársegéd
ELTE BTK, Régi Magyar Irodalomtörténeti Tanszék

Magyarországon a XVI. század második fele a szórakoztató céllal készült históriás énekek, bibliai és széphistóriák, vagyis a verses szórakoztató ponyva fénykora. Ezen időszak egyik ambivalens darabja Enyedi György *Historia elegantissimája*, amely bár megformáltságát tekintve nem a legszínvonalasabb munkák közé tartozik, olyan forrásokkal büszkélkedhet, melyek a korabeli Európában mindenhol ismertek voltak, és mintául szolgáltak a nemzeti irodalmak íróinak, költőinek.

Enyedi munkájával kapcsolatban a mai napig nem megoldott az alapszöveg kérdése, hiszen idegen tárgyú széphistóriáink között egyet sem találunk, amelyben ehhez hasonló tartalmi és terjedelmi eltérések lennének az egyes változatok között. Varjas Béla nyomán az 1930-as évek végén megtalált, és ma legkorábbiként számon tartott 1577-es szárazabb hangvételű debreceni kiadást tartották Enyedi eredeti művének, ám a Káldos János által szerkesztett 1994-ben megjelent kiadás ezt a feltevést hibásnak tartja. Káldos a kéziratos másolatok és a nyomtatott kiadások összességét vizsgálva megállapítja, hogy a debreceni változat szövegromlás eredménye. Ő a hosszabb változatok közül a legelsőt, vagyis az 1582-es kolozsvári kiadást tekinti az alapszöveghez leginkább közelállónak. Állításának helyességét cáfolni látszik az, hogy érvelésében több helyen ellentmondásokat fedezhetünk fel. Elmélete pontatlanságát igazolja több konkrét szöveghely, valamint problémássá válik az általa felállított sztemma, hogyha a 2000-ben előkerült, a debreceni nyomdában 1581-82-ben nyomtatott töredéket is megpróbáljuk a szövegek közé helyezni. Ez a változat sok helyen épebb szöveget őriz, mint a kolozsvári változat, sőt a romlott szövegűnek tartott variánsokkal együtt tér el attól.

Bár a szövegváltozatok leszármazásának kérdése korántsem megoldott, e textológiai szempontból izgalmas szöveg sok érdekes jelenségre mutathat rá a korabeli szerkesztési és fordítástechnikával, írói és nyomdai munkával kapcsolatban.

Démoni nőalakok

Lovas Virág
Angol, IV. évfolyam
EKF BTK

Témavezető:

Dr. Antal Éva, tanszékvezető egyetemi docens
EKF BTK, Anglisztika Tanszék

Both male and female demonic characters appear in „mythical fiction”, I think, most of the times in the old centuries human fear fed these characters. The fear of something other has made them born and kept them alive for many centuries. This something is most of the time is some kind of an unwanted stand against accepted social behaviour or tradition.

In this paper, I will try to come up with an analysis why women are regarded to have demonic features. Additionally, I would like to show some of the 19th century poetry and writing about demonic women characters. I will introduce the Pre-Raphaelite Brotherhood and its new idea and natural detailed idea of art, which for they went back to the time of Raphael. I will analyse their pictures used style and characteristics of demonic women through the poems of Keats and Tennyson.

At first I deal with historical facts of the 19th century, poems, arts and literature to see the relationship between female characters and the special power they own and the ones they having been regarded to but never had.

As the demonic woman vampire, nymph, lilith, lamia always seem angel-like and they are described as saints, from this appearance we would never find out their demonic side. The demonic side comes up later in the myths, when we learn that they use these nice features for fulfilling their hunger to kill. I also deal with the second coming of gothic which shapes the characteristics of the fallen demonic women. These mythical characters perfectly fit in a Gothic scene in a picture or in a poem.

At the very last part of the paper I analyse the poems of Keats and Tennyson using the pictures mainly of William Waterhouse to draw a parallel between arts and literature and show how close they are to each other.

Kulcs a diadalkapuhoz – megjegyzések Isidor Marcellus Amandus Ganneval váci székesegyházához

Lőrincz Viktor Olivér
Művészettörténet, IV. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Széphelyi F. György, egyetemi adjunktus
ELTE BTK, Művészettörténeti Intézet

A szerző dolgozatában a magyarországi építészet egyik jelentős alkotását járja körül. A váci székesegyház a szakirodalom hagyományosan a francia forradalmi építészethez köti, még ha e kapcsolat minőségét tekintve eltérés is van az egyes szerzők között. A dolgozat rámutat arra, hogy ezen vélekedés hogyan befolyásolta a téma kutatását.

A szerző felhívja a figyelmet egyes, az épület látványához kapcsolódó megfigyeléseire, és arra, hogy ez hogyan befolyásolja a Ganneval székesegyházáról korábban kialakított képet. A bejárat kapcsán foglalkozik a korábbi ikonográfiai javaslatokkal, és hivatkozik egy francia teológiai műre, mely az előcsarnok domborműveinek ikonográfiájához kapcsolódik. Az elemzésből kirajzolódik, hogy a korábban feltételezett diadalkapu funkcióval szemben jelentős szerepet játszik az előcsarnok bűnbánati ikonográfiája is.

Az építetőről készült rézmetszésű portré alapján a szerző felhívja a figyelmet a római Szent Péter bazilikával fennálló kapcsolatokra, és arra a következtetésre jut, hogy a bejárat oszlopcsarnok Bernini térkiképzésének egy erősen redukált változata. Ezen nézete igazolására megemlíti Pilgram korábbi váci terveit éppúgy, mint Ganneval mesterének, Servandoninak Rómához fűződő viszonyát. Utalás történik Langhans és Ganneval, valamint Vác és a berlini Brandenburger Tor esetleges kapcsolatára is.

Egy korábbi felvetés alapján vizsgálja a kupola és az oszlopközök közötti arányokat, aminek kapcsán rámutat arra, hogy Ganneval esetleg dobót is tervezhetett a kupolához. A XVIII. században bevett eljárások alapján több módszert is felvet az oszlopcsarnok kiserkesztéséhez, de felhívja a figyelmet bizonyos egyszerű számtani arányokra is.

Az épületbe beépített reneszánsz töredékek kapcsán szó esik Ganneval historizáló törekvéseiről is, illetve általában belsőépítészetéről. Az építkezés gazdasági-szociológiai háttere kapcsán felmerül a főoltárkép letakarásának egy lehetséges oka és Oswald Gáspár szerepének kérdése.

Tíz deka *Dekameron*

Lőrincz Zsuzsanna
Magyar – olasz, II. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Puskás István, egyetemi tanársegéd
DE BTK, Olasz Tanszék

Tanulmányomban azt vizsgálom, hogy a *Dekameron* mennyire alkalmas színpadi műnek és filmnek. Hogyan sikerül átadni mondanivalóját, jellegét e két médium segítségével. Vizsgálatom tárgyául a debreceni Csokonai Színház 2006-ban bemutatott „Sólyompecsenye” című előadását és Pier Paolo Pasolini *Dekameron*-ját választottam. Vannak hasonlóságok és különbségek a két feldolgozásban, de ami hasonlóná teszi őket, az a *Dekameron*, melyből mind a kettő ered.

Fontos kiemelni, hogy pontosan tíz történetet jelenített meg a színdarab, és a film is a *Dekameron* száz novellájából, mellyel a mű teljességét kívánták megőrizni e megteremtett „mini *Dekameron* világban”. Kérdés, mennyire hű, kicsinyített mása ez Boccaccio novelláskönyvének. Boccaccio szórakoztatni és tanítani kívánt könyvével, így hát a színi- és a filmrendező ennek tudatában, eldöntheti, hogy mennyire tartja ezt szem előtt. A színielőadás *Dekameron*-makettje hasonlóan épül fel, mint a könyvé, mert a kerettörténet a pestis leírásával, és a narrátorok folytonos jelenléte is része lesz. Ezzel szemben a film, a kiemelt tíz történetet jeleníti meg, de emellett megtalálható benne egyfajta konstrukció.

A *Dekameron* kimeríthetetlen lehetőséget biztosít történetei feldolgozására, melyek megvalósításait összeillesztve fog összeállni ez a kirakós játék (puzzle), a *Dekameron*.

Towards an Ecocritical Approach of John Milton's *Lycidas*

Maczelka Csaba
Angol – magyar, végzett – V. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Szőnyi György Endre, intézetvezető
SZTE BTK, Angol-Amerikai Intézet

A dolgozat John Milton 1637-ben, pasztorál elégia formájában írt költeményét, a *Lycidast* vizsgálja. A vizsgálat célkitűzése három pontban foglalható össze: 1) hogyan viszonyul a vers a pasztorál költészet hagyományához, mennyire összeegyeztethető a pasztorálhoz fűződő viszonya egyes kiragadott kortárs, illetve modern elméleti munkák tételeivel? 2) Lehet-e, és ha igen, hogyan lehet a szöveget a kilencvenes években kialakult ökokritikai iskola szempontrendszerét használva olvasni? 3) Milyen mértékben használható az ökokritikai megközelítés mint irodalomkritikai módszer egy XVII. századi szövegen?

A dolgozat ennek megfelelően épül fel. Az első nagyobb fejezet a pasztorál költészet kérdéskörét járja körül, és kitér a pasztorál szövegek olvasásával kapcsolatos problémákra is, melyek például Doctor Johnstont a verset támadó, igen indulatos szidalmakra ragadtatták. A második nagyobb egységben a szöveg és a pasztorál hagyomány viszonyát vizsgálom az első fejezet következtetései alapján. A harmadik nagyobb egységben az ökokritikai iskola rövid ismertetése után kísérleti jelleggel próbálom a verset ökokritikai szempontból elemezni. Eredményeimet az utolsó fejezetben foglalom össze.

Felhő, képzelet és költészet: az én és az identitás kérdése Wordsworth verseiben

Madocsai Kinga Dóra
Angol – magyar, IV. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Péter Ágnes, egyetemi tanár
ELTE BTK, Anglisztika Tanszék

Dolgozatom célja az, hogy bemutassa az énnel elsősorban az énhez, másodsorban másokhoz és a külvilághoz való viszonyának megjelenését Wordsworth költészetében. Ezen bemutatás során először azt mutatom meg, hogy a felhő motívumként jelenik meg a költő verseiben, majd e motívum teljes korpuszon való elemzésének eredményeiből kiindulva vizsgálom meg a képzelet és a költészet státuszát Wordsworth felfogásában. Ezek után ezen ambivalens státusz hatását nézem meg versekben, mely státusz ambivalenciája mind a lírai ént, mind a tájképek leírásának módját jellemzi, emellett a Wordsworth költészetében megjelenő szorongásért is részben felelős. Majd olyan verseket és jellegzetességeket veszek sorra, amelyekkel az én viszonyainak jellemzőit példázom. Itt tárgyalom az önhasadás tematizálását a versekben és a költői diskurzusban, az önmagunkból való kilépés igényét és lehetőségét és ezzel kapcsolatban az emlékezés folyamatának megjelenését és az önző (egotistic) és a közösségi lét viszonyát. Ezen utóbbi témában arra a következtetésre jutok, hogy ez a két létforma nem egymást kizáró, hanem egymást feltételező létforma Wordsworthnál, amennyiben elfogadva, hogy csak saját interpretált világában otthonos, általában saját élményekből építi fel verseit, de úgy, hogy azok az általános emberire nézve is jelentőséggel bírnak. Az elemzésekben a diakritikai fenomenológia elméletét hívom segítségül és a módszerét használom, amely elméleti keret képesnek látszik az igen szerteágazó Wordsworthról szóló kritikai hagyomány egyes elemeit összeegyeztetni és egységes elméleti keretben tárgyalni.

Szubjektív képhermeneutika. Képek és szóképek találkozása Bródy Sándor Rembrandt-novellaciklusában

Majer Szilvia
Magyar nyelv és irodalom szak, IV. évfolyam
EKF BTK

Témavezető:
Kusper Judit, főiskolai adjunktus
EKF BTK, Magyar Irodalomtörténeti Tanszék

Dolgozatomban azt kutatom, hogyan jelenik meg a képiség – a szó átvitt és legszorosabb értelmében véve – Bródy Sándor Rembrandt-novellaciklusában. A dolgozat célja ezen belül kettős. Fontosnak tartom egy olyan elbeszélői szubjektum kidomborítását, mely a szöveget valójában működteti, s melynek alakja talán sokakban felsejlett már, de még senki sem konkretizálta, ezzel forrást szolgáltatva az esetleges félreértéseknek. Egyrészt tehát az elbeszélői szubjektum és Rembrandt személyiségét, azok viszonyát vizsgálom, s felmerül az önvallomás kérdése is.

Másrészt egy olyan megközelítésmóddal dolgozom, mely eddig egyetlen helyen jelentkezett a Rembrandt-elemzésekben. (Tihanyi Katalin: *Műalkotások színelátása*) Ennek lényege, hogy egy új nézőpontból, Rembrandt festőművészete felől közelíti meg a novellaszövegeket. Ezen tanulmány alapján, s azt továbbgondolva arra keresem a választ, miként válhat egylényegűvé a festészet és az irodalom világa Bródy Sándor Rembrandt-novellaciklusában.

Véleményem szerint pedig a keresett válasz a Rembrandt sajátos, összetett szövegvilágában, annak metaforikus ábrázolásban, s a belehelyezkedés-szerű szubjektív képhermeneutikában rejlik.

A dolgozatban körüljárt elméleteket végül gyakorlati síkra helyezve munkámat a Rembrandt három novellájának elemzésével zárom.

Idegenek és idegenség a *Sinistra* körzetben

Marcsek György
Magyar – angol, V. évfolyam
DE BTK

Témavezető:

Dr. Szirák Péter, egyetemi docens
DE BTK, Magyar és Összehasonlító Irodalomtudományi Intézet

Bodor Ádám *Sinistra körzete* megjelenése óta megkérdőjelezhetetlen remekműnek számít. A szöveg mintázatának gazdagságát bizonyítja az, ahogy az értelmezői nyelvek „versengését” elindította és alakította az évek során. A számtalan irányba szétfutó, gyakran egymásnak ellentmondó olvasatok szinte kivétel nélkül felhívják a figyelmet a szöveggel valamilyen formában kapcsolatba hozható idegenségre. Dolgozatomban a regényben felmerülő idegenség kérdésirányait kívánom elmélyíteni, összegezni és lehetőség szerint párhuzamba állítani. Szeretném bemutatni a regényben felbukkanó „idegenek” sajátosságait, a Sinistra körzetben uralkodó hatalom nyelvéhez való viszonyukat és a narráció idegenséghez kötődő többi sajátosságát. Termékeny szempontnak tartom továbbá Andrej, mint a vándor, a jövevény alakjának antropológiai jellegű elemzését, valamint az effajta idegenség által generált igények és feleletek feltárását.

A farsang a régi magyar irodalomban

Martí Tibor
Magyar – történelem, végzett
PPKE BTK

Témavezető:
Dr. Nagy László, egyetemi docens
PPKE BTK, Irodalomtudományi Intézet

A farsangi szokáshagyomány irodalmi emlékeit sokszínű és gazdag forrásanyag őrzi, mely a farsangot, a farsangi jelenségeket eltérő módon, műnemi és műfaji sajátosságai szerint különböző formában és funkcióval említi, mutatja be. A farsang, mint minden év visszatérő és fontos időszaka, számtalan alkalmi versnek, közköltészeti alkotásnak, különböző populáris és elitirodalmi műveknek, egyházi beszédeknek és iskolai színjátékoknak egyaránt témája.

A dolgozat XVII-XVIII. századi kéziratok és nyomtatott források alapján, a néprajzi, irodalom-, egyház-, és művelődéstörténeti szakirodalom felhasználásával az egyházi év vízkereszttől nagybőjtig tartó időszakát mentalitástörténeti szempontból is vizsgálja. Gondolatmenete egy központi kérdésfeltevés köré szerveződik: a farsang képe az adott műben – prédikációban és iskoladrámában – mennyire függvénye a műfaj funkciójának (funkcionalitásának), illetőleg, hogy a műfaj keretein belül a mű mennyire „használja ki a lehetőségeket”, azaz hol vannak az egyes műfajok „határai”. Nyilvánvaló, hogy a XVI-XVIII. századi egyházi beszédek többsége a farsanggal kapcsolatban a mértéktartásra int, vagyis a funkcionalitás szempontjából a tiltó funkciót képviseli. Egy katolikus vagy protestáns tanintézményben bemutatott profán farsangi iskolai színjáték funkciója a farsanggal kapcsolatban, hogy szórakoztassa mind a közönséget, mind a szereplőket; egyúttal viszont az is, hogy „tartsa mederben” (vagyis a színpadon) a legtöbbször Bacchus által megtestesített farsangi dévajtságot. Ebből a szempontból tágabbak a lehetőségei, a megfelelő keretek között jóval „szókimondóbb” lehet, nem is beszélve a közköltészeti alkotások vagy a diákköltészet darabjairól, melyek ellenőrizetlenül, olykor kendőzetlen szabadszájúsággal szólnak és árulkodnak a farsangolásról, más-más funkcióval és formában, az irodalmiságnak is egészen eltérő mértékű igényével.

A szinte parttalan és határtalan mennyiségű szöveg és szakirodalom, illetve a terjedelmi korlátok miatt dolgozatomban csak prédikációkból és iskoladrámákból veszem példáimat, figyelve az elsősorban a XVII-XVIII. században előforduló jellegzetességekre és toposzokra, motívumokra.

A haszonelvű lótenyésztés térnyerése a Fenéki Ménes történetének tükrében

Marton Melinda
Történelem, IV. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:
Dr. Majdán János, egyetemi docens
PTE BTK, Újkortörténeti Tanszék

Önmagáért beszél a cím, melyben egyszerre van jelen a mezőgazdaság-, a közgazdaság- és a történettudomány, melyek közül döntően az utóbbi módszereivel dolgoztam fel a témát. A teljesség igényével a haszonelvű lótenyésztést a dedukció módszerét alkalmazva, az általánostól az egyedi felé haladva közelítettem meg.

Munkám célja a ló gazdasági térnyerésének bemutatása. Kutatási témámmal elsősorban a lótenyésztés és a lóversenyzés, valamint a lótenyésztés és a katonaság lóigénye között meglévő gazdasági összefüggést kívánom bizonyítani.

Az újkor beköszöntével nagymértékben megnőtt a ló szerepe a mezőgazdaság, a közlekedés, a katonaság és a lóversenyzés területén. A mezőgazdaság és azon belül az állattenyésztés, tehát a lótenyésztés is, a XIX. században a jövedelemszerzés egyik lehetséges eszköze volt. A haszonelvű lótenyésztés megvalósulását elsősorban a különböző társadalmi csoportok érdekeinek az egyeztetése, a közös gazdasági érdek, a minőségi lótenyésztés és a korszakra jellemző egyedülálló értékesítési lehetőségek tették lehetővé. Előzetes feltételezésem szerint, az elsősorban jövedelemszerzést szolgáló magánménések voltak a korszak legnagyobb nyertesei. A Fenéki Ménes (1797-1945) másfél évszázadig tartó sikertörténete egyértelműen bizonyítja, hogy a magánménések voltak a lótenyésztés központjai. Saját kutatási témámban tárgyalom a ménes létrejöttét és új források alapján a gazdaságos működését. Az adatok egyértelműen mutatják, hogy a Festeticsek éltek az adott kor lehetőségeivel. A történeti elemzésben jól látszik a pozitív életszemlélet megléte, amely segítette a családot, az ágazatot és az országot a polgári átalakulás megvalósulásában.

Die zeitgenössische Rezeption Goethes Roman *Die Wahlverwandtschaften*

Matisz Melinda
Német, végzett
KRE BTK

Témavezető:

Bodnárné Dr. Czeglédy Anita, tanszékvezető egyetemi docens
KRE BTK, Germanisztikai Intézet

Vizsgálatom tárgya J. W. Goethe *Die Wahlverwandtschaften* című regényének korabeli német fogadtatása, melyhez az írói szándékoltság is szorosan hozzátartozik. A recepció megoszlása csak részben lehetett a spontán reakciók milyenségének függvénye, ugyanis a mű elsősorban az író által megjelölt szűkebb körhöz szólt. Ennélfogva a regény aktualitásának, formai esztétikájának és moráljának megítélésén túl az önazonosítás szintjei (projektáló, empatikus, ill. szomatizáló olvasás) is érdekessé válnak.

A dolgozat recepciótörténeti áttekintés helyett inkább recepcióesztétikai vizsgálódást tűzött ki céljául, melyek alapjait nem egy adott elmélet, hanem a konkrét összefüggések adják. Forrásaim publicisztikai írások, illetve magánlevelezések, melyek stilisztikai árnyaltsága gyakran magyarázatra szorul, tartalmuk olykor egymásnak ellentmond. Nemek közti, de nem belüli megkülönböztetésre is történik kísérlet, mindazonáltal a cél annak a kérdésnek az eldöntése, a várt módon értelmezte-e a regényt a korabeli olvasóközönség, létrejött-e a hermeneutikus kapcsolat író és olvasó között.

Az első „nyugtalan természetű ember” – kísérlet Márai Sándor *Béke Ithakában* című regényének értelmezésére

Merklin Orsolya
Kommunikáció – magyar, V. évfolyam
KRE BTK

Témavezető:
Prof. Dr. Király Gyula, egyetemi tanár
KRE BTK, Összehasonlító Irodalomtudományi és Irodalomelméleti Tanszék

A kutatás célja, hogy Márai Sándor *Béke Ithakában* című regényének egy lehetséges új értelmezését adja, és további információkkal szolgáljon az író alkotásáról. Dolgozatomban kitértem a szerzőség kérdésére, mivel a műben Márai Sándor narrátorként csak az Utóénekekben jelenik meg, a három ének szerzője is három különböző alak, s ez a szerző kilétére vonatkozóan elméleti kérdéseket vethet fel.

Vizsgáltam az Odüsszeia zárlatához képest a leglényegesebb tartalmi eltéréseket annak érdekében, hogy feltárjam, miként alkotott Márai regényt egy ókori klasszikus eposzból, s mit, hogyan és miért változtatott meg művében. Külön kitértem a békekötés sikertelenségének legfontosabb következményeire is, pontosabban, hogy ezeknek a következményeknek mi lehet a magyarázata a főhős szemszögéből.

Dolgozatomban igyekeztem minél részletesebben vizsgálni a regényben megjelenő szereplők megértését Ulysses személyiségével kapcsolatban. Az eposz és a regény viszonyának vizsgálatához kigyűjtöttem minden fontos eltérést az eposztól, valamint a szereplők Ulyssesről alkotott képének megnyilvánulásait, és ezeket a regényiség szempontjából igyekeztem magyarázni. Kitértem még az alkotásban megjelenő többfajta idősíki használatára is. Legvégül megpróbáltam választ találni arra kérdésre, mi lehet a *Béke Ithakában* keletkezésének magyarországi vonatkozása.

Dolgozatom eredményei további kutatást indokolnának, a regény teljeskörű elemzéséhez még nem elegendők, ám egy esetleges későbbi vizsgálat irányvonalait kijelölhetik. Következtetésként levonhatjuk az elemzésből, hogy a regénybeli szereplők és az olvasók megértése Ulyssesst illetően korántsem azonos módon megy végbe, és eredménye sem ugyanaz.

60 éve történt – Kitelepítés Solymáron

Mesterné Schäffer Ibolya
Nemzetközi kapcsolatok, IV. évfolyam
KJF

Témavezető:

Dr. Demeter Zsófia, főiskolai tanár
KJF, Társadalomtudományi Tanszék

A II. Világháború végeztével 1945. XII. 29-én az ideiglenes Magyar Nemzeti Kormány rendeletet hozott, amely kimondta, hogy minden olyan magyar állampolgár köteles Németországba áttelepülni, aki az utolsó népszámlálásnál német anyanyelvűnek vagy német nemzetiségűnek mondta magát.

Ez a szomorú esemény 60 éve történt. Magyarország számos településéről, sok ezer családot telepítettek ki, nem törődve szoros rokoni kötélekkel, barátsággal, szerelemmel. Közülük a szomszédságomban lévő Solymár község lakóinak kálváriáját mutatom be riportjaimon, valamint a témában született számos értekezésem keresztül. Szinte nincs olyan ember ma Solymáron akinek legalább egy rokonát ne telepítették volna ki.

Az évforduló alkalmából a ma élő kitelepítettek közül sokan hazalátogattak. Őket az Önkormányzat és a NKÖ fogadta, és a Művelődési Házban köszöntötte.

Az általam készített pályamunkából kiderül, hogy a 60 éve történt események milyen mélyen érintették, milyen mély kivághatatlan sebet ejtettek az emberekre akár a kitelepítettekben, akár az itthon maradottakban egyaránt. Ez egy örök, soha el nem feledhető fájdalom volt.

Fontosnak tartom szemléltetni azt, hogy a kitelepítetteket milyen nehezen fogadta be a német lakosság. Mennyire számkivetettnek érezték ott magukat, hiszen az ő hazájuk Magyarország volt.

Bármennyire is felgyorsult a világ, „csökkentek a távolságok” még mindig országhatárok és sok száz vagy ezer kilométerek állnak a rokonok között. Dolgozatomban az örök nyomot hagyó múltat (ideértve a kitelepítés utáni betelepítést is) és ennek jelenét mutatom be.

A közelség távolságában

Mészáros Márk
Magyar, IV. évfolyam
PTE BTK

Témavezetők:

Dr. Bókay Antal, egyetemi tanár
PTE BTK, Modern Irodalomtudományi és Irodalomelméleti Tanszék
Hegyi Márton, megbízott előadó
PHF, Szisztematikus Teológia Tanszék

Dolgozatomban a Pilinszky-i emberkép egységes megragadását tűzöm ki célul. Ennek bemutatásához két aspektusból közelítek: 1. az egzisztencia „létbe vetettségének” „létezés szerinti” tapasztalata felől, valamint 2. a szubjektum dialogikus természete alapján „hit szerinti” élménye szemszögéből.

Pilinszky életművében kirajzolódó világkép értelmezésére meglátásom szerint azért indokolt, mert a modern – későmodern költő verseiben kora irodalomtörténeti és politikai ideológiájával szemben olyan ontológiát tár olvasói elé, amelyben a transzcendencia jelenléte egyértelmű és megkerülhetetlen. A kérdéshez való viszony azonban a Pilinszky-recepciót megosztja. A transzcendencia kérdését ideologikus alapon bíráló munkák Pilinszky művészetének lényegi vonatkozásával kapcsolatban vannak fenntartásaik, a másik tábor – a néhány kivételtől eltekintve – pedig biografikus-érzelmi úton csatlakozik a költőre visszaemlékezők köréhez.

Ezekkel az irányokkal szemben céloom a Pilinszky-életmű különböző szakaszaiból vett részek filozófiai és teológiai diskurzusokat egyesítő elemzése, amely primér források felhasználásával körbejárja a Pilinszky-i egzisztencia ontológiai szituációját valamint transzcendenciával való viszonyát is.

A dolgozat szempontjai és tanulságai egy átfogóbb, terjedelmében is nagyobb méretű összegző munka alapját képezhetik.

A kétértelműség nyelvi kifejezőeszközei a diplomácia nyelvezetében

Mezey Eszter
Francia – kulturális antropológia, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezetők:
Dr. Körmendy Mariann, egyetemi adjunktus
ELTE BTK, Francia Tanszék
Dr. Szabó Dávid, egyetemi docens
ELTE BTK, Francia Tanszék

Dolgozatunkban abból indultunk ki, hogy a kétértelműség különböző típusai fellelhetők a diplomáciai szövegek jelentős részében, valamint hogy e nyelvi jelenség különböző formái fontos funkcióval bírnak a diplomáciai gyakorlatban. Célunk volt tehát a kétértelműség megjelenési formáinak és funkcióinak feltárása ezen szövegek esetében. Megemlítendő, hogy a téma kibontásában komoly akadályt jelentett a diplomáciai szövegek titkos volta, ezért csak kiadott, illetve az interneten fellelhető publikus szövegekből válogathattunk. Munkánkhoz a szakirodalom felhasználásán és a konkrét szövegelemzésen túl nagymértékben hozzájárultak jelenleg hivatalban levő diplomatákkal készített mélyinterjúk is.

A dolgozat a legfontosabb definíciók tisztázása után tartalmaz egy elméleti összefoglalást a diplomácia nyelvezetéről, amelyben kimutatjuk, hogy a kétértelműség a diplomácia nyelvezetének egyik legfontosabb specifikus vonása, majd a kétértelműség különböző kategóriáit állítjuk fel (lexikális, szintaktikai, szövegszerkezeti alapon illetve szemantikai és pragmatikai szempontból), példákat hozva a diplomáciai gyakorlatból. Végül két, formáját tekintve teljesen különböző diplomáciai szöveg elemzésével zárjuk hipotézisünk bizonyítását, felvetve azokat a területeket, amelyek további kutatás tárgyát képezhetik a jövőben.

Dolgozatunkban tehát bizonyítjuk, hogy a kétértelműség valóban jellemzi a diplomáciai szövegek megfogalmazásának módját, s hogy ennek több fontos funkciója van: a konfrontálódás elkerülése, az egyes országok közötti béke fenntartása, valamint a tárgyaló felek számára kellő mozgástér biztosítása a tárgyalások folytatása érdekében, és ennyiben mindenképpen konstruktív jelenségnek tekinthető.

A rekatolizáció kezdetei a poroszlói Tisza-tájon. A sarudi bonyodalom (1739-1746)

Mihalik Béla
Történelem – levéltár, IV. – II. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:

Dr. Molnár Antal, egyetemi adjunktus
ELTE BTK, Középkori és Kora Újkori Magyar Történeti Tanszék

Dolgozatomban a sarudi református közösség elleni pert és annak következményeit mutatom be, melynek során a környező kistáj rekatolizációjának és a XVIII. századi falusi hitváltoztatás eszköztárának általános jellemzőit is vizsgáltam. A források tekintetében törekedtem mindkét oldal lehetőségeinek és lépéseinek megismerésére, így a Heves Megyei Levéltárban őrzött peranyagot jól kiegészítették a Tiszáninnen Református Egyházkerület előjáróinak levelei, az anyakönyvek történeti demográfiai elemzése, továbbá adóösszeírások, plébániai iratok és az 1746. évi egyházlátogatási jegyzőkönyv felhasználása.

A poroszlói Tisza-táj többségében az egri püspökség birtokában lévő református falvait a XVIII. század első harmadában még elkerülték a környéken fel-fellángoló felekezeti összetűzések. A sarudi reformátusok haranglábjának engedély nélküli építése azonban lehetőséget nyújtott a kérlelhetetlen protestánsellenességről ismert Erdődy Gábor egri püspöknek, mint földesúrnak és mint főispánnak is a fellépésre. Az 1739 nyarán kipattant sarudi bonyodalom a prédikátor elűzésével, a templom és a harangláb elvételével, és plébános beiktatásával végződött, majd a református lakosság szökését felhasználva 1740-ben a falu legmódosabb, vezető rétegét is száműzték. Ezt követően az egyre erősödő katolikus betelepülés néhány év alatt látványos változást ért el: a korábban kizárólag reformátusok lakta Sarud 1746-ra döntően katolikus többségű falu lett.

Ugyanakkor a sarudi bonyodalom egyben előképe is lett annak a folyamatnak, amely a következő évtizedekben teljesen átformálta a poroszlói Tisza-táj felekezeti képét. A szomszédos református falvak sem tudták elkerülni sorsukat, lakosai fokozatosan elköltöztek, helyükbe katolikusok települtek. A Türelmi Rendelet koráig 5 új plébánia alakult a vidéken, amely a XVIII. század végére már 60%-ában katolikus volt.

Énkonstrukciók és -dekonstrukciók Kukorelly Endre lírájában

Mikó Imola
Magyar – angol, IV. évfolyam
BBTE BTK

Témavezetők:

Dr. Berszán István, egyetemi docens
BBTE BTK, Magyar Irodalomtudományi Tanszék
Dr. Selyem Zsuzsa, egyetemi adjunktus
BBTE BTK, Magyar Irodalomtudományi Tanszék

Kukorelly Endre 80-as – 90-es évekbeli lírája a kortárs magyar költészet egyik legmerészebb kísérletét hajtja végre a nyelvi retorikusság felszámolására, illetve kijátszására. Kutatásom során a jelölési aktusok megbontásának mechanizmusait vizsgáltam felül, így azt az összetett dekonstruáló folyamatot, melynek részét képezik: a kérdő modalitás, a különféle öntörlő gesztusok, a(z) (ál)dilettáns attitűd, a megtévesztő jelölési folyamatokat beindító grammatikai jelek, az összerakás, szétszedés aktusai, az üres helyek stb. Mindezt a Nietzschével kezdődő retorikai fordulat, illetve az ehhez szorosan kapcsolódó nyelvfilozófiák, különösen Paul de Man és Derrida íráskonceptióját működtetve teszem.

A vizsgált anyag öt Kukorelly lírakötetből saját szempontok alapján választott verskorpusz, melynek újdonsága egy más médium, a fényképezés technikáját alkalmazó versek (főként retorikai) analízise. Ugyanakkor mindezen szempontok alapján az „én” meg- és deformálódásának módozatait követem nyomon egy olyan versnyelv esetében, mely éppen ezen formációk nyelvi megalkotottságának, esetlegességének tudatára épül.

Elsődleges célom annak vizsgálata, miben hoz újat Kukorelly költészete a self megbomlásának 60-as évekbeli poétikáihoz képest. A lényegi különbséget az említett dekonstruáló folyamatok (felül)írásában látom. Másodsorban azt kutattam, folytatható-e ez a fajta szövegjáték, vagy megmarad önmagába forduló, majd kifulladás gyakorlatozásnak? Arra a következtetésre jutottam, hogy mindaddig működőképes, amíg van tétje a jelöltre vonatkozásnak, még ha illuzórikusan is. Ellenkező esetben viszont, amikor az üres helyek terjedelme teljesen ellehetetleníti a keresést, a jelölő/törlő gesztusok aránytalansága miatt megbomlik a „Kukorelly-gépezet”.

Egy kisméretű angol nyelvű internetes szerepjátszó chat-közösség nyelvhasználata

Misits Éva
Angol – spanyol, V. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Barát Erzsébet, egyetemi docens
SZTE BTK, Angol Tanszék

Ez a tanulmány egy, a SWAT Kats című rajzfilmen alapuló, kisméretű, angol nyelvű internetes szerepjátszó chat-közösség nyelvhasználatát vizsgálja. Megmutatja, hogyan épül fel nyelvi szempontok alapján egy közösség, és hogyan használják a nyelvet a közösség szerepjátékosai arra, hogy alkalmazkodjanak egy sor elképzelt szituációhoz és figurához. Bár a közösség szerepjátéka chat-alapú, és bizonyos vonásokban hasonlít az IRC chat-szobák kommunikációs formáira és a MUD nyelvhasználatára, alapvetően mindkettőtől különbözik, és számos nyelvi sajátossága van. A közösség szerepjátékosai egy jelrendszer segítségével az interakció több formáját is le tudják írni.

Képesek különféle nyelvi stílusok megteremtésére, hogy alkalmazkodni tudjanak az eltérő figurákhoz, melyek identitását ezekkel a nyelvi stílusokkal jelenítik meg, miközben több szinten kommunikálnak egymással a szerepjáték alatt. Beszélgetéseik során kialakítják saját szókészletüket és egy olyan szerepjátszó nyelvi kultúrát, ami nyelvi és szociolingvisztikai szempontból is különleges, és szerepjátszó közösségekként változhat, illetve változik.

A dolgozat témájának vizsgálata korántsem teljes. Helyenként magam is utalok arra, hogy a diskurzus analízis elengedhetetlen a közösség nyelvi életének még behatóbb tanulmányozásához, azonban egyelőre dolgozatomat így, leíró és pragmatikai mivoltában kell egészen tekintenem; kibővítésére csupán ezek után kerülhet sor. Emellett azt is meg kell említenem, hogy az általam vizsgált szerepjátszó közösség 2006 őszén új tagok belépése miatt 'újraindult': ez a régi nyelvi kultúra jelentős hányadának megszüntetését és az addig jelenlévő identitások és kapcsolatok felszámolását jelenti, ami kutatásom egy részét történelemmé tette. Azonban a tény, hogy ilyesmi megtörténhet, csupán megerősíti azt a következtetésemet, hogy minél előbb vizsgálatunk tárgyává kell tennünk az internetes nyelvhasználatot, mert gyorsan változik, és a leggazdagabb és legtanulságosabb adatforrások is hamar eltűnhetnek.

Múltidő-használat két korai középmagyar kori drámában

Mohay Zsuzsanna
Magyar nyelv és irodalom, IV. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Korompay Klára, egyetemi docens
ELTE BTK, Magyar Nyelvtörténeti Tanszék

Dolgozatomban korai középmagyar kori múltidő-rendszerünk vizsgálatával foglalkozom két XVI. század második feléből származó drámánk, Bornemisza 1558-ban íródott *Elektrája* és a *Szép magyar komédia*, Balassi 1588-ban született műve alapján. A drámának, mint a beszélt nyelvhez igen közel álló műfajnak a létrejötte olyan nyelvi jelenségek tanulmányozására kínál alkalmat, melyre az erős latin hatás alatt álló ómagyar kori kódexirodalomban nem volt lehetőség. Arra kerestem a választ, mennyiben érhetők tetten a drámákban a középmagyar kor múltidő-rendszerében meginduló hangsúlyeltolódások, illetve hogy mely tényezők befolyásolhatták mindezt. Olyan, eddig kevésbé vizsgált szempontokat is körüljárva elemeztem a drámákat, melyek formai, stiláris és funkcionális sajátosságokat egyaránt figyelembe vesznek. Számos példa és százalékarányos kimutatás segítségével igyekeztem bizonyítani, hogy a múltidő-használatban többek között erőteljesen érvényesül a szereplők megnyilatkozásainak egymásra hatása, a változatosságra való törekvés, az adott jelentéskörhöz tartozó igék egynemű múltban való szerepeltetése, valamint például az egyes múltidő-fajták drámán belüli csoportosított elrendeződése. Fontosnak tartottam mind az egyszerű, mind az összetett múltakat érintő, a korábbiakban nem tapasztalt, ritka jelenségekre is rámutatni. Kiemelt figyelmet fordítottam a vizsgálatban a -t és az -á/-é jeles múlt szerepének tanulmányozására, a drámák törzsszövegét az azokat bevezető és lezáró részekkel is összevetve.

A szokolyai kisvasút a táj életében

Molnár Gergely
Magyar – néprajz, III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Bali János, egyetemi tanársegéd
ELTE BTK, Néprajzi Intézet

Dolgozatom célja azon hatásrendszer bemutatása, melyet a vasút a magyar társadalomra gyakorolt létrejöttétől napjainkig, különös tekintettel a hagyományos paraszti mentalitás átalakulására.

Kutatásom terepe a Börzsönyben fekvő Szokolya volt, mely a XIX-XX. század fordulója óta két vasútvonallal is rendelkezik. Helyi vasutasokkal és civilekkel végzett néprajzi módszerű interjúk adatait kíséreltem meg rendszerezni a kapcsolódó, meglehetősen csekély szakirodalom és a saját, kiegészítő szempontjaim alapján.

Ennek során kiderült, hogy a vasutak megépültével a hagyományos szekerező áruforgalom néhány év alatt töredékére esett vissza, a falu kereskedelmi és munkamigrációs kapcsolathálózata átalakult, a vonattal könnyen megközelíthető városokra korlátozódott; az utas térszemlélete megváltozott. A vasúti szállítás következtében szélesedő bánya- és erdőművelés sokakat kisiparosból nagyiparossá tett. Kialakult a vasutasok rétege; az általuk képviselt pontosság, rend és fegyelem példát nyújtott a falu többi lakójának is, a menetrend például újfajta, percre pontos időszemlélethez is vezetett. Baleseteket is okozott, új ünnepeket, szokáscelekvéseket is létrehozott. A falu kommunikációs tereként funkcionált, többféle jellegű szoros kapcsolatot teremtett vasutas és utas közt. Az autóbusz megjelenésével s a személygépkocsik elterjedésével a folyamat új távlatba helyeződik, a múlt lépcsőfokává válik. A vasút rendkívül sokrétűen hatott tehát a társadalomra, vélhetőleg minden eddigi elképzelésünknél mélyebben játszott bele a falusi mentalitás modernizálódásába. Komplexitása következtében e hatásrendszer a paraszti polgárosodás teljes folyamatának újraértelmezését tenné célszerűvé, melynek összefoglaló bemutatására további regionális elemző vizsgálatok elvégzését követően nyílhatna mód.

A Szűcsök világa – naplóikon keresztül

Molnár Levente
Történelem, V. évfolyam
DE BTK

Témavezető:

Dr. Velkey Ferenc, egyetemi docens
DE BTK, Új- és Legújabbkori Történeti Tanszék

A dolgozat egy nemesi származású, XIX. századi, miskolci család naplóírásáról szól. Azért használhatom a családi naplóírás kifejezést, mivel egészen egyedülálló módon, a családfő, id. Szűcs Sámuel és két legidősebb fia, Sámuel és Miklós is vezettek naplókat, amelyeknek jelentős része ránk is maradt. A három naplóból egy, ifj. Samué, férhető hozzá kiadott formában, illetve Miklós feljegyzéseiből egy rövidebb részlet. Ezeket a kiadásokat gondozta, szerkesztette: Kilián István, miskolci helytörténész. Ő volt, aki néhány tanulmányban foglalkozott is a Szűcs naplókkal. Elsősorban a naplók tartalmi részeire koncentrált, és azokat önmagukban vizsgálta. Jelen dolgozatomban más szempontok szerint végeztem a műveken „mélyfúrásokat”. Egyrészt megkíséreltem elhelyezni a Szűcs naplókat a kor megannyi fajtájú naplója-memoárja között, másrészt pedig bemutatni a családon belüli naplóíró hagyományt, annak kialakulását az apa, és továbbélését a gyerekek munkáin keresztül. Néhány példán keresztül igazolom, hogy párhuzamos naplóírásról is szó volt, és hogy az apa „tanította” két fiát a naplóírás módjára. Ezután megvizsgálom, hogy az eredeti munkahipotézis mennyiben alakult át a két fiú naplóiban az évek múlásával, hogy hova jutottak el a kezdőponthoz, a mintához képest, és összevetem a naplók formai hasonlóságait és különbségeit. Végül néhány, mind a két naplóban említett esemény (családi tragédiák, egy boszorkányper, egy párbaj ill. a legnagyobb miskolci tűzvész) példáján keresztül bemutatom, hogy az adott keretek között mennyire mutatkoztak különbségek a két „fiú” naplójában személyiségjegyeik különbségének köszönhetően, különösképpen hangsúlyosan kiemelve a Miklós naplójában a forradalom leverésével bekövetkezett változásokat.

A magyar református „ébredés” fogalmának egyfajta megközelítése a szakirodalomban

Molnár Sándor Károly
Történelem, IV. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:

Dr. Tőkéczi László, egyetemi docens
ELTE BTK, Művelődéstörténeti Tanszék

Az „ébredés” egy olyan fogalom, melynek használata szinte teljesen eltér a nyugat-európai protestáns szakirodalomban található példaktól, és meghatározási kísérletektől. A magyar nyelvű szakirodalomban sokkal inkább a pietizmus vált ismertté és elfogadottá a XVIII–XIX. század viszonyaira vonatkoztatva, mellyel párhuzamosan a puritán mozgalmak megemlézése kiemelkedően fontosnak bizonyultak a XVII–XVIII. században. Azonban az „ébredés”-sel foglalkozó magyar nyelvű szakirodalom különböző módon használja, értelmezi és használja a fogalmat. Részben a magyar puritán mozgalmakra értelmezett kifejezésként jelent meg a II. világháború után az „ébredés” kifejezése, s nem csak a legutóbbi 1945–51 közötti intervallumra értelmezve.

Az „ébredés” fogalom meghatározása ugyanolyan sokrétű, mint a pietizmusé. Szakirodalmak sokasága keresi a pietizmus jelenésének különbözőségeit, mely sok helyi és nemzeti sajátosságával az újkori egyháztörténelem jolly-jokere lett. Az egyik jeles kutatónak a pietizmusról megjelent kötetének előszavában utal arra, hogy a pietizmust sokáig csak mint lutheránus egyházon belüli mozgalomra használták, és csak elvétve használták református egyházi megújulásra. Megállapítja, hogy a pietizmus, új pietizmus és ébredés fogalmakat mindig egy adott nemzet egyházán belül kell vizsgálni és értékelni, értelmezni.

Az „ébredés”-t, mint újkori és legújabbkori egyháztörténeti fogalmat sokan félreértik. A félreértések pedig hamis ösvényre vezetnek, melyeknek egy jelentős része a színes értelmezésből adódik. Amit csak fokoz, hogy az „ébredés”-nek mint fogalomnak több jelentése is közismeretes, történeti sőt még egyháztörténeti szempontból is, csupán példaképpen megemlíthető a pszichológiában az „ébredés” (öntudatra ébredés), a történettudományban a „nemzeti ébredés”, a teológiában pedig a gyakorlati, a rendszeres és egyháztörténet teológiai tudomány is más-más módon értelmezi, mint ahogyan más-más módon értelmezi a Római Katolikus Egyház a protestáns egyházak és a zsidó vallás is.

The Analysis of the 1973 Paris Peace Agreement: President Nixon's „Peace with Honor”

Mosoni Gyula
Amerikanisztika, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Szabó Éva Eszter, egyetemi docens
ELTE BTK, Angol-Amerikai Intézet

Kutatásom során a vietnámi háború amerikai részről 1973-ban történt lezárását kutattam, az 1973 januárjában az Egyesült Államok és a vietnámi felek által aláírt párizsi békeszerződés bukásának okaira összpontosítva. A felhasznált elsődleges források (eredeti dokumentumok, jegyzőkönyvek, újságcikkek, beszélgetések nyilvánosságra hozott jegyzőkönyvei, akkori vezetők (politikusok és katonatisztek) visszaemlékezései) mellett felhasználtam a témában klasszikusnak számító műveket (pl.: George Herring) valamint új nézőponttal és újonnan nyilvánosságra hozott dokumentumokkal rendelkező könyveket is (pl.: Pierre Asselin).

Munkámban számos fontos pontot jelölök meg az egyezmény kudarcának okaként, melyeket a dokumentum által megfogalmazott – néhol irreális – elképzelések és az ezek elfogadása után Észak- és Dél-Vietnámban valamint a nemzetközi szinten történtek összevetésével állapítottam meg. Ezek közül néhány: A békeszerződés tartalmának betartására, az Észak-Vietnám által egyre nyíltabban támogatott agresszió megelőzésére valamint ennek kezelésére nem volt elérhető eszköze a Nixon kormánynak és dél-vietnámi pártfogoltjuknak, ezért a felek által elfogadott szabályok minden következmény nélkül voltak áthághatók. Az aláíró felek meglátásai az egyezmény szerepét tekintve különböztek, ezért néhány kitétele a megállapodásnak gyakorlatban kivitelezhetetlennek tekinthető. Az amerikai belpolitikai helyzet miatt nem volt lehetőség egy esetleges büntetőcsapásra Hanoi ellen. Az egyre apadó amerikai szubvenció következtében az erőegyensúly felborult a dél-vietnámi felek között. A felekben nem volt hajlandóság a harcok leállítására (inkább új határidőket szabnak erre). A dél-vietnámi felek (Thieu elnök és az északiak által támogatott „Ideiglenes Forradalmi Kormány”) nem volt hajlandó sem elismerni a másik fél létjogosultságát, sem pedig együttműködni egymással, ezért a küzdelem nem ölthetett politikai jelleget.

Kutatási eredményeim elemzése során dolgozatomban megállapítom, hogy egy vietnámi béke esélyei a békeszerződés aláírásának időpontjában az előírt amerikai kivonulást követően már eleve kétségbe vonhatók voltak.

DP Adjuncts: a Case Against the Case Filter?

Mráz Attila Gergely
Angol nyelv és irodalom – esztétika, III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Szécsényi Krisztina, egyetemi tanársegéd
ELTE BTK, Angol Nyelvészeti Tanszék

Dolgozatomban a standard Kormányzás- és kötéselmélet keretei között ill. annak bizonyos lényegi pontjait újraértelmezve azt vizsgálom, milyen kapcsolatban állhat egymással a DP-adjunktumok egyes nyelvekben sokszor morfológiailag megnyilvánuló esetjelölése és a szintaxis Esetszűrője, melynek értelmében absztrakt, strukturális jogosítást eredményező esetet kell, hogy kapjanak a hangalakilag nem üres DP kategóriájú argumentumok (ám az adjunktumok nem feltétlenül).

Több nyelv morfoszintaktikai jelenségeinek elemzésére (Li, Kim, Maling) támaszkodva abból a feltételezésből indulok ki, hogy az absztrakt esetadás közvetlen hatással van a nemargumentum DP-k – adjunktumok – (morfológiai) esetére is. Ezután megvizsgálom az eme összefüggést alapul vevő, hangalakilag üres külső esetadó fejeket ill. az absztrakt esetadó N-fejeket feltételező hipotéziseket (Larson), amelyek azonban csupán a releváns nyelvspecifikus megfigyelések egy-egy aspektusát lefedő megoldásokat kínálnak, hasonlóan az egyébiránt univerzális, több jelenséget magyarázó, az absztrakt és morfológiai esetet függetlenként kezelő „alapértelmezett eset”-felfogáshoz (Schütze).

Mindezek fényében a morfológiai és absztrakt eset egységes, argumentumokra és adjunktumokra is érvényes, univerzális magyarázhatóságának céljából dolgozatomban olyan elméletet javaslok, amely a morfológiai esetnek a strukturális jogosítástól való függését feltételezi. Ehhez a kormányzás m-vezérlés alapján definiált hatókörét kiterjesztem a maximális projekció legfelső szegmenséig, kormányozhatóvá téve az adjunktumokat is. A kormányzást jegy-megosztásként elemezve örökíthető képességnek értelmezem, az absztrakt esetadást pedig egy kormányzásfüggő másodlagos jegyre építem. E két jegy interakciójának alapjául bevezetem a mondatösszetevők ún. Kormányzási Jogosításának alapelvét, amelyre redukálható a minden DP-re vonatkozó Esetszűrő is. Végeredményben tehát a kormányzási sajátosságok parametrizálásával magyarázom a különféle DP-k egységesen absztrakt esetre épülő morfológiai esetét.

Újabb adalékok a rendőri szaknyelv vizsgálatához

Mudri Anna Ágnes
Magyar nyelv és irodalom – alkalmazott nyelvészet, IV. évfolyam
ME BTK

Témavezető:
Dr. Kecskés Judit, egyetemi adjunktus
ME BTK, Magyar Nyelvtudományi Tanszék

Dolgozatom témájául a rendőrök írásbeli nyelvhasználatának vizsgálatát választottam. Célom elsősorban az volt, hogy egy eddig még nem kutatott nyelvi réteg jellegzetességeit bemutassam.

A dolgozat első felében általános kérdéseket vetek fel a szaknyelvek létezésével és nyelven belül elfoglalt helyével kapcsolatban. Az általános szaknyelvi kérdések áttekintése után megkísértem meghatározni, hogy a rendőrök nyelvhasználatát tekinthetjük-e önálló szaknyelvnek, vagy valamely másik szaknyelv alfajaként határozhatjuk meg. A kérdés megválaszolását nehezíti, csaknem lehetetlenné teszi, hogy a szakirodalomban sincs egységes álláspont a szaknyelv definiálásával kapcsolatban. A rendőrök nyelvére pedig több más szaknyelv is hatással van: elsősorban a jogi, de a különböző igazságügyi szakértők nyelvezetének jellegzetességei is megjelennek a vizsgált szövegekben.

Miután bebizonyosodott, hogy önálló szaknyelv, megpróbáltam a rendőri szaknyelvet elhelyezni a szaknyelvek rendszerében. Ez követi egy vizsgálat, melynek első felében a szaknyelv terminológiáját kíséreltem meg jellemezni. Megfigyeltem, hogy a rendőri szaknyelv terminológiáját jogszabályok írják elő kötelező jelleggel. A terminológiai kutatás mellett nyelvhelyességi vizsgálatot is végeztem, amelyhez egy 200 oldalas korpuszt használtam fel. A vizsgált korpusz folyamatban lévő vagy már lezárt eljárások aktáiból származnak, ezért a személyiségi jogok védelme érdekében minden azonosításra alkalmas adatot töröltem.

Tipizáltam az egyes típusokat, majd statisztikai méréseket végeztem, hogy ezek milyen arányban mutatkoznak az egyes szövegtípusokon belül.

Bizonyos nyelvhelyességi kérdéseknél felmerült, hogy nem hibáról, hanem szaknyelvi jellegzetességről van szó. A kérdés eldöntése azonban a kutatás jelen fázisában még nem lehetséges.

Szabó Lőrinc *A huszonhatodik év* című művének lélektani vizsgálata, avagy hogyan dolgozható fel a gyász

Murvai Erzsébet
Angol – magyar, III. évfolyam
ME BTK

Témavezető:

Dr. B. Juhász Erzsébet, tanszékvezető egyetemi docens
ME BTK, Modern Magyar Irodalomtörténeti Tanszék

Dolgozatom célja, hogy a költő és Vékesné Korzáti Erzsébet kapcsolatát bemutassam, megvizsgálva, hogy mi vezethetett az asszony öngyilkosságáig. Szabó Lőrinc hogyan fogadta a halálhírt. Miért csak a nő halála után adta meg neki azt a szerelmet, amely életében soha nem adatott meg a nőnek. Vajon színjáték az egész, egy újabb költői siker vagy egy megtört férfi fájdalmas gyásza? Kitérek arra, mi a gyász és hogyan dolgozható fel. A költő e kötete gyónás, vagy bűnbánat? Hogyan fogadja, hogy lezárul ez a huszonöt évig tartó édes-bús szerelem? Verseiben ostromolja a halál kapuját, közben kiteljesedik ateizmusa. Istentől már nem vár megbocsátást, de vajon saját magának meg tud-e bocsátani? Fontos még a feleség szerepe, aki mindvégig kitart férje mellett. Mi vezethette? Van-e akkora szerelem, amely elvisel ekkora megaláztatást? Ezekre a kérdésekre próbálok választ keresni.

A dolgozat nagyon szubjektív hangvételű, személyes tapasztalataimat is leírtam a gyással kapcsolatban.

A tagadás kifejezése a tundrai nyenyec nyelvben

Mus Nikolett
Magyar – finnugor, végzett
SZTE BTK

Témavezető:

Dr. Körtvély Erika, tudományos segédmunkatárs
SZTE BTK, Finnugor Nyelvtudományi Tanszék

Dolgozatom az uráli nyelvcsaládba tartozó tundrai nyenyec nyelv tagadó szerkezeteinek, illetve azok nyelvi viselkedésének vizsgálatával foglalkozik.

A nyelvben két különböző mód áll rendelkezésre a tagadás kifejezésére.

Az egyik lehetőség szintaktikai tagadó segédigékkel történik, amelyhez kizárólag a tagadás során realizálódó tagadott igealak kapcsolódik (CONNEG). A szintaktikai tagadás folyamán a szintaktikai tagadó segédige válik a mondat állítmányává, s az inflexiós toldalékok ehhez az igehez kapcsolódnak, míg a szemantikai jelentést hordozó főigéhez csupán a derivációs szuffixumok járulhatnak. A tagadás során a következő az összetevők sorrendje: SONegV (az alapszórend SOV).

A másik lehetőség a lexikai tagadás, olyan igék segítségével, amelyek a tagadás logikai műveletét szemantikailag hordozzák magukban, tehát alapvető jelentésük fejez ki tagadást. Ez utóbbi esetekben nem szükséges tipikus tagadó konstrukciók használata, tehát az ilyen tagadó mondatok szintaktikailag nem mutatnak azonosságot a szintaktikai tagadó segédigékkel. A tagadott ige-ötvek infinitívusban, illetve feltételes gerundium formájában szerepelnek ezekben a konstrukciókban. Ez esetben a sorrend a következő: SOV(Inf/Gcon)Neg.

A tagadás bemutatásán túl foglalkozom egy nyelvi jelenséggel, mely során a szintaktikai tagadó ige mondatvégi pozícióba helyeződik, tehát a konstrukció sorrendje megfordul, s jelentése módosul: a konstrukció szemantikai értéke nyomatékosított állítást fejez ki. Dolgozatomban részletesen vizsgálom e szerkezet nyelvi és kontextuális viselkedését.

Dolgozatom célja, hogy a rendelkezésemre álló nyelvi anyag segítségével részletesen bemutassam, mely eszközök segítségével fejez ki a nyelv tagadást, illetve ezek konkrét megjelenését, kontextuális viselkedését megvizsgáljam, s leírom a használatuk során adódó morfológiai és szintaktikai szabályszerűségeket.

Bolgárkertészek Esztergomban és környékén

Muskovics Andrea Anna
Néprajz – történelem, III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Mohay Tamás, egyetemi docens
ELTE BTK, Tárgyi Néprajzi Tanszék

Dolgozatomban az Esztergomban és környékén egykor működő bolgárkertészetek működését szerettem volna bemutatni. Célom nem csupán az volt, hogy az egyes munkafolyamatokat, a különböző technikai újításokat leírjam. Szükségesnek tartottam, hogy arra is kitérjek, hogy a bolgár családoknak mennyire sikerült megtartaniuk otthonról hozott kultúrájukat, hogyan tudták megőrizni identitásukat egy teljesen idegen környezetben.

A dolgozat alapját az általam, 2006 augusztusában gyűjtött anyag adta, a szakirodalmat kiegészítésképpen és összehasonlítási alapul használtam. Erre azért is volt szükség, mivel nagyrészt csak olyanokkal sikerült beszélnem, akik aktívan már nem kertészkedtek, tudásukat nagyrészt úgy szerezték, hogy szüleik, nagyszüleik meséltek nekik a kertészkedésről, esetleg néha besegítettek gyerekként a különböző munkáknál. Ebből adódóan az anyag kerek egésznek nem tekinthető, ennek ellenére azonban sok mindent sikerült megtudnom az egyes családok történetéről, a különböző munkafolyamatokról.

Úgy gondolom, hogy a kitűzött célt nagyrészt sikerült teljesítenem, ugyanakkor az anyagot nem tekintem lezártnak, a jövőben további gyűjtéseket szeretnék végezni. Fontosnak tartom azt is, hogy az ország más egykori bolgárkertész központjaiban is történjenek gyűjtések, hisz minden bizonnyal bizonyos táji különbségek megfigyelhetőek. Az általam gyűjtött anyag sem egyezik minden ponton a szakirodalommal. Ennek természetesen az is lehet az oka, hogy az emlékezet megkopott, de valószínűleg bizonyos eltérések abból adódnak, hogy az egyes vidékeken másképp zajlott a bolgárok asszimilációja, esetleg másképp tudták továbbfejleszteni tudásukat, különböző hatások érték őket.

Úgy gondolom, hogy ezen gyűjtések után kerülhetne arra sor, hogy a témáról egy összefoglaló munka szülessen.

Nyelvelsajátítás, nyelvi szokások és a kétnyelvűséghez fűződő attitűdök vizsgálata a szegedi Ságvári Endre Gyakorló Gimnázium kéttannyelvű osztályaiban

Nagy Anita
Francia – Európa-tanulmányok, végzett
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Gécseg Zsuzsanna, egyetemi adjunktus
SZTE BTK, Francia Tanszék

A dolgozat célja, hogy a François Grosjean által megfogalmazott, használatközpontú definícióból kiindulva, bemutassa a francia-magyar kétnyelvűség, a szűk értelmezések miatt eddig kevésbé ismert változatát, a kéttannyelvű oktatásban résztvevők kétnyelvűségét. A nyelvelsajátítás körülményeinek, a nyelvi szokások és a kétnyelvűséghez kapcsolódó attitűdök ismertetésével azt vizsgálja, hogy a kéttannyelvű tagozaton tanuló gimnazisták hogyan illeszkednek a klasszikusnak számító definíciókhoz és kategóriákhoz, illetve hogyan ítélik meg saját kétnyelvűségüket.

A vizsgálat eszköze egy 29 kérdésből álló, a hagyományos kétnyelvűségi tesztek felépítését követő kérdőív, melyet a szegedi Ságvári Endre Gyakorló Gimnázium 40 diákja töltött ki tanórai keretek között. A tematikusan felépített kérdéssor nyitott és zárt kérdéseire adott válaszok segítségével kívánja megismerni a diákok nyelvelsajátítási körülményeit, nyelvi szokásait és kétnyelvűséget érintő attitűdjeit.

A dolgozat a kétnyelvűség-kutatás történetében meghatározó jelentőségű koncepcióik bemutatása után a kérdőív szerkezetét követő sorrendben ismerteti a kapott eredményeket. Az értékelés rávilágít néhány jelenségre, melyek bebizonyítják, hogy a kétnyelvűségi vizsgálatok során leggyakrabban alkalmazott és elemzett tényezők, mint a nyelvelsajátítás időpontja, nyelvi kompetenciák, kódváltás stb. a kéttannyelvű oktatásban résztvevők kétnyelvűségében is kiemelkedő szerepet töltenek be, ugyanakkor a speciális nyelvi környezetnek köszönhetően új elemekkel gazdagítják az e területen szerzett eddigi ismereteket. A dolgozatban bemutatott eredmények összegzéseként elmondhatjuk, hogy a kéttannyelvű tagozatos diákoknál ugyan nem a klasszikus értelemben vett kétnyelvűség esete áll fenn, nyelvi sajátosságaik révén a grosjeani definíción túl több korábbi kategóriába is illeszkednek, ezzel is igazolva a kétnyelvűség ilyen értelmezésének létjogosultságát.

Fikcionalizálás és szerepjátszás F. M. Dosztojevszkij „Ördögök” című regényében

Nagy Éva
Német – orosz, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Kroó Katalin, egyetemi docens
ELTE BTK, Keleti Szlav és Balti Filológiai Tanszék

Kutatásunk célja a fikcionalizálás bemutatása F. M. Dosztojevszkij „Ördögök” című regényében. E poétikai jelenséget először elméleti szinten közelítjük meg. Ennek során Wolfgang Iser elméletéből kiindulva és Borisz Tomasevszkij, valamint Jurij Lotman és Borisz Uszpenszkij teoretikus állásfoglalásának bizonyos részleteit felhasználva kísérelünk meg több szemponton alapuló definíciót adni a fikcionalizálásra.

Ezután vizsgáljuk a műben megjelenő különböző fikcionális modelleket. Elsősorban a Sztjepan Trofimovics Verhovenszkij és Nyikolaj Vszevolodovics Sztavrogin alakjához kapcsolódó imaginárius alakzatokkal foglalkozunk, de kitérünk a fikcionalizálás különös eseteire is. Szólunk a narrátor szerepéről, a szövegek általi fikcionalizálásról és a megkettőződésről mint fikcionális modellképző módszerről is. Jelezzük, hogy a fikcionális modellek motívumainak értelmezése két síkon, az egyes hősökhöz kapcsolódva, illetve a regény egészére vonatkozóan is megvalósulhat.

A fikcionális modelleket szerepkijelölésként is lehet értelmezni. Az irodalmi szerep és a szerepjátszás a témája dolgozatunk záró fejezetének. Ebben a részben arra vállalkozunk, hogy definíciót adjunk az irodalmi szerepről, valamint a szakirodalomból absztrahált szempontok alapján rendszerezzük a szerepek feltárásának poétikai módszereit.

További kutatási célként jelöljük meg egyrészt a megkettőződés problémaköréből kiindulva a hasonmás-téma vizsgálatát és az intertextuális kapcsolatok feltárásán alapuló szerepértelmezést az „Ördögökben”, valamint azt, hogy a fikcionális modellrendszer motívumszerkezetének vizsgálatát kiterjesztve a regény egészére vonatkozó következtetésre jussunk. A fikcionalizálást előtérbe helyező új elemzési szempont alkalmazása által azt igyekeztünk megvalósítani azt, hogy a régebbi, más-más aspektusból induló, a regény kritikátörténetében már sokszor, több kutató által is tárgyalt problémákat új szemszögből világítsuk meg és nem várt módon rendeljük egymás mellé.

Gute nacht! Gute nacht! Bis alles wacht – Schubert dalciklusainak színreviteli lehetőségeiről

Nagy Gyula
Angol – színháztörténet, V. évfolyam
PE BTK

Témavezető:
Dr. Kékesi Kun Árpád, tanszékvezető egyetemi docens
PE BTK, Színháztudományi Tanszék

TDK dolgozatomban Franz Schubert dalciklusainak (és ezen keresztül a dal, mint művészi forma) színpadi lehetőségeit kívánom vizsgálni, különös tekintettel a kortárs színpadi interpretációkban megjelenő, a hozzájuk kötődő konvenciókat és tradíciókat megkérdőjelező stratégiákra, két konkrét előadás részletes elemzése (a David Alden által 1997-ben rendezett Winterreise-filmfeldolgozás és a zürichi Schauspielhaus 2001-ben bemutatott, Christoph Marthaler rendezte Die Schöne Müllerin előadása) révén.

Már Hegel is megjegyzi, hogy a zenei előadások – csakúgy, mint bármilyen színpadi előadás – a folyamatos reprodukció aktusára szorulnak. Ez az ismétlés – Peter Brook: R a színházdefiníciója alapján – újabbnál újabb eredményeket szül, mivel termékeny és változó, tehát nem identikus. Ez az ismétlés (répétition), a megjelenítéssel (représentation) és az aktív nézői részvétellel (assistance) együtt határozza meg a brooki értelemben vett színházi helyzetet. Ebben a megközelítésben a zenei előadást is színházi helyzetként tekinthetjük, hiszen az előadó, a hegeli értelemben vett cselekvő művész és előadás distanciája ugyanígy fennáll. A dalciklusok, és a két elemzett előadás esetében speciális „szöveggönyvvel” van dolgunk, melyre a „szcenárium” kifejezéssel utalok. Scenáriumként tekintem mind a dalciklust (versek és zene), mind pedig az annak szokásos színreviteléről és értelmezéseiről szóló tudásunkat és (a gadameri értelemben vett) előítéleteinket. Ennek megértéséhez, a dal műfajának vizsgálatakor, a hegeli egy dal – egy uralkodó hangulat meghatározást ütköztetem a schopenhaueri, majd nietzschei felfogással. Ezek értelmében – mivel a zenét is, mint szöveget, a világ nyelvét fogják fel – párhuzamosan kétféle szövegréteg hat a befogadóra.

A scenárium és a színpadon megjelenő előadás a néző aktív asszisztálásával viszony(oka)t alakít ki önmagával és egymással, aminek következtében kialakul a folyamatosan megújuló „értelem”, és a dinamikus kommunikáció viszonyai. A két részletes előadás elemzésekor ezt, a színházi helyzetben értelmezett, dinamikus, kommunikációs viszonyt állítjuk szembe a konvencionális, sztereotípiákon alapuló statikus viszonnal, amely egy hermetikusan zárt értelemmel operál.

Eufémizmusok mint tompító eszközök egyetemi oktatók ‘puskázásról’ és bukásról szóló beszámolóiban

Nagy Judit
Angol, IV. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Szabó-Gilinger Eszter, egyetemi tanársegéd
SZTE BTK, Angoltanár-képző és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék

A dolgozat célja, hogy megvizsgálja, hogy az egyetemi oktatók hogyan, illetve milyen eufémizmusokat használva utalnak az egyetemi élet olyan aspektusaira, melyek fenyegethetik a diákjaik és egyben saját arcukat. Továbbá megvizsgálom azt, hogyan értelmezhető ez a jelenség Brown és Levinson (Brown & Levinson, 1978) udvariassági elmélete és az azon belül meghatározott arc fogalom függvényében illetve a Helen Spencer-Oatey (Spencer-Oatey, 2000) által javasolt jó viszonyok kezelése (rapport management) és az ott bevezetett kibővített arc fogalom függvényében. Feltételezem azt, hogy az oktatók tisztában vannak vele és érzékelik a puskaázás és bukás arcfenyegető jellegét és ezért használnak tompító (mitigációs) eszközöket hogy megóvják diákjaik arcát és egyben saját arcukat és ezáltal fenntartsák a jó viszonyt a diákjaikkal. Annak feltérképezésére, hogy az oktatók és diákok arca hogyan sérülhet az oktatók ‘puskázásról’, plágiumról és bukásról szóló interjúkban rögzített beszámolóit vizsgálom egy kvalitatív vizsgálat keretében. A dolgozatban összehasonlítom a Brown és Levinson és a Helen Spencer-Oatey által bevezetett arc fogalmat néhány a korábbira válaszként megjelent kritikák fényében (Ide, 1989; Matsumoto, 1989).

Az eredmények azt mutatják, hogy az oktatók ‘puskázásról’, plágiumról és bukásról szóló beszámolóiban megjelennek eufémizmusok, melyek illeszkednek Brown és Levinson játékon kívül helyező udvariassági stratégiáihoz és azonosíthatók úgy, mint tompító (mitigációs) eszközök melyeket az oktatók stratégiaként használnak a diákjaik és saját arcuk megóvására és a jó viszony fenntartására. Az eufémizmusok ilyen célú használatát motiváló tényezőként azonosítottam az oktatók orientációját (speaker orientation) amely a jó viszony fenntartása felé irányul (rapport maintenance orientation), illetve a hatalmat (power) mint sajátos jellegű változót, mely nem pontosan meghatározható és rögzített értékű, hanem az interakciókban folyamatosan újratárgyalt, értéke az interakcióban változhat.

„Szódavíz – ami felpezsdíti az életed!” Néprajzi közelítések a szikvizes kisiparhoz

Nagy Krisztina
Néprajz – magyar, IV. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Mohay Tamás, egyetemi docens
ELTE BTK, Néprajzi Intézet

A falusi hagyományos közösségi kultúrába beilleszkedő, de a szolgáltatóiparban dolgozó kisiparok a nyolcvanas évektől kerültek a néprajz érdeklődési körébe. Ebbe a kategóriába tartozik a szikvizes kisipar is, melyről még nem készült tudományos munka. A ma is működő, apáról fiúra szálló üzemek jól kutathatók néprajzi módszerekkel.

Elsősorban saját készítésű kérdőívvel, gyűjtéssel, mélyinterjúkkal, és egyéb forráscsoportok; újságok, statisztikák, nyelvészeti és szépirodalmi művek felhasználásával dolgoztam. Céлом az volt, hogy átfogó képet alkossak a kisiparról: üzemvezetésről, gyártásról, kereskedelemről, falusi és városi szódások közti különbségről és a szódafogyasztásról. Ipartörténeti vázlatomban áttekintettem a kisipar elmúlt százhetvenöt évét. Munkám során külön figyelmet fordítottam a családi üzemek sorsára és működésére. A vizsgálatok kimutatták azokat a pontokat, ahol a szódásság a hagyományos kézműves és háziiparokhoz kapcsolódik, ezektől elemeket vesz át, mintaként használja saját üzletmenetéhez. A szódássághoz kapcsolódó üdítőitalgyártás jól illusztrálja a fogyasztási szokások megváltozását a XIX-XX. század fordulóján. A kisiparon jól tanulmányozhatók a gazdasági-történelmi változások és a találmányok hatásai. Alkalmas a modernizáció, városiasodás, polgárosulás fogalmainak szemléltetésére. Az eddig elért eredmények lehetővé teszik, hogy továbblépve megállapíthatóvá váljon a szódás pontos társadalmi helye, szerepe a faluban, ugyanígy a szódavízé is. Végezetül megemlítem, hogy a szikvíz 2004-től hungaricum, nemzeti emblematikus ital, amiért külön érdemes figyelmet szentelni ennek a szakmának és termékének.

Die Realisierung von analytischen und holistischen Bedeutungskonzeptionen in zwei deutschen Lernerwörterbüchern

Nagy Szilvia
Német – elméleti nyelvészet, III. – I. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Kispál Tamás, nyelvtanár
SZTE BTK, Német Nyelvészeti Tanszék

In der Arbeit werden das Langenscheidt Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache (LGwDaF) und das de Gruyter Wörterbuch Deutsch als Fremdsprache (dGWDaF) hinsichtlich ihrer Bedeutungserklärungen untersucht und verglichen. Als Grundlage dienen die gemeinsamen substantivischen Lemmata von „K“ in beiden Lernerwörterbüchern, die aus der Sicht des Modells der „notwendigen und hinreichenden Bedingungen (NHB), der Prototypen- und der Stereotypentheorie analysiert werden. Das Ziel der Arbeit ist, die Bedeutungserklärungen den einzelnen Definitionstypen – dem analytischen, dem prototypischen und dem stereotypischen Definitionstyp – zuzuordnen und deren Anteil in den Wörterbüchern festzustellen.

Die Einteilung der Bedeutungsbeschreibungen erfolgt auf Grund von Eigenschaften der Definitionstypen, die teilweise selbst ausgearbeitet wurden. Zu diesen Eigenschaften zählen z.B. das genus proximum, die offene Aufzählung, die prototypischen Beispiele die Hecken ausdrücke und das „Teil-von-Merkmal“. Es wird angenommen, dass der prototypische Definitionstyp in beiden Lernerwörterbüchern am meisten vertreten ist, dem der stereotypische und der analytische Definitionstyp folgen. Die zweite Hypothese ist, dass beide Wörterbücher in gleichem Maße die einzelnen Definitionstypen enthalten, und die dritte, dass die meisten Bedeutungserklärungen die Form der Genus-differentia-Angabe haben. Die erste Hypothese hat sich teilweise bestätigt, indem zwar der prototypische Definitionstyp am meisten vertreten war, aber der Anteil der anderen zwei Definitionstypen übereinstimmte. Die zweite Hypothese wurde durch die Untersuchungsergebnisse untermauert, während die dritte widerlegt wurde. Aus den Ergebnissen kann man die Schlussfolgerung ziehen, dass die Bedeutungserklärungen im LGwDaF und im dGWDaF unter dem Gesichtspunkt der drei semantischen Theorien keinen gravierenden Unterschied aufweisen und in dieser Hinsicht als gleichwertig gute Wörterbücher bewertet werden können.

Nők a pamlagon – Crébillon *Egy pamlag emlékiratai* című művének elemzése

Nagy Tünde
Magyar, III. évfolyam
DE BTK

Témavezetők:

Dr. Bódi Katalin, egyetemi tanársegéd
DE BTK, Magyar Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék
Dr. Kálai Sándor, egyetemi tanársegéd
DE BTK, Francia Tanszék

A XVIII. századi felvilágosodás egy izgalmas irányzat bölcsője volt, a libertinizmusé. Ez egy sajátos intellektuális mozgalom, képviselői elutasítják a vallást, a szerelmet, a szenvedélyeket, amelyek az ember hétköznapijainak fontos momentumát képezik. E korszakban fogant az *Egy pamlag emlékiratai* című regény, amely kiválóan ötvözi a keleti mesébe öltöztetett erotikus jeleneteket a teológiai-filozófiai eszmékkel. A történet egészének rövid ismertetése után igyekszem megtalálni a választ arra, hogy Crébillon saját jelenét ábrázolja-e művében vagy a Régi Rend korát, esetleg csak fikcióval állunk szemben? Dolgozatom gerincét a nők szerepének tárgyalása alkotja, amelyet a különféle társas kapcsolatok bonyolult világában vizsgállok, és a regény egyik legkidolgozottabb fejezetének elemzésével szeretném megvilágítani. Majd bemutatom a mű utolsó fejezetét, amely a történet csúcspontjának tekinthető. Itt térek ki a szexualitás, testiség lényeges mozzanataira, majd az ehhez szorosan kapcsolódó kommunikálhatatlanság problematikájára. Záró gondolataimban összegzem a nők sorsának alakulását, illetve további kutatási terveimet és céljaimat ismertetem.

Hazárdírozás a halállal mint sorskorrekció (Hajas Tibor: *Virrasztás* című akciójának elemzése)

Németh Borbála

Magyar – összehasonlító irodalomtudomány – filmelmélet és -történet, V. – IV. – III.
évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Dr. Müllner András, egyetemi adjunktus
SZTE BTK, Modern Magyar Irodalom Tanszék

Dolgozatomban Hajas Tibor *Virrasztás* című performance-ának elsősorban az ars moriendivel kapcsolatos vonatkozásait igyekszem körüljárni, különös tekintettel az akció domináns inspiratív művére, a tibeti *Holtak Könyvére*, ugyanis az akció és a halottaskönyv komparatív elemzésének kísérlete Hajas tágabb esztétikai programjának értelmezésére is teret ad. Feltételezésem szerint Hajas ars poétikája a halál/virrasztás motívumából értelmezhető a halál/virrasztás motívuma pedig Hajas Tibornál (vagyis a *Virrasztás*nál) leginkább a Tibeti Halottaskönyvből értelmezhető. Az akciót így egy sajátos ars moriendiként – egy európai kontextusba beemelt tibeti tradícióként, ami ráadásul a megállítás okán hagyományt folytat – kezelem, azt a kérdést szem előtt tartva, hogy vajon az esztétikai kölcsönösségen túl van e, lehet e ideológiai érintkezés Hajas (műve, művészetfelfogása, halál- és testélménye) és a lámaista haláletika között. A halottaskönyv rítusba ágyazottsága és az avantgárd performance esemény jellege a fordíthatóság, a hozzáférhetőség problémáját veti fel, ezért a problematizálás tétje egy horizont megnyitása lesz a *Virrasztás* és a *Halottaskönyv* mint szöveg felé. Ezen a ponton az önellentmondás hajasi vezérszava és kraussi avantgárd eredetiségfogalom billent tovább, hogy a *Virrasztás* a motivikus elemzésen és a sorskorrekció, valamint az imitáció és az átejtés gesztusa révén Hajas ars poétikájának értelmezéskísérleteként alkalmazhatóvá váljék.

La symbolique du lion des les songes dans la littérature médiévale du XIIe–XIIIe siècle

Németh Linda
Francia, végzett
PTE BTK

Témavezető:
Dr. Máté Györgyi, egyetemi docens
PTE BTK, Francia Tanszék

Dolgozatomban arra keresek választ, hogy milyen szimbolikus értékekkel ruházható fel az oroszán a XII-XIII. századi irodalmi művekben található álmokban, mindehhez a bestiáriumok állatleírásait, illetve a Biblia tanításait veszem alapul. Nem célom az álmofejtés, csupán olyan mértékben, amely a problémafelvetéshez kapcsolódik.

Módszertanilag összehasonlító elemzést végzek, megállapításaimat a korszak három nagy irodalmi alkotásainak álm-jeleneteire alkalmazom ezt összevetve a Biblia és a középkori bestiáriumok szimbolikájával. Elsősorban irodalmi, filológiai összehasonlítást végzek, másodlagosnak számít a történelmi-társadalmi szempont.

Először bemutatom, hogyan jelenik meg általában az oroszán a középkori emberek mindennapi életében, képzeletvilágában, az így alkotott reális kép hogyan tükröződik az irodalomban. Részletesen vizsgálom a bestiáriumok keletkezése előtt kialakult oroszán-képet a korai keresztény szimbolikában és a Bibliában, illetőleg azt, hogy egyes bestiáriumok szerzői milyen erkölcsi értékekkel, fizikai tulajdonságokkal ruházták fel az oroszánt.

A következő fejezetet az álmoknak szentelem: az idők folyamán hogyan változtak az álmokról alkotott elképzelések, és általában hogyan jelennek meg az állatok az álmokban, végül Macrobius nyomán az álmok ötféle típusát különböztetem meg, és ennek alapján megállapíthatom, hogy szimbolikus (*somnium*) és jósló (*visio*) álmokat vizsgállok. Ezt követően sorra veszem, hányféle értelmet kap, erkölcsi értéket közvetít, mit vagy kit jelképez az oroszán Izolda (Bérout: *Trisztán és Izolda*), Nagy Károly (*Roland-ének*), Perceval és Lancelot (*Queste del Saint Graal*) álmában. Végül arra az általános következtetésre jutok, hogy a középkori felfogás szerint – amelyet a fent említett írások táplálnak – ellentmondásos kép alakult ki az oroszánról.

Elemzésem során sikerül néhány jelentésbeli ellentmondásra rávilágítani, amelyeket nem áll szándékomban mindenáron feloldani, ez az oroszán ambivalens jellegéből fakad.

Mivel a három műben található oroszánszimbólumokat eredményesen egyeztettem a Biblia és a bestiáriumok szimbolikájával, mindezek alapján arra a következtetésre jutok, hogy a középkori szerzők állatfelfogásának forrásaként a Biblia és a bestiáriumok állatábrázolásai számítanak, és egyben az egész középkori társadalom oroszánról alkotott látásmódját is meghatározzák. Természetesen az iménti megállapítást az oroszánszimbolika – nemcsak középkorra terjedő – tanulmányozásával lehetne megerősíteni vagy megcáfolni.

Adalékok az 1080-as évek magyar történetéhez (Értelmezési kísérlet a Magyar Anjou Legendárium Szent László ciklusához)

Nyári Imre

Történelem – medievisztika – szlavisztika, IV. – II. – I. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Homonnai Sarolta, egyetemi tanársegéd
SZTE BTK, Középkori és Kora Újkori Magyar Történeti Tanszék

Dolgozatomban megkísértem a Magyar Anjou Legendárium Szent László-ciklusának értelmezését. A képsorok elemzését elsősorban a XIV. századi krónikakompozíció szövegvariánsaival, Szent László legendájának szövegvariánsaival, valamint egyéb források bevonásával kíséreltem meg. Forrásaim között olyanokat is szerepeltettem, amelyek eddig nem kerültek felhasználásra a Magyar Anjou Legendárium elemzésekor. Ezek közül a legjelentősebb egy kellő figyelemmel eddig nem illetett Szent László korabeli bizánci forrás, Teophylaktosnak az ochridi metropolitának egy I. Alexios-hoz intézett beszéde volt.

Az elemzés eredményeit felhasználva megkísértem a Magyar Anjou Legendáriumot történeti forrásként felhasználni, és ezzel gyarapítani tudásunkat Szent László koráról.

Megpróbáltam továbbá egy kései román krónika sokat vitatott részletét – Simeon Dascălul Szent Lászlóról szóló interpolációját, Grigore Ureche Letopisetul Țării Moldovei című krónikájából – értelmezni a Magyar Anjou Legendáriumból és Ochridi Teophylaktos beszédéből levont következtetések fényében. A krónikarészlet elemzésekor röviden kitekintettem a déli és keleti szláv térségben fennmaradt Szent László legendavariánsokra, és ezek kapcsolatrendszerére egymással és a moldvai történetírással.

A fenti forrásokból arra a következtetésre jutottam, hogy felmerülhet annak a lehetősége, hogy Szent László miután visszaverte Kutesk és Salamon támadását 1085-ben, 1086 első hónapjaiban ellentámadásba lendült, és a későbbi Moldva területén élő nomád népeknek – Salamon támogatóinak szállásait – feldúlta. Ehhez a hadjáráthoz szövetséget kötött I. Alexios-szal, akitől feltehetően katonai segítséget is kapott. Feltételezéseim szerint ez a támadás indította volna el azt a nagy népmozgást, amely során 1086 tavaszán újabb steppei néptömegek özönlöttek bizánci területre, az amúgy is lázongó Paristrion themába, 1087-ben pedig komoly katonai válságba sodorták a Bizánci birodalmat.

Olvasatlanság – olvashatatlanság: az ambiguitas retorikája Rimay János *Balassi-epicédiumának* kísérő szövegeiben

Öry Katinka
Magyar – angol, III. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Oláh Szabolcs, egyetemi docens
DE BTK, Magyar és Összehasonlító Irodalomtudományi Intézet

Rimay János versfüzérét (*Epicédium a Balassi fivérekről, Bálint és Ferenc halálára* – Vizsoly, 1596) és annak kísérőszövegeit eddig is kiemelt figyelemben részesítette a kutatás: megjelentette hasonmás kiadásban, készült modern szövegkiadása, tisztázódott a keletkezés- és kiadástörténet számos eleme, sokat tudunk a Balassi-követés poétikai, retorikai, stílustörténeti összetevőiről is (Ferenczi Zoltán, Ács Pál, Komlós Tibor, Pirnát Antal, Szabó András). Imre Mihály az 1595-ben Bátfán megjelent, a Balassi Ferenc és Bálint halálának emléket állító neolatin költői antológia kontextusának jelentésrétegeit vonta be az *Epicédium* értelmezésébe: az imádság és az antikizáló formaköltészet poétikai-retorikai kettősége antropológiai szinkretizmussal jár együtt: Ferenc a virtus és a pietas hőse volt. Míg nagy konfesszionális és nemzeti értékek Ferencben testesülnek meg, Bálint értékelését ellentmondásossá teszik azok az individuális értékfogalmak, amelyek csak részben voltak jelen a családról alkotott értékkonvencióban. Már 1595-ben volt megosztottság Balassi szerelmi költészetének megítélése körül; Tolnai Balog János neolatin epigrammája isteni ajándéknak tekinti a Balassit fűtő szerelmi érzés képességét, az antológia 18. verse viszont ugyanezt negatív érték kategóriának látja, s az ellene folytatott küzdelmet a Bálint vitézi erényeinek sorába helyezi. Dolgozatomban ezen a ponton kapcsolódik be az értékfeszültségek vizsgálatába. Bálint halotti maszkjának megalkotásakor Rimay olykor olyan képzeteket használ, melyek egyszerre dicsérik erényeit, s gáncsolják esendőségeit. Ezen felül pedig a legkülönbözőbb grammatikai, retorikai, tropológiai eljárások során a Balassinak való emlékéllátás folyamatában saját magának is szobrot állít. Érdemes-e átsiklanunk olvasás közben ezeken a kétértelmű helyeken? Milyen lírafogalom, ideológia, irodalomtörténet-írói érdek vezérelte a korábbi olvasókat, amikor rendre átsiklottak az ambiguitas jelenségein? Milyen poétikai, retorikai, tropológiai és antropológiai dimenziói lehetnek ennek az értékfeszültségnek?

A csábítás és politika motívuma Vitaliano Brancati három regényében (*Don Giovanni in Sicilia, Il bell'Antonio, Paolo il caldo*)

Pál Judit
Olasz, IV. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dávid Kinga, egyetemi tanársegéd
SZTE BTK, Olasz Nyelvi és Irodalmi Tanszék

Dolgozatomban a szicíliai író, Vitaliano Brancati három regényének (*Don Giovanni in Sicilia, Il bell'Antonio, Paolo il caldo*) téma- és motívumelemzésével foglalkozom.

Az első fejezetben rövid kritikai ismertetőt adok az olasz Brancati-kritika főbb tendenciáiról. Célom az író munkásságának irodalomtörténeti elhelyezése, valamint az általam választott megközelítési mód kritikai kontextusba való beillesztése volt, rávilágítva néhány új szempontra. A második fejezet a művek ismertetését, elemzését öleli fel, kitérve a történet és a fontosabb szereplők rövid bemutatására. Ezt követi a választott három regény motívumainak átfogó elemzése, azaz a „sicilianismo” (szicíliai identitástudat), az ún. „gallismo” (a „nőcsábász”, a „hódító” Brancati által meghonosított neologizmusa), illetve a morál kérdéseinek vizsgálata, a művekben való konkrét megjelenési módjainak feltárása. A harmadik fejezetben tárgyalom az író politikai meglátását: milyen politikai nézetek és áramlatok hatottak rá, mely okok következtében fordult szembe a fasizmus ideológiájával. Rámutatok, hogy a művekben hol, és milyen módon érhetők tetten a szerző politikai gondolatai, vagy a diktatúra gépezetéről vallott határozott véleménye. A negyedik fejezetben – Pietro Pancrazi tanulmányára támaszkodva – bemutatom azt az összetett Brancati-személyiséget, aki egyrészt mint vérbeli humorista, másrészt mint a társadalmi rend és erkölcs elkötelezett kritikusa jelenik meg, miként műveiben is szorosan összefonódnak a komikum és a tragédia elemei. Végül Alberto Moravia tanulmánya nyomán rámutatok arra az írói krízisre és művészi megújódásra való törekvésre, amely főleg a szerző halála előtt írt és befejezetlenül hagyott *Paolo il caldo* című regényben mutatkozik meg.

Dolgozatom legfontosabb céljának a Magyarországon kevésbé ismert, de véleményem szerint nagyon izgalmas író munkásságának bemutatását tartottam, aki nem félt szembeszállni saját korával, egy olyan környezetben, amelyet áthatott a fasizmus politikai gépezete és értékrendje.

A régi rend helyreállt – Avagy mindent Istennek köszönhetünk? Az alattvalói hűség problematikája William Sherlock röpiratában

Pálffy Margit
Történelem, IV. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:
Dr. Sashalmi Endre, egyetemi docens
PTE BTK, Középkori és Koraújkorai Történeti Tanszék

Kutatásaim során William Sherlocknak *A szuverén hatalmakat megillető alattvalói hűség kérdésének taglalása és megoldása a Szentírás, az ész és az anglikán egyház elvei szerint* [The Case of the Allegiance Due to Sovereign Powers Stated and Resolved According to Scripture and Reason, and the Principles of the Church of England] c. pamfletjét elemeztem, melynek jelentős szerepe volt a dicsőséges forradalom utáni kormányzat jogosságának igazolásában. A szerző az új kormányzatnak járó eskütételt az ún. Gondviselés-érvvel támasztotta alá. Bár Sherlock korábban kételkedett Orániai Vilmos uralmának törvényességében, hosszas vívódás után, emberi gyarlóságának köszönhetően mégis letette az új uralkodónak az esküt. Tette igazolására és a többi kételkedő meggyőzésére írta e röpiratát, mellyel megkérdőjelezhetetlen jogalapot biztosított az új kormányzatnak.

A közkeletű vélekedéssel szemben a korszak egyik legnagyobb hatású szerzője nem John Locke volt, hanem sokkal inkább Sherlock, mivel gondolatai termékenyebb talajra találtak a vallási determináltságú közgondolkodásban, mint Locke természetjogi elvei. Sherlock nézetének gyors elterjedése magából a pamflet műfajából és a korabeli hatalomfelfogás általános jellegéből is adódott, melyben a mély filozófiai fejtegetések természetyszerűleg háttérbe szorultak. E röpirat tehát a kor politikai gondolkodásának fő áramát tükrözi, nevezetesen a Gondviselés isteni jogalapjaként ismertté vált felfogás egyik kiváló reprezentánsa.

A pamfletről – legjobb tudomásom szerint – még az angolszász történetírásban sem jelent meg részletes feldolgozás, bár néhányan, mint például G. Straka és M. P. Thompson érintőlegesen foglalkoztak vele – az ő kutatási eredményeiket természetesen felhasználtam dolgozatomban. A mű ismerete elengedhetetlenül szükséges azon kérdés megválaszolásához, hogy miért nem támogatták az alattvalók II. Jakab visszatérési kísérletét.

(El)játszott dialógusok

Pál-Lukács Zsófia
Magyar – filozófia, III. – II. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:

Dr. Orbán Jolán, egyetemi docens
PTE BTK, Modern Irodalomelméleti és Irodalomtörténeti Tanszék

Edward Albee *Nem félünk a farkastól* (Who's afraid of Virginia Woolf?, 1962) című drámája irodalomtörténeti kontextusát tekintve a modern, a késő modern, és a posztmodern, irodalomelméleti kontextusát tekintve a strukturalizmus és a posztstrukturalizmus, nyelvfilozófiai kontextusát tekintve pedig a nyelvi fordulat időszakában íródik, mely olyan eltérő filozófusok szövegeiben jelenik meg mint Wittgenstein, Austin, Heidegger vagy Derrida.

A dráma értelmezései mintha figyelmen kívül hagynák a jelzett irodalomtörténeti, irodalomelméleti és nyelvfilozófiai kontextus összetettségét, és hol tematikus szempontok alapján értelmezik a drámát, hol az abszurd drámával azonosítják. E dolgozatban nem célom a dráma recepciótörténetének új perspektívából való megvilágítása, csupán azt vizsgálom, hogy milyen szempontok alapján történt és mennyiben indokolt ez az azonosítás. Ezt követően szeretnék két olyan szempontot bevonni a vizsgálatba, amelyek árnyaltabbá tehetik a dráma értelmezését: a Wittgenstein által kínált nyelvjáték fogalmát, és a Plutarkhosz által kínált „Ízisz és Osiris” mítosz allegorikus olvasatát.

Ho Xuan Huong vietnami nyelvű költészete és helye a vietnami irodalomban

Pap Gábor
Kínai, IV. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Jelen János, nagykövet

Ho Xuan Huong a XVIII. és XIX. század fordulójának kiemelkedő vietnami költője. Verseiben a korabeli konfuciánus társadalom képmutatását támadja, kigúnyolja az álszent szerzeteseket, kiáll a leányanyák mellett, vagy saját töprengését, spirituális útkeresését örökíti meg. Ugyanakkor legtöbb versének kettős értelme van: erotikus, rejtett értelmét szimbólumokba, szójátékokba vagy az írásjegyekkel való képi játékokba bújtatja. Mindezt bravúros eleganciával, a szigorú verstani szabályokat betartva valósítja meg. Jelentőségét növeli, hogy nemcsak klasszikus kínaiul, hanem vietnamiul is írt, a nemzeti nyelvű irodalmat és magát a vietnami nyelvet is gazdagítva.

Dolgozatomat három részre osztottam. Az első részben megvizsgálom azt a kínai–vietnami irodalomtörténeti, társadalmi és filozófiai háttérrel, ami nélkül Ho Xuan Huong költészete nehezen lenne értékelhető. A második részben Ho Xuan Huong életével és a forrásszövegekkel foglalkozom, majd bemutatok néhány versét magyar prózafordításban. A harmadik részben az előző két fejezet ismeretére támaszkodva próbálom értékelni Ho Xuan Huong helyét a vietnami irodalmon belül.

Ho Xuan Huong életműve Magyarországon még kevésbé ismert. Ez a dolgozat elsősorban az érdeklődés felkeltésére szolgál, és egy későbbi, alaposabb tanulmány alapja lehet.

Költészet, nyelvi erő, misztérium a *Halotti Beszéd*ben

Pap Kinga Katalin
Magyar, IV. évfolyam
PE BTK

Témavezetők:

Dr. Révay Valéria, tanszékvezető egyetemi docens
PE BTK, Magyar Nyelvtudományi Tanszék
Dr. Takács Gyula, főiskolai docens
VHF

Vizsgálatunk a magyar nyelvtörténeti szövegemlékek közül a legelső és egyben legvitatottabb emléket célozza meg. A *Halotti Beszéd és Könyörgés* kutatási eredményeit felhasználva egy újabb diszciplínával, a katolikus teológia támogatásával igyekszünk új utakat kijelölni. Ez a vizsgálat globálisan próbálja áttekinteni a *Halotti Beszéd és Könyörgést*. Nemcsak a szöveget magát fogjuk nyelvészetileg és teológiaiilag elemezni, de fontos helyet kap a retorikai vizsgálat is.

Ennek eredményeivel azt szeretnénk bizonyítani, hogy ez a szöveg a retorika összes írott és íratlan szabályának megfelel, sőt a szerző olyan szerkezeti elrendezésekre is figyel, amelyeket nem lehet a véletlen számlájára írni.

Majd a prédikáció mondatonkénti nyelvészeti és teológiai elemzése következik, melyben arra mutatunk rá, hogy a szövegben nem egy, hanem két történet fut végig, melyet a szimbólumok kapcsolnak össze. A kutatás eredményeinek végső kicsengése, hogy a tematikus dimenziót a szimbolikus mező fölülírja, megszüntetve így a tematikus jelentés komorságát.

Végezetül érdemesnek látjuk megfontolni, hogy a *Halotti Beszéd és Könyörgés* mint összefüggő egész nem a halálról, hanem az életről szól.

**A városok és a tenger királynője Franciscus Xaverius Tripsnek az oszmán török
kiűzéséről szóló műve alapján**

Pap Zoltán
Magyar – történelem, IV. évfolyam – végzett
EKF BTK

Témavezető:
Dr. Gebei Sándor, egyetemi tanár
EKF BTK, Középkori és Újkori Magyar Történelem Tanszék

Dolgozatom célja a magyar történelemmel kapcsolatos, ez esetben a XVII. század végi, a török kort lezáró korszakból való forrásanyag bővítése volt. Természetesen a forrás (Franciscus Xaverius Trips: *heroes Christiani in Ungaria et alibi adversus iuratos hostes Otomannos strenue pugnantes. Seu elogia eorum. Augustiniani Agrippinae: Metternich Arnold. 1688.*) magyarázatával, ahol ez szükséges. E célt főleg az motiválta bennem, hogy leendő történelemtanárként szeretném minél több eredeti és érzékletes szöveggel megismertetni, motiválni leendő diákjaimat.

Célomból adódóan nem olyan kutatásra vállalkoztam, amelyben egy tézis kitűzését követően azt kívánom bizonyítani vagy éppen cáfolni. A cél a fordítás és a benne foglaltak megértetése a kellőképp szükséges magyarázatok segítségével. Mert bár érdekesek a szakirodalmak, a legérdekesebb mégis maga a forrás.

Módszerem: szövegfordítás és egyrészt a műben szereplő adatok történelmi összefüggésbe helyezése, másrészt a szövegbe „szótt” jelképek felfejtése. Utóbbi munkákat természetesen a megfelelő szakirodalom felhasználásával végeztem.

Bár a fordított mű sok szépirodalmi jegyet visel magán, munkámat mégsem szépirodalmi fordításnak tekintettem. A szöveget mint történelmi dokumentumot kezeltem. Épp ezért hagytam benne viszonylag sok latinizmust, amelyek bár kissé nehézkessé teszik olvasását, sokat elárulnak szerzője gondolkodásáról, szándékáról.

Remélem, a latinizmusok ellenére fordításom nemcsak szakmai, de olvasói élményt is fog nyújtani annak a pár embernek, akiknek módjában lesz azt olvasni.

Terveim között szerepel a mű teljes lefordítása és kommentálása, távolabbi célként annak kritikai kiadása. Kutatásom jelenleg is folyik, amely magán a fordításon kívül a szerző életének feltérképezésére terjed ki.

Ember és tájábrázolás Gainsborough művészetében

Papanek Zsófia Mária
Angol, IV. évfolyam
KRE BTK

Témavezető:
Dr. Petróczi Éva, egyetemi docens
KRE BTK, Angol Tanszékcsoport

Thomas Gainsborough (1727-1788) a legnagyobb angol mesterek egyike; festészete a brit kultúrában, és a művészet történetében kiemelkedő jelentőségű, noha érdemét csak nemrég kezdték el méltatni. Művészi pályájának fontosságát különösen akkor érthetjük meg, ha a festő munkásságát a kor kontextusában szemléljük. Mivel a XVIII. századi angol festészet a történelmi témákra és a portréfestészetre koncentrált, – és tette mindezt úgy, hogy szinte kizárólag a korábbi, nagy mesterek szemléletmódját fogadta el – Gainsborough művészete rendkívül egyedinek és újítónak mondható.

Gainsborough portréi a modellek külső és belső tulajdonságainak egyedülállóan hű másai, amivel a festő már kortársai között is jelentős hírnévre tett szert. Példaként említhetjük *Lord és Lady Ligonier* kettős portróját az 1770-es évekből, amely abban az időben még egy botrányba is belekeveredett, ugyanis olyan kifejezően ábrázolta a pár jellegzetes, pletykára okot adó tulajdonságait.

A művész ugyanakkor a portrékon kívül tájképfestészettel is foglalkozott, amely abban az időben a legnépszerűtlenebb műfajnak számított. Tájképek iránti szeretete nem hagyott alább akkor sem, amikor Suffolk megyéből Bathba, majd Londonba költözött. Noha korai tájképfestő stílusát a XVII. századi németalföldi festők, londoni éveit pedig Rubens bukolikus idillje hatja át, mégis teljesen egyéni módon, a korra legkevésbé sem jellemző élethű részletgazdagsággal jeleníti meg az angol tájat, többek között a *Mr és Mrs Andrews* című képen.

A festő életében a két műfaj, a portré és a tájképfestés kettőssége tekinthető a fő motívumnak, noha kevés kritikus szentelt figyelmet ennek a jellegzetességnek. Gainsborough egyik legutolsó képe, a *Reggeli séta* egységes színvilágával és kompozíciójával, a XIX. századi romantika korai előfutáraként olvasztja egymásba a két műfajt, így teremtve egyedülálló egységet a festő életművében.

Narratív technikák Margaret Atwood *The Handmaid's Tale* és *Alias Grace* című regényeiben

Papp Anikó
Angol nyelv és irodalom, IV. évfolyam
KRE BTK

Témavezető:
Nagy Judit, egyetemi adjunktus
KRE BTK, Angol Tanszékcsoporth

A kutatás célja a címben említett két regény narratív technikáinak összehasonlítása és Margaret Atwood egyedi stílusának, a felfedése, a női író, a női főszereplő és általában ez a „dupla” női nézőpont hatása a narrációra. Az alkalmazott módszer a regények elolvasása után a szakirodalom részletes feldolgozásából, annak rendszerezéséből, összerendezéséből és továbbgondolásából állt. A kutatás eredményeképpen megállapítható, hogy a női író, a nőt és a nőiességet a narratív technikába beemelve az elbeszélés egy új aspektusára mutatott rá.

József Attila én-keresése a Flóra-szerelemben

Papp Anita
Magyar, V. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:

Dr. Bókay Antal, egyetemi tanár
PTE BTK, Modern Irodalomtudományi és Irodalomelméleti Tanszék

József Attiláról, életével és költészetével kapcsolatban számos szakirodalom, dokumentum jelent meg, halálától kezdve egészen napjainkig. Sokakat foglalkoztatott – és foglalkozat ma is – a költő rejtélyes élete, kapcsolatai, versei megírásának belső indítékai és magának az egész életműnek a kutatása. Számomra a költő életének egyik legrejtélyesebb korszaka Flórával – későbbi Illyés Gyulánéval – való kapcsolata. Kettejük kapcsolatának történetén keresztül próbálom meg bemutatni a költő akkori lelki világát, mint én-keresésének egyik állomását.

1937. február 20-án József Attila megismerkedik Flórával, ekkor néhány hónapra reményteli, új időszak következik életében. Flóra beszámolója és kettőjük levelezése alapján betekintést nyerhetünk a költő utolsó szerelmének és élete utolsó évének eseményeibe. József Attila számos verset írt Flórához, különös tekintettel szeretnék lenni a hat részből álló Flóra-kompozíció első két versére – Hexaméterek és Rejtelmek –, melyet közvetlenül megismerkedésük után írt. A szerelem, mint az én-keresés egyik fajtája teljessé válik ki a Flóra-szerelemben. A költő lelki folyamatainak változásait, a másban való önmegismerés készségét és képességét vizsgálom ezen versek alapján. Az értelmezéshez Freud és Bak Róbert szerellemmel illetve tárgyvesztéssel kapcsolatos írásait is felhasználtam. József Attila Flórához írt szerelmes verseit is átszövi a ragaszkodás, a betegségből való kiút keresés. Mindegyik Flórához írt versében ez adja meg az alaphangulatot.

A Flóra előtti nem-lét és a magány után Flóra úgy köszönt be a költő életébe, mint a tél után a tavasz.

A XXI. század hagyományai az udmurtoknál

Paréj Gabriella
Néprajz – történelem, végzett
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Kozmács István, egyetemi tanár
SZTE BTK, Finnugor Tanszék

Az udmurtok lakóhelye a Vjatka és a Káma folyók által közrezárt területen található, amelyet élénk interetnikus kapcsolatok jellemeznek. A XVI. század közepe óta az egész térség orosz uralom alatt áll, és ez meghatározta az itt élő kis lélekszámú népek életét. A cári és a szovjet időkben is jellemző volt a nemzetiségek asszimilálására való törekvés. A rendszerváltás után bekövetkező gyors modernizáció szintén kedvezőtlenül befolyásolta a nyelv és a kultúra megőrzését. Az udmurtok így mára kétnyelvűek lettek, és az önálló népként való megmaradásért kell küzdeniük.

Az udmurtok kereszténység előtti vallása a sokistenhiten alapszik. Az isteneknek meghatározott alkalmakkor áldozatot kellett bemutatni, akárcsak az ősöknek és az elhunytaknak. Az erőszakos krisztianizáció a XIX. századra egyfajta vallási szinkretizmust idézett elő, de a XX. század folyamán, a szovjet fordulat után a keresztény kultúrkörben való fejlődés lehetősége is megszűnt. Az 1990-es évek elejétől igény és törekvés van az udmurt nyelvű kereszténység megteremtésére, bár ez sok vitát vált ki. Az animista áldozati szertartások bizonyos elemei erősen megkoptak, mások máig megmaradtak, de jellemzően erős keveredést mutatnak a keresztény hagyományokkal. Egyes elemeik új jelentéstartalmakkal az újabban megszervezett fesztiválokon bukkannak fel.

A folklórfesztiválok mellett egyéb módon is felhasználják az etnikus tradíciókat, így például a rendszerváltás után megtervezett állami szimbólumok is az udmurt kultúrára utalnak.

A szovjet embertípus megteremtésére tett törekvések és a gyorsütemű modernizáció következtében ezekre az új hagyományokra nemcsak a nemzetiségeknek van szüksége, hanem a helyi orosz közösségeknek is. Az etnikus tradíciók megjelenése a köztereken, tömegrendezvényeken, visszahat az udmurtok önértékelésére, öntudatára. A többségi társadalom esetében azonban nem beszélhetünk érzelmi azonosulásról, e szimbólumok és kitalált hagyományok lokális alapon válnak az identitás és a kultúra részévé.

Tulajdonnév, köznév és jelnév, szónév határterületeinek vizsgálata Fekete István állatnevei alapján

Pásztai Zsuzsanna
Magyar – német, IV. évfolyam
PPKE BTK

Témavezető:
Dr. Hegedűs Attila, egyetemi docens
PPKE BTK, Magyar Nyelvészeti Tanszék

A dolgozat Fekete István „Vuk”, „Csí”, „Hú”, „Kele” és „Toronyban” című kisregényei alapján két névelméleti kérdésre keresi a választ, miszerint van-e átmenet köznév és tulajdonnév, valamint jelnév és szónév között. A vizsgálódáshoz az állatszereplők által egymás megnevezésére alkalmazott, jórészt hangutánzó eredetű neveket használja fel.

A tulajdonnév, köznév határát vizsgálva megállapítható, hogy a valóban egyedi, egyazon denotátumra vonatkozó nevek mellett találhatók a névanyagban olyanok is, amelyeknél nem egyértelmű a denotáció, így kétségesse válik tulajdonnévi mivoltuk. A tulajdonnévi besorolás mellett szól, hogy a neveket a közösség tulajdonnévi értelemben használja, de jegyhozzáadás nélkül nem képesek a pontos identifikálásra, átmenetek a tulajdonnév és köznév között. Ebbe a csoportba tartoznak a regényben nem főszereplő állatok nevei.

A jelnév és szónév közötti átmeneti terület esetében 50 egyetemista, illetve 50 tíz-tizenegy éves diák körében végzett felmérés adatait alapul véve megállapítható, hogy ezek a nevek nem sorolhatók be minden esetben a jelnevek közé, mint ahogy ezt a szakirodalom eddig tette. Bár közszói jelentésük nincsen, a megkérdezettek a hangalak alapján a nevek többségénél meg tudták állapítani az állat fajtáját. Így ezek a nevek nem tekinthetők egyértelműen jelneveknek, a hangutánzó eredet miatt mind a denotátum, mind az elnevezés motivációja nagy biztonsággal megállapítható.

Történeti helynevek Hajdúnánás határában

Pásztor Éva
Magyar – néprajz, V. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Tóth Valéria, egyetemi adjunktus
DE BTK, Magyar Nyelvtudományi Tanszék

Dolgozatom témájául Hajdúnánás határnevei körében a történeti (XVIII-XIX. századi) és a modern kori névállomány vonatkozásában bekövetkező változások vizsgálatát választottam. Az összevetés alapját egyrészt a névanyagok feldolgozásakor alkalmazott azonos leírási keret, a Hoffmann István által kidolgozott helynévtipológia (1993) biztosította, másrészt az időintervallumok kronológiai síkokként, szinkrón metszetekként való felfogása lehetővé tette számomra a változásvizsgálat elvégzését, amelynek során egyrészt a névtípusok terén történő elmozdulásokat, másrészt az egyes határnevek módosulását igyekeztem számba venni.

Az egyes helynevekre vonatkozó változásvizsgálattal összhangban a határrésszé vált elpusztult települések neveinek névrendszerre gyakorolt hatásával, s ezzel összefüggésben a névbokrok kialakulásával ugyancsak foglalkoztam.

A történeti névanyag egybeállítását levéltári kutatómunka keretében magam valósítottam meg. Áttekintettem a választott időszak összes térképét: ezek elsősorban Hajdúnánásról készített kataszteri és határfelmérési térképek. Mindezek mellett a város közgyűlésének iratait, telek- és jegyzőkönyveket, határbejáráshoz, határmegújításhoz kötődő kivonatokat, illetve a földekkel kapcsolatos peres iratokat vizsgáltam át. E források adatállományát szócikk formában dolgozatom mellékleteként közlöm, s ennek bevezetéseként ugyanitt szólok a szócikkek kialakításának alapelveiről is.

Minthogy a modern névanyag részletes analízisét a korábbiakban már elvégeztem, ezért jelen munkámban a történeti (XVIII-XIX. századi) névanyag elemzésére fektettem nagyobb hangsúlyt, a jelen kori névállományt csupán röviden tekintve át.

Pepita szivárvány – avagy nők és erkölcsök a XVIII. században?

Peer Klára
Francia – német, IV. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Penke Olga, egyetemi tanár
SZTE BTK, Francia Tanszék

Életünkben számtalanszor találkozunk sztereotípiákkal. Ezek jelen vannak mai társadalmunkban, de már léteztek évszázadokkal ezelőtt is. Így a francia felvilágosodás korabeli ember gondolatvilágában szintén jelen voltak bizonyos sémák, melyek alapján könnyen általános következtetéseket tudott levonni. A szőke nőről már a XVIII. század francia irodalmában is alkottak egy sztereotipikus képet, igaz ugyan, hogy tartalma nem teljesen egyezik meg a maiéval. Az akkori nézet alapján elkülönítették, s ellentétbe helyezték egymással a szőke és a barna nőt, mint a jó és a rossz megtestesítőit. A felvilágosodás gondolkodói a nők ilyen jellegű osztályozása mellett azt is szerették volna megtudni, mi alapján döntheti el valaki feketén-fehéren, mi lehet egy erkölcsös élet alapja.

A dolgozat a század erkölcsfilozófiai gondolatainak változásait Sade, Laclos és Diderot regényeinek nőalakjainak elemzésével igyekszik bemutatni. A nők helyzete jelentősen megváltozott ebben a korban, kötelességei ártértékelődtek, s ugyanúgy, mint ahogy a filozófusok szembeszegültek az erkölcs addigi irányadóival (ilyen volt ez egyház), a regények hősnői közül többen igyekeztek megkérdőjelezni azt a nőideált, ami a társadalom gondolkodásában az évszázadok során kialakult.

Miközben figyelemmel kísérjük, melyik hős hogyan harcol a berögzült normák ellen, azt is megkíséréljük kideríteni, találunk-e köztük olyat, akiről elmondhatjuk, hogy ő testesíti meg a felvilágosult nő eszményképét.

Elemzésünk alapján megállapítható, hogy a regényekben ábrázolt nőalakok személyisége, erkölcsi magatartása, tulajdonságai változatosak, a század erkölcsének színes skáláját adják. Bár van köztük szőke is, barna is, tapasztalatunk mégiscsak azt mutatja, hogy a hajszínek és az erkölcsök említett fekete-fehér mítosza a gyakorlatban – más mítoszokhoz hasonlóan – igen sokszor megbukik, s hogy a felvilágosodás nőideálját sem leljük meg kizárólag egy hősnő személyiségében, hanem a színes palettáról mindegyikükből kerül a képre egy-egy vonás, hogy az végül ily módon teljes legyen.

A nyelvjárás hatása a lézpedi gyermekek íráselsajátítására (különös tekintettel a magánhangzórendszerekre)

Pető Szabina
Magyar – néprajz, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Fodor Katalin, egyetemi docens
ELTE BTK, Magyar Nyelvtörténeti Tanszék

2002-ben két hétig tanítottam magyar nyelvet Moldvában. Ekkor figyeltem fel arra, hogy az írás-olvasás tanításakor egy már meglévő írásgyakorlattal ütközik az új ismeretek elsajátítása. Ez a gyakorlat erőteljes hasonlóságot mutatott a nyelvemlékek írásgyakorlatával. Ez esetben a latin nyelv helyett a román nyelv hatása mutatkozott meg, állandó rendszert alkotva a betűk felcserélésében. 2006-ban kíváncsi voltam, hogy még létezik-e a tanítás megkezdése után 4 évvel is a tendenciaszerű tévesztés a betűválasztásnál. Ez a probléma kutatásom első pontja is egyben. Mi befolyásolja a tévesztéseket elsősorban? Egy-egy szó nyelvjárási realizációja? A román magánhangzórendszer és az azokhoz tartozó betűk? A magyar magánhangzórendszer romántól eltérő elemei? A magyar betűkészlet hiányossága? Ezen kérdések elvezetnek egy olyan alapkérdéshez, mely a kutatás magvát jelenti. Van-e rendszer a tévesztésekben? Ejtésbeli variánsokat jelöl-e a tévesztésekből kialakult variációs kép? Ha van rendszer a tévesztésekben, milyen tényezők (nyelvjárási, nyelvtörténeti, hangtani, román) és kölcsönhatások játsszák a legnagyobb szerepet a kialakult variánsok esetében?

A betűválasztás problémájának feltárására kifejlesztettem a borítékos módszert. A gyermekeknek egy és két szótagos szavak képét tartalmazó kártyákat adtam, majd ezeket kellett borítékokba helyezni, aszerint, hogy milyen magánhangzó(pár) van rajtuk.

Ezen módszer eredményeit összevetve a nyelvföldrajzi és nyelvtörténeti eredményekkel, megállapíthatom, hogy a betűválasztást elsősorban a nyelvjárásban ható tendenciák, asszociatív hatások befolyásolják.

Ezeket a szempontokat érdemes lenne beépíteni a moldvai magyartanítás számára készülő segédanyagokba.

Hasított szerkezetek (cleft constructions) és funkcióik német, magyar szövegminták alapján

Petőné Szoboszlai Helga
Német, V. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Pethő Gergely, egyetemi tanársegéd
DE BTK, Germanisztikai Intézet

Dolgozatom témájának az ún. hasított szerkezetes mondatokat választottam, különös hangsúlyt fektetve azok pragmatikai ill. diskurzustulajdonságaira. Ehhez dolgozatomban mindenekelőtt a hasított szerkezetes mondat fogalmának tisztázására, s a jelenség példamondatokon keresztül történő szemléltetésére kerül sor. Dolgozatom célja főként annak vizsgálata, hogy adott nyelvhasználók mikor, milyen feltételek mellett, milyen retorikai céllal használnak hasított szerkezetes mondatokat. Mivel a különböző nyelvekben eltérő lehet ezen típusú mondatok előfordulása, vizsgálataimat magyar, ill. ezzel párhuzamosan német példamondatok bemutatásával és elemzésével végzem.

Dolgozatomban továbbá egy átfogó szakirodalmi áttekintést mutatok be, mely során mindenekelőtt Stefan Huber, Judy Delin és Jon Oberlander megfigyeléseire támaszkodom, s igyekszem az ezekkel kapcsolatban felmerülő problémákat, ill. kérdéseket ismertetni.

Dolgozatom motivációjaként a következő megállapítás említhető: A magyar vagy akár a német nyelvű szakirodalom meglehetősen kis mértékben érinti a hasított szerkezetes mondatok előfordulásának témáját. A témába vágó tanulmányok döntő többsége angol nyelvű nyelvhasználóktól származik, és így elsősorban angol nyelvű példákra támaszkodik. Ezért mindenképpen indokoltnak látom a jelenség magyar, ill. német nyelvben történő vizsgálatát.

Dolgozatom végső összegzéseként pedig megállapítom, hogy – bár a német és magyar szakirodalom igen hiányos – a hasított mondatos szerkezetek e két nyelvben is igen lényeges funkciókat látnak el és fontos diskurzustulajdonságok jegyeit hordozzák magukon.

Az öneszmélés folyamata és metaforái Dosztojevszkij *Fehér éjszakák* című művében

Piller Mónika
Magyar nyelv és irodalom, IV. évfolyam
PE BTK

Témavezető:
Dr. Kovács Árpád, tanszékvezető egyetemi tanár
PE BTK, Magyar Irodalomtudományi Tanszék

A magyar Dosztojevszkij-szakirodalom elsősorban a nagyregényekre fókuszál, és kevésbé fordít figyelmet a kisebb terjedelmű művekre. Dosztojevszkij művészetének mélyebb megértése érdekében azonban ezek sem hagyhatók figyelmen kívül, s ezért választottam munkám tárgyául a *Fehér éjszakák* című regényt. Dolgozatomban a hős önértelmező produkcióját vizsgálom a szöveg értelemalkotó motívumainak alapján.

Az identifikáció folyamata a perszonális elbeszélés segítségével megy végbe, melynek elengedhetetlen feltétele az átélt eseményekre, azaz a cselekvésre való emlékezés. Az emlékezés a cselekvés reprodukálását jelenti, ami a vele való szembesülést involválja. E szembesítésre esetünkben a szubjektum önmaga megértésére irányuló szándéka okán van szükség, következésképp az önazonosság elnyerésének igénye váltja ki az elbeszélés aktusát.

Központi szerepben a pók- és a pókháló-motívumok állnak, melyek együttesen egy szemantikai komplexumot hoznak létre. A motívumok szintjén a hőst, az álmodozást mint létállapotot, illetve az alkotófolyamatot; az elbeszélésfolyamat szintjén pedig a nyelv megteremtését jelölik, s ezáltal a hős önértelmező aktusának metaforáivá válnak.

Az álmodozás tartalmát főként az orosz romantika korának szépirodalmi szövegei képezik, s e szövegek egyben az álmodozó hős nyelvének alkotóelemei. Az elbeszélt én csak harmadik személyben képes önmagáról beszélni, és nyelvében az olvasott szövegek szavain túl a még kezdetleges saját szó jelenléte is megfigyelhető, mely önnön hiányosságára utal. Ahhoz tehát, hogy az elbeszélt én önazonosságra tegyen szert, saját nyelvet kell megalkotnia. Ennek okán a nyelv megszerzéséért vívott küzdelem válik az elbeszélés témájává. A hiányos és funkcióját ellátni képtelen nyelvből a mű megírása során születik meg a saját nyelv, s ezzel válik teljessé az önértelmezés folyamata.

Etikai narratívák Heltai Gáspár *Száz fabula* című művében

Pócsi István
Magyar nyelv és irodalom, III. évfolyam
ME BTK

Témavezető:

Dr. Heltai János, egyetemi docens
ME BTK, Régi és Klasszikus Magyar Irodalomtörténeti Tanszék

E dolgozat Heltai Gáspár *Száz fabula* című művét elemzi egy eddig nem vizsgált szempontból. Kiindulásként feltételezi, hogy a mesegyűjtemény egységes etikai világképet foglal magában. Ezt a világképet két irányból próbálja megragadni. Először a kötetben található jelölt és jelöletlen szentenciákat gyűjti egybe, azokat három kategóriába sorolja be, az antik vagy középkori műveltséganyagból származó latin nyelvű szentenciák, a népi közmondások és a bibliai idézetek csoportjaiba. A latin szentenciák tekintélyérvként szolgálják az etikai argumentációt, a népi közmondások hasonló funkciót töltenek be, de közelebb is hozzák az egykorú olvasónak a mesék üzenetét, a bibliai idézetek pedig kinyitják, kitágítják a sugallni kívánt etikai világképet. Heltai Gáspár szententia-használata nem véletlenszerű, a közmondások három etikai perspektíva összeolvadását segítik, azaz hatásosan összeválogatott eszközökként működnek a könyvben megfogalmazott „tan” átadásában. A dolgozat második része az egyes fabulákhoz fűzött értelmezések rendszerezésével kívánja elmélyíteni a mű etikai üzenetének kibontását. Huszonegy mikro-, és makroegységbe sorolja be a fabulákat. Ezek felépítésük szerint lineáris, centrális, vagy szintetizáló módszerrel fejtik ki Heltai etikai rendszerének legfontosabb fogalmait, kategóriáit. Segítségükkel ragadható meg Heltai egységesnek tekinthető moralizáló-teologizáló gondolatmenete. Az antik eredetű fabulák sztoikus túrést, és beletörődést sugallnak, aktuális helyzetünk elfogadását, zárt világszemléleti struktúrát építve körénk. Az elfogadás gesztusa a hangsúlyozott, a jámbor túrés, alázat. Heltai azonban az affabulációkban kiegészíti ezt az üzenetet. A népi közmondások szorgalomra, szerénységre, alázatra, gondos munkára épülő polgáris jellegű magatartásmintát sugallnak. A bibliai eredetű mondásokhoz kötött tanulságok pedig keresztyén etikai elemeket tartalmaznak, amelyek a predesztináció gondolatából kiindulva találnak kivezető ösvényt az emberi sorsot megváltoztathatatlannak tekintő világlátásból. Választ adnak arra, miért üdvös és érdemes viselni sorsunkat...

Szabad-e a nő a felvilágosodás korában?

Povázsai Anna
Francia – amerikanisztika, III. – I. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Penke Olga, egyetemi tanár
SZTE BTK, Francia Tanszék

Dolgozatomban azt vizsgáltam, hogy Crébillon *Lettre de la Marquise M. au Comte de R.* és Laclos *Veszedelemes viszonyok* című regények nőalakjainak (M* márkiné, Tourvelné, Merteuil márkiné) viselkedése megfelel-e annak a képnek, amit a korabeli filozófusok és kortárs társadalomkutatók alkottak a nőkről. A három nő közös sajátossága, hogy férjük – bizonyos szempontból – meghatározó szerepet játszik sorsuk alakulásában. Megvizsgálom, hogyan vélekednek a szerelemről, a vágyról és a szeretőkről, hogy a férfiak milyen szerepet töltek be a regények nőalakjainak életében, és hogy személyiségük hogyan alakul át (ha átalakul) a regény során az események sodrásában. Megállapítható, hogy bár M* márkiné Tourvelnével került hasonló helyzetbe, gondolkodása mégis Merteuil márkinééra hasonlít inkább. A korabeli regények nőalakjainak viselkedése azt mutatja, hogy a nők a XVIII. században a szigorú társadalmi keretek között szabadon dönthettek cselekedeteikről, de a társadalmi normáktól eltérő tettek nem láthattak napvilágot, mert a társadalom élesen elítélte a változásokat az erkölcs területén.

La peinture de genre en France au XVIIIe siècle

Prohászka Erzsébet

Francia – angol – Európa-politika, V. – II. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Dr. Kovács Katalin, egyetemi adjunktus
SZTE BTK, Francia Tanszék

A dolgozat célja a XVIII. századi életképfestészet bemutatása Franciaországban, azé a műfajé, amely hétköznapi embereket ábrázol és – a leghétköznapibb témákból merítve – mindig egy-egy pillanatot ragad meg. A következő kérdésre keressük a választ: miért tulajdonítottak kisebb elismerést a korszak francia akadémikusai az életképfestészetnek, és ha az Akadémia lebecsülte az életképeket és festőiket, minek volt mégis köszönhető, hogy a korabeli életképfestők nagy sikereket értek el? Ez a téma több szempontból is összetett. Először is magát a fogalmat, az életképfestészetet kell megvizsgálnunk, mivel a francia értelmező szótárak és enciklopédiák különböző korszakokból és szerzőktől származó szócikkei eltérő meghatározást adnak róla. Az életképfestészet gyökereit Franciaországtól északra, flamand területen kell keresnünk, ahol – az eltérő vallási és politikai viszonyoknak köszönhetően – ez a típusú festészet nagyobb elismerést kapott. A francia Akadémia nem tartotta sokra az életképfestészetet: az akadémiai hierarchia szerint a legnagyobb elismerést a történelmi képek kapták, majd a portrék, ezután következtek az életképek.

A korszak művészetelmélet-írói és -kritikusai is állást foglaltak ebben a kérdésben. A történelmi festmények és az életképek közötti határvonal a XVIII. században áthághatatlanak bizonyult: erről tanúskodik a Greuze Septimus Severus című képe kapcsán keletkezett „botrány”. Greuze ugyanis szeretett volna kilépni az életképfestő kategóriájából és megkapni a történelmi festő címet, de az Akadémia nem fogadta el történelmi festőként. Csoportos életképei gyakran erőteljes szenvedélyeket ábrázolnak és a jó erkölcsöket hirdetik. Greuze-zel ellentétben Chardin a csendesebb témákat kedvelte, festményeiről nyugalom és béke árad.

A fent említett kérdésre válaszolva elmondhatjuk, hogy mivel az életképek nem ábrázolnak semmiféle híres történelmi vagy vallási eseményt, hanem ennél sokkal hétköznapibb témát visznek színre, nem feleltek meg az Akadémia előírásainak. A XVIII. századi műkedvelő közönségnek azonban mások voltak az igényei, az értékrendszere: a fennkölt történelmi témáknál jobban kedvelték a boldogságot és harmóniát kifejező képeket. Innen ered az életképfestészet sikere a korszakban.

Magyar-horvát titkos tárgyalások (1919-1923)

Prohászka Géza
Történelem – angol, IV. – III. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Dr. A. Sajti Enikő, egyetemi tanár
SZTE BTK, Újkori Egyetemes Történeti és Mediterrán Tanulmányok Tanszék

A magyar külpolitika világháborúk közti időszakának kevésbé feldolgozott témái közé tartoznak a külügyminisztérium horvát szeparatista csoportokkal és különböző pártokkal 1919-1923-ban folytatott titkos tárgyalásai. A szerző célja új dokumentumok feltárásával, az ismert levéltári források újra értelmezésével, a vonatkozó szakirodalom felhasználásával elemezni és új megvilágításba helyezni a magyar-horvát kapcsolatokat.

A Disz-tér horvát szervezetekkel fenntartott kapcsolatait két szakaszra lehet osztani. Az első szakasz 1919 szeptemberében kezdődik, jellemzője a gyakori érintkezés, célja az SHS Királyságon belüli felkelés kioltása, esetleg a délszláv egység felbomlasztása. Budapest először a Horvát Köztársasági Bizottsággal (HOR) tárgyal. A Bizottság célja egy Horvátországból, Dalmáciából, Szlavóniából és Bosznia-Hercegovinából álló független, föderatív állam létrehozása, mely államalakulat elképzelésük szerint szövetségre lépne Magyarországgal. Ezért a Friedrich-kormány a HOR-t pénzügyi támogatásban részesíti, majd újra értékelve a helyzetet, megszakítja a tárgyalásokat, melyeket a következő kormányok nem újítanak meg. Ezzel párhuzamosan kerül sor az emigráns horvát tisztekből álló Horvát Komitéval való tárgyalásokra. A szervezet Nagy-Horvátország és Magyarország perszónalunióját tűzi ki célul. A Komité rendszeres támogatást kap, Zalaegerszegen kiképző tábort létesít a Horvát Légiónak számára. A tábort Belgrád nyomására 1921 elején felszámolják, s a kapcsolatok is háttérbe szorulnak a Komitéhoz közeli Horvát Jogpárt 1920. novemberi választási kudarca után.

A magyar-horvát kapcsolatok második szakasza már a stratégiai együttműködés kialakítását célozza a horvát ellenzékkel, felismerve, hogy az államhatárok rövid időn belül nem változtathatók meg. Az új kurzus 1921 őszén Horvát Köztársasági Parasztpárttal (HRSS) folytatott tárgyalásokkal indul. A felek meggyőződnek a fennálló érdekközösségről, de az elcsatolt délvidéki területek és az együttműködés formái kapcsán nézeteltérések alakulnak ki, s nem került sor megállapodásra. 1922 őszén rövid ideig ismét a Horvát Jogpárttal egyeztet a külügyminisztérium, de az 1923. márciusi választás bebizonyítja, hogy komoly erőt csupán a Parasztpárt képvisel. Magyar diplomaták és a HRSS vezetője, Stjepan Radić 1923-as őszi a londoni tárgyalásai után két szerződéstervezet is készül, melyekre azonban nem kerül aláírás. Ennek oka ezúttal Radić visszakozása, aki elsősorban az angol, francia, szovjet támogatás megszerzését helyezi előtérbe, s nem akarja magát elkötelezni Magyarország felé. Ezek után a horvát szervezetekkel való együttműködés háttérbe szorul, Budapest 1927-ig elsősorban a Belgráddal fenntartott hivatalos kapcsolatok normalizálására koncentrál.

„Halálos betegség” avagy a félelem témája A. P. Csehov és Guy de Maupassant elbeszéléseiben

Puskás Diána
Francia – orosz, V. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:
Dr. Szigethi András, egyetemi docens
PTE BTK, Orosz Szeminárium

Kutatásom célja a félelem témájának vizsgálata és összehasonlítása A. P. Csehov és Guy de Maupassant elbeszéléseiben. A téma megközelítésében és a művek interpretációjában S. Kierkegaard (*Félelem és reszketés, Halálos betegség, A szorongás fogalma*) félelem koncepciójára támaszkodtam.

Csehov korai műveinek „hősei” – hétköznapi emberek, akiket sokszor elfog a félelem érzése valamitől vagy valakitől: a csinovnyik retteg főnökétől, a férj feleségétől stb. Ez azonban a félelem „első stádiuma”, melynek pontosan körülírható tárgya, oka van (*A csinovnyik halála, A pufók meg a nyurga* stb.).

Érett műveiben a félelem már nem egy meghatározott tárgy vagy személy köré összpontosul; immár a „tárgyatlan” válik a félelem „tárgyává”, a létező ember rettegése a nemléttől, a megsemmisüléstől. Ez a félelem jelenik meg késői elbeszéléseiben, pl. *A 6-os számú kórteremben* vagy az *Unalmas történetben*.

Maupassant-nál a félelem témája elsősorban a fantasztikus elbeszélésekben jelenik meg, melyekben a szereplő és olvasó természetfölöttinek tűnő esemény szemtanúja lesz, mely mélységes félelemmel tölti el (pl. *Ki tudja?, A kéz, Horla, Ó?*) Munkám során arra a következtetésre jutottam, hogy párhuzamot vonhatunk Csehov érett elbeszélései, valamint Maupassant fantasztikus novellái között. Mindkét esetben a félelem, vagy ha Kierkegaard fogalmát használjuk, a szorongás az ismeretlenségből, az érthetetlenből fakad, nem határozhatjuk meg az okát, hiszen ez önmagunkon és világunkon túlmutat. A kettőjük közötti különbség azonban az, hogy Maupassant-nál a természetén túli, a természetfeletti erők beavatkozása, a különös váltja ki a félelem érzését, Csehovnál pedig a félelem a lét alapvető, legelemibb kérdéseire irányul, olyan kérdésekre, melyeket egyszer mindannyian felteszünk magunknak, de melyekre soha sem találjuk meg a választ.

Alliteration and language – a philological study of a passage from ‘Sir Gawain and the Green Knight’

Rácz Péter

Angol – elméleti nyelvészet, III. évfolyam

ELTE BTK

Témavezető:

Dr. Nádasdy Ádám, egyetemi docens

ELTE BTK, Angol-Amerikai Intézet

A dolgozat tárgya egy 1401-ből származó kéziratban megőrzött románc, a *Sir Gawain és a zöld lovag* tizennégy soros szakaszának elemzése. A románc nem ütemhangsúlyos, hanem alliteratív verselési formában íródott, a középanyol East-Midlands dialektusában.

Magyar és modern angol fordításokat, valamint a chauceri jambikus pentamétert összehasonlítási alapként használva vizsgáljuk meg az alliteratív versforma alapvető tulajdonságait, valamint a középanyol ezen dialektusának szókincsét, morfológiáját és szintaxisát a szemelvényből vett példák alapján, továbbá az alliteratív forma hatását mindezekre.

Ezekből a vizsgálatokból kiderül, hogy a Sir Gawain és a zöld lovag félúton van a klasszikus angolszász alliteratív hagyomány és a chauceri ütemhangsúlyos költészet között. Filológiai szempontból azonban nem csak az nehezíti a szöveg elemzését, hogy az, szemben a mai modern angol előfutárának tekinthető chauceri középanyollal, sokkal idegenszerűbb az olvasó számára, hanem az is, hogy az alliteratív forma és a rögzített számú versláb hiánya a kiejtés rekonstruálását csaknem lehetetlenné teszi, arról nem is szólván, hogy az egyetlen fennmaradt kéziratot jegyző írnoknak meglehetősen liberális volt a helyesírása. Az alliteratív forma azonban, bár a modern olvasó számára meglehetősen szokatlan lehet, nem csak nehezíti a filológus dolgát, mert megjelöli a mondatok hangsúlyos elemeit, és a szóeleji hangok kiejtésére is utal.

A dolgozat tehát igyekszik áttekinteni mindazon veszélyeket, amelyek a mai olvasóra várnak, ha kezébe veszi a *Sir Gawain és a zöld lovag* eredeti szövegét. Mivel ehhez rengeteg szempont közös vizsgálatára van szükség, nem is törekszünk teljességre, mivel a fő cél nem az összes létező, a szemelvényhez kapcsolódó szintaktikai, morfológiai vagy egyéb probléma kibontása volt, hanem az olvasó bevezetése a későközépkori angol alliteratív költészet világába.

Parti Nagy Lajos: *Rókatárgy alkonyatkor*

Racskó Anikó
Magyar – művelődésszervező, IV. évfolyam
EKF BTK

Témavezető:
Dr. Ködöböcz Gábor, főiskolai docens
EKF BTK, Magyar Irodalomtudományi Tanszék

Kutatásom célja elsőként az, hogy megismertessem a hallgatóságot Parti Nagy Lajos saját művészetéről alkotott nézeteivel.

Továbbá megállapítani a Parti Nagy-vers főbb jellemvonásait, általánosságban bemutatni verseinek hőseit és költészetének legbravúrosabb újításait. Ismertetem még a Parti Nagy-vers hatásának eszközeit azért, hogy a vizsgált költemény könnyebben befogadhatóvá váljon. A költemény címének és alcímének vizsgálata után kísérletet teszek a mű belső világának megfejtésére. Végezetül párhuzamot vonva két novellával – Hajnóczy Péter: *Veseszörp*, ill. Mészöly Miklós: *Anyasírató* – közelítek a költemény pontosabb megértéséhez.

A költemény elemzését illetően azt kellett megállapítanom, hogy a szakirodalom nem igazán foglalkozik konkrétan ezzel a költeménnyel, így többnyire saját ötletekre és elemzésre hagytam.

Úgy gondoltam, a minél alaposabb megértéshez szükséges megismerkedni Parti Nagy Lajos művészi és költői világával, valamint hatáskeltésének eszközeivel, vizsgálva megjelenésüket néhány példa erejéig más költeményekben is. Elemzésemben felmerül az a két lényeges kérdés, hogy verssel vagy szöveggel van-e dolgunk, illetve, hogy a modernhez vagy a posztmodernhez köthető-e inkább a mű. Arra a következtetésre jutottam, hogy a modern és a posztmodern határán álló, mégis a posztmodernhez közelítő verssel van dolgunk.

A jövő Évája mint mítoszátirat

Radnai Éva
Francia – magyar, V. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:
Dr. Máté Györgyi, egyetemi docens
PTE BTK, Francia Tanszék

Kutatásom tárgya olyan szerző műve, aki kortársaival, pályatársaival ellentétben szinte teljesen feledésbe merült, legalábbis a magyar közönség számára, s ezért hajlamosak vagyunk harmadrangú alkotóként megítélni. Külföldön nagy mennyiségű szakirodalom foglalkozott munkásságával, s jelen dolgozat is ahhoz a törekvéshez csatlakozik, mely életművének gazdagságát igyekszik feltárni. Az elsődleges cél Villiers de l'Isle-Adam életművének megismertetése, „rehabilitálása”: írói leleményének bemutatása. Dolgozatom *A Jövő Évája* című regényének (L'Eve future) elemzésére vállalkozik, hogy ezáltal feltárjuk sajátos szemléletét tükröző írásmódját, és művészetének egyedülálló sajátosságát.

Az elemzés kiindulópontjául a szerzői szándék szolgál: utalások sora, egy sajátos intertextuális rendszer, azt a törekvést szolgálja, hogy a művet mitikus keretek közé helyezzük. Az olvasónak ezeket az intertextuális nyomokat kell csak követnie, és sorra vennie a felelevenített mitikus történeteket. Látszólag nagyon sok irányba futnak a szálak, de felismerjük, hogy valójában egy irányba tartanak: minden történet a teremtés kérdésköréhez kapcsolódik, mégha ez nem is mindig szembetűnő.

A regény kiváló terepnek bizonyul arra, hogy a látszólag távolinak tűnő mitikus történetek között a kapcsolódási pontokra fényt derítsünk, s ennek következményeképp a háttérükben kirajzolódó alapstruktúrát megtaláljuk. A mitikus történetekre való hivatkozások nem csupán díszítőelemként szolgálnak, hanem alapanyagként, amit a szerző sajátos módon gyúr össze és formáz meg. A kutatás során ahhoz a felismeréshez juthatunk, hogy az értelmezés két irányban működik: a mítoszok megadják a regény értelmezési kereteit, de ennél fontosabb az, hogy a regény maga, kölcsönhatásképp a mítoszok működésmechanizmusát tárja fel és elemzi. Azt a következtetést vonhatjuk le tehát, hogy a szerző a mitikus történeteket nem beleszövi mondanivalójába, hanem ezek formanyelvét használja fel. Ugyanazt a tapasztalatot fogalmazza meg, amiről azok is beszélnek.

Szarvas demográfiai viszonyai a XIX. század első évtizedeiben

Rágyanszki Márta
Történelem – kommunikáció, V. évfolyam
EKF BTK

Témavezető:
Dr. Pap József, főiskolai docens
EKF BTK, Modernkori Magyar Történelem Tanszék

Dolgozatomban a szarvasi evangélikus lakosság demográfiai viszonyaival foglalkozom, a születésszám alakulása, csecsemő- és gyermekhalálozás kérdéseivel, illetve a gyermekeket érintő járványokkal.

A dolgozatot több hónapos kutatás előzte meg a szarvasi Ótemplomi Evangélikus Egyházközség Levéltárában, ahol a születési és a halálozási anyakönyveket vizsgáltam meg. A kutatás során kigyűjtöttem az 1800 és 1831 között elhunytakat, valamint ugyanezen időszak születésszámaikat, hónapokra lebontva.

A dolgozatban figyelmet szenteltem a születésszám alakulásának, a migráció-természetes szaporulat problematikájának, a születésszám-halálozásszám kérdésének, valamint elemeztem és bemutattam a szarvasi gyermekeket érintő járványokat. Himlő-, kanyaró-, purpura és vérhasjárványok lefolyását vizsgáltam, és a kapott eredményeket táblázatokban, illetve diagrammokon szemléltettem. A diagramokon, táblázatokban feltüntettek adatok saját kutatásom eredményei. A dolgozathoz készült adatbázis a CD-mellékleten megtekinthető. A vizsgált járványok a következők: 1806-os, 1810-es és 1814-es himlőjárvány, 1823-ban purpurajárvány, 1825-ös himlőjárvány, 1827-es vérhasjárvány.

A gyermekeket sújtó járványok egyértelműen a 6 éven aluli népességet veszélyeztették a leginkább. Nem figyelhető meg jelentős eltérés a férfiak és a nők halálozási számaiban.

A dolgozat egy kutatási folyamat első eredménye, amelyet terveim szerint követni fog a szarvasi felnőttek halálozásának elemzése, valamint a kutatás időintervallumának kiszélesítése.

Antikrisztus vagy Messiás? II. Frigyes alakja a XIII-XIV. századi apokaliptikus gondolkodásban

Rákos-Zichy Johanna Zsófia
Esztétika – történelem – levéltár, III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Nagy Balázs, egyetemi docens
ELTE BTK, Középkori és Koraújkorai Egyetemes Történeti Tanszék

A dolgozat célja, hogy bemutassa a II. Frigyes német-római császár személyével és működésével kapcsolatban született eszkatologikus legendákat és azoknak hátterét. II. Frigyes kapcsán két, egymásnak gyökeresen ellentmondó hagyománnyal találkozhatunk: az egyik szerint ő az Antikrisztus, a másik viszont ezzel ellentétben azt állítja, hogy új Messiás.

A dolgozat mindkét nézetet végigelemzi: először az Antikrisztus-legendával kapcsolatosakat források és szakirodalom alapján. Ennek a legendakörnek elindítója a Frigyesel szemben álló pápai udvar volt, Viterbói Rainer vezetésével, és innen terjedt el főképp a pápapárti klerikusok között a XIII. században. A dolgozat bemutatja az ezzel kapcsolatos forrásokat – a pápai enciklikákat és leveleket, illetve a legenda terjedését igazoló forrásokat a Frigyes halála előtti ill. utáni korban. A szakirodalomból felhasználja a Frigyesel foglalkozó monográfiákat ill. főképp Marjorie Reeves és Bernard McGinn műveit.

Az a nézet viszont, miszerint Frigyes messianisztikus figura – ezt a második fejezet mutatja be – tovább maradt fenn, és más társadalmi csoportokban. Kezdetben maga a császár terjesztette ezt propagandacélból. A leglelkesebben a városi szegénység üdvözölte a gondolatot, és az ő köreikben maradt meg legtovább. A dolgozatban megtalálhatók az ezt igazoló források bemutatása és elemzése ill. az ezzel kapcsolatos szakirodalomra való hivatkozások. A mű összehasonlítja a legenda két irányzat kialakulásának okát, és párhuzamosan vizsgálja azok elterjedését, kimutatva, hogy a laikus német szegénység körében a messianisztikus vonal tovább fennmaradt, és része lett a német népi mondavilágnak.

Báró Herberstein Felicián (1540-1590) élete és munkássága – Adalékok egy stájer főúr erdélyi és magyarországi kapcsolatrendszeréhez

Rausch Petra
Latin – történelem, V. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:
Dr. Oborni Teréz, tudományos munkatárs
MTA Történettudományi Intézet

Herberstein Felicián osztrák főnemes a XVI. század végén fontos szerepet töltött be a magyar gazdaságtörténetben. Dolgozott a Szepesi Kamara kötelékében, több gazdasági-pénzügyi megbízást teljesített I. Rudolf magyar király megbízásából. 1580-1590 között a szatmári nemesfém-bányászat helyzetén próbált meg javítani, több bányát is bérelt. 1585-ben Báthory István lengyel király és erdélyi fejedelem kérésére körbejárta a legfontosabb erdélyi bányákat, tanulmányútjáról részletes beszámolót készített.

Gazdasági szakértői tevékenysége mellett bekapcsolódott Batthyány Boldizsár humanista körébe, és több magyar főúri családdal állt kapcsolatban. Herberstein Felicián erdélyi tevékenységének feltárása a XVI. század végi bányaművelés-bányagazdálkodás megismeréséhez is adalékokkal szolgál.

Herberstein családja egészen 1620-ig vett részt a szatmári bányák művelésében.

Több elöljárószót tartalmazó frázisok

Recski Gábor

Angol – német – elméleti nyelvészet, III. évfolyam

ELTE BTK

Témavezető:

Dr. Varga László, egyetemi tanár

ELTE BTK, Angol Nyelvészeti Tanszék

Az angol nyelv prepozíciós frázisainak egy csoportjában (pl. [PP over in the corner]) a második elöljárószóval kezdődő szakaszt nem elemezhetjük az első elöljárószó komplementumaként, mivel állhat önmagában is.

A legutolsó számunkra ismert elemzés (Radford 1988) az első PP-t a mátrix PP specifikálójába helyezi, követve van Riemsdijk (1978) elemzését, aki e pozícióba sorolt minden főnévi, melléknévi, határozói, elöljárói és egyéb módosító frázist, mely a P' jelentését időben vagy térben behatárolja.

Mivel azonban a VP-n belüli alany elvét, mely az alany D-struktúra-beli helyét az igei frázis specifikálójába helyezi, Haegeman & Guéron (1999) kiterjesztették a melléknévi, főnévi és elöljárói állítmányokra is, feltételeznünk kell, hogy mindezen frázistípusok specifikálói üresek. Az első prepozíciót nem elemezhetjük frázisszintű szabad módosítónak sem, mert Newson (2005a) ide helyezi a fokozó frázist (DegP) is (pl.: [PP [DegP right] over in the corner], melynek a prepozíciós frázissal alkotott sorrendje kötött.

Nem elemezhetjük a frázist appozícióként sem, mivel a két PP sorrendje sem cserélhető fel (vö. *in the corner over). Amennyiben mindkét PP egyértelműen egy ige komplementumát alkotná, megkísérrelhetnénk alkalmazni rájuk a ditranzitív igékre kidolgozott VP-shell elemzést, azonban több példa bizonyítja, hogy a PP-k szabad módosítók is lehetnek (pl.: [VP played chess up in the attic]). Belátható az is, hogy az első elöljárószó által projektált PP-t a második elöljárószó által projektált PP-n belülre kell helyeznünk, mivel ha az első elöljárószó egyedül állna, módosulna a jelentése.

Végül javasoljuk, hogy a szóban forgó, két prepozíciót tartalmazó frázist olyan PP-ként elemezzük, melynek feje a második elöljárószó, az első pedig X'-szintű szabad módosítóként csatlakozik hozzá. Ez az elemzés a frázis-szintű szabad módosító pozíciót kizárólag a DegP-nek tartja fenn és egyúttal szabadon hagyja a specifikálót az alany számára.

Élet a keleti oldalon. Térhasználat és identitás a New York-i bevándorlónegyedben (1880-1910)

Rigó Máté
Történelem – angol, III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Gyáni Gábor, egyetemi tanár
ELTE TÁTK, Történeti Szociológia Tanszék

A dolgozat az 1910-es New York-i népszámlálási ívekre, a korabeli sajtókiadványokra és személyes forrásokra (pl. visszaemlékezésekre, levelekre), illetve a vonatkozó szakirodalomra támaszkodva arra a kérdésre keresi a választ, hogy a közép- és kelet-európai bevándorlók hogyan vették birtokba New York Lower East Side-i bevándorló-negyedét a XIX. század végétől a XX. század elejéig terjedő időszakban.

A tanulmány az egyén látószögén keresztül vizsgálja, hogyan formálta át az ipari nagyváros a bevándorlók, köztük a munkába álló gyerekek mindennapi életritmusát, és hogyan változtatta meg családi gazdálkodásuk kereteit. Bemutatja továbbá, hogyan mosódott el a közösségi és a magánszféra közötti határvonal a bevándorló negyed lakóinak életében és hogyan vált az ágyrajárók befogadásával a bevándorlók többségének otthona közösségi magántérre. A dolgozat tárgyalja továbbá a gettó-normalizáció hatásági kísérleteit, illetve arra is kitér, hogy a bevándorlók „gettósodása” nem a Lower East Side fizikai lezártságából, hanem sokkal inkább a bevándorlók rokoni, munkahelyi, baráti kapcsolathálóinak homogenitásából származott.

A Lower East Side tanulmányozásán belül fontos helyet foglal el „Kis Magyarországnak”, a többségében magyar zsidó bevándorlók által létrehozott, jelentős létszámú magyar negyednek a vizsgálata, amely mindezidáig elkerülte a történészek figyelmét. A népszámlálási ívek és sajtóforrások segítségével a tanulmány többek között arra keresi a választ, hogy a New York-i magyarság társadalmi mobilitása hogyan képeződött le a városi térben, illetve arra mutat rá, hogy a kivándorló magyar zsidóság identitásában – a virágzó New York-i zsidó diaszpórához való kötődés mellett – a magyar önmeghatározás került előtérbe az Újvilágban.

A lét homályában. A lét-kérdés Ingeborg Bachmann *Lieder auf der Flucht* című versciklusában, valamint *Im Zwielficht* című versében.

Ritter Andrea
Francia – német, V. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:
Dr. Szendi Zoltán, egyetemi docens
PTE BTK, Német Nyelvű Irodalmak Tanszéke

Jelen dolgozat célja azon motívumhálózat felfejtése, mely Ingeborg Bachmann *Lieder auf der Flucht* című versciklusának egyes elemeit szerves egésszé kapcsolja össze, ugyanakkor azok összetartozását e közös motívum-, valamint témahalmaz alapján indokoltta teszi. Kutatási módszerként az irodalmi szövegelemzés hosszú tradícióra visszatekintő eljárása került alkalmazásra.

A legjelentősebb eredmények felmutatására az alapmotívumok meghatározásának és értelmezésének, illetve azok kapcsolódási pontjainak felfejtése területén került sor.

A Tüphón mítosz szerepe a rossz platóni elképzelésében

Rosta Kosztasz
Filozófia – ógörög, V. – I. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Bene László, egyetemi adjunktus
ELTE BTK, Ókori és Középkori Filozófia Tanszék

Plutarkhosz egyik platonikus allegorézisében két meglepő jelenséggel szembesülhetünk. Először is a teremtet kozmosz felépítését két ellentétes, egy jó és egy rossz princípium eleve eldőlt harca határozza meg, másodszor pedig e rossz princípiumot a görög mitológiából ismert Tüphón alak szimbolizálja. A dolgozat azt kutatja, hogy Plutarkhosz allegorézisének van-e valamilyen alapja a platóni gondolkodáson belül. Megjelenik-e Tüphón mítosz a rossz platóni elképzelésében? S ha igen, mit árul a rossz platóni elképzeléséről? E kérdések megválaszolása érdekében indul tehát újtára az elemzés, mely először a görög mitológia hésziadoszi és apollódoroszi mítoszváltozatait vizsgálja a szörnyalak kapcsán. A második lépésben a Phaidrosz idevágó sorának elemzése következik, melynek eredményeképp képessé válunk a platóni gondolkodás számos szegmensén belül felismerni egy összefüggő Tüphón szimbolikát. E szimbolika felismerése vezet végül oda, hogy a rossz princípiuma a platóni gondolkodáson belül explicitté válik. A dolgozat végén tehát tisztázódik a plutarkhoszi allegorézi forrása és hitelessége.

Az angol-német szövetség megkötése és a német flottatörvények (1898-1900)

Rostás Róbert
Történelem – földrajz, V. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Kövér Lajos, egyetemi adjunktus
SZTE BTK, Újkortörténeti Tanszék

A dolgozat azt vizsgálja, hogy az 1898-1900 közötti angol-német diplomáciai kapcsolatok és az első illetve második német flottatörvény megszületése között van-e kapcsolat. A válasz a korabeli angol és német diplomáciai jelentésekben, és az időszak főszereplőinek, Alfred von Tirpitznek és Bernhard von Bülownak a visszaemlékezéseiben rejlik. Ez utóbbi forrásokat azonban apologetikus jellegük miatt kritikusan kell kezelni.

Uralkodásának első éveiben II. Vilmos szövetségre akart lépni Angliával, azonban ezt a szigetország rendre visszautasította. A fordulópont 1897-ben következett be, amikor Bülow a német külügyek, Tirpitz pedig a német flotta irányítója lett. E politikusok célja a német haditengerészet gyors ütemű felépítése és Németország külpolitikai önállóságának megőrzése volt. Ezért, amikor a külpolitikai válságban lévő Anglia két ízben is szövetséget javasolt Németországnak, akkor ők csak a két ország egyenrangú koalícióját tudtak elképzelni. Ez viszont a lord Salisbury vezette szigetország számára elfogadhatatlan volt. Tehát annak ellenére, hogy a két ország kapcsolatai látszólag barátiak voltak, a sikertelen tárgyalások miatt folyamatosan feszültségek keletkeztek közöttük, amelyeket az újságok csak felerősítettek. Ez a két társadalomban az egymással szembeni féltékenységek kialakulásához vezetett. E féltékenységet a német gazdaság és kereskedelem illetve társadalom problémái pedig tovább fokozták. Mindezeket Tirpitz, mestersen időzített propagandájával és törvénytervezeteivel, kihasználta a német flotta erősítésére.

A két ország kapcsolatai tehát ambivalensek voltak, hiszen miközben szövetségről tárgyaltak, közben Németország Anglia ellen fegyverkezett.

Egyes történészek ezt az ellentmondást úgy oldják fel, hogy a németek csak így akarták szövetségre kényszeríteni Angliát, de az valószínűbbnek tűnik, hogy a németek a világhatalmi státuszt (Weltmacht) egyedül, szövetséges nélkül, egy erős hadiflotta révén kívánták elérni.

Végezetül hangsúlyozni kell, hogy 1900-ban még semmi sem dőlt el véglegesen a két ország kapcsolatában.

A *Dörbön oyiradiyin tüüke tuuji* című világos írásos ojrát történeti munka alapvető bemutatása

Rottár Máté
Mongol, II. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Birtalan Ágnes, tanszékvezető egyetemi docens
ELTE BTK, Belső-Ázsiai Tanszék

Jelen dolgozat célja a *Dörbön oyiradiyin tüükei tuuji* című világos írással írt nyugati mongol történeti forrás bemutatása, illetve elemzésének előkészítése. A témaválasztás oka, hogy ezt a kútfőt eddig nem dolgozták fel részletesen, annak ellenére, hogy ez az egyetlen, a Dzsungár Kánság bukásának, a mandzsu hódításnak az időszakát leíró belső keletkezésű ojrát krónika. Történettudományi vizsgálata tehát hozzájárulna az adott korszak Belső-ázsiai történelmi folyamatainak helyes szemléletéhez.

A forrás keletkezési helye, ideje és szerzője ismeretlen. Három szövegváltozata ismert, melyek mindegyike a mai Mongol Köztársaság Uvs megyéjéből került elő. Az első a legteljesebb, ezáltal a forráscsoport névadója, míg a másik kettő ennek csak kiegészítésére alkalmas. Három kiadása jelent meg nyomtatásban, melyből kettő tartalmazza a facsimile másolatot is. Az első forrásváltozat alkotja a vizsgálatok tárgyát. Ennek terjedelme 59 oldal: 28 kétoldalas lap, az első lap, melynek recto oldala a címet tartalmazza és a harmincadik lap, melynek rectóján a forrás szövege véget ér.

A dolgozat tartalmazza a forrás filológiai ismertetését, ezen túlmenően tárgyalja helyét a mongol krónikairadalomban. A forrás különlegessége, hogy bár a nyugati mongol krónikairadalom jellegzetes alkotása, tartalmi és formai jegyei a keleti mongol hagyományhoz is kötik. A forrás speciális nyelvi és helyesírási jellemzői is bemutatásra kerülnek, az ezek értelmezéséhez szükséges kontextus közlését, vagyis a világos írás és az írott ojrát nyelv rövid bemutatását követően.

A munka végén található függelék tartalmazza a párhuzamos szövegek alapján kiegészített első forrásváltozat közel egy negyedének facsimile másolatát, átírását és jegyzetekkel bőségesen ellátott fordítását.

A dolgozatban közölt ismeretek, adatok és a szövegrészlet fordítása összességében lehetővé teszi e nagy jelentőségű forrás tüzetes történeti vizsgálatának megkezdését.

La quête de la réalité

Sarlós Flóra Eszter
Francia – történelem, II. évfolyam
EKF BTK

Témavezető:
Dr. Kaló Krisztina, főiskolai adjunktus
EKF BTK, Francia Tanszék

Hogyan tudja a művész megragadni és ábrázolni a valóságot egy képen keresztül? Egyáltalán melyik az a művészeti irányzat melynek sikerül a valóságot hűen visszatükrözni? Esszémben terjedelmi korlátok miatt három művészeti irányzatot vizsgállok: a realizmust, az impresszionizmust és a szürrealizmust. Dolgozatom célja, hogy rávilágítsak milyen eszközökkel, kifejezési módokkal és világszemlélettel kerülhet a művész legközelebb a valóságábrázoláshoz. A művész nem birtokolja, hanem különböző módszerekkel visszatükrözi, érzékelteti a valóságot. Ebben a segítségére lehet a témaválasztás, a művészi kifejezőmód, a különböző festészeti technikák, saját látásmódja, sőt a mi nézői látásmódunk is, mely a kép alapján kialakul.

Alapvetően, de nem biztos, hogy helyesen a realizmust tekintjük a valóság igazi ábrázolásának, mivel témáival, valósághű ecsetkezelésével egy olyan világot mutat be, mely mentes minden ideáltól és kitalációtól.

Őszintén és a valósághoz hűen látja a hétköznapi embereket, ábrázolja a természetet, vagy akár az emberi arcot és testet. Az impresszionisták ezzel szemben új témákból merítenek és új kifejezési módot találnak maguknak. Az őket megragadó legfontosabb benyomásokat ábrázolják, hogy megfejtessék a dolgok valódi lényegét és hangulatát. A szürrealizmus átlépi a valóság határait, de ugyanakkor hordozója is annak. Nem egy külső valóságot mutat be, hanem arra késztet minket, hogy a kép mögé nézzünk és ráleljünk a művész belső valóságára.

Dolgozatomban azt szeretném bemutatni, hogy milyen témákkal, festészeti eljárásokkal foglalkoztak és hogyan jutottak el a természet, a portré és az akt 'valós' ábrázolásához e három irányzat képviselői, hogyan értelmezhetjük művészetükben a valóság keresését, amelyre más-más felfogásban de ugyanúgy törekedtek.

Sírjelek és sírfeliratok a borzsovai temetőben

Sass Szilvia
Történelem – földrajz, V. évfolyam
RKMF

Témavezető:
Dr. Soós Kálmán, rektor
RKMF, Társadalomtudományi Tanszék

A temetőkutatás Kárpátalján nem tartozik a kiemelt vizsgálódások közé. Egy-két község temetője van részlegesen földolgozva. Azért választottam ezt a témát, mert érdekel a falu hitvilága, temetkezési szokásai úgy a jelenben, mint a múltban.

Dolgozatom megírásában különösen fontosak voltak azok az elméleti munkák és gyakorlati kutatások, melyek segítettek tájékozódni a temető kutatásában. Mindenekelőtt kiemelkedik Balassa Iván „A magyar falvak temetői” című írása. A sírjelek tekintetében hasznos volt a Deáky Zita szerkesztésében 2002-ben megjelent „Ünnepi kötet Faragó József 80. születésnapjára” című írás, valamint Faggyas István „Fejfás temetők a magyarországi Gömörben” címmel 1988-ban megjelent könyve, melyek fontos információkat tartalmaztak a sírjelek típusairól, előfordulásukról. A sírfeiratok esetében segítségemre volt Molnár Mihály „Sírfeliratok a magyarországi Gömörben” című műve, mely 2000-ben jelent meg.

Megvizsgáltam a temetőben található sírjeltípusokat, mely során megállapítható a szakirodalom figyelembevételével, hogy az egyes sírjelek megjelenése időben elkülönül egymástól, amely valószínűleg a temetkezési kultúra változásával, a helyi társadalom vagyoni helyzetének megjavulásával hozható összefüggésbe. A fejezet fontos részét képezte a sírfeliratok vizsgálata is. E tekintetben a borzsovai temetőben is kimutatható, hogy szövege tükrözi nemcsak az elhunyt életkorát, halálának okát, életvitelét, sőt néha utal a foglalkozására is. A fejezet végén egy statisztikai összesítést is találunk, a borzsovai egyház anyakönyve alapján 1979-től napjainkig terjedően.

Összességében megállapíthatjuk, hogy a borzsovai temető leírása hűen tükrözi a társadalmi életben bekövetkezett változásokat.

Kontaktushatások vizsgálata egy rokonnyelvi találkozásban: a törökországi karacsáj-balkár nyelv

Schmidt Szonja Emese
Altajisztika, V. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Berta Árpád, tanszékvezető egyetemi tanár
SZTE BTK, Altajisztikai Tanszék

A Törökországban élő karacsáj-balkár közösség egy emigráns csoport, amelynek nyelvén erős kontaktushatások érvényesülnek.

A dolgozat célja az ebből adódó kontaktusjelenségek bemutatása, annak okainak és lehetséges következményeinek feltérképezése a szociolingvisztika és a kontaktusnyelvészet módszereivel, nyelvtörténeti adatok segítségével. A török nyelvcsaládon belül a karacsáj-balkár a kipszak, míg a befogadó ország nyelve (a törökországi török) az oguz ágba tartozik. Egy ilyen, rokonnyelvek közötti nyelvi találkozásban egyes – más kétnyelvű közösségekre esetleg jellemző – nyelvi jelenségek (szintaxisbeli változások, szórend felborulása) ritkábban, míg mások gyakrabban, intenzívebben fordulnak elő: szemantikai keveredések, lexikai, morfológiai, fonológiai másolások, újramásolások. A nyelvvesztés folyamata rejtettebb, de gyorsabb lehet, mivel a két nyelv hasonlósága miatt a beszélő nincs mindig tisztában azzal, hogy melyik kódot használja, és hogy folyamatosan épülnek be idegen elemek anyanyelvébe.

Ezt a folyamatot a kódmásolási mechanizmusok leírása kapcsán példákon keresztül igyekszem bemutatni. A kontaktusjelenségek vizsgálatához a törökországi Eskişehirben élő karacsáj-balkár közösségben végzett nyelvi gyűjtésem szolgált alapanyagul. Az adatközlők már Törökországban született másod-, harmadgenerációs karacsáj-balkár anyanyelvű emberek, akiknek nyelvében, nyelvtanulásában már mindkét kód hatásával számolhatunk.

A nyelvi kontaktusjelenségek elemzésekor megfigyelhető, hogy mind magas nyelvi kompetenciát igénylő komplex másolatok, mind egyszerű nyelvtani elemek egyszeri másolása is gyakori a karacsáj-balkár kontaktusváltozatában. Általános a meglévő anyanyelvi lexikai, nyelvtani elemek feladása egy mintakódbeli elemért. A példák alapján meg lehet állapítani, hogy az egyes kontaktusjelenségek milyen fokon épültek be a beszélők anyanyelvébe. A karacsáj-balkár beszélők jelen nyelvéllapota a nyelvvesztési, nyelvváltási folyamatnak azt a fázisát mutatja, amikor elsődleges kódjuk még az anyanyelvük. A felnövekvő generációk esetleges nyelvváltásában fontos ezen elemek meghatározása, mivel adalékul szolgálhatnak a történeti nyelvészet hasonló jelenségeinek alátámasztására.

Secretos y laberintos (Análisis narratológico de cuentos de María Luisa Bombal y Jorge Luis Borges)

Skrapits Melinda
Magyar – spanyol, IV. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Scholz László, egyetemi tanár
ELTE BTK, Spanyol Nyelv és Irodalom Tanszék

Minden titok két ellentétes erőt egyesít magában: az egyik a felfedésre, a másik az elrejtésre irányul. Ezen erők dinamikus játéka tartja mozgásban a vizsgált irodalmi szövegeket. A dolgozat a szerzők egyes novelláit elemzi narratológiai szempontból, olyan narratív stratégiákat keresve, melyek működtetik a fent vázolt titokmechanizmust. A vizsgálat két különböző utat rajzolt ki: egy intuitív, ill. egy racionalitásra épülőt.

Az „intuitív” szövegek szereplői sokszor a lét és a nemlét határán állnak, életük a régmúlt, ill. a távoli jövő idősíkjain mozog. A magány és az elzártság maga után vonja az önkifejezésre való képtelenséget, a teljes elszigeteltséget is. Az erős líraiságot mutató nyelvezet keveredik a fragmentációra, ismétlésre, ellipszisre és sejtetésre alapuló narratív stuktúrával.

A „racionális” szövegeket erős ambivalencia jellemzi: egyszerre épülnek a szigorú logikára, ill. a logikával való teljes szakításra. A szemantikai mozgékonyság szétágazó narratív szálakból álló labirintust hoz létre, ahol lehetetlen akár egyetlen konkrét jelentést is megragadni. A jelentés – akár a detektívtörténetek gyilkosa – kicsúszik az olvasó „kezei” közül. A kauzalitás megtörése, ill. a véletlen szerepének felnagyítása alapvető fontosságú narratív stratégiák, melyek a narráció folyamatának esetlegességét hangsúlyozzák. A mise en abyme koncentrikus körei kitágítják a fiktív világ határait, míg szinte elmosódik a reális és irreális közti átmenet. Az intertextuális szálak hangsúlyos jelenléte – egymásba visszatérő köröket formálva – irodalmi művek végtelen sorába illeszti a novellákat. Az elbeszélés mint (ir)racionális labirintus újraszerkeszti a világegyetem érthetetlen káoszát, ez az újraszerkesztés azonban egyenértékű a meghamisítással. Az aljasság, mely meghamisítja a tényeket és elfedi a titkokat, a szöveg metaforájává válik. A szétágazó megoldásokkal élő borgesi „barokk” stílus éppen ezt a megtévesztést szolgálja.

Óriáspókok hálójában. Olvasói státusz Julio Cortázar egy novellájában

Smid Mária Bernadett
Spanyol, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:

Dr. Menczel Gabriella, egyetemi adjunktus
ELTE BTK, Spanyol Nyelv és Irodalom Tanszék

A dolgozat központi témája az olvasó megjelenése az elbeszélés világában. A szerző az argentin Julio Cortázar „Történet óriáspókokkal” című novellájának példáján keresztül igyekszik bemutatni modern narratológiai szempontok, Cortázar olvasóelmélete, valamint a recepcióesztétika eredményeinek segítségével hívásával az olvasó és az irodalom világának lehetséges egymásba olvadását. A vizsgálat tárgyát az argentin szerző egy olyan műve képviseli, melyben az olvasó alakja ugyan nem jelenik meg explicit módon, de a szöveg apró részletei árulkodnak az elbeszélés hálóját lassan szövő narrátor múltbeli olvasói státuszáról. A narrátor, az elbeszélés módozatai, a nézőpont, az idő-és térszerkezet vizsgálata vezet el a narratív játékok, az önmagát értelmező irodalom, és végső soron az olvasó bevonódásának kérdéséhez. E narratológiai-hermeneutikai utazás végpontja a kiválasztott Cortázar novella címének értelmezési kísérlete.

A pannoniai Isis-domborművek értelmezési lehetőségei

Smid Mónika
Történelem – latin, V. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Gesztelyi Tamás, tanszékvezető egyetemi docens
DE BTK, Klasszika Filológia Tanszék

Egyiptom istenei a Kr. u. II-III. századra a Római Birodalom egész területén nagy népszerűsége tettek szert. Ahogyan ezek az isteni lények egyik kultúrából a másikba átkerültek, alakjuk megváltozott, a görög-római vallás szellemében. Pannoniában a Kr. u. I. század második felében jelenik meg először az egyiptomi istenek kultusza, amelyet a tartomány szomszédságában elhelyezkedő kereskedővárosok lakói hoztak magukkal a területre, miután letelepedtek Pannonia városaiban.

Isis és Sarapis kultuszához két város szolgáltatja a legtöbb pannoniai anyagot: Savaria és Aquincum. Ebből a két városból maradtak fenn azok a domborművek is, amelyek ismertetésére a dolgozatban sor kerül. Jellemző ezekre az ábrázolásokra, hogy az egyiptomi eredetű egyiptomi istenek megjelenítéséhez a birodalmi formákat veszik át; erre utalnak attribútumaik, amelyek alapján más, görög-római istenalakokkal lehet őket kapcsolatba hozni. Mivel Isis és Sarapis kultusza főként a polgári lakosság körében vált népszerűvé, Savariában kultuszközpont jött létre tiszteletükre, míg Aquincum esetében legfeljebb csak magánszentélyek jelenlétével számolhatunk.

A dolgozatban két aquincumi és két savariai, az Iseumról származó dombormű részletes elemzésére kerül sor, azt vizsgálva, hogy az egyiptomi eredetű istenek ábrázolását tekintve kimutatható-e helyi jellegzetesség, vagy egy az egyben átvette a Római Birodalom más területéről is ismeretes formákat.

Tendenciák a mai magyar szókészletben, különös tekintettel a neologizmusokra

Sólyom Réka
Magyar, végzett
KRE BTK

Témavezető:

Dr. Heltainé dr. Nagy Erzsébet, egyetemi docens
KRE BTK, Magyar Nyelvtudományi Tanszék

Dolgozatomban a napjaink magyar nyelvében megjelenő neologizmusokat vizsgálom. Az elmúlt években kezdtem érdeklődni a nyelvünkben megjelenő új szavak, kifejezések iránt, látva, hallva azt, hogy milyen nagy számban jelennek meg ezek; 2004-től kezdve pedig tudatosan gyűjtöttem és rendszereztem e neologizmusokat.

A dolgozatban szereplő neologizmusok négy forrásból származnak: a Nyelvtudományi Intézet Nyelvművelő Osztályának Közönségszolgálati Naplóiból, az *Édes Anyanyelvünk* című folyóirat Új szavak, kifejezések című rovatából, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának anyanyelvi pályázataiból, valamint a beszélt és írott magyar nyelv egyéb forrásaiból (újságírás, televízió, rádió, reklámok nyelve).

Munkám során először megvizsgáltam azt, hogy a gyűjtött neologizmusok keletkezésük célja és módja alapján hogyan csoportosíthatók, majd elvégeztem a neologizmusok csoportosítását jelentésük alapján is.

Ezután bemutattam a napjaink magyar nyelvében leggyakrabban használt idegen eredetű és képzett szavak használatának gyakoriságát is. E gyakorisági vizsgálatból két fontos következtetés vonható le: egyrészt az, hogy a mai magyar nyelv szókészletében vannak idegen eredetű szavak, melyek olyan nagy gyakorisággal fordulnak elő, hogy már-már divatszónak tekinthetők, másrészt az, hogy a korábban ritkább szóalkotásmóddal (például *-dal-del* képzővel) létrejött szavakhoz hasonlóan több új, életképesnek bizonyuló szó is megjelent napjaink magyar nyelvében.

A későbbiekben a neologizmusok gyűjtését és vizsgálatát – a dolgozatban ismertetett módszerekkel – lehet folytatni. Tanulságos lenne dokumentálni azt is, hogy az újabb keletű szavak és kifejezések keletkezésükben, gyakoriságukban a régebbi neologizmusokhoz képest milyen eltéréseket mutatnak, milyen arányban változnak meg. S persze figyelemmel kell kísérni azoknak a neologizmusoknak a sorsát is, melyeket napjainkig a szakirodalomban bemutattak, rendszereztek.

Voicing and the skeleton

Sóskuthy Márton
Angol – elméleti nyelvészet, III. – II. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Nádasdy Ádám, egyetemi docens
ELTE BTK, Angol Nyelvészeti Tanszék

Jelen dolgozat abból az alapfeltevésből indul ki, hogy a zörejhangok zöngésségének megkülönböztető jegyek által történő kódolása nem megfelelő az ezen fonológiai tulajdonsággal kapcsolatos jelenségek teljes körének leírására. Írásom fő célja annak bemutatása, hogy a zöngésségi folyamatok lényegesen egyszerűbb értelmezést nyernek, ha feltesszük, hogy a szóban forgó kontraszt valójában az időzítési tengelyen elhelyezkedő egységek egymáshoz való viszonyából adódik. Az elemzés elméleti hátterét a kormányzás-fonológiából kinőtt CV fonológia képezi.

A dolgozat négy fontos adatkörre támaszkodik, amelyek a következők: zöngésség szerinti hasonulás (magyar, francia, holland), szóvégi zöngétlenedés (lengyel, orosz, török), szótagvégi zöngétlenedés (német, koreai, maidu) és magánhangzóközi zöngésedés (latin > spanyol, angol, német). Az írás első felében ezen jelenségek korábbi elemzéseit vizsgálom, és kimutatom, hogy a bináris illetve unáris jegyeket alkalmazó megoldások nem alkalmasak a zöngésség egyedi viselkedésének magyarázására, különös tekintettel a zöngésség terjedésére és a spontán zöngésedésre. Ezek után felvázolom a dolgozat által kínált alternatívát, az esszé hátralevő részében pedig ennek következményeit taglalom.

A bemutatásra kerülő elemzés fő előnye az, hogy fonológiailag és fonetikailag egyaránt megalapozott megoldást ad az említett zöngésségi jelenségekre. Ez jelentős előrelépés, mivel így nincs szükség a fonológia-fonetika interfész túlterhelésére és önkényes szabályok illetve korlátok felállítására. Szintén fontos eredménynek számít, hogy az időzítési tengelyre támaszkodó zöngésségi modellből olyan empirikus általánosítások is levezethetők, amelyeket más keretekben eddig vagy nem fogalmaztak meg formálisan, vagy egyáltalán ki sem mondtak. Ilyen például az, hogy a valódi zöngésségi kontrasztot használó nyelvek körében sose találni szótagvégi zöngétlenedést.

Iróniaértelmezés elméletben és gyakorlatban. Irónia a pragmatikában és a hétköznapi kommunikációban

Svindt Veronika
Magyar – történelem, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Tátrai Szilárd, egyetemi adjunktus
ELTE BTK, Mai Magyar Nyelvi Tanszék

Az irónia fogalmának értelmezése több tudományágnak is nehézséget okoz, nincs ezzel másként a nyelvtudomány sem. Kutatásomban pragmatikai alapokon állva egyrészt elméleti, másrészt pedig gyakorlati szempontból vizsgálom az iróniaértelmezés kérdéseit. Dolgozatom első részében néhány, az iróniáról való gondolkodást megalapozó elméletet mutatok be. Itt szó esik a retorikai értelmezésről – különös tekintettel annak a pragmatikai szempontból releváns megállapításaira –, a beszédaktus-elmélet hipotéziseiről, Grice feltevéseiről, Leech elméletéről, végül pedig Sperber és Wilson relevanciaelméletének iróniamagyarázatáról. A dolgozat második része egy általam végzett kérdőíves kísérletet mutat be. Hipotézisem szerint az irónia dominánsan pozitív megítélése volt várható, amely a fogalomról alkotott sztereotípiákban és az ezekhez való viszonyulásban nyilvánul meg. Mindez azon a hétköznapi – és egyben szakirodalmilag is alátámasztott – megfigyelésen alapul, hogy századunkra az irónia erőteljes terjedése jellemző. A kérdőív összeállításánál is ezeket a szempontokat vettem figyelembe. A kísérletben 54 magyar szakos egyetemista vett részt, a „kontrollcsoportot” pedig 12 nem bölcsész szakirányú egyetemista alkotta. A kérdőív kérdéseiben elsősorban az iróniához való viszonyukat, az ironikus emberekről alkotott sztereotípiáikat és iróniaértelmezési stratégiáikat igyekeztem föltérképezni. Az eredmények alátámasztják a hipotézist, valamint kiegészítésként szolgálhatnak az irónia elméleti magyarázataihoz, illetve alátámasztják egyes tudományos megállapítások eredményeit. A kutatás további szélesítése az adatok árnyalásához, valamint az iróniaértelmezésben felmerülő egyes kulturális és társadalmi különbségek felméréséhez elengedhetetlenül szükséges.

Septimius Severus személyi politikája a polgárháború alatt

Szabó László
Történelem – filozófia, V. – IV. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Forisek Péter, egyetemi adjunktus
DE BTK, Történelmi Intézet

Lucius Septimius Severus a római császárkor egyik legnagyobb polgárháborúját követően foglalhatta el a trónt. Dolgozatom célja ezen polgárháború hátterének a megvizsgálása. Véleményem szerint Severus két dolognak köszönhetette győzelmét. Egyrészt a személyi politikájának, másrészt, tudatos és igen célratörő propagandájának. Mindkét eszköz arra szolgált, hogy saját támogatottságát növelje, ellenfelei rovására. Az utóbbival, azaz a propagandával ebben a dolgozatban a terjedelmi korlátok miatt nem foglalkozom és a személyi politikára kívánom helyezni a hangsúlyt. Míg a propaganda a hadsereg, és főleg a nép meggyőzésére szolgált, addig a személyi politikájával a befolyásosabb rétegek támogatását nyerte el. Septimius Severusnak jelentős támogatottsága volt mind a senatusban mind a hadseregben.

Dolgozatomban elsősorban Septimius Severus kapcsolatainak a feltérképezése a célom, amihez természetesen részben hozzátartozik ellenfeleinek bemutatása is. Így külön részeket szentelek Helvius Pertinaxnak, Didius Iulianusnak, Pescennius Nigernek, és Clodius Albinusnak is. Ám nem kívánom az ő kapcsolatrendszerüket mélyebben bemutatni, mint az dolgozatom vezérfonalának megértéséhez feltétlenül szükséges. Bemutatom a Severust támogató társadalmi csoportokat, és azokat a befolyásos személyeket, akiket név szerint is ismerünk. Ezen kívül külön fejezetet szentelek a római hadsereg és Septimius Severus kapcsolatának. Meggyőződésem, hogy Severus győzelmének egyik kulcsmomentuma a különböző legiok és legatusok megnyerése volt. Végezetül ezen részen belül, arról is írok, hogy Pescennius Niger mögött nem állt egységesen a Római Birodalom egész keleti fele, köszönhetően Severus személyi politikájának.

„Nézzétek ezt a kettőt...” – Karinthy és Kosztolányi barátsága (önélet)írásaik tükrében

Szabó Laura
Magyar – esztétika, V. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:
Dr. Mekis János, egyetemi adjunktus
PTE BTK, Modern Irodalomtudományi és Irodalomelméleti Tanszék

A *Nyugat* című folyóirat első nemzedékét kiemelkedő egyéniségek alkották. Nemcsak szakmai, hanem személyes kapcsolataik is meghatározóak a korszak irodalmában. A dolgozat két szerző: Karinthy Frigyes és Kosztolányi Dezső barátságát, és az egymásra gyakorolt hatásokat mutatja be. A nexus az önéletírás műfaján keresztül jelenik meg, mely irodalomtudományi irányzat közelebbi kontaktust teremt szerző és olvasó közt.

A kontrasztív frazeológiai vizsgálat kérdései a pénzzel, vagyonnal kapcsolatos magyar és orosz frazeologizmusok tükrében

Szabó Martina Katalin
Magyar – orosz, IV. – III. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Dr. habil. Forgács Tamás, tanszékvezető egyetemi docens
SZTE BTK, Magyar Nyelvészeti Tanszék

Dolgozatomban a kontrasztív frazeológia kérdéseivel foglalkozom – a pénzzel, vagyonnal kapcsolatos orosz és magyar frazeologizmusok tükrében. A frazeológia fontos és hasznos nyelvészeti diszciplína; ennek egyik oka az, hogy a tárgyat képező frazeológiai egységek a nyelvnek fontos építőelemeit adják, így bizonyos fokú ismeretük elengedhetetlen egy adott nyelv megértéséhez. Ismeretük és használatuk azért is lényeges, mert a frazémák élénkséget és képszerűséget kölcsönöznek megszólalásainknak; ezenkívül az adott nyelvet beszélő nép kultúráját is hordozzák és közvetítik, ennél fogva az idegennyelv-oktatás terén további gyakorlati hasznuk is van. Mindezek alapján az idegennyelv-oktatás egyik fontos célja kell, hogy legyen az állandósult szókapcsolatok és használati szabályaik minél pontosabb elsajátíttatása.

Munkám elején rövid áttekintést adok a magyar, szovjet és a mai orosz frazeológiai kutatás eredményeiről, majd ezek fényében igyekszem definiálni a frazeológiai egységeket. Eszerint ezeket elsősorban a polilexikalitás, a jelentésbeli integráltság, továbbá a reprodukálhatóság kritériumai jellemzik. Az ezen szempontok alapján, egy- és kétnyelvű szótárak segítségével gyűjtött korpuszon végzem el az összehasonlító vizsgálatot Földes Csaba és Kühnert Helmut *Hand- und Übungsbuch zur deutschen Phraseologie* (1992) című munkájából kiindulva.

Dolgozatomban a pénzzel és vagyoni helyzettel kapcsolatos frazémagyűjtemény segítségével bemutatom, hogy a frazeológiai egységek szerkezeti állandósultságának relativitása, továbbá a több, egymástól teljesen különböző felépítésű, ám átvitt jelentésükben megegyező frazémák léte milyen problémákat és kérdéseket vet fel a kontrasztív frazeológiai vizsgálat során, hiszen a variálhatóság alapjaiban határozza meg munkánk folyamatát és eredményeit. Végül javaslatot teszek arra, hogy Földes és Kühnert szempontjait a stiláris eszközök irányába tágítsuk.

A frazémák kontrasztív vizsgálata során felmerült kérdésekből az alábbi következtetéseket vonhatjuk le: az összehasonlításhoz szükséges korpusz kialakítása során körültekintően kell eljárni, csakúgy, mint a vizsgálat közben, mivel az összehasonlítás igen sok szempontot vesz figyelembe.

Ezenkívül az így kialakult kategóriák között sincsenek éles határok: átmeneti esetekben pedig a szubjektív döntéseket elkerülve világosan meg kell nevezni a probléma forrását, vagyis az egyértelműség hiányának okát.

Középkori kegyúri templomok a Mátra vidékén

Szabó Noémi Gyöngyvér
Történelem, IV. évfolyam
KRE BTK

Témavezető:

Dr. F. Romhányi Beatrix, egyetemi docens
KRE BTK, Középkori Magyar és Egyetemes Történeti Tanszék

Dolgozatom témája a középkori egyházi szervezet egy sajátos jelenségének, a kegyúri templomoknak a vizsgálata. A vizsgálat tárgyául egy olyan kistérséget, a Mátra vidékét választottam, ahol viszonylag nagyszámban található ilyen típusú egyház. Az egri egyházmegyéhez tartozó térség középkori birtokosai három nemzetségből kerültek ki (Aba, Rátót és Kacsics nemzetség). A régészeti, műemlékvédelmi és művészettörténeti kutatások együttes eredménye alapján a fennmaradt, de erősen átépített templomok építéstörténete mellett az itt birtokos családok egyházalapító tevékenységére is fény derült. Térségünkben két monostor, egy remete és egy koldulórendi kolostor megléte bizonyítható. A feldebrői monostor meglétéről már a XIII. század elejéről fennmaradt Váradi Regestrum hírt ad, míg Sárról csak a XIV. századi Krónika-kompozícióból értesülünk. A veresmarti pálos és a gyöngyösi ferences kolostor alapítása késői, XIV-XV. századi. A Mátra vidékén a korai egyházalapítás tényét nem csak a régészeti kutatások eredményei támasztják alá (Sár, XI. sz., Kisána rotundája XI-XII. sz.), hanem még álló emlékek is (Tarnaszentmária X. sz., Felebrő a XI-XII. sz.). Mindkét templom altemplomába egykor magas rangú személyek temetkeztek. A patai főesperességnek nevet adó Gyöngyöspata plébániatemplomának építése a XI. századra nyúlik vissza, amely a tatárok pusztítása miatt tönkrement főesperesi templom szerepét is átvette. A templomok belső tere freskókkal volt díszítve. Korai példaként megemlíthetők Felebrő lombardiai párhuzamokkal rendelkező XII. századi falképei az altemplomban. A XIV-XV. századból már több a falkép maradt az utókorra: Pata, Tar, Szőlös és a térség legjobban megmaradt freskói Maconkán. A templomok építőanyaga minden esetben kő, ez kézenfekvő, hiszen a vulkanikus eredetű Mátrában a jóminőségű építőanyag mindenhol fejthető volt. A kegyurakra utaló jelek a térség számos templomában fellelhetők. Így pl. címeres sírkövek és ülőfülkék vannak Kisánán, Solymoson, Gyöngyösön, Mátraverebélyen és Pásztón, míg Maconkán a donátort festették meg, Pásztón pedig a kegyúr nyughelye, egy kétszintes kápolna alapjai is előkerültek.

A művészettörténeti, műemlékvédelmi régészeti és a történeti kutatások együttes munkája következtében a templomok újabb részletei kerültek napvilágra, melyek alapján már árnyaltabb képet alkothatunk a korabeli kegyúri tevékenységről.

Az indoeurópai szillabikus r sorsa a latinban

Szabó Orsolya
Latin – elméleti nyelvészet, IV. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Simon Zsolt, posztgraduális ösztöndíjas
ELTE BTK, Elméleti Nyelvészet Tanszék

A latin nyelvtörténet szerint az indoeurópai szillabikus r a latinban or formában jelenik meg, ám ezzel kapcsolatban felmerül néhány probléma. Ugyanis az r olykor-olykor ur formában fordul elő. A szakirodalomban azt találjuk, hogy általában or, néha pedig ur, pontosan megfogalmazott szabályok nélkül.

G. Meiser volt az, aki sejtéseket fogalmazott meg a kivételes alakokhoz és ezek alapján kezdtem el vizsgálódásaimat. Áttekintettem a sejtésekbe illő és nem illő szavakat egyaránt és sikerült megmagyaráznom az ellenpéldákat.

Miután áttekintettem a szakirodalmat és minden egyes szót megvizsgáltam, az alábbi szabályt hoztam létre a szóban forgó probléma megoldására:

Ha eltekintünk a nyelvjárási és hangutánzó szavaktól, az indoeurópai szillabikus r a latinban or-ként jelenik meg kivéve, ha labioveláris vagy w hang állt előtte, illetve ha s hang utána. Ezekben az esetekben a tárgyalt hang reprezentációja ur lesz.

A nyelvi szkepszis megjelenésének vizsgálata Thomas Bernhard munkásságában két műve, 'A mészégető' és 'A menthetetlen' alapján

Szabó Orsolya Márta
Német, V. évfolyam
PE BTK

Témavezető:
Dr. V. Szabó László, egyetemi docens
PE BTK, Germanisztikai Intézet

Munkám célja az ún. modern nyelvi szkepszis vizsgálata Thomas Bernhard műveiben. Igyekeztem bebizonyítani, hogy a nyelvi szkepszis a művek különböző belső szintjein is fellelhető: a cselekmény és a karakterválasztás szintjén éppúgy, mint az elbeszélés-technika és a nyelvhasználat szintjén. Bernhard irodalmi munkásságának elemzését a szakirodalomban több helyen is fellelhetjük, de a nyelvi szkepszis megjelenésének vizsgálatára Bernharddal kapcsolatban már kevesebb szakirodalom utal. Én két általam választott bernhardi mű – *A mészégető* és *A menthetetlen* – alapján kívántam a bernhardi nyelvi szkepszis kibontakozását elemezni. Bernhard ugyanis igen átfontoltan dolgozik; a cselekménynek és a karaktereknek nagyon fontos, másodlagos szerepe is van a művek értelmezésében. Mindez egy, a háttérben meghúzódó filozófiai tartalomra utal, ahogyan azt Gerald Jurdzinski is kimutatta. Ő egyfajta kapcsolatot vél felfedezni a bernhardi felfogás és a schopenhaueri filozófia bizonyos vonásai között. A nyelvi szkepszis megjelenésének problematikáját különböző fejezetekben taglaltam: Bernhard viszonya a nyelvhez megragadható a szereplők és a művészet, a szereplők és a tudomány, valamint a szereplők és a természet közti viszony nyelvi kifejezésében. Továbbá igyekeztem a bernhardi nyelvezetet párhuzamba állítani egyes zenei formákkal oly módon, hogy megkísértem ezek értelmét átültetni az irodalmi értelmezés körébe. Bernhard nagyon jól bánik, sőt játszik a nyelvvel, mégis azt a benyomást kelti, hogy képtelen a kívánt belső tartalmat a nyelv által kifejezni. Ez a törekvés hőseinél is fellelhető. A szereplők folytonos vágya az iránt, hogy kifejezzék önmagukat, egyfajta nyelvi kavargáshoz, nyelvi zűrzavarhoz vezet. Végül a nyelv mint zavaró, mint mindent tönkretévő, elpusztító jelenség jelenik meg, mely határt szab az önkifejezésnek.

Bernhard nyelvi játéka is szembevetődik, mely a nyelvről való felfogást hivatott reprezentálni. A szavak polaritása párhuzamosan jelenik meg a szereplők lelkivilágának polaritásával. A kiválasztott műveket nyelvileg, tartalmilag és formailag is elemezve kimondhatom, hogy hipotézisem beigazolódni látszik. A nyelvi szkepszis valóban nem csupán filozófiai tézisek sorozataként létezhet, hanem megjelenhet egy irodalmi műben is, méghozzá a nyelvi kifejezés által.

**„Ha Párménio nem lehetek” – megmaradok filozófusnak.
Bessenyei György *A' filozófus* című drámájának egy lehetséges olvasata**

Szabó Tamás

Magyar – filozófia – XIX. századi magyar irodalom, V. – III. – III. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Dr. Jászberényi József, tudományos segédmunkatárs
SZTE BTK, Klasszikus Magyar Irodalom Tanszék

A dolgozat címében szereplő idézet Bessenyei György *A' filozófus* című dráma Ajánló levelének a szakirodalom által sokat emlegetett sora, melyről az az általános vélemény, hogy Bessenyei itt párhuzamba állítja magát hősével, Párménioval. Dolgozatomban ennek a párhuzamnak a funkcióját vizsgálom, és úgy tekintek rá, mint a dráma olvasásához alapul szolgáló szövegre. Emellett Gérard Genette-re támaszkodva a cím ikonikusságát is megvizsgálom azzal a meggyőződéssel, hogy *A' filozófus* cím lehetővé teszi, hogy annak jelentéstartalmába, képi világába több szereplő is beletartozzon. Ehhez az Ajánló levelet is felhasználom, és összeolvasom a címmel és a szöveggel. Legelőször az Ajánló levelet elemzem, melynek során olyan meghatározott filozófiai tulajdonságokat állítok fel, mint magányos, a külvilágtól elzárkózó életvitel, írással, olvasással való foglalatosskodás. Ezeket Párménión mutatom ki először, majd olyan szereplőkön is, mint Szidalisz, Lidás, Lucinda. Párménio monológjait is elemzem, melynek eredményeképp kimutatom, hogy elveszti a filozófiai jellemvonásait. Szimbolikus jelentésben használom a könyvet, és a másik ember iránti szeretet kifejezésének lehetőségeként tekintek rá.

Megvizsgálom Angyéliát és Titziust is, mint az egyes szereplők fejlődésében, a történet végkimenetelében, s a történetben egyéb más szempontból kulcsfontosságú szereplőket. Elemzek kétféle szerelmi kapcsolatot, melynek során megvilágítom, hogy a szereplők életére jellemző filozófiai szemlélet megszűnik, és ennek helyét egy megkonstruálódott filozófia veszi át, melyben az eredeti filozófiai életszemlélet gúny tárgyává válik. A szerelem egy teljesebb értékű életben valósul meg, melyben a párok érdemeikért szeretik egymást, s melyben nincs helye filozófiának. Végül úgy értelmezem az azonosságot, hogy Bessenyei marad meg egyedül filozófusnak, mert nem tudta elérni, hogy érdemeiért szeressék, és a történet a társas életen belüli alkalmatlanságát, művelhetetlenségét mutatja be a filozófiának.

The Rat and Face Motifs in George Orwell's *Nineteen Eighty-Four* and Bret Easton Ellis' *American Psycho*

Szabó Zoltán
Angol – kommunikáció, végzett
KJF

Témavezető:
Dr. Kádár Judit, főiskolai tanár
KJF, Angol Tanszék

Orwell *1984* és Bret Easton Ellis *Amerikai Psycho* című regényének intertextuális kapcsolatát még soha nem vizsgálták. Dolgozatomban a három legfontosabb motívumot – a patkányt, az arcot és a hatalmat – vizsgálom mindkét regényben, bizonyítva, hogy valós és látható hasonlóságok találhatók bennük, és hogy Ellis tudatosan használta Orwell regényét olyan módon, hogy bizonyos részeket és elemeket átmásolt és kiterjesztett saját művében. Ez talán furcsa gondolat lehet azok számára, akik úgy vélik, az *Amerikai Psycho* ponyvairódom, de tudomásul véve azt a tényt, hogy mindkét regény negatív utópisztikus elemeket tartalmaz, a kapcsolat már sokkal inkább érthető.

Dolgozatom első része a két regény műfaját vizsgálja, és megmutatja, hogy a két mű azonos irodalmi hagyományba sorolható be.

Mivel a patkánymotívum a legerősebb, amely az azonosságokat bemutatja, ezzel többet foglalkozom. A patkánymotívum különleges módon fejlődött mindkét regényben. Olyannyira összetett motívumról van szó, amely az emberi kultúrára, történelemre és vallásra vezethető vissza, és ennek oka a regényekben dolgozatom által világossá válik. A patkány szerepe a sokkolás, és a sokkolás szerepe irodalomtörténeti szempontból nem más, mint gondolkodtatásra készítés és okítás.

Az arc (pl. a főszereplők arca) és a hatalom motívumai (pl. a hatalom jelentése) szintén fontos szerepet játszanak a regényekben, és szintén mély gyökerekkel rendelkeznek az emberi kultúrában. Végezetül, a három motívum fontossága a két műben, valamint az általam felfedezett azonosságok, hasonlóságok egyértelműen bizonyítják a két regény kapcsolatát, valamint a Magyarországon még nem teljes mértékben elfogadott tényt, hogy Bret Easton Ellis a szépirodalom élvonalába tartozik.

Diktatúrából demokráciába? Belaúnde Terry második korszaka, 1980-85

Szalai Éva Emese
Spanyol – angol, II. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Dr. Anderle Ádám, tanszékvezető egyetemi tanár
SZTE BTK, Hispanisztika Tanszék

A XX. századi Peru tele van zsákutcákkal, amelyek útjait nagyrészt a reformkísérletek és diktatúrák jelzik. Mégis, történelmének talán egyik legviharosabb és legellentmondásosabb évei köthetők Belaúnde Terry második korszakához (1980-85). Azonban Belaúnde Terry második korszaka sem váltotta be a hozzá fűzött reményeket: nem tudott megbirkózni a belpolitikai konfliktusokkal, külpolitikájában pedig Perut egyértelműen USA-függésbe sodorta. Ahhoz, hogy megérthessük ezt a korszakot, elengedhetetlen az idáig vezető néhány évtized történéseinek és eseményeinek az ismertetése: az ellentmondásos '50-es évek, a '60-as évek gerillamozgalmi, Belaúnde Terry első korszaka (1963-68), a perui „forradalom”, majd Velasco Alvarado és Morales Bermúdez katonai reformdiktatúráinak (1968-80) bemutatása.

A dolgozat célja bemutatni Belaúnde Terry második korszakát „magyar szemüvegen” keresztül, rámutatva a diktatúra és demokrácia jegyeire, milyen események vezettek idáig, továbbá kitekintést adni hová vezetett mindez a későbbi években.

Dolgozatom megírásához elsődleges forrásként a Magyar Országos Levéltár eddig még soha nem kutatott külügyi jegyzékében Meruk Vilmos perui nagykövet jelentéseit (1980-84 között) használtam fel, természetesen kiegészítve a témával kapcsolatos perui szakirodalommal is.

Szó és kép találkozása – képversek a boncasztalon

Szalai Zsuzsanna
Spanyol – esztétika, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Menczel Gabriella, egyetemi adjunktus
ELTE BTK, Spanyol Tanszék

A dolgozat témája szó és kép kapcsolata a képvers műfajában. A nyelvi és a képi kommunikáció két alapvetően különböző rendszer, melyek működése önmagában is kimeríthetetlen témát ad a vizsgálódásra. E két rendszer azonban folyton találkozik, áthatja egymást, különbözőségük ellenére sok közös pont fellelhető bennük. A dolgozat ezeket a kapcsolódási pontokat keresi kép és szöveg között, még hozzá az emberi élet egy kitüntetett területén, a művészetben.

Korunkban, a művészeti szabadság és a művészeti ágak összeolvadásának idején különösen aktuális kérdés az eltérő rendszerek működése, illetve együttműködése. Elemzésem a képvers műfaji meghatározásából indul ki, majd a figuratív tipográfia és a képi elemek szövegre gyakorolt hatásától eljut a szó és a kép műben megnyilvánuló egységéig. Vizsgálja továbbá a művészek elméleteit és a befogadás kérdését, valamint a képvers szerepét a művészet felszabadulásában és filozófiai irányultságában. Az elméleti fejtegetéseket képversek elemzésével igyekszem alátámasztani, konkrét példákon át megvilágítani. Célom a művekben rejlő lehetséges kapcsolatokat feltárása.

Palmerston és a krími háború

Szalisznyó Lilla
Történelem, V. évfolyam
SZTE BTK

Témavezetők:

néhai Dr. Kukovecz György, egyetemi adjunktus
SZTE BTK, Újkori Egyetemes Történeti Tanszék
Dr. Kövér Lajos, egyetemi docens
SZTE BTK, Újkori Egyetemes Történeti Tanszék

„Lord Palmerston, aki roppant tapasztalt, tehetséges, utolérhetetlenül jó ékesszóló és emberfeletti dolgokat vitt véghez, továbbá kétségbevonhatatlan népszerűséggel rendelkezik a képviselőházban, arra nézve, hogy vezesse ezt a háborút.” – ekképpen vélekedik a legnagyobb olvasótáborral rendelkező *The Times* napilap 1855. február 8-án.

A tanulmány lord Palmerston (1784-1865) legfontosabb diplomáciai kihívásával, a százötven éve befejeződött krími háború alatti politikájával foglalkozik. Bizonyos mértékig ki kell térnünk a háború eseménytörténetére is, hiszen részben ez irányítja majd Palmerston diplomáciai lépéseit.

A szerző felhasználta Palmerston Magyarországon nem elérhető leveleit, és néhány legújabb Palmerston monográfiát is. A palmerstoni levelek, beszédek által jól dokumentálható nemcsak az ő elképzelése, hanem a brit elképzelés is a keleti háborúról. A korabeli brit napilapokat olvasva látható, hogy a sajtó mennyire felmagasztalta Palmerston szerepét, és kiállt szándéka mellett, miszerint az orosz agressziót meg kell fékezni. A cári Oroszország elleni háború miatt brit belpolitikai viszály robbant ki. A miniszterelnök, Aberdeen és köre elhatárolódott Palmerston háborús szándékától, nem támogatták őt. Viszont a lehetetlent nem ismerő lord felülkerekedett, és nyomására 1854-ben Anglia, Franciaország szövetségeseként belépett a krími háborúba. Végül a belügyi konfliktus, a rossz hadvezetés és a rossz katonai ellátás miatt az angol haderő csak közepes eredményeket tudott elérni a krími harctéren. A nagyhatalmak háborúját a párizsi béke (1856) zárta le. A nyugati szövetségeseknek ugyan sikerült megfékezni az orosz hatalmi előretörést a kelet Mediterráneum térségében, bár Palmerston ennél megszorítóbb békét akart kiharcolni.

Ugyanakkor Palmerston karrierjében a háború abszolút sikert hozott. Túlzott önállósága miatt 1851-ben lemondatták, és ezzel végleg befejeződött a tizenöt éve tartó külügyminiszteri megbízatása. A továbbiakban a belügyminiszteri tárcát irányította (1852-1855), de ekkor is a külügyek vezére maradt. A háború alatti intézkedéseivel, éleslátásával a whig politikusok körében elismertséget szerzett. A lord hetvenegy évesen a világbirodalom miniszterelnöke lett.

A fénykép mint narratívum. Kísérlet egy egyéni fényképállomány értelmezésére

Szalma Anna-Mária
Néprajz magiszteri program, I. évfolyam
BBTE BTK

Témavezető:

Dr. Keszeg Vilmos, tanszékvezető egyetemi tanár
BBTE BTK, Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék

Dolgozatom kiindulópontjául Béres István *Elfelejtett képek egy terepgyakorlatról* című munkájának néhány gondolatát használtam fel, mely amellet érvel, hogy „a fotó (akár akció-, akár a hétköznapiakban használt fényképekről van szó) nem egyszerűen események rögzített formájaként viselkedik, hanem narratívák kiváltójaként is, melyek egyaránt szólhatnak az eseményekről és a képekről. [...] Azaz ugyanarról a dolgról [...] már két változatunk van: kép(ek) és szöveg(ek), és ehhez fog kapcsolódni az értelmező által gyártott metaszöveg mint a kutatás egyik végterméke.” A fénykép természetéről folytatott értekezés valamint az eddig elvégzett kutatás tükrében saját feltételezésem – melyet várhatóan a téma kifejtése igazolni fog –, hogy a fényképek maguk is felfoghatók narratívumként, maguk is egy élet történetét dokumentálják. Az adott élet jelentős eseményei nem csupán az életről forgalmazott szövegekben jelennek meg, hanem a lakótérben megjelenő fényképeken, családi fotóalbumokban, vagy az egyéb helyen tárolt fotók valamelyikén is. Azt próbálom kimutatni, hogy az egyént körülvevő fényképek éppoly beszédeseek lehetnek, mint az egyénhez kapcsolódó más dokumentumok, szövegek. Kutatásmódszertani szempontból sem elhanyagolandók a fényképek vizsgálata által kínákozó lehetőségek: felmutatható ezáltal is egy egyén társadalmi beágyazottsága, kirajzolhatók a családon belül létező erővonalak. Ez csupán néhány felvillantott lehetőség, a teljesség igénye nélkül. Dolgozatom elsősorban arra vállalkozik, hogy bebizonyítsa: a fényképek maguk is viselkedhetnek narratívumként, ugyanakkor rákérdez arra, hogy a narratívumként felfogott fényképállomány tulajdonképpen mit képes „elmondani” az egyénről és mit nem.

Saint Joan and the Phoenix

Szaniszló Andrea
Angol – német, IV. évfolyam
PPKE BTK

Témavezető:
Dr. Tóta Péter Benedek, egyetemi docens
PPKE BTK, Angol Tanszék

Szinte nyilvánvaló illeszkedés figyelhető meg G. B. Shaw *Szent Johanna* című krónikás játéka és a fönix mitológiai figurája között. Ez a dolgozat szeretné megmutatni, hogy a fönixmitológia fedésbe hozható a G. B. Shaw-i Johanna-legenda adaptációval. Ennek a kapcsolatnak a Johanna perirati anyagában is van vonatkoztatható nyoma.

A dolgozat többek között azt is bizonyítani szeretné, hogy a G. B. Shaw által dramatizált Johanna-legenda szerkesztésében és karakterábrázolásában igazolható fönix tulajdonságok vannak. Ezek nemcsak a Johanna-történet állomásai és a fönix mitológiája közötti megfeleltethetésekből érhetők tetten, hanem magukban a figurákban illetve azok ábrázolásában is megnyilvánulnak. Ennek felkutatásában a Shaw-i „gótikus metódus” áll rendelkezésünkre, amely a T. S. Eliot által kidolgozott „mitikus metódus”-hoz hasonlóan stratégiai és technikai újításokat kínál. A „gótikus metódus” alkalmazása során Shaw nemcsak, hogy új színben tünteti fel a Johanna-legendát, hanem azáltal, hogy annak domináns elemeit a realizmus keretébe helyezi, meg is tisztítja azt a közhelyektől illetve konvencióktól. Shaw újszerű ábrázolási és szerkesztési módszerében a fönix újjáéledő és önmagát megújító tulajdonságát fedezhetjük fel, amely a Johanna-legenda új, eddig még kiaknázatlan értelmezési lehetőségeinek adhat teret. A fönix mitikus vonásai tehát útmutatást adhatnak G. B. Shaw drámájának értelmezésével kapcsolatban az alkotásmechanizmus, valamint a szöveg, a téma és karakter tekintetében.

A református egyházfegyelem a sárándi konzisztórium jegyzőkönyvek alapján

Szászfalvi Márta
Néprajz – történelem, III. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Ujváry Zoltán, professor emeritus
DE BTK, Néprajzi Tanszék

Dolgozatomban a református egyházfegyelem különböző megjelenési formáit mutatom be a Sárándi Református Egyházközség konzisztórium jegyzőkönyvei alapján. Több, mint száz év jegyzőkönyvét tekintettem át az 1750-es évektől az 1850-es évekig, s közülük az egyházfegyelemre, így az eklézsiakövetésre, a penitenciatartásra és más módozatokra vonatkozó eseteket válogattam ki, és elemeztem. Forráselemző munkámban a fegyelmező ügyeket tematikailag; a vétkező személyére, a büntetés végrehajtóra, vagyis a fegyelmezőkre, a fegyelmezés fajtáira lebontva, témánként pedig kronológiai sorrendben igyekeztem ismertetni, melyből a fegyelem lazulásának tendenciájáról is következtetéseket vonhatunk le.

A jegyzőkönyvek vizsgálata után megállapíthatjuk, hogy a XIX. század közepétől kezdődően folyamatosan eltűnik az egyházfegyelem a gyülekezet életéből, s a XX. században már nem az erkölcsi, csupán az anyagi ügyek kerülnek napirendre. Az ismertetett irodalommal pedig szerettem volna a téma aktualitását is alátámasztani, főképp a teológiai tanulmányok, cikkek segítségével.

Az 1872. évi országgyűlési képviselőválasztás Kecskeméten

Szaszkó Elek

Angol – történelem – medievisztika, V. évfolyam
PPKE BTK

Témavezető:

ifj. Bertényi Iván PhD, egyetemi tanársegéd
PPKE BTK, Új- és Legújabbkori Történeti Tanszék

Kecskemét város 1848/49-es forradalmat és szabadságharcot követő történetét csak részben dolgozták fel, a város dualizmus kori állapotáról összefoglaló monográfia vagy tanulmánykötet még nem jelenhetett meg. A Péterné Fehér Mária által eddig közölt három (1848, 1861, 1865) országgyűlési képviselőválasztásról szóló tanulmányának segítségével, bár kétségtelen, hogy dolgozatom témájába vág, mégis csak a város dualizmus előtti korszakának egy-egy szeletébe tekinthetünk be. Dolgozatom célja így kettős: egyrészt a város történetének egy fehér foltját kívánja feltárni, másrészt folytatja, kiegészíti Péterné már megkezdett a kecskeméti országgyűlési képviselőválasztásokra vonatkozó kutatásait és eredményeit.

Az országgyűlési képviselőválasztás eseményeinek jobb megértéséhez fontosnak éreztem Kecskemét 1870-es évek eleji gazdasági, társadalmi állapotának és fontosabb közéleti szereplőinek bemutatását is. Így nem csak és kizárólag a központi választmány tevékenysége, a választás lebonyolítása és annak eredménye szerepel a dolgozatban, habár ez teszi ki jelentős részét. Ezt a forrásadottság is indokolta, mivel a Bács-Kiskun megyei Önkormányzat Levéltárában hiánytalanul megmaradtak a központi választmány iratai. Az ezekben az iratokban szereplő száraz adatokat a helyi újságban, a Kecskeméti Lapokban található hírekkel, cikkekkel igyekeztem élővé varázsolni. Sajnos más forrást erre nem találtam, hiába néztem át a levéltárban található családi iratokat is.

A dolgozat írása jó alkalmat adott arra, hogy a dualista kor politikai légkörét összevegyem a maival. Sajnos a már akkor jellemző pártoskodás és egymásra mutogatás mind a mai napig létezik politikai életünk gyakorlatában.

A már említett célok mellett szerettem volna bemutatni az országgyűlési képviselőválasztás eseményeinek feltárásával azt, hogy az országos események mellett milyen kecskeméti sajátosságok jelentek meg a választás során, ezzel is adatokkal, új ismeretekkel szolgálva a korszakot kutatóknak, illetve a korszak iránt érdeklődőknek.

A vég(telen) örök körforgása. Krasznahorkai László: *Sátántangó*

Szekeres Nikoletta

Magyar – összehasonlító irodalomtudomány, IV. – II. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Dr. Virág Zoltán, egyetemi docens
SZTE BTK, Modern Magyar Irodalom Tanszék

Krasznahorkai László *Sátántangó* című regényét vizsgálva – a szakirodalom olvasataitól eltérően – számomra sokkal inkább egy olyan értelmezés kerül előtérbe, amely az apokalipszis, a Messiás (újra)eljövetelének időpontja felől közelíti meg a szöveget. Dolgozatomban arról kívánok beszélni, a különböző szöveghelyek milyen módon támogatják meg ezt az értelmezést.

Elemzésem során eltekintek a szakirodalom által felvetett – egyébiránt fontos – kérdésektől, melyek a regény szerkezetét, strukturális és nyelvi megformáltságát vizsgálják, illetve röviden bemutatom ezeket a problémákat is, hangsúlyt azonban csak azokra kívánok fektetni, melyek szorosan a végítélet eljövetelének koncepcióját támasztják alá.

Fontosnak tartom megkísérelni a narrátor kilétének felfedését, felvázolni a különböző (el)beszélő(i) hangok megjelenését és ezek összefonódását. Továbbá az írás születési folyamatának leírását és ezen élmény rögzítési kísérletét, valamint ezen kérdések olvasatommal összefüggésbe hozható szegmenseit (mennyiben beszélő a doktor, Irimiás és Futaki; ez milyen következményekkel jár a végítélet szempontjából, mennyire omnipotens a narrátor és mi a narratív hiány oka, megjelenési formája).

A szöveget működtető szimbólumok és jelenségek az utolsó ítélet eljövetelét készítik elő és magyarázzák (és egyidejűleg utalnak a jézusi megváltástörténetre is), miközben a regény önmagába visszatérő szerkezete ennek késleltetését hozza magával. Ezeknek a képeknek (névtelenség, szexualitás, álmok, látomások, vakság, pusztulás-képek, harangok, egyéb utalások) szövegszervező erejét – és ennek vizsgálatát – rendkívül fontosnak tartom.

Lehetőség szerint nemcsak a regény szövegével kívánok dolgozni, hanem felhasználom Tarr Béla Krasznahorkai László közreműködésével készült azonos című filmjét is, melyben koncepcióm képi alátámasztásait kívánom bemutatni.

A diderot-i szöveg mint *élő* írás

Székesi Dóra
Francia – angol, végzett – V. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Penke Olga, egyetemi tanár
SZTE BTK, Francia Nyelv és Irodalom Tanszék

Az ókorhoz és a reneszánszhoz hasonlóan, a XVIII. század is nagy érdeklődést tanúsított az emberi test iránt, melyet az akkor születő orvostudomány tárgyaként tanulmányoztak. Ebben a században több olyan tudományág vált fontossá, amelyek az *élő* kategóriájához kapcsolódó kérdéseket boncolgatták, úgy, mint a biológia, a fiziológia vagy a kémia. Diderot tudós barátainak és a század nagy szellemi vállalkozásának, az *Enciklopédiának* köszönhetően jól ismerte kora tudományos feltevéseit. Ezeket a feltevéseket saját gondolatvilágába olvasztva egy olyan tudományokkal átítatott filozófiát hozott létre, melyben a legfontosabb szerepet a biológia töltötte be. Műveit biológiai alapra helyezte, biológiai metaforákkal mozgatta meg szövegeit. A „filozófiai” és a „tudományos” fogalma összefonódik írásában. Művei tükrözik a XVIII. századi francia felfogást a filozófia és a tudomány kapcsolatáról: míg a tudomány embere be nem bizonyított feltevésekről poéta módjára gondolkodott, a filozófus tudományos kérdésekkel foglalatosságot az aprólékosság igénye nélkül.

Diderot-t érdekli az élőlények működése, felépítése, különösen a testi és az erkölcsi szörnyek kialakulása. Számára a test élő anyag, mely az írásba illeszkedve megeleveníti azt; a mozdulat pedig az érzelmek megtestesítője, a test nyelve. Írása *D'Alembert álmának* híres méhraj-metaforájához hasonlatos, melyben különböző gondolatok nyüzsögnek egymás mellett, mint ahogyan a méhek teszik a rajban. Az ő világában semmi sem állandó, az anyag szüntelen átalakuláson megy keresztül újabb s újabb formákat öltve. Diderot a megfigyelést és a tapasztalatot tartja kiindulópontjának, különböző elméletek szintézisét alkotja. Nem egy gondolatrendszert szándékozik kialakítani, hanem elmélkedni, filozofálni akar.

Célom az *élő* mint kategória különböző aspektusainak vizsgálata Diderot filozófiai és nem fikatív műveiben. Dolgozatomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy hogyan válik a diderot-i szöveg koherens, élő egységgé.

Egy elfeledett magyar bibliafordító Okinawán – Bettelheim Bernát élete és munkássága

Szemerey Márton
Angol – japán, V. évfolyam
KRE BTK

Témavezető:
Dr. Farkas Ildikó, egyetemi adjunktus
KRE BTK, Japán Tanszék

Dolgozatomban Bettelheim Bernát (1811, Pozsony – 1871, Brookfield, USA) egykori misszionárius életét és munkásságát kíséreltem meg nagy vonalakban feldolgozni, elsősorban bibliafordításainak történeti- és nyelvészeti vonatkozásaira koncentrálni. Kutatásomban leginkább a Japánban fellelhető reprintkiadások, kéziratmásolatok és szakirodalom volt támaszom, bár a hazai szakirodalom is segítségemül szolgált munkámban.

Bettelheim Bernát 1846-tól 8 éven át tartózkodott a Dél-japáni Okinawa szigetén, ahol mai tudásunk szerint nem ért el hittérítőként kiemelkedő eredményt. Ugyanakkor ez idő alatt kétszer is nekifogott a Biblia japán nyelvre való fordításának, amely munka során elkészült előbb az Újszövetség 6 könyvének (Mt, Mk, Lk, Jn, Ap. Csel, Rm) fordítása okinawai nyelvjárássra átültetve, majd további 3 könyvet (Mt, Lk, Jn) közreadott kínai-japán kétnyelvű formában is. Előbbit csak az okinawai japánok értették az igen archaikus és sokhelyütt a főszigetekre jellemzőtől erősen eltérő nyelvezete miatt, utóbbit viszont vélhetően bárki könnyűszerrel forgathatta. Mivel viszonylag későn (1855 ill. 1858) jelentek meg munkái, feltehetően általánosan sohasem terjedtek el igazán, mégis figyelemre méltó tény, hogy a következő évtizedek bibliafordítói Japánban pontosan a Bettelheiméhez hasonló módszerrel a japánok kínai nyelvismeretére alapozva próbálkoztak a fordításokkal.

Idővel azonban világossá vált, hogy a tömegek számára a hétköznapi, beszélt nyelvre kell lefordítani a Szentírást. Ennek jegyében tett harmadik kísérletét Bettelheim már Amerikában végezte el, ahova 1854-ben letelepedés céljából elvándorolt. E munka gyümölcseként született meg a Lukács és János Evangéliumának modern, standard nyelvi változata is.

A bibliafordító munkamódszerek aprólékos kidolgozása mellett Bettelheim másik nagy érdemét jelentik tolmácsként és tanácsadóként nyújtott szolgálatai, melyekkel Perry kapitányt segítette 1853-54-ben japáni tárgyalásain, és amelyek nélkül nem tartható valószínűnek, hogy az Egyesült Államok akciója Japán izolációjának megtörésére olyan látványos sikerrel járhatott volna, mint amelyről a mai kornak tudomása van.

A felejtéstől a kimondásig. A szubjektumképzés folyamata Kosztolányi Dezső *Ének a semmiről* című versében

Szép Orsolya
Magyar – német, V. évfolyam
PE BTK

Témavezető:
Dr. Horváth Géza, egyetemi adjunktus
PE BTK, Magyar Irodalomtudományi Tanszék

A dolgozatban először Kosztolányi halál/semmi-fogalmának életrajzi, eszmetörténeti, egzisztenciálfilozófiai és alkotásfilozófiai interpretációit vázolom fel az *Ének a semmiről* című vers recepciója kapcsán, valamint megvizsgálom a halál/semmi mint alkotói tér jelenségét. A semmit továbbá Kosztolányi nyelvfelfogása és a költői alkotásokban megnyilvánuló én-tapasztalata felől igyekszem megvilágítani. A vers elemzése során arra a következtetésre jutottam, hogy a megnyilatkozó én mondásaktusa a Semmi (Halál) hívására adott válaszként fogható fel. A felejtés-émlékezés-kimondás folyamatára tagolódó mondásaktust, amely a versszövegben újrjelölésen megy keresztül, a szövegben megképződő szubjektivitás szerkezetével azonosíthatjuk. A beszédsubjektum mondását újrjelölő szubjektivitást a nyelvi (a névmások, a szavak mint lexémák és mint hangzásegységek), a motivikus és a szimbolikus szinteken igyekszem feltárni. A dolgozat utolsó fejezetében a semmit mint intertextuális és autointertextuális szövegteret vizsgálom két Ady-vers, és több Kosztolányi-vers, továbbá egy Kosztolányi-novella kapcsán, kitágítva ezzel a felejtés-émlékezés vonatkozását a szövegek egymás közötti dialógusára. A Semmit (Halált) egy jelentésében folyamatosan gazdagodó összveggként lehet felfogni, mely kiindulópontként szolgál más szövegek számára, melyek belőle kiindulva és hozzá mindig visszatérve újabb és újabb jelentésekkel gazdagodnak.

Женский образ «Мастера и Маргариты» М.А.Булгакова.

Szigeti Gyula
Orosz, IV. évfolyam
DE BTK

Témavezetők:

Dr. Hajnádý Zoltán, tanszékvezető egyetemi tanár
DE BTK, Szlavisztika tanszék
Dr. Jagusztin László, egyetemi docens
DE BTK, Szlavisztika tanszék

A Mester és Margarita (eredeti címén *Мастер и Маргарита*) Mihail Bulgakov (1891–1940) orosz író regénye, amelyet úgy gondolom mindenki ismeri.

Mit is szeretnék elmondani? Margarita alakját, szerelmét mutatom be. Még pedig 3*3 felosztásban teszem meg:

- az egyik hármas: Margarita önbeszédével, Narrátor beszédével és a többi szereplő Margaritáról alkotott véleményével.
- nos, ezt megszorozom a másik 3-sal: az ösztön, az érzelem és az értelem.

Én mint szubjektum csak összefoglalom, önök elé tárom, ki-ki maga döntse el Margarita szerelmisségéről.

Párhuzamosan haladok majd a mű cselekményével, csak fontosabb pillanatokot emelem ki belőle, hogy így tisztább legyen a kép.

Három fontos részt lehet kiemelni belőle:

1. Az orosz női ideál (XVIII – XX)
2. Margarita, mint hősnő
  - a mester feltűnése, ekkor mesél róla (1/13 fejezet)
  - Margarita leírása (2/19)
  - És amikor találkozik Azazellóval – bál a sátánnál (2/23)
3. Valós és okkult világ

A két világ közötti különbségek – holdvilág, mint új fogalom.

Ez a három fejezet, amikor Margaritát elemezzek: mester, narrátor-margarita, és a többi szereplő.

Dido infelix seu astuta – Boccaccio Didója a *De claris mulieribus*ban

Szilágyi Emőke Rita
Latin – magyar, IV. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Ferenczi Attila, egyetemi docens
ELTE BTK, Latin Tanszék

Dolgozatom célja bemutatni a humanista Boccaccio latin nyelvű írásművészetének egy érdekes darabját, nevezetesen a *De claris mulieribus* Dido-fejezetét. A boccacciói életmű rövid bemutatása után rátérek a híres költő-íróbarátságra Boccaccio és Petrarca közt. Petrarca *Africája* és *De viris illustribus*a nagy hatást gyakorolt Boccaccióra, ennek eredményképpen írta meg a *De casibus virorum illustrium* és *De claris mulieribus* című műveit. A Dido-történet vergiliusi változatát már korábbi műveiben is feldolgozta, de Petrarca hatására a iustinusi változatot használja fel a *De claris mulieribus*ban. A fejezet szerkezetbeli bemutatása következik: két nagyobb részre bontható a 26 caputra osztott fejezet. Az első 15 caput Dido történetét meséli el, különösen a cselek (astutia, fraus) hangsúlyozásával, a második rész, amely a 16-26. caputig tart, tulajdonképpen egy erkölcsi példázat, melyben Boccaccio az özvegyi hűségre buzdít és emellett érvel Dido példájával. Ezután három témát fejtek ki bővebben a szöveggel kapcsolatban, ezek a nevek és szereplők, a cselek és példázat, illetve az erkölcsi példázat fejezetekben olvashatók. A dolgozat két utolsó fejezete nem tartozik szorosan a szöveghez, de szervesen a témához kapcsolódik: az özvegyi lét kérdéseit és a mű hatástörténetét fejtem ki röviden.

Stílusváltás Johannes Schefflernél – A négy végső dolog stiláris képei a „Cherubnischer Wandersmann” és a „Die Sinnliche Beschreibung der vier letzten Dinge” című műben

Szilágyi Mariann
Magyar – német, IV. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:
Dr. Ötvös Péter, egyetemi docens
SZTE BTK, Régi Magyar Irodalmi Tanszék

Angelus Silesius – eredeti nevén Johannes Scheffler – életműve, munkássága sajnos, a hazai germanisztika számára nem igazán közismert. A német irodalomtörténet a költő poétikai jelentőségét is leginkább csak egy művén, a „Cherubnischer Wandersmann” című aforizmagyűjteményén keresztül igyekszik kiemelni, melyet a német misztika egyik fő művének tekintenek. A költőnek a „Sinnliche Beschreibung der vier letzten Dinge” című munkáját már kevésbé méltatják, Silesiusnak csupán egy kései, megfáradt művének vélik. Hogy mi lehet ennek az oka? A válasz talán a költő stílusváltásában keresendő. Ezért a két mű alapos összeolvasása és összehasonlító elemzése után – koncentrálni elsősorban arra, hogyan jut kifejezésre a négy végső dolog témakör az egyik, és milyen módon a másik szövegben –, arra próbáltam dolgozatomban rámutatni, hogy a stílusváltás oka egyszerűen műfajfüggő. A barokk-kor egyik jellemző műfaji sajátossága, ugyanis a négy végső dolog témakör, azaz a világ két ellenpólusának (pokol–mennye), ill. a halál és végső ítéletnek a szemléltető bemutatása – természetesen a Bibliára támaszkodva. A szerzők mindezt természeti és misztikus elemekkel, (főként a Szentírásból vett) metaforák és hasonlatok használatával igyekeznek kifejezésre juttatni. „A kerúbi vándorban” inkább a misztika tradíciója érvényesül elsősorban, Scheffler másik költeménye pedig – a német egyházi énekeskönyvekből és főként a Szentírásból táplálkozva – számos naturalisztikus elemmel él, és csak a műfaji hagyományhoz alkalmazkodik. Ahhoz, hogy Silesius poétikáját és értékrendjét jobban megismerhessük, mindennek előtt a költő élettörténetét, baráti köréhez fűződő kapcsolatát, valamint a misztikához való viszonyát emeltem ki, hiszen az itt felsoroltak nagymértékben befolyásolták a poéta témaválasztását, és jelentősen hozzájárultak írói hangnemének kialakulásához.

„Sapientes stulti aliquando.” Hofnarr, Hanswurst und Harlekin in der deutschsprachigen Dramenliteratur der ersten Hälfte des XIX. Jahrhunderts

Szirtes Zsófia
Német, végzett
PPKE BTK

Témavezető:
Dr. Lindner Henriett, egyetemi adjunktus
PPKE BTK, Germanisztikai Intézet

A dolgozat célja az adott időszak három drámájában előforduló bolond figurák sokféleségének bemutatása, illetve megjelenésük okának vizsgálata, kultúrtörténeti vonatkozásokat is figyelembe véve.

A bevezető rész tömör kultúrtörténeti áttekintést ad a bolond hagyományairól, bemutatja a bolond valós és fiktív alakját a középkorig visszanyúlva: az udvari és vásári bolondokat, a koraújkorban elterjedt műfaj, a Narrenliteratur által kialakított bolond-allegóriát, illetve a színpadi bolondokat. Itt az angol, az olasz és a német típusok rövid bemutatására is sor kerül.

A dolgozat fő része különböző hagyományokhoz köthető drámákban vizsgálja a bolondokat. Tieck *Die verkehrte Welt* (1797) című korai romantikus művének elemzésekor fény derül a romantika és a felvilágosodás alatt a színpadról elűzött bolond alakjának újbóli megjelenése közötti összefüggésre. A Hanswurst-figurák felbukkanása a gottschedi reformmal való szembeszállással, a felvilágosult irodalomelmélet elleni lépéssel magyarázható. A romantika *commedia dell'arte* iránti rokonszenve és Shakespeare iránti rajongása magyarázza meg a zanni figurák és egy shakespeare-i bolond szereplését a drámában.

A második mű, Raimund *Die geffesselte Phantasie* (1826) című kevésbé ismert komédiája szintén tartalmaz egy Shakespearehez kapcsolható és egy hanswurst-jellegű bolondot. A bölcs bolondot megközelítő Narral Raimund komikuma színvonalát akarta emelni, míg a hanswurst-szerű Nachtigall megjelenése a bécsi színházi hagyományokkal magyarázható.

Büchner *Leonce und Lena* (1836) c. közismert darabja alkalmas egy az eddigieknél jóval komplexebb bolondalak bemutatására. Valerio nemcsak a különböző eddig tárgyalt figurák keveréke: sajátos életszemléletével a melankóliában szenvedő Leoncenak nyújt menedéket.

Román ortodox templomok az Alföld két végéből

Szojka Petronella
Néprajz – történelem, IV. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Bartha Elek, tanszékvezető egyetemi docens
DE BTK, Néprajzi Tanszék

A tanulmányom a 2004 és 2006 közötti kutatásra épül. A kutatásom célja az volt, hogy az általam választott településeken a román ortodox templomok történetét feltárjam az ide érkezett első román lakóktól kezdve egészen napjainkig. A kutatás során szembesültem azzal a ténnyel, hogy a templomok történetéhez sokkal több minden tartozik, mint ami az eredeti elképzeléseimben szerepelt. Egy templom nemcsak egy épületből áll, amely történelmileg és művészetiileg nagy jelentőséggel bír, hanem beleolvad az adott település lakóinak mindennapi életébe. A keresztelestől kezdve, az iskolai oktatáson át (ami a nemzetiségi fennmaradása szempontjából nagyon fontos volt), egészen a halálig. Dolgozatom kibővült az egyházközségeket alapító nép történetével, a parókiák, az iskolák és a harangozók töredékes múltjával, valamint a ortodox temetők rövid ismertetésével. Mintavételi eljárásnak ebben az esetben a szisztematikust véltem, amely a census alapján alakul ki. Így a települések azon lakói kerülnek be a mintába, akik a census felvételekor megjegyzik, hogy az adott település templomával kapcsolatban ismernek, vagy hallottak történeteket. Így az elemzési egység az egyén lett: a település papja, a templom gondnoka, azok az idősebb személyek, akik a census alapján kiválasztásra kerülnek. A kutatás eredményeként létrejött egy olyan átfogó dolgozat, ami a települések, az egyházközségek, valamint a templomok létrejöttének körülményeit időrendben, míg a szakrális terek elrendeződését a vallási néprajzban is használt térstruktúra alapján mutatja be. A lekutatott anyagon kívül még általános ismertetést is tartalmaz a dolgozat, ami az adott fejezet jobb megértést segíti elő. Annak ellenére, hogy kevés adatközlő él már, a dolgozat nagy jelentőséggel bírhat, mivel az előkutatáskor tapasztaltam, hogy román ortodox egyházközségekről, a román ortodox templomokról, valamint a közösségekhez tartozó épületekről és szakrális térről nagyon kevés leírás maradt fenn.

A misszió veszélyeztetése az Apostolok Cselekedeteinek leírása alapján

Szopó Ferenc
Teológus, V. évfolyam
SJE

Témavezető:

Dr. Peres Imre, egyetemi tanár
SJE PK, Kateketika és Bibliai Tanulmányok Tanszék

Az Apostolok Cselekedeteinek könyve foglalkozik a keresztyénség terjedésének egy jelentős mozzanatával, a misszióval. Mondhatnánk, hogy voltaképpen ez alkotja egyik gerincét Szentírásunk ezen könyvének. A misszió ténye mellett ismerjük még az adott kor politikai, társadalmi helyzetét, így tudjuk, hogy a misszió folyamata korántsem volt egységes és konfliktusoktól mentes. Dolgozatomban arról szeretnék egy képet adni, hogy mik is voltak ezek a konfliktusok, veszélyek, miért is alakultak ki és milyen formában mutatkoztak meg. Hogy mennyire volt veszélyes ez a munka (t.i. a misszió) legmarkánsabban mutatja István vértanú példája, akinek helyzete és vértanúságának kérdése egyik fókuszát alkotja majd a dolgozatnak. Ő volt a keresztyén világ első hitvallója, aki életét áldozta hitéért. Beszédében kihangsúlyozza, hogy a nép vezetői nem értik az Isten ígéreteit. Amikor kemény nyakú népnek nevezte őket, olyan konfliktus helyzetet idézett elő, melyet visszafordítani már nem lehetett. István, aki maga is hellenista volt, mint a csoport vezetője vitát folytatott a templomi kultusról és a törvény értelmezéséről. Olyan gondolatokat kezdett el hangoztatni a templomról, ami természetesen még tovább hergelte az ortodox zsidókat, míg a keresztyének jórészt elfogadták tanítását. A szembenállás tehát itt is kiéleződött, s e szembenállás eredményeként Istvánt meg is ölték. Ilyen és hasonló veszélyek mutatkoznak meg az Apostolok Cselekedeteiben, melyeket szintén fel szeretnék vázolni (pl. Pál apostol üldözése stb.). Bár természetes egyszerűséggel vannak leírva ezek a tények, a bibliakritika mégis ezeken a területeken is kutat. Mindenki, aki a Szentírást hittel olvasgatja, vagy talán tudományos elmélyüléssel keres benne olyan összefüggéseket, amelyek nem világosak előtte, megérti, hogy a Szentírás számunkra áldott szövegének a megértésében is segítségünkre lehet olyan kritikai kutatás eredménye, amely azért született, mert a Szentírás sok nyelvi útvesztő körülményei közt kelt életre. Szükség van a dolgok tisztázására folytatott nyelvtudományi kutatásokra, hogy a Szentírást minden kor embere és minden nép tagja mindig jól megértse.

Néhány mesei elem vizsgálata az orosz és mongol népek körében

Szótér Krisztina
Mongol, II. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:

Dr. Birtalan Ágnes, tanszékvezető egyetemi docens
ELTE BTK, Belső-ázsiai Tanszék

A dolgozat a mongol és az orosz mesék néhány motívumának összehasonlítását tűzte ki célul, elsősorban azokra összpontosítva, amelyek gyakran fordulnak elő a mesekincsben. Azért esett a választás az orosz mesekincsre, mivel a nemzetközi irodalomban is kevés kutatás létezik e témában. Meg kell jegyezni, hogy mesékkal több tudományág foglalkozik – természetesen a maga területéhez kapcsolódóan – így a jelen téma adalékokkal szolgálhat más területek számára is. A különböző területek szakirodalma, mennyisége és minősége is mélységeiben nehezen kutathatóvá teszi ezt a témát. Emiatt e dolgozat célja egy részlet kiragadása és kidolgozása volt, amely bepillantást nyújt a jövőbeli összehasonlítási rendszerbe. A munka vezérmotívuma a válaszkérés. Megpróbál arra megoldást találni, ami már régóta foglalkoztatja a témában dolgozó kutatókat. Vajon a motívumok hasonlósága a két nép együttéléséből fakad, vagy ennél sokkal mélyebb jelentéstartalommal bíró szimbolika-rendszerrel van-e dolgunk? Kiragadván egy-egy lényeges cselekvést, szereplőt, tárgyat próbálja körüljárni a kérdést, feldolgozva a rendelkezésre álló mesegyűjtemények anyagát, módszertanilag a Lőrincz-féle kategóriákra építve, amely kiváló segítség a szüzsék és variánsok bonyolult hálójában. Ahogy lefejtésre kerülnek egy-egy motívumról az idők során ráakódott rétegek, úgy derült fény arra, hogy ezek a jelenségek messzebbre visznek, mint azt korábban feltételezték. Egyértelművé vált, hogy nem eredhet a hasonlóság a közös együttélésből, a népek keveredéséből, hosszú időközön át tartó, kereskedés, háborúk és egyéb társadalmi jelenségek meglétéből. Olyan jelenség áll a háttérben, amely nevezhető közös tudati múltnak, és amelynek hozzánk legközelebbi – időbeni – megnyilvánulása, az ősvallás, amely Mongólia egyes vidékein máig jobban megőrződött, mint a letelepült társadalmak bármelyikében, ahol már csak a mese rétegei árulkodnak arról, hogy milyen hagyományok éltek egykoron. Természetesen a főbb motívumok katalógus-szerű feldolgozása lenne a további feladat ezen a területen, melyhez a jelen kutatás az első lépés.

Irónia és szkepszis (Montaigne, Schlegel, de Man)

Szőke Julianna
Magyar nyelv és irodalom, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Kulcsár-Szabó Zoltán, egyetemi docens
ELTE BTK, Magyar Irodalomtörténeti Intézet

A dolgozat végül is azt a kérdést kísérli meg körbejárni, hogy van-e, és ha, akkor mi köze van a szkepticizmusnak az iróniához. A kiindulópontja az volt, hogy hogyan lehet, illetve lehet-e egyáltalán egy szkeptikus szövegről beszélni. A szerző ugyanis azzal a problémával találta magát szemben, hogy nem tudta elképzelni, hogyan tudna beszélni egy olyan szövegről, amely – állítólag – az állításmentességet kívánja megvalósítani. Mert Montaigne *Raimond Sebond mentsége* című esszéje a közfelfogás szerint épp egy ilyen szkeptikus, tehát állításmentességre törekvő írás. Ebből a helyzetből két probléma is következik: 1. A nyelv természete, amely alapvetően állító jellegű, vajon megengedi-e egy ilyen szöveg létrejöttét? 2. Lehet-e egy olyan szövegről, amely nem tesz állításokat, állításokat tenni? A Friedrich Schlegel-i iróniával (és annak dekonstruktivista olvasatával) való összevetés megfelelőnek tűnt e problémák és a belőlük fakadó következmények bemutatására. Így azonban a kérdések ugyancsak megszorodtak. Hiszen most már arról is számot kellett adni, hogy vajon miben áll a „Friedrich Schlegel-i irónia”, és legfőképp arról, hogy milyen alapon hozzuk össze a két jelenséget egymással. Az első fejezet nagyrészt ezeket a kérdéseket és problémákat szituálja, a második pedig ennek bizonyos nem eléggé kifejtett vagy kérdéses pontjaira reflektál. Például arra, hogy mi marad az értelmezésből, hogyha az értelmezés lehetőségét ilyen durván megkérdőjelező szövegekkel találkozunk, amilyenekről itt szó van; vagy hogy lehet-e szándékos csalásnak tekinteni az iróniát vagy sem stb. A függelékként mellékelt harmadik fejezet már a német koraromantika irányába mutat. Friedrich Schlegelnek azt a jegyzetét próbálja megérteni, amely szerint „az irónia a legmagasabb, legtisztább szkepszis”.

A magyar nyelvű szórványok beillesztésének eljárásai XI. századi okleveleinkben

Szőke Melinda
Magyar, V. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Tóth Valéria, egyetemi adjunktus
DE BTK, Magyar Nyelvtudományi Tanszék

Tudományos munkám céljául a garamszentbenedeki oklevélnek mint nyelvemléknek a feldolgozását tűztem ki. Garamszentbenedek bencés apátságát Szent Benedek tiszteletére, Bars megyében I. Géza király alapította. I. Géza király 1075-ös adománylevelét később II. István (1124), majd II. András király (1217) is megerősítette. Ez az oklevél egyrészt koraisága, másrészt rendkívül gazdag szórványanyaga miatt megérdemli a kitüntetett figyelmet, viszont a szakirodalom sokáig hamis oklevélként tartotta számon ezt az iratot. Győrffy György azonban a „Diplomata Hungariae Antiquissima” I. kötetében (ahonnan az oklevél szövegét is merítettem) az oklevélszöveg mellett közölt bőséges kommentárban a garamszentbenedeki oklevelet már interpolálással történő hamisításnak áldozatul esett oklevélként említi. Azt mondja tehát, hogy az alapítólevelet az 1217-es átíráskor több birtokrész nevének a betoldásával gazdagították.

Az oklevél természetéből adódóan elsődleges célom az, hogy az oklevél különböző századból (XI. és XIII.) származó részeit határozottan elkülöníthessük egymástól. Munkámat a kutatók körében kevésbé alkalmazott (mondhatnánk úgy is: kevésbé „népszerű”) vizsgálódással indítottam. Egy korábbi dolgozatomban ugyanis az oklevél magyar nyelvű szórványainak a latin szövegbe történő beillesztési módozatait tekintettem át rendszerszerűen. Jelen dolgozatomban pedig a garamszentbenedeki oklevél beillesztési eljárásait a XI. századra megbízható adatokat tartalmazó oklevelek [a veszprémvölgyi diploma (1002 k./1109), a pécsi és veszprémi püspökségek iratai (1009), a tihanyi alapítólevél (1055), valamint a bakonybéli összeírás (1086)] szórványainak a viselkedésével vetem össze, hogy képet kapjunk a XI. századi magyar oklevelezési gyakorlat jellemzőiről, s ezáltal eldönthessük, hogy az oklevél mely részei származnak a XI. századból, és mely részei tekinthetők utólagos beszúrásoknak. De természetesen addig, amíg nem ismerjük a XIII. századi oklevelek beillesztési eljárásait, meg kell elégednünk a feltételezésekkel.

Kádár változó véleménye Nagy Imréről (1945–1958)

Sztanek Gábor
Orosz – történelem, IV. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Dr. Bencsik Péter, tudományos segédmunkatárs
SZTE BTK, Új- és Legújabbkori Történeti Tanszék

Nagy Imrét 1958. június 16-án végezték ki. Ekkorra Kádár János véleménye már az volt, hogy hatalmának teljes legitimizálásához szükség van az „ellenforradalom” miniszterelnökének kivégzésére. Mi vezette Kádárt erre az álláspontra? Erre a kérdésre próbálok meg választ keresni dolgozatomban, sorra véve azt a 11 évet, melyet ugyanabban a pártban töltöttek el, mindketten a párt vezetőinek sorában. Ezzel a nyitó bekezdéssel tudnám összefoglalni a dolgozatom tartalmát.

Mivel nem minden korszakra vonatkozóan található forrás arról, hogy Kádár mit gondolt Nagy Imréről, ezért néha kitérek más emberekkel való viszonyára, néhol pedig csak a két életrajzot tudom egymás mellé állítani. A korszakhatárok, amelyeket meghatároztam nem jelentik azt, hogy az az előtti és azt követő időszakot nem vizsgálom, csupán a dolgozat érdemi része azt az időszakot vizsgálja. Mivel egy ember véleményét nem minden esetben könnyű megfejteni, ezért néha kénytelen vagyok következtetésekbe belemenni. Ezeket a következtetéseket, azonban próbálok több helyről alátámasztani, sok idézettel.

A dolgozat végén Nagy Imre Snagovban írt „naplója” alapján – ami azóta könyv formájában is megjelent – próbálok meg Nagy Imre véleményét ismertetni Kádárral kapcsolatban, ezzel is kiegészítve a képet.

Dolgozatom – szerintem – sajátos megvilágításba helyezi Kádár és Nagy viszonyát. Kádár már 1954-ben, nem sokkal szabadulása után bírálta Nagy Imrét azért, hogy 1953 júliusában pártszerűtlen volt, hiszen nem a KV lépett a hibákkal a nyilvánosság elé, hanem a kormányfő. Ezután Kádár ugyancsak „pártserűségből” elzárkózott a miniszterelnökkel folytatandó tárgyalás elől. Kádár pártszerűsége tehát 1956 előtt is fennállt. Feltehető tehát, hogy ilyen szempontok motiválták a forradalom idején is. Mindebből az a tanulság vonható le, hogy Kádár forradalom mellé állása csak színlelt volt: aki ennyire pártszerűen viselkedett, az nem támogathatta őszintén a forradalmat egy pillanatra sem.

Nagy Imre és Kádár viszonyának bonyolultságát jól jellemzi a dolgozatom záró mondata, mely Kádár szájából hangzott el: „Nagy Imre tragédiája az én személyes tragédiám.”

Szórakoztató és magas irodalom határán (az *Orr* című regény)

Sztermen Orsolya Lili
Magyar nyelv és irodalom, végzett
ME BTK

Témavezető:

Dr. Kabdebó Lóránt, egyetemi tanár
ME BTK, Modern Magyar Irodalomtörténeti Tanszék

Dolgozatomban Réz András, *Orr* című „szagregényét” fogom mintának használni, a szépirodalmon túli irodalom elemzéséhez. Ezt a könyvet regényként adták el, de én nem érzem annak és ennek okát érteni vélem. A regény gyökerei az ókori irodalomba nyúlnak vissza, jellemzői mégsem szilárdultak kanonikussá, így ma is igen sokszínűnek mutatkozik. Míg az eposz az abszolút múltban játszódik, és Bahtyin szerint sem újraértelmezni, sem új jelentést adni neki, sem megkérdőjelezni műfaji és tartalmi fennkölségét nem lehet, addig a regénynek nem született meg hosszú idők folyamán még csak olyan műfaji meghatározása sem, amely néhány mondatban világosan behatárolná, elkülönítené más műfajoktól, és a színvonaltalanságtól. De az sem igaz, miszerint értékelni sem lehet egy regényt, vagy besorolni mondanivalója, esztétikai minősége, stílusa stb. alapján. Bahtyin Barthus, Gérard Genette, Kunderra és Hans-Robert Jauss kísérletet tettek a regény jellegzetességeinek a leírására. Többek között az ő fejtegetéseikben, levezetésekben és műfajkutatásukban bízva vizsgálom meg az *Orr* című, regényként eladott 210 oldalas könyvet. Ezek alapján megállapítható: bár a formai jellegzetességei megfelelnek a regénnyel szemben támasztható elvárásoknak, de esztétikai hatása messze elmarad ettől. Nincs benne egyetlen olyan kérdés, nincs benne egyetlen olyan eszme, amely igazolná létét abban a korszakban, amelyikben a józanság és kriticismus szokatlan növekedése a jellemző. Számomra éppen ezért csalódást okozott ez az írás, hiszen népszerű irodalomnak szánták és feladata a laikus olvasók ízlésének formálása lett volna. Ennek ellenére éppen ezeknek az embereknek a bizonytalan értékítéletét kihasználva, őket különböző marketingstratégiákkal megtévesztve éri el, hogy nagy példányszámban elkelve jelentős profitot termeljen, miközben semmivel sem járul hozzá szellemi gyarapodásukhoz.

Én és a Búgócsiga

Szűcs Ágota Judit
Francia – angol, III. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Penke Olga, egyetemi tanár
SZTE BTK, Francia Tanszék

Van a külvilág, és vagyok benne Én, mint örök viszonyítási pont, ez a felnőtt nézőpontja. De mi a világ egy hároméves szemével? Csoda. Egyszeri és megismételhetetlen. E csoda birtoklását majd elvesztését, s mindeközben az Én kialakulásának folyamatát ismerhetjük meg Amélie Nothomb *Métaphysique des tubes* című regényéből. Ezt a folyamatot három központi motívum (Isten, nyelv, víz) vizsgálatán keresztül követjük végig, amelyek mindegyike három egymásra épülő, illetve egymásnak ellentmondó fokozaton megy keresztül a műben.

Isten kezdetben egy önmagában teljes lény, mozdulatlanságában tökéletes létező, számára a külvilág léte teljesen irreleváns, majd az örömet megtapasztalva, megtörve addigi passzivitását, immár részesévé, sőt uralkodó Istenévé válik annak. Végül körvonalazódik egy harmadik istenkép, mely Istent potencialítások – az Én és a külvilág – találkozásaként írja le.

A kezdeti mozgás, akarat, hiány nélküli állapot a nyelvnélküliség állapota is egyben, míg az ezt követő szakaszban a nyelv varázshatalomként, az uralkodás eszközeként jelenik meg, végül mégis szembesülnie kell ifjú főhősünknek e hatalom korlátaival is.

A víz motívumát a cső (tube) motívumával való viszonyának tükrében vizsgáljuk. A kezdeti fázisban a Létező nem más, mint „Cső”, anyag nélküli forma. A vágy születésének pillanatában megszületik az Én, mely immár nem a tube-bel, hanem a vízzel azonosítható. Végül eljutunk a kettő egységéhez, a cső és a rajta átfolyó víz képéhez, mely kifejezi e kettő elválaszthatatlanságát.

Az „Én” és a „külvilág” tehát önmagukban nem értelmezhető fogalmak, egymást kölcsönösen feltételező és teremtő létezők. Az Én centruma, eredménye és előfeltétele a világnak, kettejük „egysége” pedig létrehoz valami többet kettejük „összegénél”: ahogyan a pörgő búgócsiga forgását nézve azt állónak véljük látni, mely jelenség magában egyesíti a csigát mint önmagában vett tárgyat és a forgómozgást, a két potencialitásból ily módon létrehozva valami minőségileg mást: a képet.

**A határ, mint kultuszteremtő erő (Közhangulat a két világháború közötti
Sátoraljaújhelyen)**

Szűts István Gergely
Történelem, végzett
ME BTK

Témavezető:
Dr. Csiki Tamás, egyetemi docens
ME BTK, Új- és Jelenkori Történeti Tanszék

Az 1920-as trianoni határmódosítások következtében Zemplén vármegye jelentős része Magyarország határain kívülre, az újonnan megalakult Csehszlovákiához került. Székhelye, Sátoraljaújhely, amely a dualizmus korától a régió forgalmi, gazdasági központjává fejlődött, az elválasztott terület határvárosa lett. A várost kettészelő határvonal alapvetően alakította át az itt élők funkcionális (gazdasági, oktatási) és mentális struktúráit. Magának a városnak és benne a különböző társadalmi csoportoknak, egyéneknek is egy új és számukra ismeretlen helyzethez, a határmentiséghez kellett megfelelő válaszokat megalkotniuk. A vizsgált közel két évtizedben a város belső illetve a kifelé vetített öndefiníciós képei is folyamatosan változtak. Az 1920-as évek elején a határhoz kapcsolódó diskurzusokban az ostromlott, majd elhagyott, perifériakussá váló végvár képzelet vált jellemzővé. A harmincas évek derekától ez a kép megváltozott, hiszen a korábbi letargikus, elfeledett város, 1934 és 1938 között a magyarországi revíziós mozgalom kiemelt helyszíne lett. Ez alatt az öt év alatt az Újhely feletti Szár-hegyen egy olyan emlékműegyüttes, nemzetvallási szentély született, amely egyszerre kívánta emlékeztetni az ide elzarándokolót a nemzet halálára és annak eljövendő feltámadására. A nemzeti szentély kultuszának születése mellett fontos a kultuszteremtők szándékainak megismerése is. A sátoraljaújhelyi kultuszok létrehozásában és fenntartásában fontos szerepet játszottak azok határontúlról menekültek – különösen a szepességiek –, akik a város öndefiníciós képét a harmincas években alakították. Az 1938-as bécsi döntés értelmében Sátoraljaújhely visszakapta csehszlovákiai területeit, ezzel azonban a határmentiségre épülő kultuszrendszer alapmotívumai lassan elhomályosultak.

„Developing Cultural Competence with the Help of Film Studies: Inuit Culture in Ethnic Identity in Fast Runner”

Takács Attila
Amerikanisztika – hittanár, IV. évfolyam
EKF BTK

Témavezető:
Dr. Kádár Judit, főiskolai docens
EKF BTK, Amerikanisztika Tanszék

Az inuitokkal kapcsolatos kutatások folytatásának és egy inuitokról szóló autentikus tanulmány elkészítésének ötlete mintegy két évvel ezelőtt fogalmazódott meg bennem először egy berlini konferencián, és az idei debreceni CEACS (Central European Association of Canadian Studies) konferenciára sikerült meg is valósítanom. Az ötlet abból az alapgondolatból fejlődött ki, hogy minden embernek – függetlenül attól, hogy vallásos-e vagy sem – szembe kell néznie az élete folyamán olyan kérdésekkel, mint például ki vagyok én? Az ilyen és ehhez hasonló kérdések még hatványozottabban jelennek meg egy olyan multikulturális társadalom esetében, mint Kanada. Ezen problémákat tárgyalom egy speciális népcsoporttal, az inuitokkal kapcsolatban.

Dolgozatomnak nem célja, hogy teljes körű ismeretanyagot nyújtson a kanadai őslakosokra vonatkozóan, csupán a szociokulturális megközelítés szempontjából jelentősnek bizonyuló tételeket vizsgálja. Az elméletek jobb megvilágításához segítségül hívom az *Atanar juat* (The Fast Runner) című filmet, amelynek vitathatatlan művészei értékét a Cannes-ban elnyert megannyi díj is bizonyítja. A film nagysága nemcsak abban rejlik, hogy száz százalékgig autentikus inuit alkotás, hanem abban is, hogy az inuitok a film által saját magukra reflektálnak kultúrájuk bemutatásán keresztül. Ezáltal nyílt lehetőségem arra, hogy minden identitással kapcsolatos teóriát a filmen keresztül, annak összefüggésében vizsgáljak. Az inuit kultúra elemzése során az úgynevezett háromszintű (tudás, megértés, tudatosság) kompetencia modellre támaszkodom, ezen modellnek egy adott kultúra analizálására való alkalmasságát tesztelem. Dolgozatom folyamán ugyanis világossá válik, hogy ez a modell nemcsak az inuit kultúrára alkalmazható, hanem minden más kultúra megértését és értékelését is segítheti, legyen szó bármilyen népcsoportról. Kutatásom egy adott kultúra elemzésén túl – nem titkoltan – az inuitokkal kapcsolatos előítéletek, téveszmék megváltoztatására is irányult. Leendő tanárként pedig fontos volt számomra, hogy emberekkel foglalkozzak, aminek tükrében különösen érdekes az az egybeesés, hogy az inuit szó jelentése anyanyelvükön nem más, mint az, hogy „emberek”...

A Vaibhásika iskola filozófiai nézetei

Takács István
Tibeti – filozófia, IV. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Péter Alexa, egyetemi tanársegéd
ELTE BTK, Belső-ázsiai Tanszék

A dolgozat célja bemutatni a vaibhásika filozófiai iskola nézeteit egy tibeti szöveg fordítása alapján. (A szöveg szerzője Dzsecün Dzsamplecsang Cshökji Gyelchen (1469-1544/1546), a tizenkettedik Sze-ra apát.) A témaválasztást az indokolja, hogy mind a négy buddhista filozófiai iskola által használt terminológia nagy része már fellelhető a vaibhásika iskola szövegeiben, valamint ez az iskola az, amely kidolgozta a buddhista filozófia alapvető terminológiáját. Ezért ha meg akarjuk érteni a későbbi buddhista filozófiai gondolkodást, akkor elengedhetetlen, hogy a terminológiáját a legkorábban előforduló szövegek környezetben (és a legkorábbi iskola nézeteiben) tanulmányozzuk és innen kiindulva kövessük végig a fogalmak és nézetek fejlődésének ívét.

A dolgozat azonban nem egy elsődleges forrás, hanem egy tibeti szerző művének fordítása. Ennek oka az, hogy e mű remekül összegzi az iskola legalapvetőbb nézeteit; valamint mivel ez egy összegző mű, lényegesen rövidebb, mint a vaibhásika iskola corpora és így lehetővé teszi, hogy e roppant iratmennyiség lényege bemutathatóvá váljon egy dolgozatban. Természetesen a rövidségnek meg van a maga hátránya; a művecske tömörsége miatt sok helyen kommentálásra szorul.

A tibeti kulturális régióban a doxográfiai műfajt ‘tétéles tanítások bemutatása’ címkével jelölik. Az ilyen típusú szövegekben összegzik az indiai buddhista és nem-buddhista iskolák legkülönbözőbb nézeteit. Találunk köztük metafizikai, ismeretelméleti, logikai tételeket, de úgyszintén találunk etikai és a megszabadulás útját részletesen leíró tételeket is. A XVII. század végétől a XIX. század elejéig terjedő időszakban virágoztak fel az ilyen doxográfiai összegzések és fontos szerepet kaptak a kolostori képzésben.

Két nagyobb csoportot különböztethetünk meg a Drubtha irodalomban: egyrészt azok a művek, amelyek a teljességre törekedve mind a nem-buddhista indiai filozófiai rendszereket (cshirolpa, kívülálló), mind pedig a buddhista (nangpa, belső) rendszereket tárgyalják; másrészt azok a művek, amelyek csak a buddhista rendszereket fejtik ki (Cshökji Gyelchen műve ebbe a csoportba tartozik).

Nemzetiségi sztereotípiák Magyarországon az 1860-as évek elején. Az *Üstökös* 1860-1861. évfolyamának elemzése

Tamás Ágnes
Történelem – német, IV. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Deák Ágnes, egyetemi docens
SZTE BTK, Történettudományi Intézet

A dolgozatomban a Magyarországon élő nemzetiségekről kialakított kortárs véleményt vizsgálom Az *Üstökös* című élclap 1860-1861. évfolyamainak anekdotái és karikatúrái alapján. Ezt a forrást azért választottam elemzésem tárgyául, mert kifejezi a társadalomban élt elképzeléseket, az átlagember viszonyulását a Magyarországon élő nem magyar nemzetiségekhez, hosszabb idő alatt kialakult és megmerevedett sztereotípiákat. Ebben a két évben a Habsburg Birodalom belpolitikája és meggyengült külpolitikai helyzete azt eredményezte, hogy a politikai kurzussal elégedetlen nemzetiségi vezetők közeledtek a magyar politikai elit felé, a megegyezés lehetősége 1861-ben volt a legrealisabb.

A nemzetiségi csoportokról élő sztereotípiákat Csepeli György által kialakított szempontok alapján elemzem. Vizsgálom a láthatósági sztereotípiákat, illetve a népnévvel és személynevekkel kapcsolatos vélekedéseket, a vallásról kialakított képet, a nemzeti szimbólumok megjelenését, az anyanyelv ábrázolását, illetve a nemzetiségi csoportra vonatkoztatott lakóhellyel, pszichológiai tulajdonságokkal, gazdasági-társadalmi státusszal és a történelmi hagyományokkal kapcsolatosan kialakult kortárs képet.

A nemzetiségi sztereotípiákon kívül vizsgálat alá veszem a nemzetiségek viszonyát a birodalmi politikához, s, hogy a megbékélési kísérlet mennyiben van jelen az élclap hasábjain szöveges vagy rajzolt formában.

Az elemzés eredményeként elmondható, hogy a nemzetiségekről kialakult magyar kortárs vélemény Az *Üstökös* vizsgált évfolyamaiban egybehangzóan negatív, sablonos és erősen leegyszerűsítő. A lap hasábjából a cigányokról és a zsidókról készülhetett a legrészletesebb elemzés. A többi nemzetiség esetében egy-egy kiemelt tulajdonság állt az anekdoták középpontjában, így kevésbé részletes képét kaphattunk róluk. A megegyezésre 1861-ben a nemzetiségi politikusok által hangoztatott területi igények, az előítéletekből táplálkozó nemzetiségi sztereotípiák folytán az élclap írásai és karikatúrái alapján kevesebb esélyt láthatunk, mint ahogy azt a történelmi szakirodalom a deklarált politikai programok alapján feltételezi.

Attila a *Nibelung-énekben*, illetve az ó-és középkori történetírók elbeszéléseinek tükrében

Tamás Ágnes
Történelem – német, IV. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Katona Tünde, egyetemi docens
SZTE BTK, Német Irodalom Tanszék

Attila, a hun király a késő ókor különleges személyisége s a legendák, mítoszok kedvelt alakja több évszázaddal később is. Legendásan nagy hatalma, óriási birodalma sok történetíró, költőt inspirált őt magasztaló vagy kigúnyoló mű megalkotására.

A dolgozatomban az Attiláról szóló jelentősebb történeti források adatait állítom párhuzamba a *Nibelung-énekben* és annak folytatásában, a *Klageben* szereplő jellemzéssel, adatokkal.

Célom az Attila-ábrázolások magyarázata a történeti forrásokban, illetve az irodalmi művekben, arra esetleges magyarázatok keresése, hogy hogyan változott Attila megítélése a történelem folyamán, mely mozzanatok integrálta a *Nibelung-ének*, miben mutatkozik meg ennek a műnek a sajátos Attila-képe.

Attila azon tipikus, a történetírók által többször megjelenített, s a szájhagyományban élő tulajdonságait elemezhetjük párhuzamosan a *Nibelung-ének* és a *Klage* Attilájának vonásaival, melyek hatottak a magyar krónikások Attila-képére is, s a hun-magyar identitástudat kiformálódására, de nem hagyhatjuk figyelmen kívül a XII. századi alkotók irodalmi céljait, irodalmi formába öntött társadalomkritikáját sem.

A *Nibelung-ének* irodalmi interpretációit színesíti, sokrétűbbé teszi, ha ismerjük Attila alakját, árnyaltabban rajzolódhat ki előttünk az udvari-lovagi kultúra látszata, és a látszólag barbár hun udvar között feszülő ellentét, a lovagi kultúra elméleti-irodalmi leírása és a kor valóságának ellentéte.

Attila életének sokrétű áttekintése után megállapíthatjuk, hogy a *Nibelung-ének* és a *Klage* hun királya, illetve az V. század közepének egyik legnagyobb uralkodója a közös vonások és párhuzamok ellenére más-más személyiséggel rendelkezik. A *Nibelung-énekben* a kor társadalmi konvencióinak megfelelően egy feudális uralkodó jelenik meg, akinek egyes vonásai megegyeznek a történelmi források adataival. A történetileg is alátámasztott harci erényei, őszinte nagylelkűsége, toleranciája emelkedik ki vonásai közül, ellentétbe állítva a worms királyi székhely udvari-lovagi kultúrájának látszatával.

**Bűn büntetésül. Az erőszakos és kegyetlen látványosság szerepe Thomas Harris
Hannibal című regényében, valamint a Ridley Scott által rendezett filmváltozatban**

Tamási Tímea
Angol, V. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Bényei Tamás, egyetemi docens
DE BTK, Angol-Amerikai Intézet

Dolgozatom bevezetéseként a regény egyik jelenetét, a középkori kínzóeszközök kiállítását idézem fel, amely rámutat a *Hannibal* egyik fő dichotómiájára: a középkor (illetve barbárság) és a modern kor kapcsolatára. Azáltal, hogy Lecter valódi kilétére egy efféle kiállításon derül fény, ő is a múlt hasonló erekléjévé válik. Azonban a film és a regény kikezdi az ellentétet és újraértelmezi Lecter szerepét: ő nem csupán a múlt, hanem a modern kor jelene. A dolgozatom első fejezetében azt vizsgálom, hogy a *Hannibal* kultúrkritikája szerint milyen szerepe van a modern társadalomban az erőszak és kegyetlenség látványának, valamint az áldozat rítusának. A regény, illetve film első jelenetét elemezve arra következtethetünk, a kegyetlen vérontás látványa a modernségben a nyilvános kivégzések helyett az akciófilmekben, illetve a bűnözés és bűnüldözés médialátványossággá való átalakulásában jelenik meg. A második fejezetben a középkor és modernség kapcsolatát vizsgálom, ahogyan az megjelenik a karakterek beszélő nevei, Firenze szerepe, valamint Lecter személye kapcsán. Itt arra következtethetünk, hogy a barbárság és a modernség összefonódik és nem különíthető el egymástól. A harmadik fejezetben arra keresem a választ, miben rejlik Hannibal gyilkosságainak brutalitása. Itt azt állapíthatjuk meg, hogy nem a gyilkosságok ténye, hanem azok szimbolikus, spekulatív jellege, excesszusa a félelmetes, az, hogy nem egyszerűen megöli, hanem rituális módon közszemlére állítja és/ vagy megeszi áldozatait. Hannibal karakterét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy azért félelmetes, illetve válik szörnyé, mert ellentmondásos tulajdonságokat egyesít és rámutat az általunk elfojtott, de bennünk rejlő, ösztönszerű agresszivitásra. Hannibal kapocs középkor és modernség, természet és kultúra, barbárság és civilizáció, ember és állat, múlt és jelen között. Karaktere – és a regény, illetve a film – értelmezhető az elfojtáson alapuló kultúra és személyiség kritikájaként.

Hagyományos mongol étkezés négy történelmi forrás alapján

Tartsák András
Mongol, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:

Dr. Birtalan Ágnes, tanszékvezető egyetemi docens
ELTE BTK, Belső-ázsiai Tanszék

A XIII. századi steppe népeinek és azon belül a mongolság táplálkozásának kitűnő áttekintését adja a dolgozatban elemzett négy történelmi forrás, amelyek szemléletükben és céljaikban meglehetősen különböznek.

A legkorábbi, belső keletkezésénél és sokrétűségénél fogva talán legértékesebb forrásunk a XIII. század közepén lezárt krónika, *A mongolok titkos története* címen ismert mű. Időben későbbi Johannes de Plano Carpini úti beszámolója, amelynek magyar fordítása *Az általunk tatároknak nevezett mongolok históriája* címet kapta. Rubruki Willelmus Útleírása 1255-ből származik. Korának legragyogóbb, tárgyilagos, érdeklődő, előítéletektől mentes útleírását készítette. Marco Polo utazásainak beszámolóját sokan és sokféleképpen bírálták, hitelességét kétségbe vonták, hatása mégis felbecsülhetetlen a földrajzi felfedezésekre nézve. A nagy gazdasági érzékkel és érdeklődéssel írt könyv külön fejezetben szól a „tatárok” szokásairól, hitvilágáról, hadi szokásairól, s étkezéséről, amely összecseng a majd fél évszázaddal előbb írt útleírásokéval.

A fentebb bemutatott négy mű segítségével, négy különböző látásmódon keresztül nyerhetünk betekintést a korabeli mongol étkezésbe.

Célkitűzésem, hogy megfelelő áttekintést adjak a mongolság XIII. századi étkezéséről, a négy mű elemzésével és szükséges összehasonlításával. Ezért dolgozatomban nem kívántam bemutatni a mongolság teljes hagyományos táplálkozását, a jelenkori néprajzi párhuzamokat, csak a jobb érthetőség, vagy a források pontosságának igazolása végett használtam.

Megállapíthatjuk, hogy a négy elemzett forrásból jól megismerhető a mongolság XIII. századi táplálkozási rendszere, mind a nyersanyag, mind az étkezési szokások szempontjából. Külön figyelmet érdemel, hogy a források több helyen nagy pontossággal egybecsengenek, eltérés csak a periférikus jellegű dolgokban mutatkozik.

Scipio szerencséje – Tükhé és Felicitas

Téglásy Katalin
Magyar – történelem, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Hegyi W. György, egyetemi adjunktus
ELTE BTK, Ókortörténeti Tanszék

E dolgozat célja Publius Cornelius Scipio Africanus maior görög és római szerencsefogalmakhoz fűződő viszonyának vizsgálata, amely Scipio történelmi szerepével és sikereivel, a kortársak és az utókor szemében is szoros összefüggésben állhatott.

A második pun háború befejezése olyan tett lehetett a római lakosság szemében, amely hozzájárulhatott ahhoz, hogy Scipio győzelmeit már kortársai is a szerencsének vagy isteni pártfogásnak, később pedig isteni származásnak tulajdonítsák.

A fortuna és felicitas esetében tanúi lehetünk egyrészt annak, hogy a Scipióhoz kapcsolódó történetekben is megjelenik birtokolható, kézzel fogható vonásuk. Másrészt annak, hogy a római nép közös tulajdonában lévő felicitas imperatoria hogyan jelenik meg Scipio személyes attribútumaként. Ugyanakkor arra a folyamatra is példa, amelyben a nobilitas kultikus cselekményei egyre inkább átpolitizálódnak, addig bálványait, illetve politikai vezetőit a plebs kultikusan tiszteli.

A Polybios által ábrázolt Scipio rendkívüli racionalitása nem csupán Polybios sztoikus történelemszemléletéből fakad, hanem Scipio iránt érzett csodálatának is része. Épp ezért arra törekszik, hogy a szerencse helyébe a hadvezér személyes kvalitásait helyezze, mint Scipio sikerének zálogát. Ugyanakkor annak is tanúi lehetünk, hogy a szerencsén keresztül hogyan próbálták egyes görög szerzők – Polybios tanúsága szerint – Scipio sikereinek mértékét csökkenteni azáltal, hogy győzelmeit vakszerencsének tulajdonították.

Scipio alakjának megítélése nem választható el attól a szereptől, amelyet a második pun háború befejezőjeként töltött be. Ezt ugyan korántsem csupán szerencséjének köszönhetette, a rómaiak számára mégis a szerencse közvetítőjeként tűnhetett fel: Scipio a római nép felé továbbította ezt az isteni ajándékot.

„...egy szűk üvegben kelve öntudatra” – az önmitizálás alternatívái a Csáth-novellák tükrében

Tidrenczel Mária
Magyar – történelem, IV. – III. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. S. Varga Pál, habilitált egyetemi tanár
DE BTK, Magyar és Összehasonlító Irodalomtudományi Intézet

Csáth Géza a pszichiátria nyomdokain haladva téveszmének tartott minden vallást, szerinte a környező világot a tudomány és a filozófia segítségével lehet megfelelően értékelni. Világnézetének és műveltségének alapjait elsősorban Freud és Schopenhauer jelentették, viszont jellemző Csáthra, hogy filozófiai műveltségének korlátai miatt az elméleteknek csak bizonyos, jól körülhatárolható elemeit vette át, így Schopenhauerrel kapcsolatosan főleg a világ képzetként való megjelenése foglalkoztatta. Ha minden csak a szubjektum függvénye, akkor nincs különbség ember és ember, mi több: isten és ember közt. A novelláiban ennek a felfogásnak a nyomait kutattam és a Csáth-recepcióban gyakori nézettel ellentétben – miszerint Csáth mindössze felhasznált bizonyos motívumokat, eseményeket az életéből, illetve a pszichiátriai betegségekkel szembesülve esettanulmányokat vetett papírra – arra a következtetésre jutottam, hogy önmagát megtöbbszörözve újrakonstruálta a műveiben, tehát élesen el kell határolni egymástól Csáth Gézát, Brenner Józsefet és a bibliai Józsefet, mert a „fikció erdejében” ezek az alteregók bújócskáznak egymással, mintegy önigazolással szolgálva Csáth életszemléletére: nincs objektív, a tudaton kívüli valóság, tehát élet, álom, hallucináció és fikció egyenrangúak. Véleményem szerint a törés akkor következett be, amikor felismerte, hogy már nem ő uralja a morfiumot, hanem fordítva, tehát a szakirodalommal ellentétben nem a kábítószer okozta az összeomlást, hanem az, hogy a drog nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, és a fent vázolt világnézet felborult. Emellett az első világháborúnak is szerepe lehetett abban a váltásban, hogy Csáth istenhez fordult és a vallásban és babonában keresett kiutat, ezzel azonban megszűnt a művészetének ihletet adó forrás is, és a továbbiakban valóban csak esettanulmányokat írt.

Besonderheiten der Chat-Kommunikation; Analyse von deutschen Chattexten

Torma Anett
Német – kommunikáció, végzett
KJF

Témavezető:
Dr. Szatzker Szilvia, főiskolai docens
KJF, Német Tanszék

In der heutigen Welt spielen die elektronischen Medien, die elektronische Kommunikation eine führende Rolle. Man benutzt das Internet jeden Tag, ohne es könnten wir uns unser Leben nicht vorstellen. Man kann im Internet fast alles machen: einkaufen, Nachrichten erfahren, spielen, sich unterhalten usw. Zu den Unterhaltungsmöglichkeiten gehören Musik, Filme und vor allem: das Chatten.

Die Sprache des Chat ist eigentlich hybrid: Sie vereint Elemente der geschriebenen und gesprochenen Sprache. Es gehört zur geschriebenen Sprache, da man es eintippen muss und im Internet in schriftlicher (getippter) Form erscheint. Gesprochen ist es in der Hinsicht, dass die Sprache des Chat der mündlichen Kommunikation, vor allem der Jugendsprache ähnlich ist. Ich finde es interessant, wie diese zwei Bereiche (Schrift- und Sprechsprache) zusammenhängen und sich überschneiden. Meine Hauptfragestellungen wären: In welchem Maße kongruiert die gesprochene Sprache mit der geschriebenen beim Chatten?

Was für sprachliche Besonderheiten weist diese neue Textsorte auf?

Ich möchte die Sprache des Chat mit der Standardsprache aus linguistischer Hinsicht vergleichen. Die Schritte meiner Forschung sind die Folgenden: Meine Hypothese ist: Die Sprache des Chat steht der mündlichen Umgangssprache näher, als der schriftlichen Standardsprache.

Beim Chatten benutzt man eine sprachliche Varietät, die sich vor allem aus morpho-syntaktischer und lexikalischer Sicht von der Standardsprache unterscheidet und Eigentümlichkeiten wie z.B. Abkürzungen, Emotionen aufweist.

Ich vergleiche vor allem die herkömmliche mündliche (von Angesicht zu Angesicht) Kommunikation, die schriftliche bzw. die Chat-Kommunikation.

Ich möchte eine thematische Forschung bezüglich verschiedener Chatseiten machen: ich erstelle ein Textkorpus und analysiere es auf die oben gestellten Fragen hin.

A nomenverbumok finnugor kori állománya és utóélete

Tóth Anikó Nikolett
Magyar – finnugor, II. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Maticsák Sándor, egyetemi docens
DE BTK, Finnugor Nyelvtudományi Tanszék

Dolgozatomban az alapnyelvi nomenverbumok – más szóval igenévszók – meglétét és hatását vizsgálom a mai finnugor nyelvekben. Szeretném kimutatni az ilyen jellegű szavak fontosságát; foglalkozom a témával kapcsolatos fogalmi problémákkal – kettős szófajúság, homoníma és igenévszó – illetve az eddigi kutatási irányokkal.

Az ilyen jellegű szavak régóta foglalkoztatják a nyelvészeket, azonban az alapnyelvi nomenverbumokat eddig még nem dolgozták fel, bár kísérletek történtek. 148 alapnyelvi szóról feltételezem, hogy mind igei, mind névszói jelentést hordoztak, melyek között szemantikai-funkcionális kapcsolat áll fent és ez alapján jelentéstanilag három csoportot különítek el. Írok az alapnyelvi szavak szerkezeti tulajdonságairól, viselkedésükről és arról, hogy ezek hogyan tükröződnek a mai finnugor nyelvekben. Az ősi nomenverbumok egyszerre hordozták a főnév és az ige szófaji jellegét, minden bizonnyal ezek egyszerre alakultak ki, ezért esetükben sem szófajváltásról, sem szófajbővülésről nem beszélhetünk. Az ambivalens tő *Ř* morfémas alakja ugyanis már az alapnyelvben a névszói-, illetve az igei paradigma része volt. Táblázat segítségével rendszerezem az alapnyelvi nomenverbumokat, majd a mai nyelvekben külön-külön megvizsgálom ezek meglétét és szófaji tulajdonságaikat. Ezek az egyalakú tövek nem őrződtek meg, vagy képzők segítségével, vagy más módon, de a legtöbb esetben elkülönülnek az igei és névszói tagok az alapnyelvi szavak mai alakjában.

Bár a mai finnugor nyelvekben ritkán találkozunk igenévszókkal, hiszen a szófajok legtöbb esetben alakilag teljesen elkülönülnek egymástól, fontosnak tartom ezek vizsgálatát, az elkülönülési tendenciák megállapítását, illetve az alapnyelvi nomenverbumok kutatását.

Kazantzakisz filozófiai utazása: egy új askézis (Összehasonlító elemzés: *Krisztus utolsó megkísértése* és a bibliai evangéliumok)

Tóth-Benedek Krisztina
Magyar – orosz – hungarológia, IV. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Fried István, professor emeritus
SZTE BTK, Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék

Dolgozatomban Nikosz Kazantzakisz *Krisztus utolsó megkísértése* című regényével fogok foglalkozni. Ez a választás több szempontból is indokolt. Elsődleges célom, hogy megismertessem a közönséget Nikosz Kazantzakissszal, munkásságával, filozófiájával. Kazantzakis és az újjörög irodalom igen kevésbé kutatott terület, talán a téma specifikussága miatt, vagy mert nehezen hozzáférhető (és fordítható).

Célom tehát, hogy legalább egy alakját az újjörög kornak bemutassam. Választásom nem véletlenül esett a *Krisztus utolsó megkísértésére*. Ez a szöveg világosan kirajzolja Kazantzakis filozófiai felfogását. Az evangéliumokkal, az ortodox dogmatikával való összehasonlítás révén mutatom meg, hogy a regény Jézusa egyértelműen nem a keresztény hagyomány Jézusa, hanem egy olyan hős, akit Kazantzakis teremtett, saját filozófiájának gyermeke. Vele kapcsolatban pedig olyan nevek merülnek fel, mint Nietzsche, Bergson, Darwin, vagy éppen Buddha.

Nem könnyíti meg feladatomat az, hogy magyar nyelvű szakirodalom szinte egyáltalán nincs, az egyéb európai nyelvű szakirodalom is viszonylag csekély, a görög pedig igen nehezen hozzáférhető.

A regény pontról pontra való elemzése lesz dolgozatom második felének tárgya. Természetesen nagyon sok irodalomelméleti, narratológiai kérdést vet fel maga a szöveg. Én figyelmemet inkább a szövegben megjelenő eszmei/filozófiai problémákra koncentrálok. Mindent összevetve dolgozatom célja inkább témafelvetés, semmint részletes elemzés. Kísérlet arra, hogy szót ejtsünk Kazantzakisről és az újjörög irodalomról, mely színessége, sokrétűsége folytán jogosan tarthat számot érdeklődésünkre.

Vincete la fortuna! (Nagy léptékű történeti folyamatok Leon Battista Alberti *Család könyvei* című művében)

Tóth Gábor
Olasz – filozófia, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Takács József, egyetemi docens
ELTE BTK, Olasz Tanszék

Leon Battista Alberti *Család könyvei* című könyve a modern gondolkodás születésének egyik legfontosabb dokumentuma: a műben számos olyan probléma merül fel, melyre a középkori, keresztény gondolkodók másképpen tekintettek. Alberti műve így a középkorból az újkorba való átmenet egyik fontos állomásaként fogható fel. Dolgozatomban a *Család könyveinek* 5 kiemelkedő kérdését választottam ki, melyek az emberi gondolkodás szerkezetének kiemelkedő csomópontjai, ezeket elemeztem, majd megpróbáltam összevetni a középkori gondolkodás szerkezetével.

Dolgozatom elején tisztázom azt a két hagyományt, melybe Alberti műve beleilleszkedik, ezek egyike a kereskedő-írók (mercanti-scrittori) libri di famigliai, a másik pedig a Xenophonnal kezdődő oeconomicus hagyománya.

A *Della Famiglia*ban egy új természetkép jelenik meg, mely többé nem irracionális, hanem racionális és átlátható az ember számára. Az új természetkép az, mely lehetővé teszi, hogy virtù győzedelmeskedhessen Fortuna felett, mely a *Della Famiglia* legismertebb fogalompárja.

Dolgozatomban Alberti természetképéből kiindulva próbálom meg elemezni az előbb említett fortuna-virtù fogalompart. A fogalom pár megértéséhez elemzem Machiavellinek és Castiglionének a kérdésre vonatkozó gondolatait. Végül összevetem Alberti gondolkodási rendszerét Ágoston néhány gondolatával, hogy valóban érthető legyen Alberti újszerűsége.

Az Annales iskola óta számos kutató foglalkozott a középkori időkonceptióval, Alberti ebből a szempontból is fontos, mivel egy olyan új időkonceptiót dolgoz ki, mely közel áll mai időszemléletünkhöz.

Bemutatom a híres középkor-kutató Jacques Le Goff elméletét és azokat a történeti tényeket, melyek az időkonceptió fejlődésére vonatkoznak, majd elemzem a *Della Famigliának* a kérdésre vonatkozó részeit.

Az időszemlélet egy másik problémához vezet el, a történelemszemlélethez. Bemutatom a keresztény teológia történelem filozófiáját, majd összehasonlítom Alberti koncepciójával. Leginkább itt, de a dolgozatomban máshol is kitérek az individualitás kérdésére, mely a Reneszánszsal foglalkozó kutatások egyik központi kérdése.

Elemzem Alberti gazdaság- és társadalomszemléletet az *I libri della famiglia*ban leírt gondolatok alapján. Megvizsgálom a lehetséges összefüggéseket Alberti etikája és a korai kapitalizmus között, leginkább Werner Sombart és Max Weber gondolataira támaszkodva.

Dolgozatomat néhány – nagy léptékű történeti változásokat érintő – metodológiai megfontolással zárom.

Egy látogatás részletei

Tóth Gyöngyi
Spanyol – kommunikáció, II. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Anderle Ádám, tanszékvezető egyetemi tanár
SZTE BTK, Hispanisztika Tanszék

1972. május 30. és június 6. között Magyarországra látogatott Fidel Castro, a Kubai Köztársaság Forradalmi Kormányának elnöke, Kádár János kormányfő és Fock Jenő, a Minisztertanács elnöke meghívására. A látogatás egy Afrikát, Kelet-Európát és a Szovjetuniót érintő körút keretében jött létre.

A dolgozat célja megismertetni az olvasót a látogatás részleteivel, a részletes programokkal protokolláris szempontból, és a látogatás célkitűzéseivel, melyek között fontos megemlíteni, hogy Kuba az 1970/71-es rekord cukortermelés terve után mély gazdasági válságba sodródott, az Egyesült Államok blokádja pedig további akadályokat gördített a kubai gazdaság fejlődése elé. Az egyetlen kiutat ebből a válságból a Szovjetunió irányvonalának elfogadása és a KGST-be való belépés jelentette. A látogatássorozat pedig hasznos tapasztalatokat és lehetőségeket tartalmazott a KGST működésének megismerésére. Ugyancsak fontos szerepet kapott a tárgyalások folyamán az élelmiszer és a hadiipari segítségnyújtás. Mindemellett a kultúra is új alapokra helyeződött, elmélyült a kapcsolat a két ország között mind a kereskedelem, mind a kultúra, sport vagy igazságszolgáltatás területén.

A dolgozat alapjául a Magyar Országos Levéltár külügyi jelentéseit használtam, melyeket eddig alig, illetve egyáltalán nem kutattak, kiegészítve a Kuba ekkori helyzetét vizsgáló szakirodalommal.

A Koháryak, mint Kecskemét „potior földesurainak” cenzusbevételei (1731-1769)

Tóth György
Földrajz – történelem, IV. évfolyam
EKF BTK

Témavezető:
Dr. Gebei Sándor, egyetemi tanár
EKF BTK, Középkori és Újkori Magyar Történelem Tanszék

A kutatás elsődleges célja a Koháry, családi kereteken túlmutató, família kecskeméti cenzusszedésének feltárása és elemzése, elsősorban az eddig meg nem jelentetett vagy figyelmen kívül hagyott források felhasználásával. Ezzel szoros összefüggésben Kecskemét XVIII. századi, az adózásban is megjelenő igen speciális helyzetének bemutatása.

Mivel Kecskemét esetében a földesúri adózást érdemlegesen tárgyaló szakirodalom mindeközéig nem jelent meg, a dolgozat bázisát az eddig alig, vagy nem kutatott primer, levéltári források alkotják. Természetesen a Koháry famíliának a cenzuson kívül más pénzügyi jövedelmei is voltak Kecskeméten, amelyek azzal összevonva jelennek meg a korabeli iratanyagban. Így a dolgozatban ismertetett adatok saját számításaim, összevetéseim eredményeként születtek.

Meglátásom szerint a kutatómunka minimum két területen hozott új eredményt. A Koháry família (Koháry, Károlyi, Eszterházy, Keglevich és Berényi-Andrássy családok) 1731 és 1769 közötti, eddig mások által nem vizsgált cenzusszedését több időszakra bontva sikerült bebizonyítani, hogy a cenzus összegében megjelenő változások egymás logikus következményei, valamint, hogy a vizsgált korszak végén merőben mást kell értenünk cenzus fogalma alatt, mint annak elején, 1731-ben. Szükségesnek látszott, hogy a kutatásba bevonjak olyan forrásokat – Koháry András 1735-ben, 1748-ban és Koháry Miklós 1763-ban Kecskeméttel kötött szerződését –, melyek léte már régen feledésbe merült, holott az adószedés vizsgálatánál elengedhetetlen az ismeretük. Koháry István végrendelete ugyancsak megkerülhetetlen forrás e város adófizetésének szempontjából, sőt a Koháry család történetével foglalkozók számára is nélkülözhetetlen, mert a családdal foglalkozó irodalmak egyikében sem találunk róla utalást.

A tűzfegyverek megjelenésének hatása a japán szárazföldi hadviselésre (1543-1615)

Tóth János
Japán – kommunikáció, IV. évfolyam
KRE BTK

Témavezető:
Dr. Farkas Ildikó, egyetemi adjunktus
KRE BTK, Japán Tanszék

A japánok az 1274-es és 81-es mongol inváziós kísérletek során adták az ellenséges seregek által bevetett robbanóbombáknak a teppó nevet, amit 1543 után mindenféle tűzfegyverre használtak. A dolgozatban az európai tűzfegyverek Japánba kerülésével és a helyi konfliktusokban való felhasználásával, illetve ennek hatásaival, valamint a tűzfegyverek alkalmazásának következményeképp a várépítészetben bekövetkező változásokkal kívánunk foglalkozni.

A korabeli feljegyzések, valamint az 1543-75 közti időszakban lezajlott összecsapások vizsgálatából kiderül, hogy a tűzfegyverek hatékonysága és pusztító ereje nyilvánvalóan messze túlszárnyalta a japánok által használt kardot, illetve íjat és nyilat, ugyanakkor használatuk összeegyeztethetetlen volt az igazi harcos szellemiséggel.

E szellemiség legszilárdabb bástyái azonban az 1467-es Ónin-háború kitörésétől 1568-ig tartó feudális anarchia időszakában sorra roskadozni kezdtek, mivel a központi kormányzat összeomlásával a legrégebbi busi-nemzetségek függetlenségre törekedtek, majd egymás ellen fordultak, meggyengültek s így gyakran olyan, hirtelen felemelkedett, fiatal hadurak hódításainak estek áldozatul, akik zseniális stratégiák voltak ugyan, de nem tartoztak a neves harcos-családok közé. Az ő katonai fölényük megteremtésében s így később az ország egyesítésében is döntő mozzanat volt a puska alkalmazása.

A Tokugava-korban bekövetkező általános békeidőszaknak köszönhetően azonban a tűzfegyverek nem tudtak beépülni a hagyományos fegyvernemek közé: a puska- és löszergyártás központi ellenőrzés alá került és a termelés jóformán megszűnt, ahogyan az erődítmények nagy részét is elbontották. Ezzel a központi kormányzat a daimjókhhoz képest relatíve megerősödött, azonban az ország védelmi potenciáljának elszorvasztásával fizetett érte.

A „Tíz Költői Stílus” (Teika Dzsittei) Fudzsivara no Teika *Maigecusó* c. művében

Tóth János
Japán – kommunikáció, IV. évfolyam
KRE BTK

Témavezető:
Dr. Vihar Judit, főiskolai tanár
KRE BTK, Japán Tanszék

A *Havonkénti Feljegyzések* (1219) Teika egyik legfontosabb műve, nem csak a felvetett témák sokszínűsége, hanem azok rövid, tömör, már-már használati utasítás-szerű kifejtése miatt is.

Tulajdonképpen valóban az is: Útbaigazítás, útmutató a költészethez, amit a mester egy fiatal tanítványához címzett.

Dolgozatunkban a *Havonkénti Feljegyzések* magyarra fordítására, illetve a műben szereplő, összefoglaló néven „Teika Dzsittei”-ként emlegetett tíz stílus elemzésére vállalkoztunk. Az egyes stílusok analitikus elemzést egy szintetizáló jellegű áttekintés előzi meg, amely elsősorban Teika költészetpedagógiájának a *Havonkénti Feljegyzések* szövegében való megjelenésére koncentrál, miközben igyekszik rávilágítani azokra az előzményekre is, amelyek nyomán a különböző költői stílusok fokozatos elsajátítása vált a tanítványok nevelésének központi kérdésévé a Teika által vezetett Mikohidari iskolában.

A Tíz Stílus analízise során, elsősorban az érzelmes/ihletett stílus szűkebb és tágabb értelemben való használatának vizsgálatával tisztáztuk, hogy e tíz stílus egyáltalán nem független egymástól: ahogyan a *Feljegyzésekben* is olvashatjuk, ezek a stílusok voltaképpen egyetlen érzelmes stílus különféle változatai, amelyek egyedi jellegzetességeiket a költő által választott kifejezőmód által nyerik el. A költészeti versenyek bírálatainak vizsgálata során pedig lehetőségünk nyílt arra, hogy az egyes stílusok esetében feltérképezzük a kora kamakura-kori ítélezéseket meghatározó paradigmákat, valamint, hogy kimutassuk az édesapa, Fudzsivara no Sunzei hatását egyes stílusok és stíluselemek megítélésében.

A dolgozat másik fontos eredményének a *Havonkénti Feljegyzések* magyar nyelvre való átültetését tartom. A fordítás közben, a szöveg megértéséhez elengedhetetlenül szükséges háttérismeretek elsajátítása nélkül nem is éreztem volna magam elég kompetensnek ahhoz, hogy a műben foglalt különféle stílusokkal és alkalmazásaikkal foglalkozzak.

A XVI. kerület utcaneveinek összehasonlító vizsgálata

Tóth Orsolya
Alkalmazott nyelvészet, III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Hajdú Mihály, egyetemi tanár
ELTE BTK, Magyar Nyelvtörténeti Tanszék

Dolgozatomban a XVI. kerület utcaneveit kívánom bemutatni a kerületet alkotó 5 városrész (Sashalom, Mátyásföld, Cinkota, Árpádföld és Rákosszentmihály) névanyagának összehasonlításával. Összesen 563 utcanév vizsgálok.

Fő célom, hogy ismertessem az egyes városrészek utcaneveinek jellegzetességeit, illetve annak bemutatása, hogy milyen emlékeket, információkat őriz a mai névanyag a kerületről. A vizsgálatokat elsősorban a névstruktúra szempontjából, jelentéstani, valamint szófajtani és morfológiai tényezők figyelembevételével folytatom. Szólok az utótagokról is, de az előtagok vizsgálatát helyezem előtérbe. Külön kitérek a névbokrosítás típusaira is, példákkal szemléltetve azokat.

A kiindulópontot a Budapest utcanévlexikona és a mai térképek jelentették. A kutatás során felmerülő ellentmondásokat terepmunka segítségével tisztáztam. Vizsgálataimhoz főként Hajdú Mihály kutatásait használtam fel.

A statisztikák alapján arra a következtetésre jutottam, hogy általában ugyan kedvelt névválasztási forma a hajdan élt személyekről való utcaelnevezés, azonban a kerületben ezek száma csekély. Más települések utcanévanyagában a személyekről elnevezett utcák száma általában magasabb a többi kategóriához képest. A helynévi eredetű utcanevek aránya már ingadozóbb. A vizsgált anyagban a legtöbb elnevezés az emberrel közvetlen kapcsolatot jelentő szavakból, illetve az embert körülvevő természeti környezet szavaiból származik. Mind az öt városrészben viszonylag magas arányban fordulnak elő.

Szófajtani szempontból elmondható, hogy szinte az összes városrészben a tulajdonnévi, illetve a köznévi előtagú utcák többségben, noha ezek aránya már igen eltérő. A harmadik legnagyobb kategóriát általában a melléknévi előtagú utcanevek alkotják. A melléknévi igenévi és a jelzős szerkezetű előtagok száma mind az öt városrészben elhanyagolható, csupán egy-két esetben, vagy egyáltalán nem fordulnak elő. E vizsgálati szempontból a kerület egyes részei hasonlóságot mutatnak a legtöbb településsel, vagyis az előtagok szófaji és morfológiai besorolásában nincs számottevő különbség a vizsgált városrészek és más helységek között.

A kerület utcanevei között tízféle utótagot különböztethetünk meg, használati arányszámuk, megterhelésük azonban nagy különbséget mutat. Ahogy a legtöbb településen lenni szokott, az utca utótag megterheltsége a legnagyobb. Nagyobb számban fordulnak elő még utak, terek, közök és sétányok is.

Összegzésképpen elmondható, hogy nem túl gyakoriak az emlékéllátás céljából keletkezett utcanevek, hanem sokkal inkább az emberek mindennapi életéből kölcsönöznek neveket. Ezek között ugyanis sok a motivált elnevezés, amelyek az egyes települések múltjáról, jellegéről árulkodnak. Sok utalást találhatunk az egykor itt zajló mezőgazdasági tevékenységekre, a területre jellemző természeti adottságokra, növényzetre. A számos és változatos típusú névbokor nemcsak a tájékozódást könnyíti meg, hanem gyakran kellemes hangulatot is idéznek elő. Az utótagok sokszínűsége is hozzájárul a névanyag gazdagabbá tételéhez.

„S dúlt hiteknek kicsoda állít káromkodásból katedrálist” – Spiró György *Csirkefej* című darabjának egy lehetséges interpretációja

Tóth Viktória
Magyar, III. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:
Dr. Müller Péter, egyetemi tanár
PTE BTK, Modern Irodalomtudományi és Irodalomtörténeti Tanszék

A *Csirkefej* című darab recepciójának feldolgozása után, a darabbal kapcsolatban néhány kérdés számomra nyitva maradt.

Egyrészt nem elégített ki a szereplők szétroncsolt életével és nyelvezetével kapcsolatos történelmi-szociológiai magyarázat, másrészt a darabban jelen lévő viszonyrendszerek változásaira voltam mélyebben kíváncsi.

A dolgozat I. részében mintegy bevezetőként a naturalista drámával illetve az Artaud-féle kegyetlen színházzal való hasonlóságokra próbáltam rávilágítani. Ezután irányítottam a fókusz a recepció által kevésbé tárgyalt kérdésekre. Tanulmányoztam a szereplők közti kapcsolatrendszerek milyenségét, illetve annak okait, majd a darabban megjelenő „valami” folytonos keresését hangsúlyoztam, mely szerintem a *Csirkefej* egyik alappillére.

Az utolsó részben pedig a motívumok vizsgálata után jutottam el a szereplők szétroncsolt életének és nyelvezetének egy lehetséges továbbgondolásához, melyet jól szemléltet a cím Nagy Lászlótól származó kérdése: „S dúlt hiteknek kicsoda állít / káromkodásból katedrálist?”

Speaking From the Silence – The Voice of the Native Female

Tóthová Andrea
Angol – kommunikáció, IV. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
P. Balogh Andrea, egyetemi tanársegéd
SZTE BTK, Angol-Amerikai Intézet

Ez a dolgozat arra tesz kísérletet, hogy egy lehetséges értelmezését adja Imtiaz Dharker kortárs költőnő költészetének a feminizmus, a posztkolonializmus, illetve az iszlám és hindu vallás szempontjából. Dharker helyzetére pakisztáni gyökerei, valamint női mivolta miatt a kettős kivetettség jellemző. Kulturális háttere három ország határainak átlépéséből épül fel. Személyes élettörténetét a többszörös kívülállóság jellemzi, mivel Pakisztánban született, Glasgowban nőtt fel, ma pedig London és Mumbai között ingázva él. Személyes identitása nincs egy meghatározott kultúrához kötve, ellenben éppen a földrajzi és kulturális határok fölött való többszörös átlépésből származik. Költészete ennél fogva a posztkolonialista szakirodalom keretein belül vizsgálándó. Női költői mivoltánál fogva versei a feminizmus lencséjén keresztül is értelmezendők; költészete kihívást jelent a jelenkori társadalom és művészet számára a nő és a költőnő pozíciójából.

A tanulmány magját a költemények elméleti és metaforikus elemzése adja. Az elemzés célja felfedezni a történelem, a jelenkori társadalom, illetve a különböző és egymásnak ellentmondó vallások által felhúzott fátylak mögött a nőt és az embert. A dolgozat érinteni fogja az egymással szemben álló keleti és nyugati világban megjelenő női szerepek kérdésének problematikáját, ezen szerepek hatását egy bizonyos nő költői munkájára, valamint hogy hogyan sikerül egy nőnek a saját életében egymással összeegyeztetni ezeket az ellentétes pozíciókat. Arra is megpróbál rávilágítani, hogy az angol kolonizáció milyen befolyást jelent egy keleti származású művész számára, és hogy a kulturális háttér mennyiben jelent mozgatóerőt a művészi munka során, illetve mennyiben tűnik fel ellenséggént, aki ellen harcolni lehet. Dharker igyekszik felülvizsgálni és megkérdőjelezni a nyugati gondolkodásmód és irodalom fennhatóságát a nem-nyugati tradíciók felett, és ugyanazzal az erőfeszítéssel megpróbálja átírni a nő és a költőnő helyét a ma társadalmában és művészetében. Dharker nagyfokú érzékenységet tanúsít a nyugati és nem-nyugati kultúrák között húzódó erőviszonyok iránt. Kísérletet tesz a nyugati gondolkodásmód és irodalom fennhatóságának felforgatására, valamint a keleti és nyugati lét, a férfi és női látásmód között húzódó szakadék feloldására.

Living Dead; The Psychological Effects of Mourning in ‘Mourning Becomes Electra’ by Eugene O’Neill

Török Éva
Angol, V. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Rajnai Judit, PhD-hallgató
SZTE BTK, Angol Tanszék

Dolgozatom témája az élet és halál kapcsolatának egy különleges megnyilvánulási formája; a gyász. Ezt a jelenséget vizsgálom Eugene O’Neill drámájában, az *Amerikai Elektrában*. Célom bebizonyítani, hogy a főhősnő, Lavinia, egy élő halott, mert nem ura saját akaratának és egyben hogy a halottak a drámában igen is tovább élnek oly módon, hogy Laviniát kommunikációs csatornaként használják.

Lépésről lépésre haladok a dráma vizsgálatában, végigkövetve Lavinia személyiségbeli változásait, amit leginkább gyásza befolyásol. A gyász fogalmát Ábrahám Miklós interpretációjában használom, aki Freuddal ellentétben, a halottaknak aktív szerepet tulajdonít a gyász során. Lavinia egy tökéletes példa a szélsőséges gyászra. A gyász mellett Lavinia személyiségének formálásában még egy titkos családi bűn, Ábrahám terminológiájával a fantom hatás is fontos szerepet játszik. Elemzésemben nagy segítségemre vannak az ellentétes szimbólumok: egyik oldalon az élet-szeretet-nőieség, a másikon a halál-gyűlölet-férfiasság. Ezen ellentétek közötti feszültség adja meg a dráma dinamikáját; a mérleg hol az egyik, hol a másik javára billen, miközben Lavinia e kettősségtől gyötrődik. Végül Peter Brooks repetition compulsion elméletével magyarázom Lavinia önbüntetését.

Elemzésem helyességét bizonyítani látszanak Lavinia utolsó szavai, ahol felismeri saját passzivitását és a halottak aktív jelenlét. Munkám főleg Lavinia pszichológiájára összpontosít, mellőzi a filozófiai jellegű kérdéseket, de érdemesnek találnám a dráma ilyen irányú vizsgálatát is.

Vonal híján. A tárca megszólalásának lehetőségei Szív Ernő *A vonal alatt* című kötetének tükrében

Turi Tímea
Kommunikáció – magyar – irodalomelmélet, IV. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Urbanik Tímea, tudományos segédmunkatárs
SZTE BTK, Modern Magyar Irodalom Tanszék

Ha arra a kérdésre keressük a választ, vajon hogyan beszélhet egy XX. század végi tárcaíró, Szív Ernő *A vonal alatt* című kötetéhez fordulhatunk segítségért. Szív és kötete ugyanis egyszerre táplálkozik a tárca másfélszázadra visszatekintő hagyományából, miközben a műfaj megidézhetetlenségének kudarcát is sejteti. *A vonal alatt* tárcái és fogadtatásának története jól illusztrálja az irodalom és az újságírás határműfajának máig kísértő osztályozási és megítélési nehézségeit, miközben a mindkét rendszer által a másik territóriumára ítélt, ugyanakkor mindkét rendszertől távolságot tartó műfaj a mai napig olyan partizánbeszédmódnak tetszik, melyből nemcsak a zszurnalizmus, de a szépirodalom is táplálkozik. A tárca hibrid beszédmódjától elválaszthatatlan az álnévhasználat kérdése is, mely nemcsak a tárca normatív tradíciójához kapcsolja Darvasi László / Szív Ernő munkásságát, de a posztmodern szerzőhalál jelenségére adott reakcióként is értelmezhető.

A dolgozat nagy része a tárca médiaelméleti háttért is mozgó műfaji szempontú vizsgálódásán túl azonban elsősorban kötetelemzés, így fontossá válnak az újságbeli és kötetbeli publikációk közötti szükségszerű változások. Az identitásukat biztosító vonal alól kikerülő, majd kötetbe szervezett tárcák gyűjteménye által felvetett kérdés, hogy a megjelenés megváltozott közege mennyiben változtatja meg a tárcák státuszát. A tárcakötetben egymás mellé került írások regényszerűen olvasható narratívája pedig hasonló elmozdulást sejtet az eddig megjelent Szív-kötetek nyomán kirajzolódó folyamattal: a tárca, hosszútávon, egy munkásságon belül, képtelen megőrizni sajátos, kettős beszédmódját (s csak az irodalom és az újságírás szélesebb távlatában bukkan fel újra és újra). Míg *A vonal alatt*ban a dolgokhoz való közel kerüléstől a valóság megragadhatóságának a kételyéig jutunk el, addig a Szív-tárca könyveken átívelő elhallgatását figyelhetjük meg. A tárcának, előbb-utóbb, irodalomká kell válnia.

A római Asia Provincia a Kr.u. I-II. században

Tvarosek Tamás
Történelem – német, IV. – II. évfolyam
KRE BTK

Témavezető:
Dr. habil. Szilágyi Gábor, egyetemi docens
KRE BTK, Ókortörténeti Tanszék

A dolgozatom témájaként választott terület, a római Kis-Ázsia nyugati partvidéke a magyar óorkutatás szempontjából egy igen érdekes hely. Ezen a területen volt található a megjelölt időszakban Asia Provincia, de történelmileg már évezredek óta lakott volt. Kincseiért számos birodalom versengett már, lakói pedig aktívan részt vettek a Földközi-tenger keleti medencéjének életében. Az általam választott időszak, a Kr.u. I-II. század a principatus kialakulásának és meggyökeresedésének időszaka.

Manapság Törökország Európai Unió csatlakozása révén ismét aktualitássá vált Kis-Ázsia kutatása. Habár korábbi gazdasági és politikai és kulturális jelentőségét elvesztette, mégis több szempontból is kiemelt területnek számít. Reményeink szerint magyar kutatók is csatlakozhatnak a már meglévő vagy új kutatásokhoz és az egyre több, történelmi igényű munka jelenik meg hazánkban a Római Birodalom eme tartományáról.

Jelen kutatásom célja, hogy a magyar történelemkutatás szempontjából a rendelkezésünkre álló magyar nyelvű irodalmat feldolgozzam, illetve a teljesség igénye nélkül idegnyelvű szerzőktől származó információkkal kiegészítsem. A dolgozatom nem kíván teljes képet adni a provincia történelméről, ez lényegesen nagyobb terjedelmet igényelne, ezért csak szűk keresztmetszetten keresztül mutatja be a leglényegesebb dolgokat.

Kukorelly Endre poétikája

Ugrai Edina
Magyar – művelődésszervező, végzett
EKF BTK

Témavezető:

Dr. Szentesi Zsolt, tanszékvezető főiskolai tanár
EKF BTK, Magyar Irodalomtudományi Tanszék

Kukorelly Endre korunk jelentős alkotója, aki újításaival, nyelvezetével sajátos stílusban fejezi ki mondanivalóját.

Dolgozatomban arra keresem a választ, összhangban tud-e maradni műveiben a populáris az emelt hangvétellel, az alulgrammatizáltság a tökéletes megszerkesztettséggel, a töredékesség a befejezettséggel, a humor, az ironia és önironia a komolysággal, az élet lényegi kérdéseinek felkutatásával, illetve hogyan mutatkozik meg intellektusa látszólagosan alogikus szövegeiben. Hogyan lehet (lehet-e) kultúrán, művészen, irodalmon belül maradni olyan eszközökkel, amelyek „szabályon kívüliek”; lehet-e lírát alkotni a bevett formulák kikerülésével?

A válaszhoz a művek több szempontú értelmező analízisével igyekeztem eljutni: a textualitás problematikáján belül vizsgáltam a szöveg–szerző–befogadó viszonyát, a pátosz és alulretorizáltság kapcsolatát, a lírai „én” helyzetét, illetve szerepét, a humort és játékosságot, az újraírások kérdését, valamint az intertextualitást. A nyelvezet témakörén belül a grammatikai és tipográfiai sajátosságok mellett a redundanciával foglalkoztam részletesebben. A kérdések szemléltetéséhez részinterpretációkat alkalmaztam.

Tanulmányom nem terjed ki az életmű minden egyes darabjának részletes értelmezésére, ennek ellenére megállapítható, hogy Kukorelly Endre poétikája összetettsége és sokszínűsége mellett rendkívül egységes. Az értelmezések során a látszólagos ellentmondások eltűnnek, illetve az is nyilvánvalóvá válik, hogy a szavak, gondolatok értelmetlennek tűnő egymásutánja soha nem öncélú. Írásainak elmélyült tanulmányozása közben mindenképpen arra a következtetésre jutunk, hogy méltán foglalja el kiemelkedő helyét a mai magyar irodalomban.

„Rom... Nagy Siva’ pusztáin egyedül őrszellem az éjben” – *A Rom* és a védikus mitológia összefüggései

Uhlár Karola
Magyar, IV. évfolyam
KRE BTK

Témavezető:
Dr. Török Lajos, egyetemi tanársegéd
KRE BTK, Klasszikus Magyar Irodalomtörténeti Tanszék

Dolgozatom témája *A Rom*, az egyik legtöbbet és legalaposabban elemzett Vörösmarty-mű. Munkámmal azt szeretném bizonyítani, hogy vannak még a szövegnek olyan – az értelmezés szempontjából kulcsfontosságú – aspektusai, melyeknek a recepció eddig nem szentelt elég figyelmet. Célom, hogy a védikus, hindu mitológia jelentős elemei segítségével, a szöveg ellentmondásosságát felvállalva találjak működő értelmezési kontextust, s a képződő összefüggésrendszeren belül vizsgáljam az álommotívum Vörösmarty-művekben betöltött szerepét, valamint a kívánságteljesítő mesék és *A Rom* kapcsolatát.

**Ismeretlen szövegemlék a szombatosság genezisénél. Matthias Vehe-Glirius
kommentárja a János evangélium prológusához**

Újlaki-Nagy Réka Tímea
Magyar – héber, IV. évfolyam
BBTE BTK

Témavezető:
Dr. Balázs Mihály, egyetemi tanár
SZTE BTK, Régi Magyar Irodalmi Tanszék

Dolgozatom témája egy elveszett mű, a szombatosság ideológiai atyjának nevezhető antitrinitarista tudós, Matthias Vehe-Glirius kommentárja a János evangéliumához, amelynek kivonata rendelkezésünkre áll egy 1615-ben másolt, magyar nyelvű kódexben. Ez a kódex a kolozsvári Román Tudományos Akadémia könyvtárában található, 1135-ös jelzetű kézirat, amelyet Balázs Mihály professzor úr segítségével átírtam, és jövőbeni célom az, hogy az Árkosi kódex kiadatlan részeivel együtt közöljem. Glirius más műveivel összehasonlítva, és a korabeli antitrinitárius szövegek kontextusában elhelyezve próbáltam utánajárni, hogy mi állhatott az eredeti kommentárban, hogyan gondolkodhatott szerzőnk a prológusról. Röviden ismertetem a kódexet, amely a kommentár kivonatát tartalmazza, és egy részét közlöm a mellékletben, jegyzetelve és átírva mai helyesírási szabályoknak megfelelően. Azért tartom fontosnak a szombatosság keletkezése körüli szövegek elemzését, kontextusuk feltárását, mivel a témával foglalkozó modern feldolgozások nagy része, különösen a publicisztikai írások hajlamosak valamiféle mitologikus fényben feltüntetni a mozgalom eredetét. Úgy gondolom, hogy az ilyen módszer segít közelebb jutni ahhoz a bonyolult folyamathoz, amelynek eredményeképpen a radikális reformáció egy képviselőjének teológiai fejtegetései sok áttétel útján a székelység egy kis csoportjában valóban a világszemléletet hosszabb időre meghatározó tényezővé válhattak.

A XIII. századi magyar héber betűs pénzek és a zsidó kamaraispánok

Ujszászi Róbert
Történelem, V. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:

Dr. Kőfalvi Tamás, egyetemi docens
SZTE BTK, Történeti Segédtudományok Tanszék

A szerző dolgozatában az Árpád-kori héber betűket viselő pénzeket és az azokhoz kapcsolódó pénzverő-kamarai és szervezeti problémákat vizsgálja. Összefoglalja a téma szakirodalmát és a sok esetben ellentmondó numizmatikai, illetve történeti érvek alapján alakítja ki álláspontját.

A munka első része a kamarával illetve a kamarabérleti rendszerrel foglalkozik mélyebben. A szerző itt számos elméleti jellegű kérdést vet fel, főként az egyes kamarák bérleti módzataival, a kamarák és a verdék létrejöttével, a „generalis moneta” fogalmának átalakulásával kapcsolatosan. Rámutat, hogy az egyes verdék párhuzamos működését figyelembe véve a kamaraispánok névsora korántsem olyan teljes, mint azt eddig gondolták, valamint hogy pontosan ez miatt az egyidejű működés miatt a kamaraispánok hivatalviselési idejének megállapítása az eddigi módszerekkel nem lehetséges, így a héber betűs pénzek korrendje sem helytálló. Mindemellett írásos forrásokra hivatkozva felveti egy eddig ismeretlen kamara, a szepesi kamara létezését is.

A szerző ezután elemzi a zsidók pénzügyi és gazdasági helyzetét a tárgyalt korban, főként a törvényszövegekre, illetve az egyes zsidókat érintő tiltó rendelkezésekre támaszkodva.

A dolgozat második részében a zsidó kamaraispánok egyenként kerülnek vizsgálat alá. Először az írott források tükrében jelennek meg, majd az egyes hozzájuk kapcsolható pénztípusok részletes elemzése következik. Elsősorban stiláris és hibrid kapcsolatok alapján a szerző több éremfajról is kimutatja, hogy a szakirodalom eddigi kronologizációja tarthatatlan. Megerősíti Nagy Lóránt elméletét, miszerint az 1260-as években működött egy tet betűvel kezdődő nevű kamaraispán, akinek nevét írott források nem tartották fenn, létére csak az éremanyag vizsgálatából következtethetünk. A bécsi denárok forgalmának kezdeti idejével kapcsolatosan számos megjegyzést tesz, és valószínűsíti, hogy használatuk és stiláris befolyásuk ideje az eddig – az írásos forrásokból gyanítottnál – korábbra tehető. A IV. Béla és V. István korából származó héber vereteket is próbálja uralkodóhoz kötni. Összesen kilenc hibridet elemez, melyekből számos új következtetést von le.

A dolgozat végén a leletek kerülnek vizsgálat alá, de csak áttekintő jelleggel, elsősorban a héber betűs pénzek forgalmával kapcsolatosan.

Végül a szerző reményét fejezi ki, hogy munkájával ráirányította a figyelmet a téma eddig elhanyagolt kérdéseire és hogy a rendelkezésre álló források viszonylagosan teljes felhasználására törekedve néhány apró megjegyzésével hozzájárulhat a héber betűs pénzek kérdésének megoldásához.

Rodulfus Glaber és az ezredforduló félelmei a *Historiarum libri quinque* című műben

Vadas András
Történelem – földrajz, III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Nagy Balázs, egyetemi docens
ELTE BTK, Középkori és Kora Újkori Egyetemes Történeti Tanszék

Rodulfus Glaber X-XI. század fordulóján élt burgundiai szerzetes, Históriáiban kiemelten foglalkozik a millenniummal. Az első ezredforduló esetleges apokaliptikus várakozásainak legfontosabb forrása lehet a munka; érinti a korszak döntő változásait, és ezeket általában magához az 1000. vagy az 1033. évhez (a passió évfordulójához) köti Glaber. Fordulatos élete miatt több ismerete van a világról, mint a bencés szerzeteseknek általában, ezért lesz ő, akit megbíz Odilo, Cluny apátja a kor eseményinek megörökítésével, és a hányattatásokkal teli élet lesz sajátos szemléletének forrása (az első társadalomtörténészként szokták említeni).

Glaber beszámol mind a születés mind a passió ezredik évfordulójáról, különleges jelentőséget tulajdonítva a korszak természeti jelenségeinek, az évfordulók előjeleként tekintve az éghajlat elemeire.

Glaber kitér az Isten-békéje mozgalomra, a X-XI. század fordulójának eretnekségeire, megjelenik az ezredforduló utáni fellendülés és a korszak kereszténységének kulcsfontosságú eseményeit is említi a vándorszerzetes (így al-Hakim támadására, Szent István államszervezésére).

Vizsgálatomba Glaber krónikája mellett bevontam a X. század apokaliptikájának legfontosabb forrásait, így a Montier-en-Der-i Adso és Fleury Abbo munkáit. Kortárs krónikákkal (Chabannes-i Adémar, Flavigny Hugó) összevetve Glaber munkáját, azt kutattam, hogy miből táplálkozhat a millennium nagy jelentősége a Históriákban, és ez alapján feltételezhetjük-e, hogy maga Glaber hitt a végítélet ezredfordulóval való kapcsolatában.

„Vaskézzel teremtünk rendet” – a Húsértékesítő N. V. bűnpere 1950-ben

Vajner Balázs
Latin – történelem, V. évfolyam
PPKE BTK

Témavezető:
Dr. Földesi Margit, egyetemi docens
PPKE BTK, Új- és Legújabbkori Történeti Tanszék

A kutatás célja a budapesti büntetőtörvényszék mint munkásbíróság által 1950. szeptember 23-án Szita Pál és társai ellen folytatott bűnper és a per körülményeinek kivizsgálása volt. A sajtóban – elsősorban a *Szabad Népb*ben – megjelent adatok alapján elindulva alapvetően levéltári források segítségével tártam fel a témát (mivel tanulmány ill. egyéb szakirodalom ehhez nem áll rendelkezésre, e téma még nem kutatott). Ezenkívül a Rádió archívumában illetve irattárában is találtam máshol fel nem lelhető forrásokat.

A kutatás eddigi eredményei alapján maga a tárgyalás jól rekonstruálható, az ügy összefüggései (a közellátás helyzete, az akkori politikai viszonyok stb.) is kitapinthatóak. Csupán a nyomozati szakasz „terra incognita”, melyről semmilyen érdemleges forrásunk sincs.

Noha azt megállapítani nem lehetett, mit követtek el a vádlottak abból, amit a terhükre róttak, kijelenthetjük, hogy egy koncepciós kirakatper áldozatai lettek, a per célja pedig az volt, hogy a közellátás rossz állapotát a lakosság ne a kormányzat elhibázott gazdaságpolitikájának tulajdonítsa, hanem az „ellenség” ármánykodásának. E koncepció szerint a vádlottak célja a közellátás megzavarásával a háború kirobbantását célul tűző imperialisták segítése, illetve a népi demokráciával szembeni elégedetlenség keltése volt. Ennek bemutatására az írott sajtóban és a Rádióban nagyszabású propagandahadjárat indult. Az is megállapítható, hogy hasonló ügyek igen nagy számban voltak, de – legalábbis a kutatás jelenlegi szakaszában úgy tűnik – a Húsért ügye volt a legnagyobb ilyen „ügy” a korban.

Befolyásoló társadalmi elemek Homrogd gyógyászati technikáiban

Varga Éva
Néprajz – politológia, IV. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Keményfi Róbert, egyetemi docens
DE BTK, Néprajzi Tanszék

A nép gyógyászattal számos néprajzi kutató foglalkozott már, mint például Szendrey Zsigmond, Vajkai Aurél.

Tanulmányomban azokat a társadalmi elemeket tártam fel, amelyek az adott településen befolyásolják a hivatalos egészségügyi ellátás mellett a régi gyógymódok alkalmazását. Hipotézisem szerint egy közösség gyógyászati látásmódját számos külső és belső tényező meghatározza. Ezek feltárását és kapcsolatuk megértését tűztem ki célul.

Elméletem leírásához statisztikai forrásokat, az ide kapcsolódó szakirodalmat és strukturált interjúkat használtam. Számos társadalmi tényező befolyásolja Homrodon, hogy a hivatalos egészségügyi ellátás mellett a régi gyógymódokat is alkalmazzák. Ilyen befolyásoló tényező: a nagyarányú földműveléssel foglalkozó lakosság, természetes környezet (gyógynövények), az öregedő társadalom, a munkanélküliség, a vallásos hagyomány (csokorszentelés), a modernizáció léte, amely az újratanulás folyamatában nyilvánul meg.

Dolgozatom 2005 és 2006 nyarán végzett kutatás részeredményeit foglalja össze. Ennek során a célkitűzéseim nagy részét sikerült megvalósítani, mivel a településen használt legtöbb gyógymódot fel tudtam gyűjteni és rögzíttettem.

A fent nevezett tényezők a továbbiakban is meg fogják határozni az itt élők mindennapját, ezen belül a gyógyítási látásmódjukat.

Eddigi feltárt eredményeim egy keresztmetszeti képet adnak Homrogd gyógyászatáról, amely a jövőben egy longitudinális kutatás része lehet. Illetve Homrogd monográfiáját is bővítheti a későbbiekben.

Instabil állapot – kétnyelvűségi vizsgálatok Erdélyben

Varga Mariann
Magyar nyelv és irodalom, IV. évfolyam
ME BTK

Témavezető:
Dr. Gréczi-Zsoldos Enikő, egyetemi adjunktus
ME BTK, Magyar Nyelvészeti Tanszék

Ma is aktuális az a kijelentés, amelyet Fülei-Szántó Endre *Bomló kétnyelvűség* című cikkében olvashatunk, miszerint végzetesen kevés szakirodalom szól az erdélyi és romániai magyar lakosság nyelvi-kétnyelvűségi hullámvásárláról (Kontra Miklós szerk., *Társadalmi és területi változatok a magyar nyelvben*, Bp., 1992, 35-36.). Tény, hogy a legtöbb fehér folt a modern szociolingvisztikai vizsgálatok tekintetében ezen a területen található. Ennek a legfőbb oka az lehet, hogy sokáig azzal áltattuk magunkat, hogy Erdély ma is a tiszta magyar nyelv földje. Azonban azt tapasztalhatjuk, hogy ez a megállapítás mára már elvesztette érvényét. Éppen a szakirodalom hiánya volt az, ami felkeltette az érdeklődésem, és a dolgozat megírására sarkallt. Dolgozatom címe Instabil állapot – kétnyelvűségi vizsgálatok Erdélyben. Mint a címből is kiderül, kutatásom a kétnyelvűség fokának megállapítására irányul. A felméréshez egy kérdőív szolgált segítségül, melynek elkészítéséhez Kiss Jenő *Társadalom és nyelvhasználat* című könyvében közölt kérdőívmutatványa nyújtotta az alapot (Kérdőív a kétnyelvűség fokának megállapításához az iskolákban). A kérdőívet marosvásárhelyi és csíkszeredai középiskolások töltötték ki.

Azért erre a korosztályra esett a választásom, mert ahogy azt Cocora Beatrice is megállapította már, szilárd következtetéseket lehet levonni az ő jövőre vonatkozó döntéseikből (P. Lakatos Ilona – T. Károlyi Margit szerk., *Nyelvvesztés, nyelvjárásvesztés, nyelvcseré*, Bp., 2004, 91.). Előzetes feltevésem az volt, hogy a kétnyelvűség különböző mértékben jelentkezik e két területen, hiszen Marosvásárhelyen szűkebb a magyar nyelv használati köre, mint Csíkszeredán, illetve általában a Székelyföld többi részén. Arra a tényre szeretnék rávilágítani, amelyet a szakirodalomból már jól ismerünk, hogy a két-, illetve többnyelvűség instabil állapotnak tekinthető. Jellemző ugyanis az, hogy a hosszabb ideig nem változó körülmények között is a kétnyelvűség az egynyelvűség irányába billen el. Vajon melyik irányba billen el a mi esetünkben? Erre a kérdésre hivatott válaszolni jelen dolgozatom.

Átmeneti rítusok a *Hamlet*ben

Varsányi Kata
Angol – portugál, IV. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Pikli Natália, megbízott előadó
ELTE BTK, Anglisztika Tanszék

A dolgozat célja az átmeneti rítusok vizsgálata Shakespeare *Hamlet* c. darabjában, különös tekintettel a halál-rítusokra és a felnőtté válás (beavatás) szertatására. Az erősen a szövegre támaszkodó értelmezés azt is vizsgálja, mennyiben általános és mennyiben egyedi a rítusok megjelenése a műben.

Mircea Eliade vallástörténész szerint az átmenet minden kozmoszbeli létezőnek elő van írva: a különböző lét- és életállapotok közötti váltás rítusok által válik folyamatossá. Minden átmeneti rítus erősen kötődik a cirkularitáshoz és ahhoz az elgondoláshoz, hogy a beavatás (megújulás, újjászületés) előfeltétele a szimbolikus halál.

A *Hamlet* halálhoz kötődő képeiben egyértelműen fellelhetők ezek az elemek. A megjelenő (vagy éppen a hiányukban jelen levő) rituálék kötik össze a kilenc halálesetet. Szembetűnő a halál és a szexualitás kapcsolata (a cselekmény, ill. a szöveg szintjén is).

A felnőtté válás rítusát a dán királyfi esetében e szertartások egyik alapeleme, a családtól való időleges elkülönítés mutatja leginkább. Hamlet angliai útja a tengeren (a víz egyetemes jelképe a halálnak és az újjászületésnek) idő- és térbeli távolságot biztosít számára a dán udvar börtönétől, s visszatértekor a változás az akcióban és a dikcióban egyaránt érzékelhető.

Mivel minden beavatás (újjá)születés, alkotás, a „lehetőség szerintiből az alakkal bíróba való példaszzerű átmenet” (Eliade), fontosnak találtam megvizsgálni a gondolat szóvá, ill. tetté váló átmenetének folyamatát és problémáit a *Hamlet*ben.

A különböző átmeneti rítusokat vizsgálva egyértelművé vált, hogy bár gyakran elvesztették eredeti formalitásukat, lényegük nem változott – deszakralizált világunkban is jelen vannak, hiszen ez alapvető emberi szükséglet. Vizsgálatuk ebben az irodalmi műben árnyalhatja mind az átmeneti rítusokról kialakult képet, mind a *Hamlet*-értelmezéseket.

Beszédaktuson innen és túl. Szabályok és normák

Várvizi Márta
Francia, V. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:
Dr. Simonffy Zsuzsanna, egyetemi docens
PTE BTK, Francia Tanszék

Dolgozatomban egy mindeddig elhanyagolt fogalom, az általános értelemben vett elköteleződés, valamint a diszkurzív elköteleződés egyik fajtáján, az ígéreteken keresztül vizsgálom a szubjektivitás és moralitás nyelvhasználatot és társadalmi valóságot is érintő aspektusait. Ezzel egyúttal a searle-i beszédaktus-elmélet és Searle elköteleződésről alkotott nézeteinek kritikáját is szeretném adni.

Dolgozatom alapvetően két nagy egységre bontható. Először az implicit ígéretek példáját véve alapul a visszavonhatóság fogalmán keresztül vizsgálom a beszédaktus-elmélet egy központi elemét, az illokúciós aktus fogalmát. Másodszor, mindezt párhuzamba állítva dolgozatom második részével, a searle-i elköteleződés fogalmát vizsgálom felül. Fő célom annak bemutatása, hogy ez a két fogalom ugyanazon okok miatt nem állja meg a helyét a searle-i rendszer keretein belül.

Egyrészt a konvenciókon és szabályokon alapuló illokúciós aktusok fogalma konvenciókhoz köti a kommunikáció folyamatát, melyben számos olyan tényező is szerepet játszik, mely nem kötődik semmilyen konvencióhoz vagy szabályhoz, hanem csupán az egyének szubjektív és belső értékítéletéhez, vagy éppen mentális állapotaikhoz. Másrészt az ugyanígy konvenciókon és szabályokon nyugvó elköteleződés fogalma az elköteleződés forrását a szabályokban jelöli meg, és csak egy gyenge értelemben vett normativitás leírására lehet alkalmas, mely nem helyettesítheti sem a mentális állapotokban rejlő elköteleződést, sem az általános morális elvek nyújtotta normativitást.

Virágok, csigák és emberek, Virginia Woolf *Kew Gardens* – metaforikus elemzés

Vass Eszter
Angol, IV. évfolyam
PE BTK

Témavezető:
Dr. Bús Éva, egyetemi adjunktus
PE BTK, Angol-Amerikai Intézet

A dolgozat célja, hogy Virginia Woolf *Kew Gardens* című novellájának metaforikus szempontú olvasatát nyújtsa Ricoeur metaforára és narratívára vonatkozó elméleteinek, valamint Frye-nak a poetikus művek mechanizmusára vonatkozó felfogásának segítségével.

Ricoeur élő metaforájának alapján megállapíthatjuk, hogy az irodalmi alkotás felfogható egy tenor és egy vehicle kreatív kombinációjaként, azaz egy „hasonlóságon alapuló szókép”-ként („trope of resemblance”). A modernista fikcióban a cselekményszerkezet, mint a külvilágban végbemenő megfogható cselekvés, átalakul és inkább a belső világ benyomásainak és reflexióinak kifejezése felé irányul.

A nyugati kultúra egyik első narratív műve, Homérosz *Odüsszeia* című alkotása, úgy tűnik, a főhős utazásainak mentén halad, és a XIX. század végéig a narratív művek cselekményszerkezetét az utazás, mint az élet archetipikus tapasztalatának bemutatása dominálja. Az életnek ezen univerzális metaforájából kiindulva a modernista fikció és esetünkben Woolf novellája is az életet egy kitágított, mozdulatlan pillanaton keresztül próbálja ábrázolni.

A *Kew Gardens* kifinomult szerkesztésű minimalista struktúrája aprólékos természeti leírásokkal tagolt dialógusok töredékeire koncentrál. A momentumok részletes leírásának ellenére az utazás jelenléte kitapintható úgy mentális, mint fizikai értelemben. Frye megállapításának megfelelően az irodalmi művek önálló univerzumként működnek, melynek minden eleme, azaz a mű metaforájának vehicle elemei, kölcsönösen utalnak egymásra.

Az elemzés igyekszik bizonyítani, hogy a *Kew Gardens*ben Woolf egy élő metaforát alkotott, melyben a tenor és a vehicle azaz a muthos és a dianóia látszólag egyfolytában eltér egymástól, ezáltal kényszerítve az értelmezést is, hogy eltérjen az egyértelmű és könnyen észrevehető hasonlóságoktól.

A megalázott gőg példái az *Isteni Színjáték*ban

Vass Gabriella
Olasz, III. évfolyam
DE BTK

Témavezető:

Dr. habil. Madarász Imre, tanszékvezető egyetemi docens
DE BTK, Olasz Tanszék

Dolgozatomban az *Isteni Színjáték* megbüntetett gőgöseinek példáit mutatom be, klasszikus antik szerzők (Vergilius, Ovidius, Lucanus, Apollodórosz, Hésziodosz), és a Biblia forrásaira támaszkodva.

Az óriások kútjánál látjuk Nimródöt, Bábel tornyának, a nagyravágyás jelképének építtetőjét, a görög mitológia lázadó óriásait, akiket Dante az elkövetett bűn mértéke szerint jelenít meg. A dolgozat középpontjában Lucifer áll, mint a gőgösség legnagyobb óriása. Alakjában hűen visszatükröződik a középkori keresztény elgondolás, a számok és a színek szimbolikája. A tűzvörös az emésztő szenvedélyé, a fekete a sötétségé, az elmúlásé, a fakó szín a betegségé, a halálé. Így a dantei főgonosz teológiai és művészi értelemben is tökéletesen megtestesíti az abszolút gonoszságot. Lényéből származik minden bűnös, és ő irgalmatlanul elpusztítja őket a fájdalom és a halál birodalmának legmélyén, az isteni kegyelemtől távol.

A Purgatóriumban ugyanezek a példák ismétlődnek, kibővítve más mitológiai és bibliai utalásokkal. Itt a megbüntetett gőgösök azonban már megalázottságuk pillanatában jelennek meg. A példáknak szánt tercinek kezdőbetűiben (VOM, vagyis UOMO azaz EMBER) az olvasó szeme elé tárul Dante teológiai meggyőződése: az ember veleszületett bűne, a gőgösség. Dante célja itt a tanítás az alázatosságra, míg a Pokolban a figyelmeztetés a halálra.

A Pokol és a Purgatórium példáinak elemzése során nyilvánvalóvá válik az ember hiábavalósága: a „vanitatum vanitas”, s Dante teológiai és erkölcsi tanítása, hogy minden bűn forrása a gőgösség.

Szentelmények Oroszhegyen

Vass Melánia
Magyar – néprajz, IV. évfolyam
BBTE BTK

Témavezető:

Dr. Tánczos Vilmos, egyetemi docens
BBTE BTK, Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék

A dolgozat egy udvarhelyszéki katolikus falu, Oroszhegy vallásos-mágikus szentelményeit mutatja be, kitérve mind a szentelmények mindennapi életben betöltött szerepének vizsgálatára (pragmatikai funkció), mind a szentelménnyé válás szimbolikus-mágikus hátterének megvilágítására. Utóbbi vonatkozásban a dolgozat szerzője felhasználja Bartha Elek *A hitélet néprajzi vizsgálata egy zempléni faluban* (Debrecen, 1980.) című munkáját, amely a szentelménnyé válásnak három különböző útját írja le. Eszerint a dolgok szentelménnyé válhatnak egyházi szentelés, szenttel való érintkezés (sacralis contactus) és valamilyen népszokás révén. A vizsgált településen egyházi szentelményként a szentelt gyertyát, a szentelt vizet, a szentelt barkát, a húsvéti szentelt ételeket, a szentelt búzát ismerik, a nyírfa, a virágok, a szentmisére és a búcsújáró helyre vitt tárgyak ellenben a szenttel való érintkezés, révén válnak szentelménnyé, míg végül vannak helyi jellegű példák a népszokás általi megszentelődé sre is (pl. az ún. „Urusos-kút” vize).

A pragmatikai vonatkozás oldaláról a szentelményekkel végzett cselekmények két funkció alapján különíthetők el. A használat célja lehet az eljövendő rossz elhárítása vagy a létező rossz megszüntetése.

A terepkutatás eredményeként világosan kitűnik, hogy a vizsgált településen a szentelményeket – egyházi jóváhagyástól függetlenül is – a mindennapi élet legkülönbözőbb területein használják.

Felhasználásuk minden esetben valamilyen pozitív cél érdekében történik és gyakran tartalmaz mágikus elemet. Ilyen pozitív cél lehet az emberek, az állatok és a föld termékenységének jó irányba való befolyásolása, az ember szerencsésének, egészségének biztosítása, a ház, a család, a szántóföld és az állatok rontástól való megvédése, a károkozó mitikus vagy pszeudomitikus lények természetfeletti ártó erejének elhárítása stb.

**Roman és román. A középkori és reneszánsz neolatin (francia, spanyol és olasz)
narratíva és a magyar regény előzményei**

Végh Dániel

Összehasonlító irodalomtudomány, III. évfolyam

ELTE BTK

Témavezetők:

Józan Ildikó, egyetemi tanársegéd

ELTE BTK, Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék

Zákány Tóth Péter, tudományos segédmunkatárs

ELTE BTK, Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék

Dolgozatom első részében a középkori és reneszánsz fordításokból és átvételekből táplálkozó francia, spanyol és olasz nyelvű fikciós narratíva műfaji egységét és karakterjegyeit kísérem meg bemutatni. A korai regény, azaz a roman, a romance illetve a romanzo műfajába sorolható művek közös jellegzetességei között a legfontosabb, hogy az irodalomban korábban kizárólagos latin nyelvvel szemben az újlatin nyelveken megszólaló művek ugyanazon kalandos-hősi-szerelmi történetek változatai, adaptációi. A nyelvi váltás popularizálódást és a női olvasók és szereplők megjelenését hozta magával. Továbbá visszaszerezte erkölcsi példázatoságát, eposszal és történetírással való összemosisodását, verses és prózai forma keveredése kísérte végig a műfaj történetét. A nehezen kategorizálható, ám igen népszerű műfajt érő moralizáló kritikákat a reneszánszban az antik poétikai rendszerekből elvont szabályok hiánya miatt megfogalmazott bírálatok váltották fel, melyek végül a műfaj gyökeres átalakulásához vezettek.

A középkori és reneszánsz művek a modern regényre alig hasonlítanak, ám régi és új különbségét a francia roman és az olasz romanzo szó széleskörű alkalmazása elfedi. A XVI. században bekövetkező gyökeres fordulatot mutatja azonban az új spanyol elnevezés, a novela. A két regénytípus elválását legtisztábban az angol romance-novel szembeállítás jelzi. Dolgozatom második részében a romanok és a magyar nyelvű románok problémafelvetésnek szánt összehasonlítását vázolom. A korai regény összefoglalóan roman néven említett műfajába sorolható művek közös jellegzetességei ugyanis feltűnő hasonlóságot mutatnak a XVIII-XIX. században román név alatt emlegetett korai magyar regények sajátosságaival. A műfajelnevezés rokonsága és a hasonlatosságok a románok regényekkel szembeni – a kritikai diskurzus által elvetett – önállósága mellett lehet érv. Az említett roman-karakterjegyek románok kapcsán megállapított párjait, valamint a romanok nyomait elsősorban a korai magyar regényt tárgyaló szakirodalomra támaszkodva mutatom be.

Az ornamentika E.T.A. Hoffmann *Brambilla hercegnő* című művében

Végh Dániel

Összehasonlító irodalomtudomány, III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:

Dolgozatomban E.T.A. Hoffmann *Brambilla hercegnő* című művének ismert megközelítési módjait kísérem meg egy új, koherens interpretációs modellben egyesíteni. A bemutatott fantasztikum-szemponthoz, a strukturális-narratológiai, a karneválméleti és a pszichoanalitikus elemzések, valamint a Hoffmann-kortárs német filozófiai gondolatokat (iróniaelmélet, transzcendentális idealizmus) az interpretációba bevonó megközelítések közös metszetét az ornamentikában vélem megtalálni. A ornamentika mint a művészeti játék különösen alkalmasnak látszik a Hoffmann-próza szinte minden sajátosságának leírásához. Az ornamentika képzőművészeti és irodalmi alkalmazásai mellett annak filozófiáját és esztétikáját is röviden áttekinthetem, majd az ismertetett interpretációs modelleket és magát a *Brambilla hercegnő* szövegét értelmezem újra az ornamentika felől. Az egymásba fonódó narratív síkok, vagy a karneváli groteszk képei közvetlenül állnak kapcsolatban az ornamentikával, a fantasztikum, a filozófiai és lélektani megközelítések pedig a játékelméleten keresztül érintkeznek azzal. Dolgozatom lezárásaként felvetem az ornamentális próza Hoffmann művétől függetlenített koncepciójának világirodalmi alkalmazhatóságát néhány rokonnak érzett kategória (például a trükkregény fogalma) mentén.

La farmacia de Calderón. „El médico de su honra”: la tragedia de una metáfora

Végh Dániel
Spanyol nyelv és irodalom, V. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:

Dolgozatom Calderón *El médico de su honra* (Saját becsületének orvosa, fordította Bekcsics Gusztáv, Győr, 1888.) című darabjának elemzésére vállalkozik: a mű körüli viták két fő irányának, azaz kérdéses tragédia-voltának, illetve költői képeinek komplex vizsgálatát és újraértelmezését kísérli meg.

Tézisem az, hogy a bizarr feleséggyilkosság – érvágás – orvosság egybeesést nem csak a „tragedia de honor”, azaz a becsületdráma és a spanyol barokk társadalom jelenségeként, hanem az antik tragikus katarzis sajátos megvalósításaként is lehetséges értelmezni. A darab metaforarendszerét és képi világát szintén az antik görög hagyomány helyezheti új megvilágításba. A dolgozat címében idézett Derrida-elemzés (Platón patikája) arra mutat rá, hogy az orvosság (farmakon) Platón Phaidrosz című dialógusa kapcsán kibontott jelentésmezeje tartalmazza a gyógyító szer mellett a bűbájosság, véráldozat, rituális gyilkosság és méreg motívumát, továbbá utal az írás elrejtő és ellentmondásos sajátosságára is. E metaforarendszer a Calderón-darab fő szerepeire és motívumaira, valamint a szöveg nyelvi rétegeire alkalmazva koherens és konzekvens értelmezési mintát kínál.

A Calderón-darab gazdag költői képeit a „becsület orvosa” mint concepto disszeminált elemeiként értelmezem, és a mű tragikusságát és szereplőit e rendszer segítségével helyezem új megvilágításba. A interpretáció-kísérlet azzal az eredménnyel kecsegtet, hogy tragikusság és költői kép az „igazságtevés aktusával elfedett kegyetlenség” koncepciójában összetalálkozik. A csatlakozási pont – úgy a drámai szerkezet, mint a platóni-derridai jelentésháló tekintetében – a Király alakja, akit a „Justiciero y Cruel” (igazságos és kegyetlen) kettős attribútum jellemez, mely ellentmondás érvényes az antik tragédiára és a farmakonra is.

De bello civili... egy megtalált Thököly-kódex nyomán

Vincze Dániel
Történelem, végzett
EKF BTK

Témavezető:
Zachar József, egyetemi tanár
EKF BTK, Modernkori Magyar Történelem Tanszék

Thököly Imre személyének és tevékenységnek bemutatása már csak a vele kapcsolatos évfordulók miatt is időszerű. 2005-ben halálának 300., 2006-ban hamvai hazaszállításának 100., 2007-ben pedig születésének 350. évfordulójára emlékezhetünk. Már ezen szép, kerek, egymást követő jubileumok miatt is megéri személyével vagy a korszakkal foglalkozni, kiváltképp igaz ez akkor, ha a befektetett munka várakozáson felül hozza meg gyümölcsét. 2006 tavaszán sikerült fellelnem az Egri Főegyházmegyei Könyvtár gyűjteményében egy korabeli kéziratot, amely két kötetben foglalja össze Magyarország történetét, Thököly Imrével a középpontban. A mű címe: „*Commentariorum de bello civili duce Comte Emerico Thököllo in Ungaria gesto*”. A kézirat terjedelme monumentális, két kötetben 1133 oldalt tartalmaz, oldalanként átlagosan 2200 karakterrel. Magyarország és a Thököly-felkelés történetét írja le, évenkénti bontásban, 1660-1686-ig.

Leírásában, terjedelmében kiemelt helyet kap az 1678-1686 közti időszak. Az események bemutatása során fontos szerepet kap a diplomácia és hadtörténelem, magyar és egyetemes vonatkozásban is. Az író a Thököly felkelést remek érzékkel helyezi el az európai és a térség történelmi folyamatai között. A művet az abba bemásolt 248 darab korabeli levélrészlet teszi még értékesebbé, amely levelek között előfordulnak a császári udvar, Sobieski János lengyel király, II. Károly spanyol király vagy a török vezetők levelei is. A mű szerzője és létrehozásának ideje nincs feltüntetve, a kutatások alapján viszont a jezsuita Cornéli János és a XVIII. század eleje látszik kézenfekvőnek. A kéziratot, mint azt a vizsgálatok megállapították, kiadásra, a külföldi könyvpiacra szánták. Ez azonban nem valósult meg. Ha kiadták volna külföldön, valószínűleg egyike lett volna a korról és Magyarországról szóló legbővebb műveknek. Így viszont a hazai kiadás és a történész szakma, ill. az érdeklődőkhöz való eljuttatása lehet az elsődleges cél, megkésve bár, de méltó emlékéül a fent bemutatott hármas évfordulónak.

Ki kicsoda a *Kakasviadalban*? Szubjektumelméleti vizsgálódások Henry Miller regénye kapcsán

Vincze Ildikó
Magyar – komparatiztika, V. – III. évfolyam
SZTE BTK

Témavezető:
Dr. Hódosy Annamária, egyetemi tanár
SZTE BTK, Irodalomelméleti Tanszék

Saját olvasatomban Henry Miller *Kakasviadal* című korai regénye – ha anakronisztikusan is – a kristevai, ill. foucault-i szubjektumelmélet legfőbb pontjainak reprezentációjaként értelmezhető, ill. lehetőséget ad a feminista ideológia szempontjából történő olvasásra is.

Fontosnak tartom olyan fogalmak tisztázását mint: Kristeva szemiotikus és szimbolikus modellje, a nőség, az örültség és a szexualitás mibenléte. Kristeva Freud, ill. Lacan gondolatmenetét folytatva a szubjektumnak két működési szintjét különböztette meg: a szimbolikus működést, és a szemiotikus működést. Előbbi feladata, hogy a szubjektum jelölhetővé váljon a társadalom más szubjektumai számára; tulajdonképpen ez a személyiség megkérgesedett felszíne. A szemiotikus működés ezzel szemben a kéreg alatt működő ösztöntörekvések, belső ritmusok gyűjtőára. A két szint természetesen nem határolható el egymástól éles vonalakkal, sőt lényegük éppen a folyamatos mozgásban van. Meglátásom szerint a *Kakasviadal* szereplői a kristevai modell prototípusai. Ványa, aki művész és örült a szemiotikus működés által vezérelt ember tökéletes példája. A szimbolikus működés irányította mintapéldány Tony, a férfi főszereplő. A kettejük közti „vezető” a feleség, aki mintha képes lenne hatalmat gyakorolni mindkét működés felett. Ő maga az interakció, aki ki s be jár a két világ között. A szemiotikus működés főként az olyan marginális tapasztalásokban érhető tetten, mint a művészet, vagy az örültség. Mindezt főként Foucault-ra támaszkodva kívánom bizonyítani.

Ami az identitáskeresés, ill. – elvesztés tematikája mellett még érdekesebbé teszi a regényt, az, hogy a feminista kritika céltáblájára tűzött hagyományos nő-férfi megjelenítés itt egy ideig ugyan fenn áll, a regény végére azonban a szerepek felcserélődni látszanak, s már senki sem tudhatja pontosan, hogy ki kicsoda ebben a történetben.

Területi csoportok és jellegzetességeik a keleti Hallstatt-kultúra területén

Vitári-Wéber Adrienn
Történelem, végzett
PTE BTK

Témavezető:
Fekete Mária, egyetemi adjunktus
PTE BTK, Ókortörténeti Tanszék

Egy régészeti kultúra komplexitásának megértéséhez óhatatlanul szükségünk van annak megismerésére, hogy az milyen területi csoportokból tevődik össze. A nagyobb térbeli kiterjedéssel rendelkező kultúrák esetében az eltérő geográfiai adottságok (más domborzati viszonyok, közlekedésgeográfiai helyzet, rendelkezésre álló ásványkincsek...stb.), helyi jellegzetességek, távoli hatások, korábbi szokások folytán az egységes kultúra cizelláltabbá válik, s feltárulkoznak azok a sajátosságok (főként az anyagi kultúrában és a szokásokban jelentkező egyediségek), melyek lehetővé teszik a kutató számára a kultúrát alkotó egyes részletek, területi jellegzetességek felfedését.

Bár a kutatás mai állása még nem jutott teljes egyezsége a keleti Hallstatt-kultúra területi csoportjait illetően, de a tárgyalt kultúrkörön belül nagyjából hét nagyobb csoportot lehet elkülöníteni: az ausztriai Sulm-völgyi és Frögi, a szlovéniai Alsó-Krajnai, a horvátországi Kaptol-Martijanec és a magyarországi Délnyugat-pannóniai, Északkelet-pannóniai, valamint az osztrák-magyar Kalenderberg-csoportot.

Dolgozatomban e csoportok főbb jellegzetességeit – azaz a megjelenő településtípusokat, ásványkincseket, ipart, az adott közlekedésgeográfiai helyzetet, az őket ért hatásokat, a temetkezési szokásokat, valamint a jellegzetes sírmellékleteket – tekintem át. Az ábrázoló művészet alkotásai alapján pedig megpróbálom megragadni a csoportok legjellegzetesebb vonásait, azokat a jegyeket, amelyek egyedivé, a többi regionális egységtől megkülönböztethetővé teszik őket.

Önéletírás és fikció Orwell és Koestler műveiben

Wiltner Gábor
Angol – történelem, IV. évfolyam
EKF BTK

Témavezető:
Dr. Antal Éva, főiskolai docens
EKF BTK, Anglisztika Tanszék

Az alábbi sorokban vázolnám dolgozatom témáját, mely George Orwell és Arthur Koestler önéletírásainak és regényeinek kapcsolatát mutatja be azok hasonlóságát hangsúlyozva.

Az első részben az önéletírással, mint műfajjal, valamint az önéletírás céljával foglalkozom. H. Porter Abbott elméletére támaszkodva megpróbálom cáfolni az önéletírás formai meghatározásának lehetőségét; Abbott szemlélete, azaz az önéletírás aktusként való meghatározása, valamint az önéletrajz olvasói válasz szempontjából történő elemzésének támogatása mellett szállok síkra.

Nagyban támaszkodva ezen elméletre dolgozatom második illetve harmadik részében kísérletet teszek Arthur Koestler és George Orwell ifjúkori éveit bemutató önéletírásainak összehasonlítására, elemzésére, azok lehetséges olvasói válaszána vizsgálatára. Ehhez segítségül George Orwell *Csavargóként Párizsban és Londonban* című művét, valamint Arthur Koestler *Nyílvessző a végtelenbe* című önéletírásának idevonatkozó fejezeteit hasonlítom össze.

A dolgozat harmadik és negyedik fejezetében először a politikailag formálódó gondolkodásmódú Orwellnek és Koestlernek a Spanyol Polgárháborúról írt műveivel; azaz *A hódolat Katalóniának* és a *Párbeszéd a Halállal* című könyvek elemzésével, ezen keresztül politikai hovatartozásuk, magatartásuk megváltozásával foglalkozok. Majd rámutatok a két író politikai kiábrándultságának elemeire, és választ próbálok adni műfaji váltásuk okaira az *Állatfarm*, illetve a *Gladiátorok* című regények elemzésén keresztül.

Dolgozatom ötödik és egyben utolsó részében a már kiforrott politikai nézőponttal rendelkező, kiábrándult Orwell *1984* és Koestler *Sötétség délben* című művében próbálom felfedni azok önéletrajzi vonatkozásait.

USA: Ariel vagy Kalibán? Észak-Amerika képek a XIX-XX. századi latin-amerikai irodalomban

Zelei Dávid
Spanyol – történelem, III. évfolyam
ELTE BTK

Témavezető:
Dr. Menczel Gabriella, egyetemi adjunktus
ELTE BTK, Spanyol Tanszék

A XIX. század második fele a lassú, ámde mai napig kiható, döntő változások kora az Újvilág történetében, mert miközben a század elején szabadságukat elnyert latin-amerikai köztársaságok e sikerüket különböző problémák miatt nem tudják valós, haladást hozó függetlenséggé kovácsolni, s emiatt semmilyen szinten sem tudják megvalósítani az annyira óhajtott kontinentális egységet, az angolszász Amerika minden értelemben sikeresen szakítja el az anyaországhoz kapcsoló köldökzsinórt, s fokozatosan a világ vezető politikai-gazdasági hatalmai közé emelkedik. Utóbbi folyamat latin-amerikai szempontból döntő momentuma az USA expanzionista politikájának első sikeres megnyilvánulása, az 1898-as spanyol-amerikai háború, mely gondolkodástörténeti síkon is kettétöri az addig oly egységes Amerika-képeket. Képeket, mert nem csupán az Egyesült Államokról alkotott vélemény változik meg radikálisan, hanem magának Latin-Amerikának is új szerep jut a korabeli gondolkodásban, s a változások akár egyetlen szerző '98 előtti és utáni munkáit vizsgálva is tetten érhetőek, elég, ha csak a szélsőségek között nehezen kormányzó Rubén Darío egészen gyökeres véleményfordulataira gondolunk. A véleményváltozást a – többek között Rodó által – Shakespeare *Viharjából* átvett, a korban gyakran alkalmazott szimbológiával élve az Egyesült Államokra nézve úgy összegezzhetjük, hogy a nagyhatalommá előlépett nemzet demokratikus és liberális Arielből „vad és idétlen sehonnaivá”, azaz haszonleső, hagyományok nélküli, istentelen és barbár Kalibánná fejlődik – míg a korábban belső viharoktól szabdalt, testvérgyilkos Latin-Amerika a pénzéhes világ csábításának ellenálló szabad szellem képviselőjévé válva teszi meg az ellentétes utat. Munkámban öt spanyol-amerikai értelmiségi 1836 és 1929 közti irodalmi munkáit összehasonlítva mutatom ki a mindig egyoldalú, általában bevett kánonokon alapuló vélemények alakulását, melyek hűen tükrözik a kor individuumot nem ismerő gondolkodását.

Hetedik érzékem hétfogalma

Zelena András
Magyar nyelv és irodalom, IV. évfolyam
SZTE BTK

Témavezetők:

Dr. Odorics Ferenc, tanszékvezető egyetemi docens
SZTE BTK, Modern Magyar Irodalom Tanszék
Dr. Virág Zoltán, egyetemi docens
SZTE BTK, Modern Magyar Irodalom Tanszék

Elsőéves hallgatóként lehetőségem nyílt arra, hogy egy olyan színes József Attila-kurzus hallgatója lehettem, melyen felmerült bennem a kérdés, hogy az egyes versek vizsgálatakor miért nem kap nagyobb hangsúlyt az, hogy a versekben, egész corpusban megjelenő számfogalom milyenformán lehet forma- vagy életműszervező-eleme József Attila költészetének.

Dolgozatom megírásakor arra vállalkoztam, hogy a József Attila-i életműben megvizsgáljam a számfogalmat, a számok megjelenését, illetve ezeknek formszervező voltát az életműben, egyes versekben.

Vizsgálatom középpontjába *A hetedik* című verset választottam, e vers heteseit, s ezek mellett megjelenő hatokat. A hetest mint mitológiai, mesevilági szimbólumot, vallásokban, biológiában megjelenő természetes elemet is vizsgálni kívánom amellet, hogy a konkrét vers, az életrajz heteseit állítanám párhuzamba. A hetesek mellett az *Eszmélet* 12-es felépítését is vizsgálni kívánom.

Az igen gazdag szakirodalom rengeteg utalást tartalmaz a versek által kiváltott gondolatokra, érzelmekre, teljes interpretációt adva a versekről. Az értelmezéseket sokak ebből igyekeztek levezetni, így én feladatomnak tartom a versek számfogalommal kapcsolatos párhuzamaira való figyelemfelhívást.

„»A szörny-anyaság« – Nőiség, monstrozítás és anyaság Fay Weldon *Nőstény-Ördög* és Janice Galloway *A fő az, hogy vegyünk levegőt* című regényeiben”

Zimányi Eszter
Angol, V. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. Bényei Tamás, egyetemi docens
DE BTK, Angol-Amerikai Intézet

Sok kortárs brit regényben problematikus a nőszereplő saját testéhez való viszonyulása. A test megtagadása részben az egyéni élettörténetben, többek közt az anyával való rossz kapcsolatban kereshető, másrészt pedig abból ered, hogy ezek a nők nem tudnak megfelelni a patriarchális társadalom elvárásainak, nem rendelkezvén „ideális” női testtel. Dolgozatomban Fay Weldon *Nőstény-Ördög* című regényében vizsgálom ezeket a problémákat a főszereplő, Ruth Patchett (testi és pszichés) átváltozásainak középpontba állításával, összehasonlítva mindezt azzal, ahogyan Joy Stone (Janice Galloway *A fő az, hogy vegyünk levegőt* című regényének főszereplő-narrátora) viszonyul testéhez.

Ruth Patchett két fő metamorfózison megy keresztül: először férje szavai hatására nőstény-ördöggé válik („Szerintem te nem is nő vagy, hanem nőstény-ördög”), második átváltozása pedig plasztikai műtétek sorozata, melyek az ideális nő képévé (azaz Mary Fisherré, férjének szeretőjévé) formálják testét. Dolgozatom szervezőelve az így létrejövő három fő szakasz elemzése: Ruth kezdetben formátlan anyag (Georges Bataille informe-ja), ami azonban lehetővé teszi számára, hogy a regény második szakaszában (immár nőstény-ördöggé) bárki számára a vágy tárgyává váljon. A regényben végigfutó (ön-)teremtés (és ebből következően az anyaság és a szülői lét) kérdése a plasztikai műtétek kapcsán válik a leghangsúlyosabbá. Ruth ugyanis testi átváltozásai nyomán részben a sebészek „alkotása”, és mint „tökéletes” női test, a vágy abszolút tárgya, azaz Pygmalion Galateája. Ugyanakkor a műtét körülményei, illetve Ruth létrejövő mesterséges utánczat-teste Frankenstein szörnyéhez teszik hasonlóvá.

Mindemellett megfigyelhető az is, hogy Ruth nem csupán a teremtés tárgya, hanem alanya is; ilyen értelemben, akárcsak Joy Stone, önmagát teremti meg. Terri Apter szerint az anya elvesztése arra ösztönzi a lánygyermeket, hogy önmaga anyjává váljon, amivel meghatározza, de egyúttal el is rejti veszteségét. A testtel való problematikus kapcsolat, illetve az önteremtésre és átváltozásra tett kísérletek szorosan kapcsolódnak az anyaságot (illetve annak elutasítását) övező szorongáshoz. Ugyanakkor mindkét vizsgált regényben az elfojtott anyaság „visszatér” mint a (női) teremtés és önmegteremtés szükséges és elkerülhetetlen mozgatóereje.

Mi szél hozott garabonciás? A garabonciás diák alakja a magyar néphitben és a XVIII. századi magyar iskolai vígjátékokban

Zombory Andrea
Néprajz – magyar, V. évfolyam
PTE BTK

Témavezetők:

Dr. Pócs Éva, egyetemi tanár
PTE BTK, Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék
Dr. Nagy Imre, egyetemi tanár

PTE BTK, Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék

A garabonciás a magyar néphit természetfeletti képességekkel rendelkező alakja. Fő jellemvonásai: rongyos ruhában vándorol, bűvös könyvéből vihart, jégesőt olvas elő, fellegekben sárkányon lovagol. Elterjedtségét, népszerűségét bizonyítja, hogy már a XVIII. századtól feltűnik a különböző felekezetek által működtetett iskolák színpadain; később pedig bekerült a népszínművek, ponyvák szereplői közé is. Feltételezhető, hogy egyes motívumok megjelenése a néphitben éppen ezeknek a népszerű daraboknak köszönhető.

Jelen dolgozatomban az iskoladramákban megjelenő garabonciás diák alakjából kiindulva, az ott megjelenő motívumokat kívánom bemutatni és összehasonlítani a néphit-alakkal; meg szeretném állapítani, hogy melyek azok a tulajdonságai, tevékenységei, amelyek mindkét „színtéren” feltűnnek, és melyek azok, amelyek csak egyik forrástípusban.

Vizsgálataim eredményeként megállapítható, hogy a színpadi szerzők átmentik a néphitből a garabonciás alakjához kötött tevékenységek néhány motívumát, azonban a vígjátékok hőse egészen más dolgokkal foglalkozik. A hiedelemalak fő tevékenysége a természeti erőkkal kapcsolatos, míg az iskoladramák garabonciása elsősorban a pénzszerzéssel foglalkozik, azt is főként saját maga számára teszi. Az időjárásdémonból ily módon a színpadra csak egy „széltoló”, szélhámos figura került.

A néphitalak történeti kutatása szempontjából fontos lehet megismerni a magaskultúrával illetve a populáris irodalommal – a ponyvával – való kapcsolatokat. Ezáltal egy-egy motívum, vagy akár az egész varázslófigura eredetének kérdései is más megvilágításba kerülhetnek.

A néphitalak történeti kutatása szempontjából fontos lehet megismerni a magaskultúrával illetve a populáris irodalommal – a ponyvával – való kapcsolatokat. Ezáltal egy-egy motívum, vagy akár az egész varázslófigura eredetének kérdései is más megvilágításba kerülhetnek.

Az isteni igazságszolgáltatás megtestesülése Bornemisza Péter *Electrájában*

Zsigmondi Tamara
Angol – magyar, II. évfolyam
PPKE BTK

Témavezető:
Bogár Judit, egyetemi tanársegéd
PPKE BTK, Magyar Irodalomtudományi Intézet

Bornemisza Péter *Electra* című drámája számos problémát vet fel. A mű utószavából, illetve a felületes szövegértelmezésből kiindulva a szakirodalom néhány téves következtetést vont le a darab mondanivalójával kapcsolatban. Ezek alapján a két női főszereplő – Electra és Chrysothemis – által képviselt magatartásformákban, illetve a szerző aktualizálási szándékában látják a dráma fő mondanivalóját. A dolgozat kifejti, hogy ezzel a koncepcióval ellentétben a mű üzenete főképp Electra és Orestes alakjában érhető tetten, amennyiben Orestes az isteni törvénykezés végrehajtója, Electra pedig az események közvetlen elindítójaként szintén egy magasabb akarat megtestesítőjeként jelenik meg előttünk. Magában a műben is sok látszólagos ellentmondás található, melyekre ezen értelmezési rendszer segítségével igyekszem választ adni. Ehhez szorosan kapcsolódik a dolgozat másik célja is: bemutatni, Bornemisza miként alakította át az antik görög szerző művét, hogy az megfeleljen kora eszmeiségének és a szerzői intenciónak. Szophoklész *Élektrájának* magyar átdolgozása egy teljesen szuverén alkotás, így ennek megfelelően az eredetitől független megítélésben részesítve az eddig elfogadott sémáktól eltérő következtetések vonhatók le; végül – ahogy azt a dolgozat címe is sugallja – megállapítható, hogy Electra és Orestes alakjában Bornemisza ténylegesen megtestesítette az isteni akaratot, mely a két szereplő minden egyes cselekedetében megnyilvánul és végül be is teljесedik.

„Én reméljük meguszmom” – A nyelvtani és helyesírási hibák, valamint a dialektális alakok tükröztetése Marcello D’Orta *Io speriamo che me la cavo* című művének magyar fordításában

Zsiros Andrea
Magyar – olasz, IV. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Szikszainé Dr. Nagy Irma, egyetemi docens
DE BTK, Magyar Nyelvtudományi Tanszék

Dolgozatom tárgya nem tartozik a „klasszikus” irodalomba, mégis napjaink egyik legolvasottabb könyve, hiszen, a gyermekek éppúgy, mint a felnőttek, mindenki meglátja a benne rejlő humort és a nyakatekert mondatok mögött rejlő tisztaságot, őszinteséget. Dolgozatom azonban nem a tartalmat, hanem a diákok dolgozatainak – mert ebben a könyvben kisdíjak dolgozatai szerepelnek – nyelvezetét vizsgálja. Az iskolából való rengeteg hiányzásnak ugyanis – többek között – az a következménye, hogy a tanulók nem tudják megfelelően használni a köznyelvet, így dolgozataik tele vannak nyelvi hibákkal, valamint a dialektus és a köznyelv folyamatosan, néha szétválaszthatatlanul keveredik „műveikben”. Céлом annak a vizsgálata volt, hogy az olasz nyelvi hibák, illetve a dialektális alakok hogyan jelennek meg a magyar szövegben: milyen magyar nyelvi-helyesírási hibákat vét szándékosan a fordító, és ezek mennyire felelnek meg az eredetiben olvasható bakiknak. Remélem, dolgozatom is hozzájárul ahhoz, hogy a szerző művei – mert nem egy ehhez hasonló könyve jelent már meg – még inkább elterjedjenek az olvasóközönség körében.

„Nem mese az gyermek” – Ősi elemek és szimbólumok Carlo Collodi *Pinocchio kalandjai* című regényében

Zsiros Andrea
Magyar – olasz, IV. évfolyam
DE BTK

Témavezető:
Dr. habil. Madarász Imre, tanszékvezető egyetemi docens
DE BTK, Olasz Tanszék

Dolgozatom tárgya, a *Pinocchio kalandjai* kétségtelenül a világirodalom klasszikusai közé tartozik, hiszen mindenki ismeri a XIX. századi meseregényt. Vagy mégsem? Egyáltalán: egészen biztos, hogy gyermekeknek szóló könyvvel van dolga az olvasónak, vagy erkölcsi-teológiai-filozófiai írással? Netán mind a kettővel, az olvasatok különbözősége, eltérő mélysége szerint? Ahogyan az már lenni szokott, itt sem minden olyan egyértelmű, mint amilyennek látszik: Carlo Collodi regényének végtelen összetettsége arra figyelmezteti az olvasót, hogy egyetlen irodalmi művet, még az első pillantásra egyszerűnek, érthetőnek látszókat sem szabad egy kézlegyintéssel elintézni, hiszen minden „gyerekes” történet mögött egy sokkal mélyebb értelem húzódik meg.

A *Pinocchio kalandjai* több szempontból is alapvető jelentőségű alkotás. A szórakoztatás és az erkölcsi értékek példázata mellett, minden „jól sikerült” meséhez hasonlóan, igen nagy szerepet tölt be az olvasóvá, mégpedig tudatos olvasóvá való nevelésben is: az ilyen történetek azok, melyeket az olvasók életkortól függetlenül élveznek, hiszen mindenki – még a legkisebb gyerek is – ad neki egyfajta értelmezést, mindenki meglátja a mögöttes értelem egy részletét.

Ennek a mögöttes értelemnek jártam itt utána; annak, hogy tulajdonképpen honnan is ered Pinocchio figurája, mely alakokkal mutat hasonlóságot. Remélem, dolgozatom is hozzájárul ahhoz, hogy a regény újszerűen épüljön be az olvasói köztudatba.

Cigánytánc – színpadi cigánytánc funkcionális vizsgálata, néhány Nyíregyháza környéki falu cigányközösségében

Zsonda Márk
Néprajz – régészet, IV. évfolyam
PTE BTK

Témavezető:
Dr. Andrásfalvy Bertalan, professor emeritus
PTE BTK, Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék

Táncot alapvetően funkcionális, és formai nézőpontból közelíthetünk meg. Ha formai jellemzőket kutatunk, vizsgáljuk a tánc motívumkészletét, a tánc – zene (tánc kíséret) kapcsolatát, a térhasználatot, a mozgásdinamikát. Hosszabb (évtizedes) kutatásnál felvázolhatjuk a metrum szám növekedését, mérhetjük a pont, figurakészlet változását, egész táncfolyamatokat rögzíthetünk táncírással, (kinetográfia) és elemezhetjük akár mozdulatonként... Ugyan formai vizsgálatot is tartalmaz az eredeti anyag, én inkább jelen dolgozatban a funkcionális oldalról közelíteném meg témámat.

Mi a tánc funkciója? Hogy válik egy csoport identitás szimbólumává?

Miként él vele? A táncalkalmak amelyek korábban erősítették a család, a közösség összetartását, miként váltak épp a „korosztálytudás identitás”, és korosztály értékrend fő kinyilatkozási fórumává?

A táncnak, énekeknek szocializációs feladata is van. Fontos a kiéneklés, a kitáncolás, ez a lelki egyensúly visszanyerésének egy eszköze. Ezt nem, vagy nem eléggé biztosítják a mai tánc típusok, amelyek rohamosan terjednek, és amelyek szintén identitás szimbólummá válhatnak. Nem a közösség kapcsolatára, „párbeszédére” épülnek, nem állhatnak az állandó kulturális igényt napjainkig kielégítő tánc típusok helyére.

Másik érdekes kérdéskör; miként vonható be a gazdaságba a tudás, hogy lesz árucikk? Kik a „fogyasztók”? A felbukkanó együttesek nem járulnak e hozzá, hogy a korábban a közösség tudását képző tánc kincs a divatzene hatására egységesüljön, és éppen funkcionálisan a legértékesebb részét veszítse el? Ilyen, és hasonló kérdések megválaszolásában látom a funkcionális elemzést.

Részen ezekre a kérdésekre próbálok választ adni, a négy éve folyó kutakodásom alapján, most külön megvilágításba helyezve, mit vall erről a témáról maga a közösség, utalásokkal a formai vizsgálatok egybevetésére.